Załącznik nr 1:
„Diagnoza społeczno – gospodarcza Gminy Nysa”

Opracowana na potrzeby „Strategii Rozwoju Gminy Nysa na lata 2014-2023”

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, powielanie i wykorzystywanie części lub całości informacji, zawartych w Strategii w formie elektronicznej lub jakiejkolwiek innej bez zgody autora zabronione.

© 2BA doradztwo strategiczne i Instytut Badawczy IPC

Spis treści

1. Informacje wstępne 5
2. Charakterystyka ogólna gminy 9
2.1. Położenie i powierzchnia 9
2.2. Rys historyczny 10
3. Sfera ekologiczna 11
3.1. Środowisko naturalne 11
3.1.1. Ukształtowanie terenu 11
3.1.2. Klimat 13
3.1.3. Gleby 14
3.1.4. Sieć rzeczna 14
3.2. Zasoby naturalne 15
3.3. Obszary chronione i tereny zielone 19
3.4. Ochrona środowiska i gospodarka odpadami 20
3.5. Podsumowanie *Sfera ekologiczna* 23
4. Sfera społeczna 24
4.1. Sytuacja demograficzna 24
4.1.1. Ludność 24
4.1.2. Struktura ludności ze względu na płeć i wiek 28
4.2. Ruch naturalny 30
4.2.1. Małżeństwa 30
4.2.2. Urodzenia 31
4.2.3. Zgony 32
4.2.4. Przyrost naturalny 33
4.2.5. Migracje 33
4.3. Aktywność społeczna 35
4.3.1. Organizacje pozarządowe 35
4.3.2. Udział w wyborach 39
4.3.3. Działalność władz lokalnych na rzecz rozwoju Gminy Nysa 41
4.4. Podsumowanie *Sfera społeczna* 45
5. Sfera gospodarcza 48
5.1. Pracujący i przedsiębiorczość 48
5.2. Bezrobocie 62
5.3. Podsumowanie *Sfera gospodarcza* 67

6. Sfera kultury 69
6.1. Instytucje kultury 69
6.1.1. Kino 69
6.1.2. Muzeum 70
6.1.3. Biblioteki 71
6.1.4. Dom kultury 75
6.2. Sport 76
6.3. Turystyka 79
6.3.1. Obiekty noclegowe 79
6.3.2. Zabytki 83
6.3.3. Atrakcje turystyczne 88
6.4. Podsumowanie *Sfera kultury* 91
7. Infrastruktura techniczna 94
7.1. Transport drogowy 95
7.1.1. Drogi gminne 99
7.1.2. Drogi powiatowe 99
7.1.3. Drogi wojewódzkie i krajowe 101
7.2. Połączenia kolejowe 101
7.3. Mieszkalnictwo 102
7.4. Gazownictwo, energetyka i ciepłownictwo 104
7.5. Gospodarka wodno–kanalizacyjna i ściekowa 106
7.6. Podsumowanie *Infrastruktura techniczna* 111
8. Infrastruktura społeczna 114
8.1. Ochrona zdrowia 114
8.2. Pomoc społeczna 116
8.3. Bezpieczeństwo 123
8.4. Edukacja 129
8.4.1. Żłobki 129
8.4.2. Wychowanie przedszkolne 130
8.4.3. Szkoły podstawowe 132
8.4.4. Szkoły gimnazjalne 134
8.4.5. Szkoły ponadgimnazjalne 136
8.5. Podsumowanie *Infrastruktura społeczna* 141
9. Sfera finansów 144

9.1. Budżet gminy 144
9.2. Korzystanie ze środków UE 148
9.3. Podsumowanie *Sfera finansów* 152
10. Podsumowanie Diagnozy społeczno-gospodarczej 154
11. Słownik skrótów 160
12. Bibliografia 161
13. Spis tabel, wykresów i rysunków 165

1. Informacje wstępne

Niniejszy dokument stanowi „Diagnozę społeczno-gospodarczą Gminy Nysa" przygotowaną na potrzeby opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Nysa na lata 2014 – 2023".

Prezentowana „Diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Nysa" stanowi dynamiczną, wieloaspektową i wielowątkową analizę stanu obecnego w Gminie Nysa. Obejmuje ona następujące obszary:

- sfera społeczna
- sfera gospodarcza
- sfera ekologiczna
- sfera kulturowa
- sfera infrastruktury technicznej
- sfera infrastruktury społecznej
- sfera finansów

Dla każdego z powyżej wymienionych obszarów przedstawiono najważniejsze informacje oraz dane statystyczne, obrazujące sytuację w gminie, także na tle powiatu nyskiego, województwa opolskiego oraz kraju. Zróżnicowanie stopnia szczegółowości prezentowanych danych wynika przede wszystkim z różnego stopnia złożoności poszczególnych obszarów problemowych, jak również różnego zakresu dostępnych danych. Założeniem „Diagnozy" było objęcie analizą okresu dziesięcioletniego (tj. lata 2002-2012) w cyklu dwuletnim, co pozwala na zaobserwowanie występujących tendencji i trendów, a także prognozowanie kierunków dalszych zmian. Niezależnie jednak od podjętych wysiłków badawczych, w niektórych przypadkach dane ww. okresie czasowym okazały się nieosiągalne (m.in. z powodu zmiany wzorów składania sprawozdań z działalności poszczególnych instytucji, co skutkowało różnym zakresem i dostępnością danych z poszczególnych lat okresu 2002-2012, czy też różnej cykliczności zbierania danych oraz ich udostępniania przez Główny Urząd Statystyczny). Z tego powodu do niektórych analiz wykorzystano dane z innych okresów czasowych, dążąc jednocześnie do maksymalnie pełnego przedstawienia sytuacji społeczno-gospodarczej gminy.

Każdy obszar „Diagnozy" został przedstawiony w osobnym rozdziale. Dodatkowo, aby ułatwić korzystanie ze zgromadzonego materiału, rozdziały zostały poprzedzone krótkim wstępem. Na końcu każdego z rozdziałów dodano syntetyczne podsumowanie najważniejszych informacji i wniosków dotyczących każdej ze sfer.

„Diagnoza" została wykonana w oparciu o metodę desk research, tj. analizę danych zastanych. Jest to metoda badań społecznych lub marketingowych, która zakłada szczegółową analizę już istniejących i dostępnych danych. Realizacja projektu typu desk research nie jest związana z pozyskiwaniem nowych informacji, a jedynie scaleniem, przetworzeniem i analizą informacji rozproszonych dotychczas wśród rozmaitych źródeł. Zastosowana metoda pozwoliła na zebranie szerokiego spectrum danych dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Nysa. Dane te będą stanowiły podstawę do dalszych pogłębionych analiz na etapie formułowania „Strategii Rozwoju Gminy Nysa na lata 2014-2023".

Na początku opracowania należy podkreślić, że celem niniejszej „Diagnozy" było możliwie jak najszersze przedstawienie sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Nysa, zaś w przygotowaniu materiału wykorzystano korpus danych, informacji oraz wiadomości pochodzących z różnych źródeł: głównie statystyki publicznej Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych) i Urzędu Miejskiego w Nysie (informacje z poszczególnych wydziałów, jednostek podległych czy spółek gminnych), ale także Urzędu Statystycznego w Opolu, Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie oraz Starostwa Powiatowego w Nysie. Wykorzystano również informacje zawarte na stronach internetowych oraz wszelkie dostępne dane w zakresie istotnym z punktu widzenia badania.

Dane zgromadzone w „Diagnozie społeczno-gospodarczej Gminy" Nysa będą stanowiły jedną z podstaw do wyznaczenia kierunków i celów rozwoju w ramach „Strategii Rozwoju Gminy Nysa na lata 2014 – 2023". Będą one zgodne z celami i zadaniami, wyznaczonymi w dokumentach strategicznych o skali europejskiej, krajowej, ponadregionalnej, regionalnej i lokalnej, m.in.:

1. Poziom europejski:

a) Strategia „Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu" to długookresowy program rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej, obejmujący trzy obszary priorytetowe: wzrost inteligentny (gospodarka oparta na wiedzy i innowacjach), wzrost zrównoważony (gospodarka niskoemisyjna, konkurencyjna, efektywnie korzystająca z zasobów) oraz wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną). Cele główne, jakie sformułowano w „Strategii Europa 2020", obejmują: osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75%, poprawę warunków prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20%, podniesienie poziomu wykształcenia i wspieranie włączenia społecznego. W cele te wpisują się inicjatywy przewodnie (tj.: Unia Innowacji, Mobilna młodzież, Europejska agenda cyfrowa, Europa efektywnie korzystająca z zasobów, Polityka przemysłowa w erze globalizacji, Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia, Europejski program walki z ubóstwem), a także 10 zintegrowanych wytycznych (stanowiących podstawę opracowania krajowych programów reform)[1].

2. Poziom krajowy:

a) „Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności„ (DSRK 2030). Wypracowany w DSRK model rozwoju (tj. *poprawy jakości życia Polaków dzięki stabilnemu wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, który pozwoli na modernizację kraju*), opiera się na współzależnych zasadach solidarności pokoleniowej, terytorialnej i innowacyjnej, a jego osiągnięcie uwarunkowano trzema filarami zadaniowymi: innowacyjności (modernizacji), terytorialnie zrównoważonego rozwoju (dyfuzji) oraz efektywności (sprawne państwo). W oparciu o raport „Polska 2030" wyznaczono strategiczne cele rozwojowe Polski, skupione wokół 10 wyzwań: wzrostu konkurencyjności, sytuacji demograficznej, wysokiej aktywności pracy oraz adaptacyjności zasobów pracy, odpowiedniego podziału infrastruktury, bezpieczeństwa energetyczno-klimatycznego, gospodarki opartej na wiedzy i rozwoju kapitału intelektualnego, solidarności i spójności regionalnej, poprawy spójności społecznej, spójnego państwa oraz wzrostu kapitału społecznego Polski. Oprócz ogólnego wskazania kierunków rozwoju, w ramach dokumentu DSRK przedstawiono także konieczne do podjęcia działania: 25 kluczowych decyzji oraz 100 kluczowych projektów, których podjęcie i realizacja będą warunkować powodzenie w osiągnięciu celu głównego[2].

b) „Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo" (SRK 2020). Dokument o charakterze średniookresowym wyznacza cele i kierunki stabilnego rozwoju kraju w dziesięcioletniej perspektywie. Strategiczne zadania państwa wyznaczono w ramach 3 głównych obszarów strategicznych: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjna gospodarka oraz spójność społeczna i terytorialna[3]. Realizacja celów

[1] „Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu", http://www.mg.gov.pl/files/upload/8418/EUROPA_PL.pdf (26.09.2013)

[2] *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*, http://zds.kprm.gov.pl/dlugookresowa-strategia-rozwoju-kraju (26.09.2013)

[3] „Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo*, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo"*, http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_rozwoju/SRK_2020/Documents/Strategia_Rozwoju_Kraju_2020.pdf (26.09.2013)

rozwojowych SRK 2020 będzie następowała w wyniku działań podejmowanych w ramach 9 strategii zintegrowanych. Każda ze strategii zawiera wyznaczone cele i główne kierunki działań (zgodnie z obszarem, którego dotyczy), służące realizacji SRK 2020 oraz DSRK 2030:

- „Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki Dynamiczna Polska 2020" (SIEG; opracowana przez Ministerstwo Gospodarki)
- *„Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego"* (SRKL; opracowana przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej)
- „Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku z perspektywą do 2030 roku" (SRT; opracowana przez Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej)
- „Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko" (BEiŚ; opracowania przez Ministerstwo Gospodarki)
- „Strategia Sprawne Państwo 2020" (SSP; opracowana przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji)
- „Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020" (SRKS; opracowana przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego)
- „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie" (KSRR; opracowana przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego)
- „Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa" (SZRWRiR; opracowana przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi)
- „Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022" (SRSB RP; opracowana przez Ministerstwo Obrony Narodowej)

c) „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030," w której przedstawiono wizję przestrzennego zagospodarowania Polski w 2030 roku, opierającą się na 5 cechach: konkurencyjności i innowacyjności, bogactwie i różnorodności biologicznej, bezpieczeństwie, spójności wewnętrznej i ładzie przestrzennym[4].

d) „Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020" określającej cel strategiczny działań jako wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców[5].

e) „Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025" zakładająca zdecydowaną poprawę jakości systemu transportowego i jego rozbudowę zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju[6].

3. Poziom ponadregionalny:

a) „Strategia Rozwoju Polski Zachodniej" – inicjatywa „Polska Zachodnia 2020" obejmuje województwa: zachodniopomorskie, lubuskie, wielkopolskie, dolnośląskie oraz opolskie, które wspólnie opracowały listę celów ważnych z punktu widzenia rozwoju zachodniej części kraju. Strategia koncentruje się na działaniach międzywojewódzkich i – z założenia – pomija problemy jednostkowe. Międzywojewódzkie i ponadregionalne cele szczegółowe rozwoju Polski Zachodniej obejmują zagadnienia: stanu bezpieczeństwa energetycznego i środowiskowego (w tym powodziowego), spójności i dostępności terytorialnej regionu w układzie międzyregionalnym, społeczeństwa informacyjnego, sieci współpracy ośrodków naukowo-technicznych i akademickich oraz gospodarki opartej na wiedzy, rozwoju sieci

[4] http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_przestrzenna/KPZK/Aktualnosci/Documents/KPZK2030.pdf (26.09.2013)

[5] http://www.mrr.gov.pl/aktualnosci/polityka_rozwoju/Documents/Zalozenia_KPM_20_lipca_po_uwagach_MMN.pdf (26.09.2013)

[6] http://www.transport.gov.pl/files/0/1795243/PolitykaTransportowaPastwanalata20062025Rzdowa.pdf (26..09.2013)

odrzańskiej, rozwoju funkcji metropolitalnych w ośrodkach miejskich, wspólnego produktu turystycznego oraz nowej jakości współpracy transgranicznej[7].

4. Poziom wojewódzki:

a) „Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r." W oparciu o zdiagnozowane wyzwania rozwojowe sformułowano 10 celów strategicznych dla rozwoju województwa opolskiego: konkurencyjny i stabilny rynek pracy, aktywna społeczność regionalna, innowacyjna i konkurencyjna gospodarka, dynamiczne przedsiębiorstwa, nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna, dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług, wysoka jakość środowiska, konkurencyjna aglomeracja opolska, ośrodki miejskie biegunami wzrostu oraz wielofunkcyjne obszary wiejskie. Każdy ze sformułowanych celów strategicznych zawiera w sobie cele operacyjne (łącznie 36), wyznaczające kierunki konkretnych działań podejmowanych dla realizacji SRWO[8].

5. Poziom powiatowy:

a) „Strategia Rozwoju Wspólnoty Międzygminno-Powiatowej Ziemi Nyskiej na lata 2004-2015" obejmuje 7 celów strategicznych oraz cele operacyjne i projekty skierowane na realizację konkretnych zadań. W ramach celów szczegółowych wysiłki władz powiatowych koncentrować powinny się wokół zagadnień związanych z rozwojem potencjału gospodarczego i aktywizacji rynku pracy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej i społecznej, rozwoju turystyki, wykorzystania potencjału rolnictwa, modernizacji obszarów wiejskich, rozwoju potencjału kulturowego i edukacyjnego oraz rozwoju współpracy międzyregionalnej i transgranicznej[9].

[7] http://polskazachodnia2020.pl/attachments/article/14/Założenia%20Strategii%20PL%20Zach_%20ostateczna%20wersja.pdf (26.09.2013)

[8] http://umwo.opole.pl/docs/srwo_do_2020_x_zal_do_uch.pdf (26.09.2013)

[9] http://www.powiat.nysa.pl/files/editor/Strategia_Rozwoju_Wspolnoty_Miedzygminno_-_Powiatowej_Ziemi_Nyskiej_na_lata_2004-2015.pdf (26.09.2013)

2. Charakterystyka ogólna gminy

2.1. Położenie i powierzchnia

Gmina Nysa położona jest w centrum powiatu nyskiego, w zachodniej części województwa opolskiego. Graniczy z gminami: Korfantów, Głuchołazy, Otmuchów, Pakosławice i Łambinowice oraz powiatem prudnickim (gmina Prudnik), zaś miasto Nysa jest jednocześnie stolicą powiatu nyskiego i siedzibą władz powiatowych. Miasto Nysa pełni także funkcję ukształtowanego ośrodka subregionalnego województwa opolskiego – jest jednym z dwóch (obok Brzegu) ośrodków społeczno-gospodarczych strefy zachodniej Opolszczyzny[10].

Rysunek 1. Podział administracyjny – położenie gminy Nysa w powiecie nyskim.

Źródło: www.odnowawsi.eu/serwis/index.php?id=145&idd=72(01.08.2013)

Gmina Nysa położona jest na obszarze 21.767 ha (218 km^2), co stanowi 17,8% powierzchni powiatu nyskiego. Gminę tworzy 26 sołectw: Biała Nyska, Domaszkowice, Głębinów, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Hanuszów, Iława, Jędrzychów, Kępnica, Konradowa, Koperniki, Kubice, Lipowa, Morów, Niwnica, Podkamień, Przełęk, Radzikowice, Regulice, Rusocin, Sękowice, Siestrzechowice, Skorochów, Wierzbięcice, Wyszków Śląski oraz Złotogłowice.

[10]K. Heffner, *„Raport Regionalny Województwo Opolskie”*, Opole 2011, s. 26-27, 32-33.

2.2. Rys historyczny[11]

Nysa, miasto położone w rozwidleniu Nysy Kłodzkiej i Białej Głuchołaskiej, swoją nazwę zawdzięcza rzece, nad którą leży. Najstarsze informacje o mieście pochodzą z kroniki czeskiej Kosmasa, gdzie pod rokiem 991 zawarto adnotację o nazwie *Niza*. Podobną formę, *Niza*, ma zapis w dokumencie cesarza Ottona I z 1000 roku. Kronikarz Thietmar na przełomie X i XI wieku wymienił nazwę *Nice*, zaś w Księdze henrykowskiej z XIII wieku pojawiała się nazwa *Nyza*.

Historia osadnictwa na terenie dzisiejszej gminy Nysa sięga paleolitu środkowego, około 90-40 tys. lat p.n.e. Przypuszcza się, że osada przedlokacyjna tworzyła się już we wczesnym średniowieczu – przebiegał tędy podsudecki szlak handlowy. Za panowania Bolesława Krzywoustego w Nysie, należącej do kasztelanii otmuchowskiej, wzniesiono warownię, zaś książę opolski Jarosław, biskup wrocławski przekazał ziemię nyską diecezji wrocławskiej.

Lokacja Nysy nastąpiła w latach 1207-1223 na prawie flamandzkim. Została dokonana przez Wawrzyńca, biskupa wrocławskiego, który nadał wójtowi miasta prawo sprowadzania nowych osadników. W 1290 roku książę Henryk IV Probus swoim testamentem przekazał biskupom wrocławskim pełnię władzy książęcej w kasztelanii otmuchowsko-nyskiej. Tym samym powstało udzielne księstwo biskupie ze stolicą w Nysie. W 1308 roku nastąpiła lokacja miasta na prawie magdeburskim, jednak już w 1310 roku przywrócono prawo flamandzkie.

W wyniku wojny o koronę czeską i Śląsk (w 1469 roku król węgierski Maciej Korwin zajął Śląsk, walcząc z królem czeskim, Janem z Podiebradów, po którego śmierci w 1471 roku tron czeski objął Władysław Jagiellończyk), w latach 1474-1490 nyskie księstwo biskupie, razem z całym Śląskiem przypadło dożywotnio królowi Węgier, Maciejowi Korwinowi, a Nysa była miejscem rokowań pokojowych. Po śmierci Macieja Korwina tron węgierski objął Władysław Jagiellończyk, a Śląsk (razem z Nysą) wrócił do Czech. W 1526 roku, po bezpotomnej śmierci Ludwika Jagiellończyka, króla Czech i Węgier, na mocy podpisanych w 1515 roku układów o przeżycie między Jagiellończykami a Habsburgami, Królestwo Czeskie, wraz ze Śląskiem i Nysą znalazło się w rękach austriackich Habsburgów.

Nysa była wielokrotnie areną działań prowadzonych w trakcie wojny trzydziestoletniej (lata 1618-1648) i wojen śląskich. Ostatecznie, król pruski Fryderyk II Wielki uzyskał od austriackiej cesarzowej Marii Antoniny zgodę na odstąpienie Dolnego Śląska (w tym Nysy) i w 1742 roku tereny księstwa nyskiego zostały częścią Królestwa Prus. W 1807 roku Nysę oblegały wojska napoleońskie pod dowództwem generała Vandamme'a – akcja zakończyła się kapitulacją twierdzy, wysoką kontrybucją i wysokimi kosztami wykupu dzwonów, a załoga okupantów opuściła miasto dopiero w 1808 roku. Istnienie nyskiego księstwa biskupiego zakończone zostało sekularyzacją dóbr kościelnych wprowadzoną przez władze pruskie w 1810 roku. Biskupi zachowali jednak tytuł książęcy, a ich ostatni przedstawiciel, książę biskup Adolf Bertram, zmarł w Jaworniku (Republika Czeska) w 1945 roku.

Podczas wojny prusko-duńskiej w 1864 roku w Nysie urządzono obóz dla jeńców duńskich, zaś podczas wojny prusko-francuskiej w latach 1870-1871 – obóz dla jeńców francuskich. Również w trakcie I wojny światowej w Nysie zorganizowany został obóz jeniecki, w którym umieszczano oficerów rosyjskich, angielskich, francuskich i rumuńskich, a 1921 roku – uczestników III powstania śląskiego. Od 1871 roku tereny Nysy weszły w skład Cesarstwa Niemieckiego, a następnie Republiki Weimarskiej (1919-1933) oraz III Rzeszy (1933-1945). W 1945 roku po zdobyciu twierdzy Nysa przez armię radziecką, władzę z ich rąk zaczęły przejmować władze polskie.

[11] Na podstawie: *„Nysa. Miasto-Twierdza. Fortyfikacje nyskie transgranicznym dziedzictwem kulturowym"*, Nysa 2008.

3. Sfera ekologiczna

Niniejszy rozdział zawiera informacje dotyczące sfery ekologicznej w gminie Nysa. Obejmuje on kwestie związane ze środowiskiem naturalnym, zasobami naturalnymi, obszarami chronionymi oraz ochroną środowiska i gospodarką odpadami.

W pierwszym podrozdziale przedstawiono charakterystykę ukształtowania terenu gminy (tj. środowisko fizyczno-geograficzne, rzeźbę terenu, typy krajobrazu, faunę i florę), klimat, gleby i sieć rzeczną, drugi poświęcono gruntom leśnym oraz surowcom naturalnym. Trzeci podrozdział przedstawia informacje dotyczące obszarów chronionych i terenów zielonych na obszarze gminy, zaś czwarty poświęcony jest problematyce ochrony środowiska i gospodarki odpadami, ze szczególnym uwzględnieniem Regionalnego Centrum Gospodarki Odpadami w Domaszkowicach.

3.1. Środowisko naturalne

3.1.1. Ukształtowanie terenu

Środowisko fizyczno-geograficzne[12]

Obszar gminy Nysa jest bardzo zróżnicowany pod względem fizjograficznym. Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Jerzego Kondrackiego, gmina umiejscowiona jest w następujących jednostkach fizyczno-geograficznych:

1) Podprowincja – 318. Niziny Środkowopolskie
   A. Makroregion – 318.5 Nizina Śląska
      Mezoregiony:
      318.54 Dolina Nysy Kłodzkiej
      318.58 Płaskowyż Głubczycki
      318.53 Równina Wrocławska
         Mikroregion 318.533 Równina Grodkowska
2) Podprowincja – 332. Sudety z Przedgórzem Sudeckim
   A. Makroregion – 322.1 Przedgórze Sudeckie
      Mezoregiony:
      332.16 Obniżenie Otmuchowskie
      332.17 Przedgórze Paczkowskie

Obszar gminy Nysa należy do dwóch makroregionów geograficznych: Niziny Śląskiej i Przedgórza Sudeckiego, charakteryzując się przejściowością środowiska przyrodniczego pomiędzy strefą Sudetów wschodnich a Niziną Śląską w wielu jego elementach: rzeźby terenu, budowy geologicznej i hydrologicznej, gleby, warunków klimatycznych, krajobrazu czy szaty roślinnej.

Środowisko geograficzne obu makroregionów nie jest jednorodne. Obszar Niziny Śląskiej na terenie gminy obejmuje 3 mezoregiony: Dolinę Nysy Kłodzkiej, Płaskowyż Głubczycki i Równinę Wrocławską. Mezoregion Dolina Nysy Kłodzkiej rozciąga się na wschód, a następnie północny wschód od miasta Nysa. Płaskowyż Głubczycki związany jest z utworami lessowymi i lessopodobnymi, na których wykształciły się dobrej jakości gleby. Typowy krajobraz Płaskowyżu charakteryzuje się znacznymi terenami użytków rolnych na falistym i pagórkowym terenie, różnicowanymi przez nieliczne wąskie

[12] Za: „*Walory przyrodnicze miasta i Gminy Nysa*, Katedra Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego”, Uniwersytet Opolski, Opole 1999.

doliny rzeczne o stromych skarpach. Trzeci mezoregion, Równina Grodkowska, będąca częścią Równiny Wrocławskiej, obejmuje tereny wysoczyzny morenowej z kemami o zróżnicowanej rzeźbie. Dla tej równiny charakterystyczne są szerokie pagórkowate formy, przecinane dolinami drobnych cieków wodnych.

W makroregionie *Przedgórza Sudeckiego* wyróżnione są dwa mezoregiony: Przedgórze Paczkowskie i Obniżenie Otmuchowskie. Przedgórze Paczkowskie zbudowane jest z granitów, pokrytych żwirami i piaskami osadzonymi w wyniku wycofywania się lodowca. Obniżenie Otmuchowskie jest zapadliskiem tektonicznym wykorzystywanym przez rzekę Nysę Kłodzką w jej środkowym biegu.

Rzeźba terenu i typy krajobrazów[13]

Na obszarze gminy Nysa wyróżniane są 3 strefy geomorfologiczne: Dolina Nysy Kłodzkiej z ujściem Białej Głuchołaskiej, granitowe pogórze w południowo-zachodniej części gminy oraz wysoczyzny polodowcowe w północnej i wschodniej części gminy.

Rzeźba terenu współczesnej gminy Nysa jest wynikiem zachodzących procesów orogenezy Sudetów, procesów tektonicznych, glacjalnych, fluwioglacjalnych, peryglacjalnych, eolicznych, erozji oraz akumulacji rzecznej i antropogenicznych. Najistotniejsze procesy rzeźbotwórcze zachodziły w czwartorzędzie, w plejstocenie (procesy nasuwania się lodowca i procesy peryglacjalne) oraz w trzeciorzędzie, w orogenezie (wypiętrzanie się Sudetów i ruchy tektoniczne na przedpolu gór), doprowadzając do powstania zróżnicowanego rysu geomorfologicznego gminy Nysa.

Do najciekawszych form geomorfologicznych na terenie gminy należą: dolina rzeczna Nysy Kłodzkiej, dolina rzeczna Białej Głuchołaskiej, ostańce granitowe, kemy i tarasy kemowe, moreny denne, sandry marginalne, moreny końcowe recesyjne i martwego lodu, pokrywy lessowe oraz krawędzie dolin rzecznych.

Fauna i flora[14]

Na terenie gminy Nysa do obszarów cennych florystycznie zalicza się południowe obrzeża Jeziora Nyskiego, kompleks leśny Przyłęk, stawy w Konradowej i zachodnią część parku miejskiego w Nysie.

Wśród roślin chronionych ściśle[15] na obszarze gminy występują: kotewka orzech wodny, cis pospolity, wawrzynek wilczełyko, paprotka zwyczajna, porzeczka czarna, kruszyna pospolita, pierwiosnek wyniosły, śniadek baldaszkowaty, śnieżyca wiosenna, centuria pospolita, śnieżyczka przebiśnieg oraz listera jajowata.

Do roślin chronionych częściowo[16] zalicza się: bluszcz pospolity, grążel żółty, kocanki piaskowe oraz konwalię majową, natomiast do roślin rzadkich: paprotnicę kruchą, zanokcicę skalną, kokorycz wątłą, łuskiewnik różowy, nawalnik brzegowy, lepiężnik różowy, lepiężnik biały, ponikło igłowate oraz ciborę brunatną.

W gminie dominuje krajobraz rolniczy, wśród zbiorowisk roślinnych najczęściej spotykane są zbiorowiska łąkowe oraz leśne (w południowej i wschodniej części gminy). W zbiorowiskach leśnych dominują lasy liściaste, a w szczególności grądy środkowoeuropejskie z grabami zwyczajnymi i dębami szypułkowymi. Rzadko występują lasy typu łęg jesionowo-olszowy z dominującą olszą czarną (okolice Przełęka) czy łęg jesionowo-wiązowy z dominującym jesionem. Wśród zbiorowisk wodnych

[13] Za: „*Walory przyrodnicze miasta i Gminy Nysa*, Katedra Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego", Uniwersytet Opolski, Opole 1999.
[14] Jw.
[15] Na podstawie: *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin*, Dz. U. poz. 81, 20.01.2012 r.
[16] Jw.

najczęściej spotykane są zespoły rzęsy wodnej i spirodeli wielokorzeniowej, a w okolicy Konradowej występują zespoły rdestnicy pływającej, moczarki kanadyjskiej, żabiścieka pływającego czy kotewki orzecha wodnego.

Na terenie gminy stwierdzono występowanie 170 gatunków zwierząt chronionych: 4 gatunki bezkręgowców, 1 gatunek smoczkoustych, 6 gatunków ryb, 12 gatunków płazów, 5 gatunków gadów, 122 gatunki ptaków lęgowych i 20 gatunków ssaków. Najważniejszymi ostojami fauny w gminie Nysa są: Jezioro Nyskie (ostoja ptaków wodnych i błotnych, teren włączony do obszaru NATURA 2000), stawy w Domaszkowicach (miejsce gniazdowania ptaków wodno-błotnych, a także występowania rzekotek i zaskrońców), stawy w Konradowej (obszar gniazdowania ptaków wodno-błotnych oraz występowania traszek, rzekotek drzewnych i zaskrońców), Dolina Nysy Kłodzkiej i Białej Głuchołaskiej (ważne korytarze ekologiczne, będące siedliskiem rzadkich gatunków, np. minogi, strzebli potokowej, zimorodków czy wydr), Las Domaszkowicki (z wykształconą tzw. strefą wnętrza lasu) oraz obszar Fortów Nyskich[17], m.in. Fort Prusy (największe w województwie opolskim miejsce zimowania nietoperzy, w tym także gatunków wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt).

3.1.2. Klimat[18]

Klimat w gminie Nysa jest przejściowy, kontynentalno-morski, kształtowany przez masy powietrza napływające znad Oceanu Atlantyckiego lub Wschodniej Europy i Azji. Obszar gminy należy do cieplejszych w Polsce, charakteryzując się: przewagą wpływów oceanicznych, mniejszymi od przeciętnych amplitudami temperatur, wczesną wiosną, długim ciepłym latem, łagodną i krótką zimą oraz opadami malejącymi w kierunku centrum kraju. Reprezentatywne dla Nysy są dane charakteryzujące klimatyczny rejon dolnośląski (na podstawie wartości z lat 1951-1980):

- Średnia temperatura roczna wynosi około $8,2^0$ C; w tym stycznia -1,9 ^{0}C, a lipca $17,8^0$ C;
- Średnia liczba dni przymrozkowych wynosi 86, dni mroźnych – 29, a dni ciepłych – 250;
- Przedwiośnie trwa średnio 34 dni, wiosna – 65 dni, lato – 93 dni, jesień – 68 dni, przedzimie – 57 dni, a zima – 64 dni;
- Suma rocznych opadów wynosi 600-700 mm, w tym w okresie listopad-kwiecień około 200-250 mm, a w okresie maj-czerwiec 400-450 mm; pokrywa śnieżna utrzymuje się około 45-65 dni, a jej grubość wynosi średnio 15-20 cm;
- Średnia liczba dni pogodnych wynosi 41, a pochmurnych 118. Mgła pojawia się przez około 50 dni w roku, a mgła całodzienna występuje przez 3-5 dni w roku;
- Usłonecznienie przekracza 1400 godzin w roku;
- Liczba dni z burzą w ciągu roku wynosi średnio 20;
- Wiatry wieją najczęściej z sektorów: północnego, zachodniego i południowego, ich średnia prędkość wynosi około 3,3 m/s. Średnia liczba dni z wiatrem bardzo silnym wynosi 2 w roku, z wiatrem silnym 20-30 dni, a cisza i słaby wiatr występują przez około 60% dni w roku;
- Okres wegetacyjny trwa przeciętnie 226 dni.

[17] Za: GDOS, *Raport z przebiegu I spotkania dyskusyjnego Zespołu Lokalnej Współpracy dla opracowania projektu zadań ochronnych obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Forty Nyskie PLH 160001*; Plany Zadań Ochronnych Natura 2000
(http://www.gdos.gov.pl/files/PZO/RafalMichalak/Opole/Forty_Nyskie_PLH160001/raport-I-spotkanie_FortyNyskie.pdf; 19.10.2013).

[18] Za: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nysa*, REGIOPLAN Sp. z o.o., Wrocław 2009; *Prognoza skutków ustaleń oddziaływania na środowisko Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nysa,* REGIOPLAN Sp. z o.o., Wrocław 2009.

3.1.3. Gleby[19]

Występowanie profilów glebowych o określonym składzie mineralnym i właściwościach glebowych związane jest z budową geologiczno-morfologiczną regionu, rodzajem skały macierzystej, klimatem i szatą roślinną. Z uwagi na zróżnicowanie wyżej wymienionych uwarunkowań na terenie gminy Nysa powstały różnorodne typy gleb. Główne typy i podtypy gleb występujących na tym obszarze obejmują: gleby litogeniczne, gleby autogeniczne (czarnoziemy zdegradowane, gleby szarobrunatne, brunatne właściwe, brunatne kwaśne, płowe), gleby semihydrogeniczne (gleby opadowo-glejowe i gruntowo-glejowe) oraz gleby hydrogeniczne (gleby aluwialne mad rzecznych).

Natomiast do dominujących utworów glebowych na terenie gminy Nysa zalicza się:

- Gleby pyłowe: pyły zwykłe, pyły ilaste oraz utwory lessowe i utwory pyłowe różnej genezy;
- Mady rzeczne: mady rzeczne ciężkie, mady rzeczne średnie;
- Gleby piaskowe: piaski gliniaste lekkie, piaski gliniaste mocne;
- Gleby gliniaste: gliny lekkie pylaste.

Grunty orne gminy Nysa posiadają znaczną wartość produkcyjną: 59,23% gruntów ornych położonych jest na glebach bardzo dobrych i dobrych (klasy bonitacyjne I-III, w tym klasa bonitacyjna I – 1 ha, klasa bonitacyjna II – 1058 ha, klasa bonitacyjna IIIa – 3512 ha, klasa bonitacyjna IIIb – 2851ha). Jedynie 7,06% gruntów ornych stanowią gleby słabe i bardzo słabe (V klasa bonitacyjna – 766 ha, VI klasa bonitacyjna – 118 ha). Udział gruntów ornych położonych na glebach średnich wynosi 33,71% (klasa bonitacyjna IVa – 2959 ha, klasa bonitacyjna IVb – 1265 ha). W przypadku użytków rolnych w klasach bonitacyjnych od I do III znajduje się 62,34% ogółu użytków rolnych; w IV klasie bonitacyjnej – 31,62%, a w V-VI klasie bonitacyjnej – 6,04%.

3.1.4. Sieć rzeczna[20]

Cały obszar gminy Nysa należy do zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej. System hydrograficzny gminy jest niesymetryczny, zdecydowanie dominują w nim dopływy prawostronne (część południowa) nad lewostronnymi (część północna). Dopływy prawostronne mają charakter rzek górsko-nizinnych, zaś dopływy lewostronne Nysy Kłodzkiej to rzeki nizinne. Kierunek ułożenia cieków prawostronnych jest południkowy – rzeki spływają od Gór Opawskich do doliny Odry. Do najważniejszych rzek przepływających przez teren gminy Nysa należą:

- Nysa Kłodzka – swój początek bierze w Masywie Śnieżnika, na wysokości około 920 m. n.p.m. Na teren gminy wypływa z Jeziora Nyskiego, zgodnie z kierunkiem przepływu zachód-wschód, płynąc wspomnianym w analizie geomorfologicznej zapadliskiem tektonicznym. Na obszarze gminy Nysa Kłodzka jest już rzeką nizinną, całkowicie uzależnioną od zrzutów wody z Jeziora Nyskiego i Otmuchowskiego. Charakteryzuje się bardzo dużymi amplitudami przepływów niskich i wysokich, co świadczy o jej gwałtowności. Stan maksymalny Nysy Kłodzkiej został

[19] Za *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nysa*, REGIOPLAN Sp. z o.o., Wrocław 2009; *Prognoza skutków ustaleń oddziaływania na środowisko Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nysa,* REGIOPLAN Sp. z o.o., Wrocław 2009.

[20] Za: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nysa*, REGIOPLAN Sp. z o.o., Wrocław 2009; *Prognoza skutków ustaleń oddziaływania na środowisko Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nysa,* REGIOPLAN Sp. z o.o., Wrocław 2009. M. Wiatrowski, C. Rosik-Dulewska, *Stan obecny i możliwości rozwoju energetyki wodnej w województwie opolskim*, Woda-Środowisko-Obszary wiejskie, 2012 (IV-VI): t. 12 z. 2 (38), s. 317-327.

osiągnięty podczas powodzi z lipca 1997 roku, gdy wynosił 687 cm (10/11.07.1997), a maksymalny przepływ osiągnął 1500 m^3/s. Na Nysie Kłodzkiej na terenie gminy zlokalizowane są dwie elektronie wodne: zbiornikowa Zbiornik Nysa (Głębinów) oraz przepływowa Nysa.

- Biała Głuchołaska – bierze początek w górach Jesenikach w Republice Czeskiej, na wysokości około 830 m. n.p.m. Na teren gminy Nysa Biała Głuchołaska wpływa w okolicy Przełęku, kończąc swój bieg w Jeziorze Nyskim. Rzeka ma charakter typowo górski, charakteryzując się gwałtownością wezbrań i znaczną zmiennością przepływów. Biała Głuchołaska stanowi źródło wody pitnej dla mieszkańców miasta Nysa (ujęcie w Białej Nyskiej).
- Kamienica – rzeka mająca początek w okolicach Starego Lasu, na wysokości około 280 m. n.p.m., do Nysy Kłodzkiej wpływa w okolicach Wyszkowa. Przez teren gminy Nysa płynie wąską doliną o wysokich walorach przyrodniczych (odcinek Niwnica-Hajduki Nyskie). Rzeka Kamienica charakteryzuje się deszczowo-śnieżnym systemem zasilania, wartkim przepływem i znacznymi wahaniami przepływających wód.
- Ścinawa Niemodlińska – rzeka mająca źródła na południe od wsi Mieszkowice, na wysokości 290 m n.p.m. Do Nysy Kłodzkiej wpływa na południe od Lewina Brzeskiego. Jest prawym dopływem Nysy Kłodzkiej.
- Mora – prawy dopływ Nysy Kłodzkiej o źródłach na terenie Republiki Czeskiej, w północno-wschodnim krańcu Gór Złotych, na wysokości około 502 m n.p.m. Rzeka uchodzi do Jeziora Nyskiego w pobliżu wsi Siestrzechowice.
- Cielnica – ciek wodny mający źródła na terenie gminy Otmuchów (okolice Starowic, Nieradowic i Siedlec). Jest jednym z niewielu na obszarze gminy Nysa lewostronnych dopływów Nysy Kłodzkiej. Cielnica płynie równolegle do Nysy Kłodzkiej, wpływając do niej w gminie Skoroszyce. Rzeka charakteryzuje się mniejszą gwałtownością wezbrań i mniejszą różnicą przepływów w sezonie niż południowe dopływy Nysy Kłodzkiej.

Oprócz wskazanych powyżej głównych rzek, sieć rzeczną na terenie gminy Nysa tworzą także mniejsze rzeki i cieki wodne, jak wspomniano na początku – zwłaszcza prawostronne.

3.2. Zasoby naturalne

Grunty leśne na terenie gminy Nysa zajmują 2.024,2 ha (GUS, 2012) – ich powierzchnia zwiększyła się od 2002 roku o 139,7 ha. Grunty leśne zlokalizowane są głównie na obszarach wiejskich (1.980,3 ha, tj. 97,8% ogółu gruntów leśnych w gminie). Zdecydowaną większość stanowią grunty leśne publiczne, zajmujące obszar 1.796,4 ha, tj. 88,7% ogółu gruntów leśnych (GUS, 2012). Powierzchnia ta zwiększyła się od 2002 roku o 119,2 ha. W przypadku gruntów leśnych publicznych na obszarach wiejskich odnotowano zwiększenie powierzchni o 118,1 ha, zaś w przypadku miasta – o 1,1 ha. Zdecydowaną większość gruntów leśnych publicznych stanowią grunty należące do Skarbu Państwa (1.727,6 ha w 2012 roku), pozostające w zarządzie Lasów Państwowych (1.798,5 ha w 2012 roku).

W przypadku gruntów leśnych prywatnych na przestrzeni lat 2002-2012 odnotowano niewielki wzrost powierzchni (o 20,5 ha), przy czym ich udział w ogóle gruntów leśnych gminy Nysa kształtuje się na poziomie 12,7%.

Tabela 1. Grunty leśne na terenie gminy Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
powierzchnia gruntów leśnych – ogółem (ha)								
Gmina Nysa	1.884,5	1.972,5	1.989,8	2.017,5	2.030,2	2.025,2	2.024,2	7,4%
miasto	40,0	38,0	41,0	41,1	43,9	43,9	43,9	9,7%
obszar wiejski	1.844,5	1.934,5	1.948,8	1.976,4	1.986,3	1.981,3	1.980,3	7,4%
grunty leśne publiczne ogółem								
Gmina Nysa	1.677,2	1.765,1	1.782,4	1.786,6	1.804,4	1.799,4	1.796,4	7,1%
miasto	40,0	38,0	41,0	41,1	41,1	41,1	41,1	2,7%
obszar wiejski	1.637,2	1.727,1	1.741,4	1.745,5	1.763,3	1.755,3	1.755,3	7,2%
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa								
Gmina Nysa	1.605,2	1.691,6	1.713,7	1.717,8	1.735,6	1.730,6	1.727,6	7,6%
miasto	2,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-5,0%
obszar wiejski	1.603,2	1.691,6	1.713,6	1.717,7	1.735,5	1.730,5	1.727,5	7,7%
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych								
Gmina Nysa	1.560,2	1.649,6	1.671,6	1.684,7	1.708,5	1.708,5	1.708,5	9,5%
miasto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
obszar wiejski	1.560,2	1.649,6	1.671,6	1.684,7	1.708,5	1.708,5	1.708,5	9,5%
grunty leśne prywatne								
Gmina Nysa	207,3	207,4	207,4	230,9	225,8	225,8	227,8	9,9%
miasto	0,0	0,0	0,0	0,0	2,8	2,8	2,8	2,8%
obszar wiejski	207,3	207,4	207,4	230,9	223,0	223,0	225,0	8,5%

Źródło: BDL/GUS.

Lasy zajmują powierzchnię 1.996,7 ha gminy Nysa (GUS, 2012). Ich obszar zwiększył się w porównaniu do 2002 roku o 133,0 ha, w tym o 3,9 ha na obszarze miejskim gminy i o 129,1 ha na obszarach wiejskich. Zdecydowana większość lasów w gminie Nysa to lasy publiczne, które zajmują powierzchnię 1.768,9 ha, tj. 88,6% obszarów leśnych (GUS, 2012). Większość lasów publicznych stanowią lasy Skarbu Państwa (1.700,1 ha), pozostające w zarządzie Lasów Państwowych (1.681 ha). Powierzchnia lasów prywatnych w gminie Nysa wynosi 227,8 ha, w tym 225 ha na obszarach wiejskich i 2,8 ha w obrębie miasta (GUS, 2012).

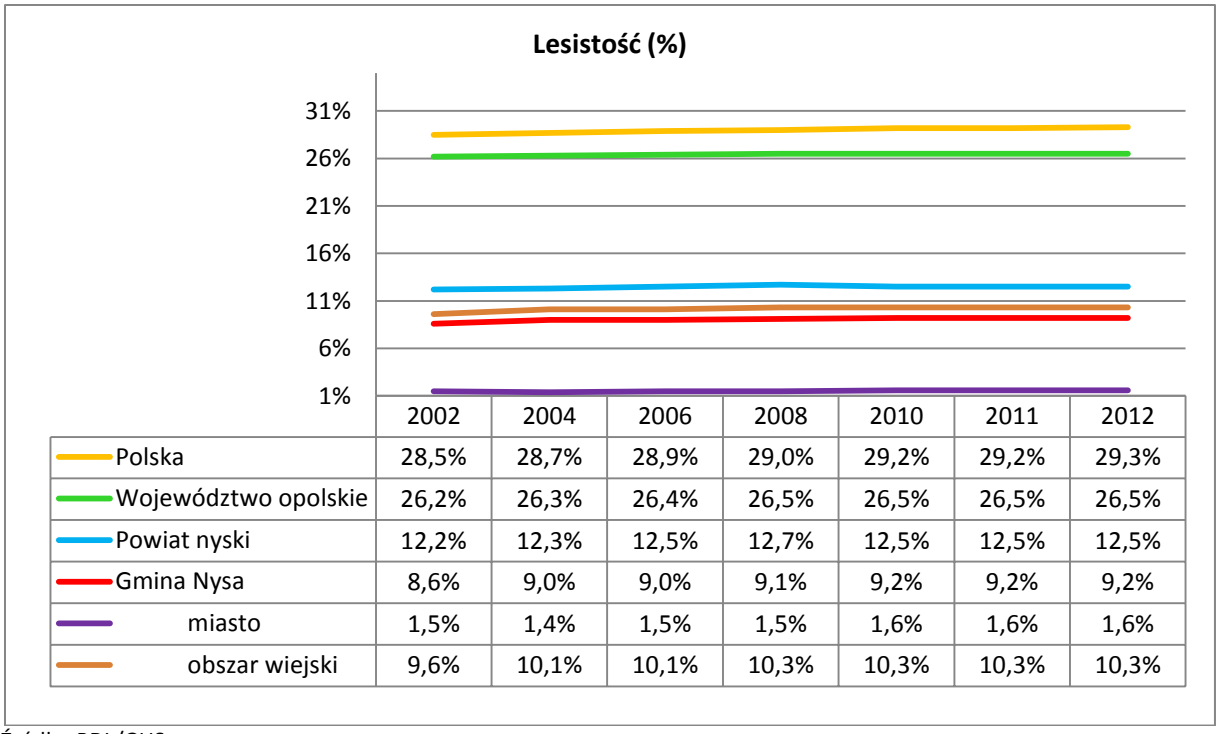
Tabela 2. Lasy na terenie gminy Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
lasy ogółem								
Gmina Nysa	1.863,7	1.951,4	1.967,5	1.990,5	2.003,0	1.998,0	1.996,7	7,1%
miasto	40,0	38,0	41,0	41,1	43,9	43,9	43,9	9,75%
obszar wiejski	1.823,7	1.913,4	1.926,5	1.949,4	1.959,1	1.954,1	1.952,8	8,5%

Źródło: BDL/GUS.

Lesistość gminy od 2004 roku kształtuje się na poziomie około 9%. Lesistość miasta Nysy wynosi 1,6%; zaś na terenach wiejskich jest zdecydowanie wyższa i osiąga wartość 10,3% (GUS, 2012). O stosunkowo niskim poziomie lesistości gminy wnioskować można na podstawie porównania z lesistością całego kraju czy województwa opolskiego, gdzie odsetek gruntów leśnych wynosi odpowiednio 29,3% i 26,5%. Również w powiecie nyskim notuje się wyższy poziom lesistości niż w gminie Nysa (12,5%).

Rysunek 2. Lesistość, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Polska	28,5%	28,7%	28,9%	29,0%	29,2%	29,2%	29,3%
Województwo opolskie	26,2%	26,3%	26,4%	26,5%	26,5%	26,5%	26,5%
Powiat nyski	12,2%	12,3%	12,5%	12,7%	12,5%	12,5%	12,5%
Gmina Nysa	8,6%	9,0%	9,0%	9,1%	9,2%	9,2%	9,2%
miasto	1,5%	1,4%	1,5%	1,5%	1,6%	1,6%	1,6%
obszar wiejski	9,6%	10,1%	10,1%	10,3%	10,3%	10,3%	10,3%

Źródło: BDL/GUS.

Największymi kompleksami leśnymi na terenie gminy Nysa są:

- Kompleks leśny na wschód od Siestrzechowic
- Kompleks leśny na południowy wschód od miejscowości Przełęk
- Kompleks leśny w okolicach Goświnowic
- Kompleksy leśne w dolinie Cielnicy
- Skarpy doliny Nysy na wschód od miasta
- Kompleks na południe od drogi Kubice-Wyszków Śląski
- Kompleks leśny na zachód od Domaszkowic
- Kompleks leśny na wschód od Domaszkowic
- Kompleks leśny koło Lipowej
- Małe kompleksy leśne na wschód od Hajduk Nyskich[21].

Gmina Nysa dysponuje udokumentowanymi złożami surowców naturalnych. Na jej terenie zlokalizowane są złoża kruszyw naturalnych: piasków i żwirów, a także złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej. Kruszywa znajdują się w złożach o nazwach: „Głębinów-Zbiornik", „Konradowa-Wyszków", „Radzikowice" oraz „Niwnica". Zgodnie z danymi Państwowego Instytutu Geologicznego obecnie eksploatowane jest tylko złoże „Głębinów-Zbiornik", z którego następuje wydobycie piasku i żwiru. W 2012 roku wydobycie z tego złoża kształtowało się na poziomie 870 tys. ton rocznie, zaś w 2011 roku – 1.255 tys. ton rocznie. W przypadku pozostałych udokumentowanych złóż surowców naturalnych w gminie nie prowadzi się eksploatacji; wydobycie surowców ilastych ceramiki budowlanej ze złoża w Niwnicy zostało zaniechane, zaś ze złóż Konradowa-Wyszków oraz Radzikowice (złoża piasku i żwiru) nie prowadzi się wydobycia, choć zasoby tych złóż zostały rozpoznane szczegółowo.

[21] Za: *Walory przyrodnicze miasta i Gminy Nysa*, Katedra Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytet Opolski, Opole 1999.

Tabela 3. Wykaz kopalin na terenie gminy Nysa: stopień rozpoznania, stan zagospodarowania oraz wielkość wydobycia, 2012.

Rodzaj	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Typ zasobów		Wydobycie w 2012 r.	Wydobycie w 2011 r.
			geologiczne bilansowe	przemysłowe		
Piaski i żwiry (w tys. t) *złoża zawierające piasek ze żwirem						
	Głębinów-Zbiornik*	E	86169	42.676	870	1.255
	Konradowa-	R	15.335	-	-	-
	Radzikowice	R	184	-	-	-
Surowce ilaste ceramiki budowlanej (w tys. m^3)						
	Niwnica	Z	129	-	-	-

E – złoże eksploatowane; R – złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo; Z – złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane.
Źródło: M. Szuflicki, A. Malon, M. Tymiński (red.) *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31 XII 2012 r.* Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2013oraz M. Szuflicki, A. Malon, M. Tymiński (red.) *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31 XII 2011 r.* Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2012.

Gmina Nysa położona jest na obszarze występowania źródeł geotermalnych, co jest związane z uskokiem rzeki Nysa, biegnącym od Paczkowa, przez Otmuchów i Nysę w kierunku północno-zachodnim. Obszar występowania wód termalnych w gminie obejmuje teren między Skorochowem, centrum miasta Nysa a Rusocinem oraz teren na południowy wschód od Nysy, w kierunku Iławy[22]. Temperatura wód geotermalnych występujących na terenie gminy waha się w przedziale od 30 do 85^0 C. Eksploatacja „ciepłych źródeł" ma znaczenie przemysłowe do celów ciepłowniczych jako odnawialnego źródła energii (źródło energii geotermalnej), a także znaczenie balneologiczno-rekreacyjne, związane z rozwojem turystyki, w tym agroturystyki[23].

[22] Na podstawie: *Studium uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nysa*, REGIOPLAN Sp. z o.o., Wrocław 2009.
[23] Okolice Nysy zostały wskazane jako obszar o najlepszych warunkach do eksploatacji wód geotermalnych w województwie opolskim, na podstawie: *Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii – wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014-2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.

Rysunek 3. Obszary występowania wód geotermalnych w gminie Nysa.

Źródło: *Plan Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii w Województwie Opolskim*, Opole 2009 (http://www.odnowawsi.eu/docs/plan_rozwoju_oze_woj_opol.pdf; 19.10.2013).

3.3. Obszary chronione i tereny zielone

Na terenie gminy Nysa nie ma parków narodowych ani parków krajobrazowych. Rezerwaty przyrody zajmują 0,8 ha powierzchni gminy, a obszary chronionego krajobrazu – 3.189,9 ha (GUS, 2012). Ponadto, gmina może poszczycić się 22 pomnikami przyrody (wzrost z 11 w latach 2010-2011, 10 w 2008 roku, 5 w latach 2004-2006), głównie występującymi pojedynczo wiekowymi drzewami (dęby bezszypułkowe).

Na terenie gminy położony jest Rezerwat przyrody częściowy „Przyłęk" oraz Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu. Rezerwat „Przyłęk" jest rezerwatem częściowym, utworzonym w 1952 roku. Jego celem jest ochrona fragmentu lasu mieszanego o cechach zespołu naturalnego, który w dawnych czasach porastał obszar Przedgórza Sudeckiego. Rezerwat położony jest w dorzeczu Nysy Kłodzkiej, na terenie Nadleśnictwa Prudnik, obręb Prudnik, leśnictwo Buków; stanowi go zbiorowisko roślinne typu grądu środkowoeuropejskiego, wśród drzew najliczniej występuje dąb bezszypułkowy. Rezerwat jest miejscem występowania roślin chronionych: bluszczu pospolitego, przytulii wonnej i konwalii majowej.

Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony w 1988 roku dla ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu Jeziora Nyskiego i Otmuchowskiego. Obszar został włączony do europejskiej sieci obszarów chronionych NATURA 2000 – jest ostoją ptactwa wodnego i błotnego, szczególnie dzikich kaczek, dzikich gęsi, mew i ptaków z rodziny siewkowatych. Na jego terenie stwierdzono występowanie rzadkich w Polsce gatunków ptaków m.in. mewy orlicy, biegusa Bairda, kuliczka płowego, świergotka tajgowego, czajki towarzyskiej, siewki azjatyckiej, kulika cienkodziobego, płatkonoga płaskodziobego, rybitwy krótkodziobej, wydrzyka wielkiego, orła cesarskiego, raroga, czapli nadobnej i rybitwy popielatej. Występują także kolonie mew pospolitych, sieweczki obrożnej, rybitwy zwyczajnej, kaczki płaskonosej, dziwonii, remiza czy czapli siwej. Wśród

ryb licznie występują sandacze, okonie, sumy i szczupaki, zaś z gatunków chronionych obserwowano: śliza, strzeblę potokową, głowacza pręgopłetwego i kiełba. Ciekawostkami florystycznymi terenu są: wątrobowiec, kruszczyk szerokolistny, goryczka wąskolistna oraz zbiorowiska namuliskowe z rzadkimi gatunkami: namulnikiem brzegowym, ponikłem jajowatym, ciborą brunatną i turzycą ciborowatą. Na terenie gminy Nysa w miejscowościach Siestrzechowice, Skorochów i Głębinów zamontowane są tablice przyrodniczo-edukacyjne prezentujące walory Otmuchowsko-Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Na terenie gminy Nysa znajdują się 4 parki spacerowo-wypoczynkowe pozostające w gestii samorządów, o łącznej powierzchni 72,5 ha (GUS, 2012). W obszarze miasta zlokalizowane są 3 parki spacerowo-wypoczynkowe o łącznej powierzchni 54 ha, zaś na terenach wiejskich gminy – 1 park o powierzchni 18,5 ha (GUS, 2012). W gestii samorządu gminy Nysa znajduje się także 9 zieleńców o powierzchni 14,1 ha i 7,2 ha terenów zieleni osiedlowej (GUS, 2012).

Tabela 4. Tereny zieleni w gestii samorządów na terenie gminy Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
parki spacerowo - wypoczynkowe – ogółem							
Gmina Nysa	3	3	4	4	4	4	4
miasto	3	3	3	3	3	3	3
obszar wiejski	0	0	1	1	1	1	1
powierzchnia							
Gmina Nysa	42,6	42,6	72,5	72,5	72,5	72,5	72,5
miasto	42,6	42,6	54,0	54,0	54,0	54,0	54,0
obszar wiejski	0,0	0,0	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5
zieleńce - ogółem							
Gmina Nysa	9	9	9	9	9	9	9
miasto	9	9	9	9	9	9	9
powierzchnia							
Gmina Nysa	14,1	14,1	14,1	14,1	14,1	14,1	14,1
miasto	14,1	14,1	14,1	14,1	14,1	14,1	14,1
tereny zieleni osiedlowej							
Gmina Nysa	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2
miasto	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2

Źródło: BDL/GUS.

3.4. Ochrona środowiska i gospodarka odpadami

Usługi w zakresie gospodarki komunalnej na terenie gminy Nysa prowadzi spółka gminna Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „EKOM" Sp. z o.o. składająca się z 4 jednostek: Zarządu Spółki, Zakładu Higieny Komunalnej, Zakładu Usług Komunalno-Budowlanych oraz Zakładu Unieszkodliwiania i Odzysku Odpadów (Domaszkowice). Główne zadania realizowane przez jednostki Spółki „EKOM" obejmują m.in.: zbieranie odpadów innych niż niebezpieczne, odprowadzanie ścieków, przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów, oczyszczanie miasta, transport i utrzymanie zimowe dróg, roboty budowlane, remonty i konserwację dróg, ulic i placów, usługi pogrzebowe i cmentarne, obsługę imprez masowych organizowanych przez władze samorządowe i kulturalne oraz działalność usługową związaną z zagospodarowaniem terenów zieleni.

Zakład Unieszkodliwiania i Odzysku Odpadów w Domaszkowicach został wyodrębniony w ramach spółki „EKOM" w kwietniu 2011 roku, w związku z realizacją przedsięwzięcia pn. Regionalne Centrum Gospodarki Odpadami. Świadczy usługi związane z sortowaniem i unieszkodliwianiem odpadów

innych niż niebezpieczne i obojętne, obejmując swoim zasięgiem 19 gmin województwa opolskiego i dolnośląskiego, zamieszkałych przez 256.202 osób[24]. W I etapie rozbudowy RCGO w 2010 roku utworzono halę z sortownią odpadów komunalnych, zaś w ramach II etapu w 2013 roku zakończono budowę instalacji stabilizacji tlenowej frakcji biodegradowalnej zmieszanych odpadów komunalnych, kompostowni odpadów zielonych selektywnie zbieranych i zbiornika odcieków z przepompownią. Obecnie trwają prace przygotowawcze do kolejnego etapu rozbudowy RCGO – budowy linii do produkcji paliw alternatywnych (tzw. paliwa formowanego) i jednostki kogeneracyjnej do wytwarzania energii elektrycznej. Rozbudowa Regionalnego Centrum Gospodarki Odpadami w Domaszkowicach realizowana jest dzięki dofinansowaniu uzyskanemu ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (wartość projektu – 21,4 mln zł, w tym wysokość dofinansowania przez Unię Europejską – 13,7 mln zł), zaś prowadzone działania umożliwią spełnienie wymogów związanych ze statusem Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych. RCGO w Domaszkowicach jest jedną z czterech tego typu instalacji na Opolszczyźnie, obecnie najbardziej zaawansowaną w zakresie spełnienia warunków związanych z uzyskiwaniem wysokich progów odzysku odpadów – rozbudowa RCGO pozwoli gminie uniknąć wysokich kar finansowych związanych z niewypełnieniem tego warunku[25].

Zgodnie z danymi Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej „EKOM" na składowisku odpadów w Domaszkowicach w 2012 roku zdeponowanych było 19.062,44 kg odpadów komunalnych z terenu gminy Nysa, które stanowiły 70% ogółu składowanych odpadów. Masa odpadów komunalnych deponowanych na składowisku w Domaszkowicach kształtowała się na zróżnicowanym poziomie w latach 2005-2012, można jednak zauważyć, że obecnie przyjmowanych jest mniej odpadów niż miało to miejsce we wcześniejszych latach przyjętych do analizy (np. 2006-2008).

Tabela 5. Odpady komunalne zdeponowane na składowisku w Domaszkowicach, lata 2005-2012.

	Odpady komunalne ogółem – masa (kg)	Odpady komunalne z terenu gminy Nysa	
		kg	%
2005	32.555,06	28.571,50	87,8%
2006	39.758,08	30.991,68	78,0%
2007	41.471,28	32.501,54	78,4%
2008	38.453,06	30.433,58	79,1%
2009	31.514,46	23.511,06	74,6%
2010	34.979,60	21.945,28	62,7%
2011	21.322,96	14.040,04	65,8%
2012	27.243,68	19.062,44	70,0%
Razem	267.298,18	201.057,12	75,2%

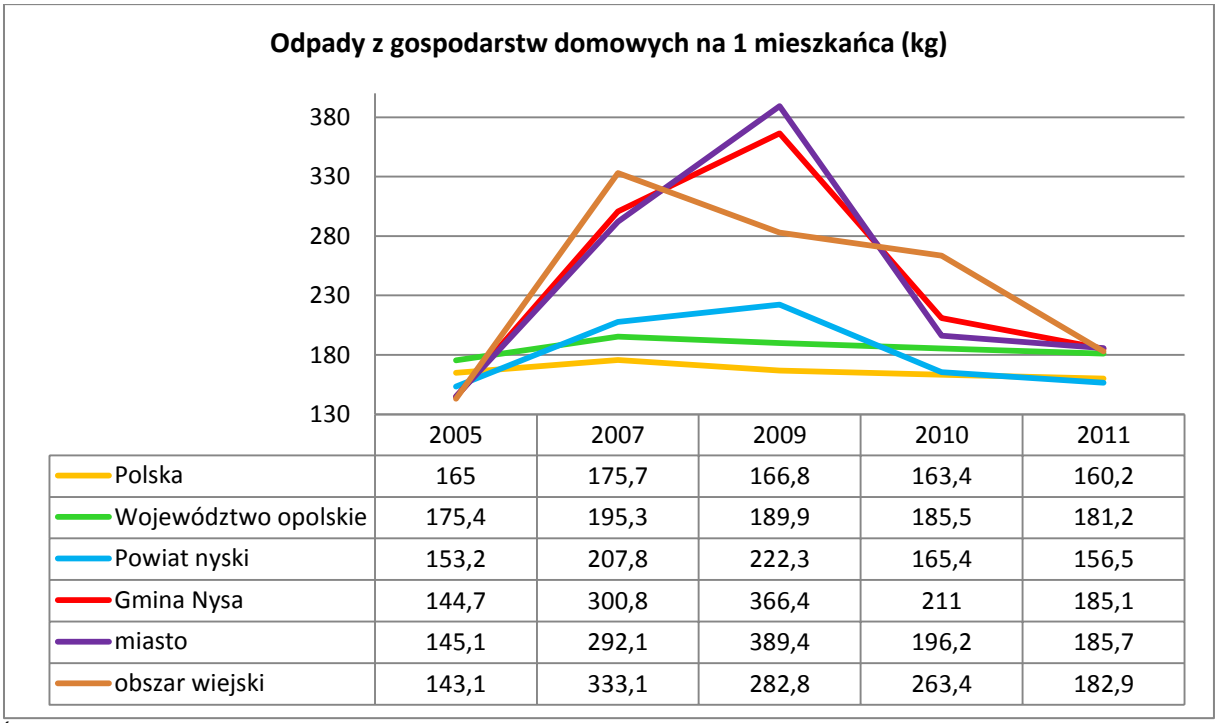
Źródło: Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urząd Miejski w Nysie.

Wielkość odpadów zbieranych z gospodarstw domowych przypadająca na 1 mieszkańca gminy Nysa wynosi 185,1 kg (GUS, 2011) i jest zdecydowanie wyższa niż w powiecie nyskim (156,5 kg/1 mieszkańca) oraz kraju (160,2 kg/1 mieszkańca). We wszystkich analizowanych latach mieszkańcy gminy Nysa wytwarzali w gospodarstwach domowych więcej odpadów (w przeliczeniu na kg) niż mieszkańcy innych jednostek administracyjnych, zaś w 2011 roku wytworzyli około 40 kg odpadów więcej niż w 2004 roku. W tym samym okresie w przypadku

[24] „Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego", 2011.
[25] Informacje o Regionalnym Centrum Gospodarki Odpadami w Domaszkowicach na podstawie: http://www.nysa.eu/aktualnosc-1-5688-innowacyjne_instalacje_w_rcgo_w.html, http://www.nysa.eu/multimedia-274-innowacyjne_instalacje_w_regionalnym.html

powiatu nyskiego odnotowano wzrost zbieranych odpadów z gospodarstw domowych jedynie o około 3 kg, w przypadku województwa opolskiego – o 5,8 kg, zaś w skali kraju nastąpił spadek wielkości zbieranych odpadów z gospodarstw domowych na 1 mieszkańca o prawie 5 kg.

Rysunek 4. Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca (kg), lata 2005-2011.

	2005	2007	2009	2010	2011
Polska	165	175,7	166,8	163,4	160,2
Województwo opolskie	175,4	195,3	189,9	185,5	181,2
Powiat nyski	153,2	207,8	222,3	165,4	156,5
Gmina Nysa	144,7	300,8	366,4	211	185,1
miasto	145,1	292,1	389,4	196,2	185,7
obszar wiejski	143,1	333,1	282,8	263,4	182,9

Źródło: BDL/GUS.

W ramach działań związanych z racjonalizacją gospodarki odpadami w gminie Nysa, prowadzone są akcje selektywnego zbierania wybranych odpadów komunalnych: odpadów wielkogabarytowych, odpadów niebezpiecznych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, a także lekarstw (lata 2008-2012). Ponadto ze środków gminy zakupiono i ustawiono w aptekach 17 pojemników do selektywnego zbierania lekarstw. W celu zmniejszenia ilości odpadów biodegradowalnych składowanych na składowisku odpadów, mieszkańcy gminy mają możliwość ubiegania się o dotację na zakup kompostownika (lata 2011-2013). W 2012 roku w celu zmniejszenia natężenia ruchu pojazdów osobowych wprowadzono w gminie darmowe przejazdy komunikacją miejską za okazaniem prawa jazdy i dowodu rejestracyjnego z ważnym terminem badań technicznych pojazdu.

Na terenie gminy Nysa prowadzone są także aktywne działania w zakresie edukacji ekologicznej. Obejmują one zajęcia kół ekologicznych w 4 szkołach z terenu gminy (2013 rok) oraz akcje proekologiczne podnoszące świadomość ekologiczną mieszkańców:

- „Sprzątanie Świata" – ogólnopolska akcja proekologiczna organizowana corocznie we wrześniu. W ramach akcji następuje sprzątanie terenów gminy, konkursy, happeningi i parady uliczne. W „Sprzątaniu Świata" szczególnie aktywnie uczestniczą szkoły oraz osoby skazane przebywające w Zakładzie Karnym w Nysie.
- „Europejski Dzień bez Samochodu" – coroczna akcja zachęcająca do korzystania z innych niż samochód prywatny środków transportu. Obejmuje akcje informujące o zagrożeniach dla środowiska i lokalnej społeczności związanych z jazdą samochodem, a także wskazuje na korzyści wynikające z korzystania z publicznego transportu. W gminie Nysa w ramach akcji udostępniany jest bezpłatny autobus MZK, z którego można skorzystać za okazaniem ważnego dowodu rejestracyjnego.

- „Dzień Ziemi” – coroczna akcja, podczas której organizowana jest „Mała Olimpiada Ekologiczna”, przeznaczony dla uczniów konkurs z zakresu ochrony środowiska.
- „Pomóżmy Kasztanowcom” – akcja mająca na celu ochronę kasztanowców, obejmująca działania pielęgnacyjne i zbiórki kasztanowców. W akcji uczestniczą dzieci i młodzież szkolna, a także sołectwa gminy Nysa[26].

3.5. Podsumowanie *Sfera ekologiczna*

Gmina Nysa jest położona na obszarze o zróżnicowanej rzeźbie terenu, budowie geologicznej i hydrologicznej, glebach, warunkach klimatycznych oraz szacie roślinnej. Niski poziom lesistości oraz dobra jakość gleb i wysokie wartości produkcyjne gruntów rolnych sprzyjają rozwojowi rolnictwa na tym terenie.

Gmina Nysa, umiejscowiona w zachodniej części województwa opolskiego, jest gminą położoną na obszarze zróżnicowanym pod względem fizjograficznym, co wpływa w sposób znaczący na jej środowisko naturalne. Położenie pomiędzy Sudetami a Niziną Śląską znajduje swoje odzwierciedlenie w różnorodności rzeźby terenu, budowy geologicznej i hydrologicznej, gleb, warunków klimatycznych oraz szaty roślinnej. Dla obszaru gminy Nysa charakterystyczne są z jednej strony pokryte żwirem i piaskiem granity Przedgórza Sudeckiego, a z drugiej żyzne tereny użytków rolnych na obszarach nizinnych. Należący do cieplejszych w Polsce klimat oraz dobre klasy bonitacyjne gleb, przekładające się na wysokie wartości produkcyjne gruntów ornych, stwarzają doskonałe warunki do rozwoju rolnictwa na terenie gminy.

Dobra jakość gleb i przeznaczenie ich głównie na grunty rolne powoduje, że teren gminy Nysa jest dość ubogi w tereny leśne – lesistość gminy kształtuje się na poziomie 9%, co jest wartością trzykrotnie niższą niż średnia dla województwa opolskiego (26,5%) oraz dla kraju (29,3%). Niewielkie obszary gminy zajmowane są tym samym przez obszary chronione – nie ma parków narodowych ani parków krajobrazowych. Teren gminy obejmuje częściowo Rezerwat Przyrody „Przyłęk” oraz Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu. W przypadku kopalin na obszarze Gminy Nysa prowadzi się wydobycie piasku i żwiru ze złoża „Głębinów-Zbiornik”, możliwa jest także eksploatacja wód geotermalnych.

Na terenie gminy Nysa realizowane są nowoczesne działania inwestycyjne w zakresie gospodarki odpadami (Regionalne Centrum Gospodarki Odpadami w Domaszkowicach).

W zakresie działań proekologicznych na terenie gminy Nysa prowadzone są intensywne inwestycje związane z racjonalizacją gospodarki odpadami. Sztandarowym przedsięwzięciem na obszarze gminy Nysa jest realizacja projektu pn. Regionalne Centrum Gospodarki Odpadami. Nowoczesny Zakład w Domaszkowicach świadczy usługi związane z sortowaniem i unieszkodliwianiem odpadów, obejmując swym zasięgiem 19 gmin województwa opolskiego i dolnośląskiego (około 256 tys. mieszkańców[27]). Prowadzone z wykorzystaniem środków unijnych przedsięwzięcie, mające na celu uzyskiwanie wysokich progów odzysku odpadów, związane jest z uzyskaniem przez RCGO w Domaszkowicach statusu Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów (jako jedna z czterech instalacji na terenie województwa opolskiego). Oprócz działań o charakterze inwestycyjnym w zakresie tworzenia infrastruktury racjonalnego gospodarowania odpadami, gmina Nysa prowadzi także szereg działań podnoszących świadomość proekologiczną mieszkańców i uwrażliwiających na kwestie ochrony środowiska.

[26] Za: Sprawozdanie za rok 2012 z realizacji „Strategii Rozwoju Gminy Nysa na lata 2004-2015”.
[27] „Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego, 2011”.

4. Sfera społeczna

Kolejny rozdział „Diagnozy" dotyczy sfery społecznej w gminie Nysa. W pierwszym podrozdziale przedstawiono w sposób szczegółowy sytuację demograficzną gminy (liczba ludności, struktura wieku i płci) oraz scharakteryzowano ruch naturalny (tj. małżeństwa, urodzenia, zgony, przyrost naturalny, migracje) – elementy te składają się na potencjał ludnościowy obszaru, warunkując jednocześnie możliwe kierunki rozwoju. W drugim podrozdziale poruszone zostały zagadnienia związane z aktywnością społeczną: przedstawiona została perspektywa organizacji pozarządowych i III sektora jako miejsca aktywizacji ludności i podejmowania działań na rzecz społeczności lokalnej, ale także frekwencji wyborczej jako wyrazu zainteresowania kwestiami politycznymi. Wskazano ponadto konkretne działania podejmowane przez władze samorządowe gminy Nysa, aktywizujące i włączające mieszkańców w procesy zarządzania społecznością lokalną, jak również przykładowe działania na rzecz rozwoju gminy.

4.1. Sytuacja demograficzna

4.1.1. Ludność

Wiejsko-miejska gmina Nysa zamieszkiwana jest przez 58.397 mieszkańców[28], a gęstość zaludnienia wynosi 268 osób na 1 km^2 (GUS, 2012). Wartość ta powoli, ale sukcesywnie spada: w 2002 roku gęstość zaludnienia wynosiła 279 osób na 1 km^2. Sygnalizowane zjawisko jest związane z malejącą liczbą ludności gminy Nysa: od 2002 roku liczba mieszkańców zmniejszyła się ogółem o 2.221 osób, tj. -3,7%, przy czym na obszarze miejskim odnotowano spadek o 6,1%, zaś na obszarach wiejskich gminy – wzrost liczby ludności o 5,8%. Podobne tendencje związane ze zmniejszaniem liczby ludności obserwowane są w pozostałych jednostkach administracyjnych: powiecie nyskim (ubytek ludności o 4,4% w latach 2002-2012) oraz województwie opolskim (ubytek ludności na poziomie 4,8% na przestrzeni lat 2002-2012).

Największą gęstością zaludnienia charakteryzuje się obszar miejski gminy Nysa (1.644 osoby na 1 km^2), co jest związane z jego charakterem, przy czym również na terenie miejskim gęstość zaludnienia zmniejsza się – w 2002 roku miasto Nysa zamieszkiwało o 108 osób na 1 km^2 więcej niż w 2012 roku. W przypadku obszarów wiejskich notuje się wzrost gęstości zaludnienia: z 65 (GUS, 2002) do 69 (GUS, 2012) osób na 1 km^2. Średnia gęstość zaludnienia gminy Nysa zdecydowanie przewyższa wartości osiągane w powiecie nyskim (116 osób na 1 km^2), ale także w województwie opolskim (107 osób na 1 km^2) oraz całym kraju (123 osoby na 1 km^2). Jednocześnie jednak to w gminie gęstość zaludnienia zmniejsza się najszybciej.

[28] Dane na dzień 31.XII.2012 r.

Tabela 6. Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia, lata 2002-2012.

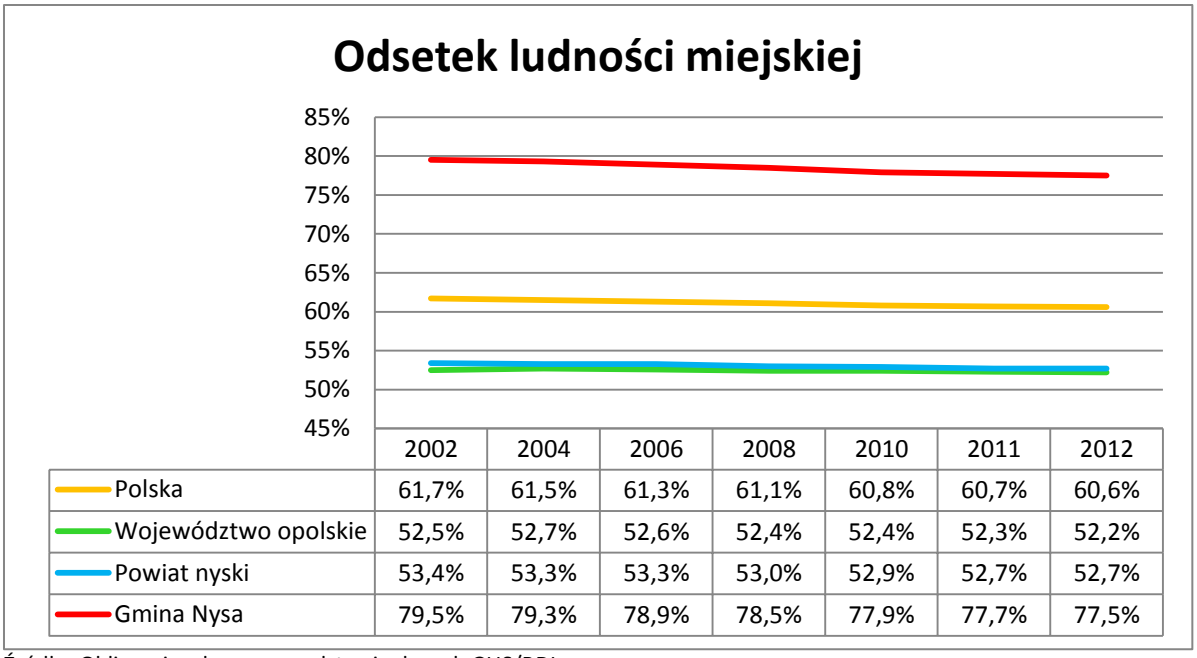
	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/ 2002
Liczba ludności								
Polska	38.218.531	38.173.835	38.125.479	38.135.876	38.529.866	38.538.447	38.533.299	0,8%
Województwo opolskie	1.061.009	1.051.531	1.041.941	1.033.040	1.017.241	1.013.950	1.010.203	-4,8%
Powiat nyski	148.133	146.853	145.512	144.284	142.799	142.119	141.586	-4,4%
Gmina Nysa	60.618	60.306	59.973	59.326	58.761	58.532	58.397	-3,7%
miasto	48.173	47.793	47.333	46.592	45.769	45.457	45.232	-6,1%
obszar wiejski	12.445	12.513	12.640	12.734	12.992	13.075	13.165	5,8%
Gęstość zaludnienia								
Polska	122	122	122	122	123	123	123	1
Województwo opolskie	113	112	111	110	108	108	107	-6
Powiat nyski	121	120	119	118	117	116	116	-5
Gmina Nysa	279	277	276	273	270	269	268	-11
miasto	1.752	1.738	1.721	1.694	1.664	1.652	1.644	-108
obszar wiejski	65	66	66	67	68	69	69	4

Źródło: BDL/GUS.

Na tle powiatu nyskiego czy województwa opolskiego gmina Nysa jawi się jako obszar o większym stopniu urbanizacji. Zdecydowana większość ludności zamieszkuje obszar miejski gminy – 45.232 osoby, co stanowi 77,5% ogółu ludności. Obszar wiejski zamieszkuje 13.165 osób, czyli 22,5% ogółu ludności (GUS, 2012). W przypadku powiatu nyskiego i województwa opolskiego odsetki ludności zamieszkującej tereny miejskie kształtują się na znacznie niższym poziomie, około 53%.

Struktura udziału ludności wiejskiej i miejskiej w gminie Nysa w latach 2002-2012 wskazuje na utrzymującą się dominację ludności miejskiej. Zauważalny jest jednak powolny, aczkolwiek systematyczny spadek udziału ludności miejskiej w ogóle mieszkańców: w 2002 roku wynosił on 79,5%, w 2012 roku – 77,5%. Tym samym udział ludności wiejskiej w ogóle mieszkańców w gminie Nysa wzrósł w analizowanym okresie z 20,5% do 22,5%.

Rysunek 5. Odsetek ludności miejskiej, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Polska	61,7%	61,5%	61,3%	61,1%	60,8%	60,7%	60,6%
Województwo opolskie	52,5%	52,7%	52,6%	52,4%	52,4%	52,3%	52,2%
Powiat nyski	53,4%	53,3%	53,3%	53,0%	52,9%	52,7%	52,7%
Gmina Nysa	79,5%	79,3%	78,9%	78,5%	77,9%	77,7%	77,5%

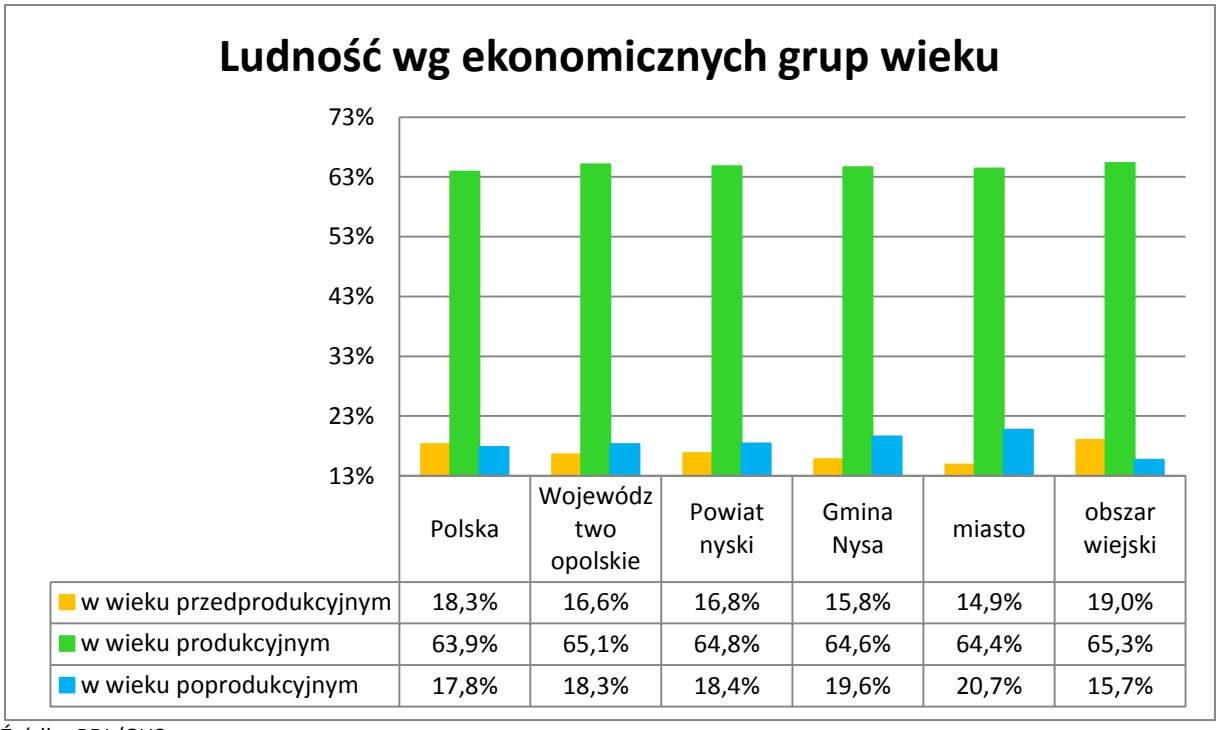
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS/BDL.

Pod względem ekonomicznych grup wieku większość ludności gminy Nysa stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 64,8% ogółu ludności (GUS, 2012). Podobna sytuacja występuje w Polsce, województwie opolskim oraz powiecie nyskim – odsetki ludności w wieku produkcyjnym kształtują się na poziomie 64-65%. Wśród ludności gminy Nysa niemal co piąta osoba jest w wieku poprodukcyjnym (19,6%), podczas gdy ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi tylko 15,8% ogółu mieszkańców (GUS, 2012). Na przestrzeni lat 2002-2012 obserwować można zjawisko rosnącego odsetka osób w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 4,8% w okresie 10 lat) oraz malejącego odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym (spadek o 5,5% w okresie 10 lat).

Opisane powyżej tendencje występują zarówno na obszarze miejskim jak i wiejskim gminy. Widoczny jest jednak większy stopień zaawansowania starzenia się społeczeństwa w mieście: odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym spadł w latach 2002-2012 o 5,6%, osiągając poziom 14,9%. W przypadku obszarów wiejskich spadek był porównywalny (o 5,2%), jednak na tych terenach udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi 19%. Odsetki ludności w wieku produkcyjnym na obszarach wiejskich i miejskich kształtują się na podobnym poziomie: 65,3% i 64,4% (GUS, 2012); różnice obserwowano dla ludności w wieku poprodukcyjnym. W przypadku miasta udział najstarszych mieszkańców w ogóle ludności wzrósł z 14,9% w 2002 roku do 20,7% w 2012 roku (wzrost o 5,8%), zaś w przypadku terenów wiejskich nastąpił wzrost o 1,3%: z 14,4% w 2002 roku do 15,7% w 2012 roku.

Porównanie danych dla gminy Nysa oraz innych jednostek administracyjnych wskazuje na stosunkowo najgorszą sytuację demograficzną w gminie. Charakteryzuje się ona najniższym spośród analizowanych odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym (w gminie 15,8%; w Polsce – 18,3%) przy jednocześnie najwyższym odsetku ludności w wieku poprodukcyjnym (w gminie 19,6%; w Polsce – 17,8%). Dane te wskazują na szybsze starzenie się społeczeństwa gminy Nysa niż ma to miejsce w całym kraju, ale także w województwie opolskim.

Rysunek 6. Ludność wg ekonomicznych grup w wieku w ogóle ludności, 2012 (%).

	Polska	Województwo opolskie	Powiat nyski	Gmina Nysa	miasto	obszar wiejski
w wieku przedprodukcyjnym	18,3%	16,6%	16,8%	15,8%	14,9%	19,0%
w wieku produkcyjnym	63,9%	65,1%	64,8%	64,6%	64,4%	65,3%
w wieku poprodukcyjnym	17,8%	18,3%	18,4%	19,6%	20,7%	15,7%

Źródło: BDL/GUS.

Powyżej przedstawioną tezę potwierdzają wskaźniki obciążenia demograficznego, których analiza na przestrzeni lat 2002-2012 także wskazuje na rosnący udział starszych kategorii wiekowych w liczbie ludności. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym wynosi w gminie Nysa 124 osoby (GUS, 2012), co stanowi wzrost o 54,3 osób w porównaniu do 2002 roku, zaś liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrosła do 30,3 (z 23,2 w 2002 roku). Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym podlegała w okresie 2002 – 2012 fluktuacjom: z 56,5 w 2002 roku spadła do 51,3 w 2008 roku, a następnie ponownie wzrosła do 54,8 w 2012 roku.

W przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym oraz ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Nysa notowane są najwyższe wskaźniki spośród wszystkich analizowanych jednostek administracyjnych, występuje na jej obszarze także największy przyrost tych kategorii w latach 2002-2012.

Tabela 7. Wskaźniki obciążenia demograficznego, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym								
Polska	60,7	57,5	55,7	55,1	55,2	55,8	56,6	-4,1
Województwo opolskie	59,2	56,0	53,7	52,5	52,5	52,8	53,5	-5,7
Powiat nyski	60,4	56,5	54,1	52,7	53,2	53,5	54,3	-6,1
Gmina Nysa	56,5	53,4	51,7	51,3	52,8	53,4	54,8	-1,7
miasto	54,9	52,0	50,8	50,8	53,0	53,7	55,3	0,4
obszar wiejski	62,9	58,6	54,9	53,1	52,1	52,4	53,0	-9,9
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym								
Polska	66,5	72,3	78,1	84,3	89,1	93,1	97,1	30,6
Województwo opolskie	68,2	76,6	85,0	94,2	101,0	105,9	110,6	42,4
Powiat nyski	66,2	72,8	79,8	89,2	97,5	103,3	109,3	43,1
Gmina Nysa	69,7	78,5	87,2	99,2	110,0	117,0	124,0	54,3
miasto	72,9	83,4	94,0	108,8	122,7	131,7	139,5	66,6
obszar wiejski	59,3	62,9	66,3	71,4	74,5	77,4	82,4	23,1
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym								
Polska	24,2	24,1	24,4	25,2	26,0	26,9	27,9	3,7
Województwo opolskie	24,0	24,3	24,7	25,4	26,4	27,2	28,1	4,1
Powiat nyski	24,1	23,8	24,0	24,9	26,3	27,2	28,3	4,2
Gmina Nysa	23,2	23,5	24,1	25,6	27,7	28,8	30,3	7,1
miasto	23,1	23,7	24,6	26,5	29,2	30,5	32,2	9,1
obszar wiejski	23,4	22,6	21,9	22,1	22,2	22,9	24,0	0,6

Źródło: BDL/GUS.

4.1.2. Struktura ludności ze względu na płeć i wiek

Struktura płci mieszkańców gminy Nysa wskazuje na dość równomierny udział obu płci w ogóle ludności. Mężczyźni (28.066 osób) stanowią 48,1% mieszkańców, kobiety zaś (30.331 osób) – 51,9% (GUS, 2012). Udział kobiet i mężczyzn w ogóle mieszkańców (wyrażony w odsetkach) nie zmienia się w sposób istotny od 2002 roku, podobne zjawiska występują w skali powiatu, województwa i kraju, gdzie odsetek kobiet w ogóle ludności utrzymuje się na poziomie 51-52%.

Współczynnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) w gminie Nysa kształtuje się od 2002 roku na takim samym poziomie: 108, przy pojedynczych wzrostach w latach 2004-2008, gdy wynosił on 109 i 110. Wyższy współczynnik feminizacji występuje na obszarze miejskim gminy (110) niż wiejskim (101; GUS, 2012), przy czym w mieście notuje się nieznaczny wzrost tego współczynnika (ze 109 w 2002 roku), zaś na terenach wiejskich – spadek (ze 103 w 2002 roku). Współczynnik feminizacji w gminie Nysa nie odbiega w znaczący sposób od wartości wojewódzkich czy krajowych – na tych obszarach na 100 mężczyzn przypada 107 kobiet.

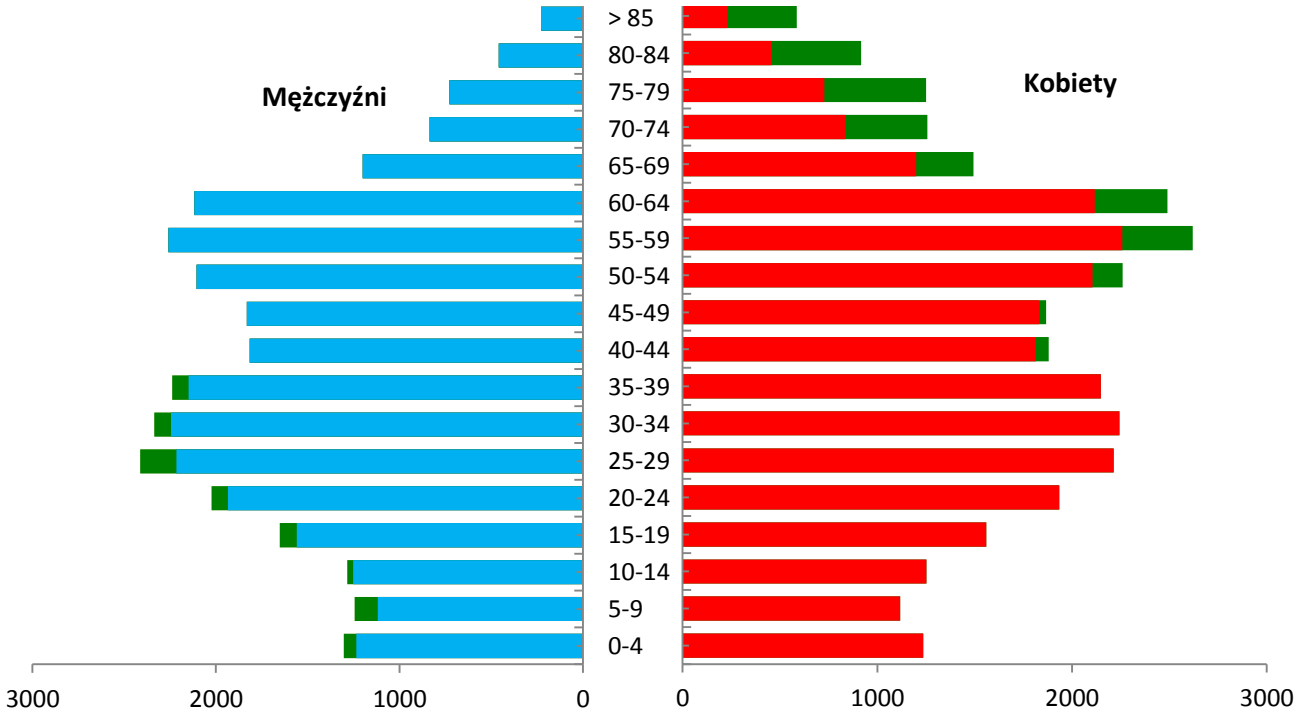
Tabela 8. Odsetek kobiet w ogóle ludności, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
kobiety (%)							
Polska	51,6%	51,6%	51,7%	51,7%	51,6%	51,6%	51,6%
Województwo opolskie	51,5%	51,5%	51,6%	51,7%	51,7%	51,7%	51,6%
Powiat nyski	51,3%	51,4%	51,6%	51,6%	51,4%	51,3%	51,4%
Gmina Nysa	51,9%	52,1%	52,2%	52,3%	52,0%	51,9%	51,9%
miasto	52,2%	52,4%	52,5%	52,7%	52,4%	52,4%	52,4%
obszar wiejski	50,8%	51,0%	50,9%	50,9%	50,5%	50,4%	50,3%
kobiety na 100 mężczyzn							
Polska	107	107	107	107	107	107	107
Województwo opolskie	106	106	107	107	107	107	107
Powiat nyski	105	106	106	107	106	106	106
Gmina Nysa	108	109	109	110	108	108	108
miasto	109	110	111	111	110	110	110
obszar wiejski	103	104	104	104	102	102	101

Źródło: BDL/GUS.

Poniższy Rysunek 7 prezentuje strukturę ludności gminy Nysa w podziale na kategorie wiekowe i płeć. Widoczny jest charakterystyczny dla społeczeństwa polskiego „falowy" układ piramidy wieku: roczniki wyżu demograficznego z lat pięćdziesiątych XX. wieku (kategorie wiekowe 50-64 lata) oraz będący ich echem wyż demograficzny lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX. wieku (kategorie wiekowe 25-39 lat). Wykres obrazuje także wyraźny ubytek ludności w najmłodszych kategoriach wiekowych – podstawa piramidy płci i wieku mieszkańców gminy Nysa jest wąska, co ponownie wskazuje na problem niżu demograficznego i starzenia się społeczeństwa. Kolorem zielonym zaznaczono na wykresie dodatkowo zjawisko nadwyżki liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (w starszych kategoriach wiekowych; wynika to z nadumieralności mężczyzn w wieku 40+, a także dłuższego trwania życia kobiet) oraz nadwyżki liczby mężczyzn nad liczbą kobiet (w młodszych kategoriach wiekowych; statystyki wskazują, że rodzi się więcej chłopców niż dziewczynek, chłopcy też przeważają liczbowo wśród dzieci, młodzieży i osób młodych). Są to prawidłowości obserwowane także w piramidzie wieku i płci ludności Polski.

Rysunek 7. Struktura wieku i płci mieszkańców gminy Nysa, 2012.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BDL/GUS.

4.2. Ruch naturalny

4.2.1. Małżeństwa

W 2012 roku w gminie Nysa zawarto 298 małżeństw, co daje wskaźnik w wysokości 5,1 małżeństw na 1.000 ludności (w 2002 roku na 1.000 ludności zawarto 4,9 małżeństw, w szczytowym 2006 roku – 6,0 małżeństw). W związku z różnicą w liczbie ludności zamieszkującej teren miejski i wiejski gminy, zrozumiała jest zdecydowanie większa liczba małżeństw zawieranych w mieście Nysa (232 małżeństwa, tj. 77,9% małżeństw zawartych w gminie w 2012 roku) niż na obszarach wiejskich (66 małżeństw, tj. 22,1% ogółu zawartych związków w gminie w 2012 roku).

W przeliczeniu jednak liczby małżeństw na 1.000 mieszkańców, różnice w przypadku obszaru miejskiego i wiejskiego gminy nie są znaczne: w mieście wskaźnik zawartych małżeństw kształtuje się na poziomie 5,1, zaś na terenach wiejskich na poziomie 5,0 (GUS, 2012). Zarówno w mieście, jak i na obszarach wiejskich gminy najwięcej małżeństw zostało zawartych w 2008 roku: odpowiednio 281 oraz 78 związków małżeńskich. Sytuacja w gminie Nysa pod względem liczby zawieranych małżeństw na 1.000 ludności nie odbiega od sytuacji w powiecie nyskim, województwie opolskim czy całym kraju, gdzie wskaźnik ten osiąga wartość jedynie o 0,3 wyższą niż w gminie.

Tabela 9. Małżeństwa zawarte, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Małżeństwa zawarte							
Gmina Nysa	299	274	320	359	329	298	298
miasto	236	208	250	281	255	226	232
obszar wiejski	63	66	70	78	74	72	66
Małżeństwa zawarte na 1.000 ludności							
Polska	5,0	5,0	5,9	6,8	5,9	5,4	5,3
Województwo opolskie	4,5	4,4	5,4	6,0	5,6	5,1	5,3
Powiat nyski	5,0	4,3	5,6	6,5	5,6	5,2	5,3
Gmina Nysa	4,9	4,5	5,3	6,0	5,6	5,1	5,1
miasto	4,8	4,3	5,2	6,0	5,6	5,0	5,1
obszar wiejski	5,0	5,3	5,5	6,1	5,7	5,5	5,0

Źródło: BDL/GUS.

4.2.2. Urodzenia

W 2012 roku w gminie Nysa urodziło się 482 dzieci, wśród których odnotowano niewielką przewagę płci męskiej: chłopcy stanowili 50,2% noworodków, a dziewczynki – 49,8% noworodków (GUS, 2012). Liczbowo, więcej dzieci urodziło się w 2012 roku w mieście Nysa (232 dzieci, tj. 71% ogółu urodzeń) niż na terenach wiejskich gminy (140 dzieci, tj. 29% urodzeń w gminie). Jednak w przeliczeniu urodzeń na 1.000 mieszkańców tych obszarów, widoczna jest zdecydowanie lepsza sytuacja w przypadku terenów wiejskich. Wskaźnik urodzeń żywych wynosi tam 10,7 dzieci na 1.000 ludności, podczas gdy w mieście kształtuje się on na poziomie 7,5 dzieci na 1.000 mieszkańców (GUS, 2012).

Średnia liczba urodzeń na 1.000 ludności w gminie Nysa wynosi 8,2 (GUS, 2012). Wskaźnik ten od 2010 roku przejawia tendencję malejącą: w 2010 roku na 1.000 ludności urodziło się 8,9 dzieci, w latach poprzednich wartość ta kształtowała się na poziomie około 7,5-8,2 dzieci. W przypadku miasta również widoczne jest maksimum urodzeń żywych na 1.000 ludności w 2010 roku, gdy wyniosło ono 8,7 dziecka, zaś w 2012 roku spadek do poziomu 7,5 dziecka na 1.000 ludności. Natomiast na obszarach wiejskich w 2012 roku odnotowano najwyższą od 2002 roku liczbę urodzin żywych na 1.000 mieszkańców: urodziło się 10,7 dzieci. We wszystkich analizowanych latach liczba dzieci urodzonych na terenach wiejskich przewyższała liczbę dzieci urodzonych w mieście (w przeliczeniu na 1.000 ludności tych terenów).

Porównując sytuację w gminie na tle powiatu nyskiego, województwa opolskiego i całego kraju można zauważyć, iż wskaźnik urodzeń żywych na 1.000 ludności w gminie Nysa jest zbliżony do wskaźnika osiągniętego w powiecie nyskim (8,7 urodzeń na 1.000 ludności) oraz województwie opolskim (8,8 urodzeń na 1.000 ludności). Jednocześnie wskaźniki z tego terenu są niższe niż średnia krajowa (10 urodzeń na 1.000 ludności), co wskazuje na występujący w całym regionie Opolszczyzny problem niskiej liczby urodzeń, niepozwalający na zachowanie prostej zastępowalności pokoleń.

Tabela 10. Urodzenia żywe, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Urodzenia żywe							
Gmina Nysa	465	460	455	491	521	469	482
miasto	360	362	348	366	401	335	342
obszar wiejski	105	98	107	125	120	134	140
Urodzenia żywe na 1.000 ludności							
Polska	9,3	9,3	9,8	10,9	10,7	10,1	10,0
Województwo opolskie	7,9	7,8	8,1	8,9	9,0	8,6	8,8
Powiat nyski	8,2	7,9	8,0	9,1	8,9	8,5	8,7
Gmina Nysa	7,6	7,6	7,5	8,2	8,9	8,0	8,2
miasto	7,4	7,5	7,3	7,8	8,7	7,3	7,5
obszar wiejski	8,4	7,8	8,5	9,8	9,3	10,3	10,7

Źródło: BDL/GUS.

4.2.3. Zgony

Liczba zgonów w gminie Nysa przewyższa liczbę urodzin: w 2012 roku odnotowano ich 575, co w przeliczeniu na 1.000 ludności daje wskaźnik na poziomie 9,8 (GUS, 2012). Liczba ta na przestrzeni lat 2002-2012 wzrosła o 1,6 zgonów. W gminie Nysa umiera niemal tyle samo mężczyzn, co kobiet: w przypadku płci męskiej zarejestrowano 289 zgonów (50,3%), w przypadku płci żeńskiej 286 zgonów (49,7% ogółu zgonów; GUS, 2012).

Nie występują znaczne różnice terytorialne w przypadku wskaźnika zgonów w mieście Nysa i na obszarach wiejskich gminy – na 1.000 ludności miejskiej gminy notuje się 10 zgonów, a na 1.000 ludności wiejskiej gminy – 9,3 zgonów (GUS, 2012). W okresie 2002-2012 nastąpiły jednak odwrotne tendencje na tych obszarach: w mieście liczba zgonów wzrosła (z 7,5 zgonów na 1.000 ludności w 2002 roku), zaś na terenach wiejskich zmalała (z 10,8 zgonów na 1.000 ludności w 2002 roku). Tym samym, 2012 rok był pierwszym w okresie 2002-2012, gdy liczba zgonów w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców miasta była wyższa od liczby zgonów w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców terenów wiejskich.

Poniżej prezentowane dane wskazują, iż sytuacja w gminie Nysa w zakresie liczby zgonów nie różni się w sposób istotny od sytuacji w powiecie, województwie czy kraju – na tych obszarach notuje się od 10 (Polska) do 10,3 (powiat nyski) zgonów na 1.000 ludności.

Tabela 11. Zgony, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Zgony							
Gmina Nysa	502	503	528	595	581	595	575
miasto	367	384	406	442	436	444	453
obszar wiejski	135	119	122	153	145	151	122
Zgony na 1.000 ludności							
Polska	9,4	9,5	9,7	10,0	9,8	9,7	10,0
Województwo opolskie	8,7	8,7	9,0	9,5	9,7	9,6	10,1
Powiat nyski	8,7	8,9	9,5	10,4	10,3	10,3	10,3
Gmina Nysa	8,2	8,3	8,8	10,0	9,9	10,1	9,8
miasto	7,5	7,9	8,5	9,5	9,5	9,7	10,0
obszar wiejski	10,8	9,5	9,7	11,9	11,2	11,6	9,3

Źródło: BDL/GUS.

4.2.4. Przyrost naturalny

Wskazane powyżej liczby, obrazujące większą liczbę zgonów niż urodzeń na terenie gminy Nysa, składają się na ujemny przyrost naturalny. W 2012 roku w przypadku gminy odnotowano przyrost na poziomie -93, co w przeliczeniu na 1.000 ludności daje wartość -1,6. W analizowanych latach 2002-2012 na terenie gminy w ogóle nie obserwowano dodatniego przyrostu naturalnego, przy czym najwyższy ujemny przyrost naturalny wystąpił w 2008 roku: -104 (w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców -1,7).

Wyraźnie odmiennie przedstawia się sytuacja w mieście i na obszarach wiejskich gminy. Miasto charakteryzuje się zdecydowanie wyższym niż średnia ujemnym przyrostem naturalnym (-111, w przeliczeniu na 1.000 ludności: -2,4), zaś na obszarach wiejskich gminy notuje się dodatni przyrost naturalny (GUS, 2012). Na tych terenach wyniósł on 18, a w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców: 1,4. Warto zauważyć, iż o ile na obszarach wiejskich sytuacja w zakresie przyrostu naturalnego poprawiła się (wskaźnik przyrostu naturalnego na 1.000 ludności wzrósł o 3,8 w latach 2002-2012), to w miastach uległa pogorszeniu (wskaźnik przyrostu naturalnego na 1.000 ludności spadł o 2,3 w latach 2002-2012).

Zjawiska obserwowane w gminie Nysa są charakterystyczne także dla powiatu nyskiego i województwa opolskiego – w żadnej z tych jednostek w latach 2002-2012 nie notowano dodatniego przyrostu naturalnego, a negatywne tendencje pogłębiają się. W powiecie nyskim przyrost naturalny na 1.000 ludności kształtuje się na poziomie -1,6, zaś w województwie opolskim przyjmuje wartość -1,2 (GUS, 2012). Stosunkowo najlepsza sytuacja w zakresie przyrostu naturalnego występuje w skali kraju, gdzie od 2006 roku utrzymywał się on na poziomie nieznacznie powyżej 0. Również w całej Polsce od 2008 roku obserwowana jest tendencja zmniejszającego się przyrostu naturalnego.

Tabela 12. Przyrost naturalny, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Przyrost naturalny							
Gmina Nysa	-37	-43	-73	-104	-60	-126	-93
Miasto	-7	-22	-58	-76	-35	-109	-111
obszar wiejski	-30	-21	-15	-28	-25	-17	18
Przyrost naturalny na 1.000 ludności							
Polska	-0,1	-0,2	0,1	0,9	0,9	0,3	0,0
Województwo opolskie	-0,8	-0,9	-0,9	-0,6	-0,7	-1,0	-1,2
Powiat nyski	-0,5	-0,9	-1,5	-1,3	-1,4	-1,8	-1,6
Gmina Nysa	-0,6	-0,7	-1,2	-1,7	-1,0	-2,1	-1,6
Miasto	-0,1	-0,5	-1,2	-1,6	-0,8	-2,4	-2,4
obszar wiejski	-2,4	-1,7	-1,2	-2,2	-1,9	-1.3	1,4

Źródło: BDL/GUS.

4.2.5. Migracje

Dane z zakresu migracji na terenie gminy Nysa wskazują na odpływ mieszkańców. Napływ mieszkańców (w przypadku migracji wewnętrznej) wynosi 615 osób, odpływ zaś – 691 osób (GUS, 2012). W obu kategoriach (tj. ludności napływowej i odpływowej) nieznaczną większość stanowią kobiety: wśród ludności napływowej ich udział wynosi 53,6% ogółu, a odpływowej – 51,5% (GUS, 2012). W ruchu wewnętrznym dominują zameldowania na obszarze miejskim – w 2012 roku zameldowani w mieście stanowili 60,8% ogółu meldowanych (w 2006 roku było to 57,9%, zaś w 2002 roku – 65,4%). Podobne tendencje występują w przypadku wymeldowań w ruchu

wewnętrznym – wymeldowania na terenie miasta stanowiły w latach 2002, 2006 oraz 2012 odpowiednio: 78,5%, 78,9% oraz 74,1% ogółu wymeldowań.

Migracje zagraniczne dotyczą znacznie mniejszej części ludności gminy – emigracja zagraniczna obejmuje 41 osób (20 mężczyzn i 21 kobiet), przy czym zdecydowaną większość stanowią mieszkańcy miasta Nysa (37 osób, w porównaniu do 4 osób z terenów wiejskich gminy; GUS, 2012). Imigracja obejmuje 23 osoby (11 mężczyzn i 12 kobiet), z czego również przeważającą większość stanowią mieszkańcy miasta (21 osób), podczas gdy z terenów wiejskich gminy 2 osoby (GUS, 2012). Szczyt migracji zagranicznych przypadł na 2006 rok, gdy z gminy wymeldowało się za granicę ogółem 221 osób, w tym 200 osób z miasta Nysa, 133 mężczyzn i 108 kobiet.

Tabela 13. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
zameldowania w ruchu wewnętrznym							
Gmina Nysa	710	657	677	595	608	581	615
miasto	464	409	392	365	350	346	374
obszar wiejski	246	248	285	230	258	235	241
mężczyźni	315	290	314	260	261	256	279
kobiety	395	367	363	335	347	325	336
zameldowania z zagranicy							
Gmina Nysa	22	30	24	44	37	38	23
miasto	19	25	23	33	27	30	21
obszar wiejski	3	5	1	11	10	8	2
mężczyźni	10	15	12	32	28	23	11
kobiety	12	15	12	12	9	15	12
wymeldowania w ruchu wewnętrznym							
Gmina Nysa	729	818	901	662	720	658	691
miasto	572	649	711	498	570	516	512
obszar wiejski	157	169	190	164	150	179	179
mężczyźni	351	399	445	296	326	294	335
kobiety	378	419	456	366	394	364	356
wymeldowania za zagranicę							
Gmina Nysa	72	72	221	142	47	64	41
miasto	65	58	200	124	34	63	37
obszar wiejski	7	14	21	18	13	1	4
mężczyźni	35	37	113	78	25	29	20
kobiety	37	35	108	64	22	35	21

Źródło: BDL/GUS.

Ogólne saldo migracji stałej w przypadku gminy Nysa wynosi -94, przy czym w mieście Nysa jest ono zdecydowanie wyższe i kształtuje się na poziomie -154 (GUS, 2012). W przypadku terenów wiejskich gminy notuje się dodatnie saldo migracji ogółem: 60 (GUS, 2012). Warto podkreślić, iż na obszarach wiejskich od 2002 roku stale występuje dodatnie saldo migracji ogółem, zaś w przypadku miasta – ujemne, które osiągnęło maksimum w 2006 roku, gdy wyniosło -421. Również w przypadku salda migracji wewnętrznych na obszarach wiejskich od 2002 roku obserwowane są wartości dodatnie, a w przypadku miasta Nysa – ujemne. Zmiany wartości salda migracji w latach 2002-2012 prezentuje tabela 14:

Tabela 14. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	*2006*	2008	2010	2011	2012
Saldo migracji ogółem							
Gmina Nysa	-69	-203	-421	-165	-122	-103	-94
miasto	-154	-273	-496	-224	-227	-203	-154
obszar wiejski	85	70	75	59	105	100	60
saldo migracji wewnętrznych							
Gmina Nysa	-19	-161	-224	-67	-112	-77	-76
miasto	-108	-240	-319	-133	-220	-170	-138
obszar wiejski	89	79	95	66	108	93	62
mężczyźni	-36	-109	-131	-36	-65	-38	-56
kobiety	17	-52	-93	-31	-47	-39	-20
saldo migracji zagranicznych							
Gmina Nysa	-50	-42	-197	-98	-10	-26	-18
miasto	-46	-33	-177	-91	-7	-33	-16
obszar wiejski	-4	-9	-20	-7	-3	7	-2
mężczyźni	-25	-22	-101	-46	3	-6	-9
kobiety	-25	-20	-96	-52	-13	-20	-9

Źródło: BDL/GUS.

4.3. Aktywność społeczna

4.3.1. Organizacje pozarządowe

Statystyka publiczna (Główny Urząd Statystyczny) gromadzi szczegółowe dane dotyczące organizacji pozarządowych w układzie wojewódzkim (poziom NUTS3), co uniemożliwia dokładną charakterystykę tego typu organizacji w skali gminy pod względem np. liczby pracowników czy typu prowadzonej działalności[29].

W ramach ww. statystyki dostępne są jedynie dane dotyczące liczby fundacji i stowarzyszeń wpisanych do rejestru REGON, jako składowych sektora prywatnego. Na tej podstawie można stwierdzić, iż w gminie Nysa funkcjonuje 9 fundacji oraz 188 stowarzyszeń i organizacji społecznych (GUS, 2012). W porównaniu do danych z 2002 roku, na terenie gminy przybyło 7 fundacji oraz 87 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Fundacje prowadzone są wyłącznie na terenie miasta Nysa, zaś stowarzyszenia i organizacje społeczne – zarówno w mieście, jak i na terenach wiejskich gminy. Choć stale dominują stowarzyszenia i organizacje zlokalizowane na obszarach miejskich, to jednak ich udział w ogólnej liczbie tego typu podmiotów spadł z 80,2% do 71,3%. Jednocześnie obserwowane jest zwiększanie udziału stowarzyszeń i organizacji pozarządowych wiejskich, z 19,8% do 28,7% (GUS, 2002-2012). Warto odnotować także bardzo dużą dynamikę wzrostu liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych na terenach wiejskich – w latach 2002-2012 nastąpił wzrost o 170% (podczas gdy w mieście odnotowano wzrost o 65,4%; w gminie ogółem – 86,1%).

[29] Również Krajowy Rejestr Sądowy oraz Rejestr Starosty nie odpowiadają na pytanie o stan i strukturę III sektora w gminie. Opisują go jedynie w sposób liczbowy (tj. wskazują, ile organizacji pozarządowych jest zarejestrowanych na terenie gminy).

Tabela 15. Fundacje oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne – podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w gminie Nysa, lata 2002-2012.

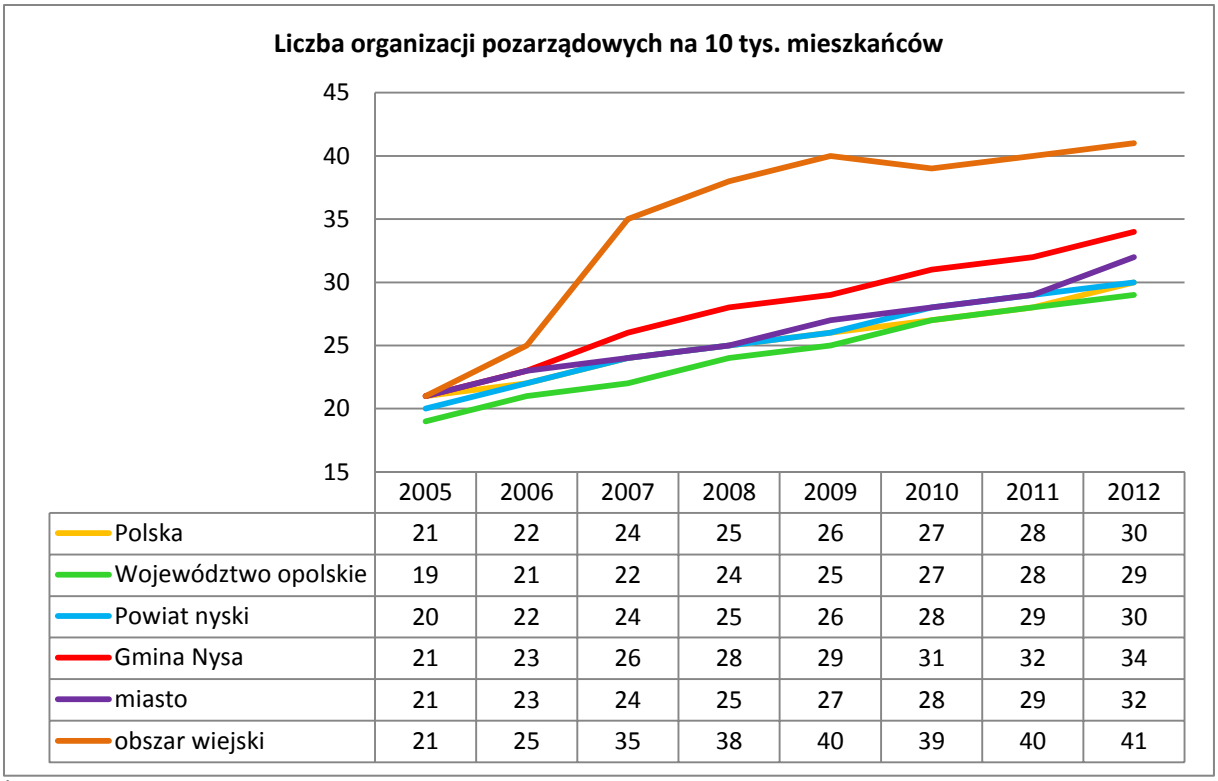
	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
sektor prywatny - fundacje								
Gmina Nysa	2	3	6	6	7	8	9	7
miasto	2	3	6	6	7	8	9	7
obszar wiejski	0	0	0	0	0	0	0	0
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne								
Gmina Nysa	101	119	134	159	173	178	188	87
miasto	81	91	103	110	122	126	134	53
obszar wiejski	20	28	31	49	51	52	54	34

Źródło: BDL/GUS.

Udostępniane są także wskaźniki obrazujące liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Liczba ta w przypadku gminy Nysa charakteryzuje się stałą tendencją rosnącą: w 2005 roku na 10 tys. mieszkańców funkcjonowało 21 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, zaś w 2012 roku były już 34 podmioty trzeciego sektora (GUS, 2005-2012). Szczególnie wyraźny jest wzrost odnotowany na obszarze wiejskim, gdzie był on niemal dwukrotny: z 21 do 41 podmiotów (GUS, 2005-2012). W przypadku miasta Nysa również następuje wzrost liczby podmiotów III sektora, jednak nie jest on tak znaczny jak na obszarach wiejskich: liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych zwiększyła się na tym terenie z 21 do 32 w przeliczeniu na 10 tys. ludności (GUS, 2005-2012).

Gmina Nysa (szczególnie obszar wiejski) wyróżnia się pozytywnie na tle powiatu, województwa i kraju jeśli chodzi o liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców. W gminie osiągnięto najwyższe wskaźniki w tym zakresie, co jest tym bardziej znaczące, iż w 2005 roku (wyjściowym dla niniejszej analizy) sytuacja we wszystkich jednostkach była podobna (tj. 19-21 NGO na 10 tys. mieszkańców). Jak wspomniano powyżej, na przestrzeni 7 lat w gminie liczba podmiotów III sektora w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców zwiększyła się średnio o 13 podmiotów, zaś w tym samym okresie w Polsce – o 9 podmiotów.

Tabela 16. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców, lata 2005-2012.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Polska	21	22	24	25	26	27	28	30
Województwo opolskie	19	21	22	24	25	27	28	29
Powiat nyski	20	22	24	25	26	28	29	30
Gmina Nysa	21	23	26	28	29	31	32	34
miasto	21	23	24	25	27	28	29	32
obszar wiejski	21	25	35	38	40	39	40	41

Źródło: BDL/GUS.

Na podstawie informacji udostępnianych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Nysie[30], można zidentyfikować najczęściej występujące obszary działalności organizacji pozarządowych w gminie Nysa. Podmioty III sektora swoją działalność prowadzą najczęściej w obszarze sportu oraz kultury, historii i sztuki, najrzadziej zaś w obszarze oświaty i na rzecz przedsiębiorców:

- Sport – 30 organizacji
- Kultura, historia i sztuka – 24 organizacje
- Działalność międzynarodowa, wspólnoty lokalne, aktywność społeczna – 17 organizacji
- Bezpieczeństwo – 15 organizacji
- Inne obszary – 14 organizacji
- Pomoc społeczna – 12 organizacji
- Turystyka i wypoczynek – 7 organizacji
- Oświata – 5 organizacji
- Przedsiębiorcy – 4 organizacje.

Spośród organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy Nysa 14 NGO'sów[31] uprawnionych jest do otrzymania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych (Rejestr KRS, 2013):

- Stowarzyszenie Auxilium „Hospicjum św. Arnolda Janssena w Nysie"
- Nyski Klub Sportowo-Turystyczny Niewidomych i Słabowidzących „Atut" Nysa
- Fundacja Ratowania Zabytków Katedry Nyskiej
- Klub Sportowy „Polonia"
- Klub Żeglarski „Nysa" w Głębinowie
- Centrum Aktywizacji Zawodowej Bezrobotnych i Wolontariatu Ziemi Nyskiej
- Ludowy Klub Sportowy Bustan Ziemia Nyska

[30] http://www.ops-nysa.pl/inkubator-organizacji-spolecznych/baza-ngo (08.08.2012)
[31] NGO – (ang.) *Non Governmental Organizations* (organizacje pozarządowe, III sektor)

- Stowarzyszenie Absolwentów i Sympatyków Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nysie
- Stowarzyszenie „Dobra Droga”
- Stowarzyszenie Św. Dominika Stowarzyszenie Użyteczności Publicznej
- Stowarzyszenie „Pro Uno”
- Fundacja „Bardziej Być”
- Stowarzyszenie Rozwoju Uniwersytetu III Wieku im. Jerzego Kozarzewskiego w Nysie
- Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych – Janek przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Nysie im. Ks. Jana Twardowskiego[32].

Organizacje pozarządowe w Nysa mogą korzystać ze wsparcia instytucji wspierających. W przypadku gminy usługi takie świadczą: Inkubator Organizacji Społecznych, Centrum Pro Bono oraz Opolskie Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Opolu. Inkubator Organizacji Społecznych funkcjonuje przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Nysie i prowadzi działalność doradczą i konsultacyjną dla NGO oraz umożliwia skorzystanie z bazy lokalowej. Wolontariusze Inkubatora Organizacji Społecznych w Nysie służą pomocą dzieciom (m.in. w zakresie odrabiania lekcji) oraz osobom dorosłym (przy wykonywaniu codziennych czynności), ale także uczestniczą w różnego rodzaju akcjach. W Inkubatorze Organizacji Społecznych organizowane są także spotkania przedstawicieli nyskich organizacji pozarządowych z pracownikami Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie, a także przedstawicielami władz miasta i gminy – spotkania te stanowią z jednej strony możliwość przedstawienia swojej pracy, z drugiej zaś – służą poznaniu wzajemnych oczekiwań i wypracowaniu wspólnych działań dla efektywnej współpracy organów publicznych z III sektorem. Ponadto, poprzez swoją aktywność (m.in. dzięki prezentacjom na stronie internetowej) Inkubator Organizacji Społecznych zachęca nyskie organizacje pozarządowe do uczestnictwa w konkursach ofert, zarówno na poziomie lokalnym (w gminie), jak i wojewódzkim, krajowym czy europejskim[33]. Centrum Pro Bono świadczy usługi pośrednictwa między kancelariami a organizacjami pozarządowymi w zakresie uzyskania bezpłatnej pomocy prawnej, a Opolskie Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Opolu prowadzi działalność w zakresie poradnictwa, szkoleń, udostępniania zasobów bibliotecznych, animacji partnerstw, organizacji Forum Inicjatyw Pozarządowych oraz internetowego forum dla liderów organizacji[34].

Współpraca gminy Nysa z organizacjami pozarządowymi odbywa się na podstawie corocznie opracowywanego *„Rocznego programu współpracy Gminy Nysa z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami realizującymi zadania publiczne w sferze pożytku publicznego”*. Zadania realizowane są w obszarach: pomocy społecznej (w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób), ochrony i promocji zdrowia, promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy, działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu, turystyki i krajoznawstwa, porządku i bezpieczeństwa publicznego, ratownictwa i ochrony ludności, działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami, działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym oraz działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy, w zakresie określonym w art. 4 ust. 1 pkt 1-32 ustawy. W ramach tych obszarów ustalane są zadania priorytetowe, a sama współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi odbywa się w formach finansowych (głównie zlecanie zadań w drodze otwartego konkursu ofert) i pozafinansowych. Na

[32] Na podstawie: Krajowy Rejestr Sądowy, https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu?t:lb=t (01.09.2013).
[33] Na podstawie: http://www.ops-nysa.pl/inkubator-organizacji-spolecznych (02.11.2013)
[34] Na podstawie: http://www.nysa.eu/strona-260-instytucje_wspierajace_organizacje.html (08.08.2013)

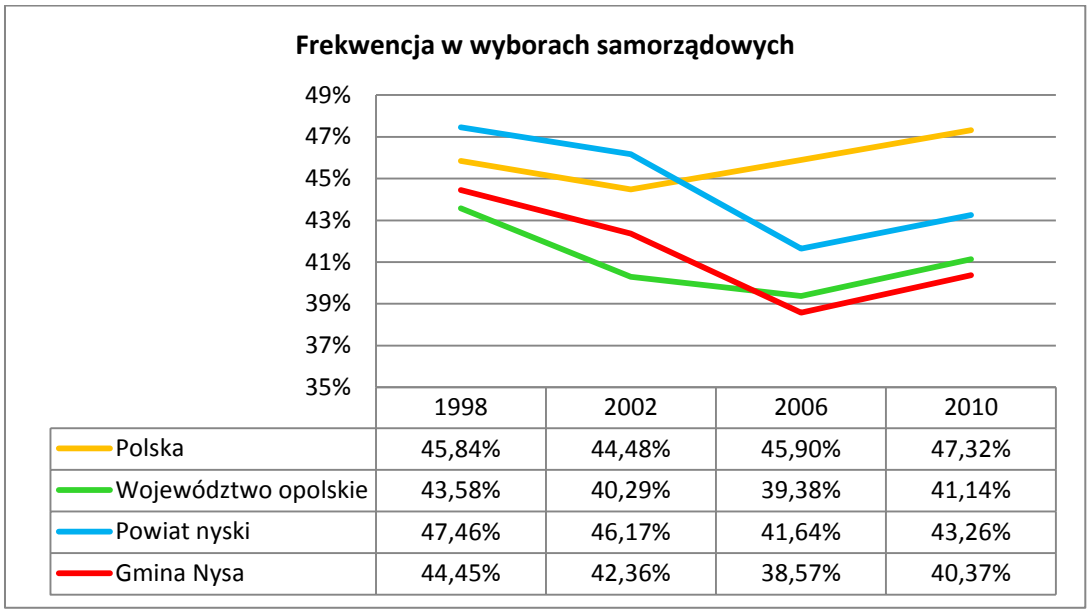
realizację Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi gmina Nysa przeznacza rokrocznie około 1,5 mln zł (w 2013 roku – do 1,5 mln zł, w 2012 roku – co najmniej 1,5 mln zł)[35].

4.3.2. Udział w wyborach

Frekwencja wyborcza na terenie gminy Nysa kształtuje się na zróżnicowanym poziomie w zależności od typu wyborów.

W przypadku wyborów samorządowych najwyższą frekwencję odnotowano w 1998 roku, gdy wynosiła ona 44,45%. Podczas ostatnich dotychczas wyborów samorządowych (w 2010 roku) w głosowaniu uczestniczyło 40,37% uprawnionych mieszkańców gminy Nysa. Najniższa frekwencja w wyborach samorządowych wystąpiła w 2006 roku, gdy głosowało jedynie 38,57% ludności. Na tle Polski gmina Nysa charakteryzuje się niższą frekwencją wyborczą w wyborach samorządowych, częściej w wyborach samorządowych głosują także mieszkańcy powiatu nyskiego. Frekwencja w wyborach samorządowych w gminie najbardziej zbliżona jest do frekwencji w województwie opolskim.

Rysunek 8. Frekwencja wyborcza – wybory samorządowe, lata 1998-2010.

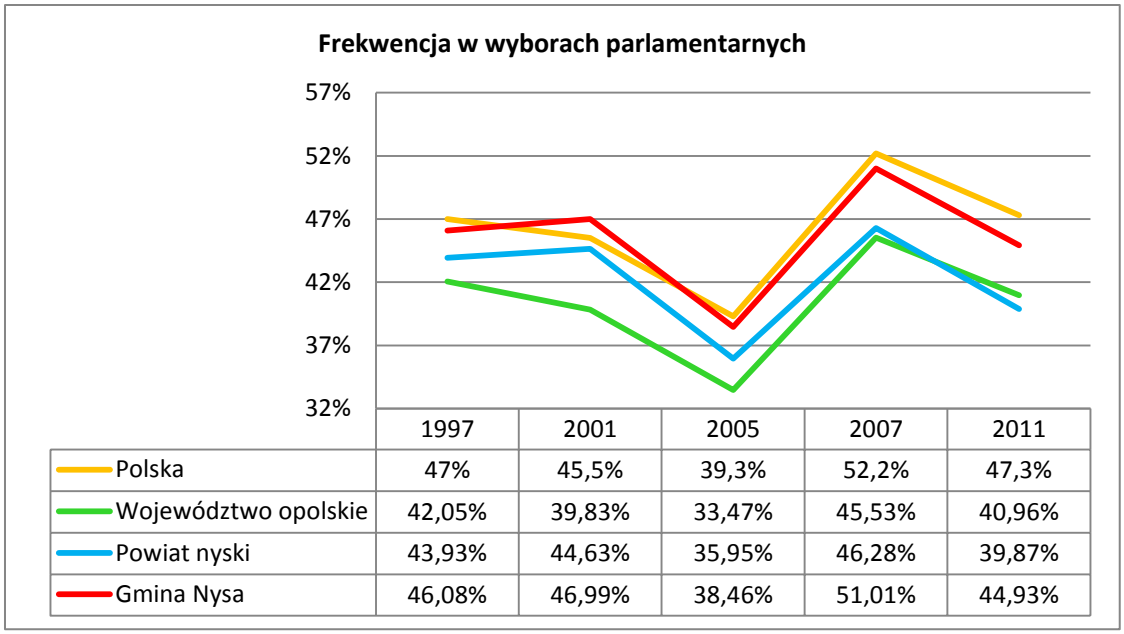
	1998	2002	2006	2010
Polska	45,84%	44,48%	45,90%	47,32%
Województwo opolskie	43,58%	40,29%	39,38%	41,14%
Powiat nyski	47,46%	46,17%	41,64%	43,26%
Gmina Nysa	44,45%	42,36%	38,57%	40,37%

Źródło: www.mojapolis.pl (05.08.2013)

W przypadku wyborów parlamentarnych najwyższą frekwencję odnotowano w 2007 roku, gdy w wyborach uczestniczyło 51,01% mieszkańców gminy – były to jedyne wybory parlamentarne, w których udział wzięła ponad połowa uprawnionych do głosowania. Sytuacja taka wystąpiła także w skali kraju, gdzie frekwencja wyniosła 52,2%. Frekwencja w wyborach parlamentarnych we wszystkich jednostkach administracyjnych podlegała podobnym wahaniom (tj. spadkom i wzrostom w poszczególnych latach wyborczych) – gmina Nysa na tym tle plasowała się najbliżej średniej krajowej osiągając wyższe odsetki frekwencji wyborczej niż miało to miejsce w powiecie nyskim (39,87% w wyborach w 2011 roku) oraz w województwie opolskim (40,96% w 2011 roku).

[35] Za: *Roczny program współpracy Gminy Nysa z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami realizującymi zadania publiczne w sferze pożytku publicznego na rok 2012* oraz *Roczny program współpracy Gminy Nysa z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami realizującymi zadania publiczne w sferze pożytku publicznego na rok 2013*.

Rysunek 9. Frekwencja wyborcza – wybory parlamentarne, lata 1997-2011.

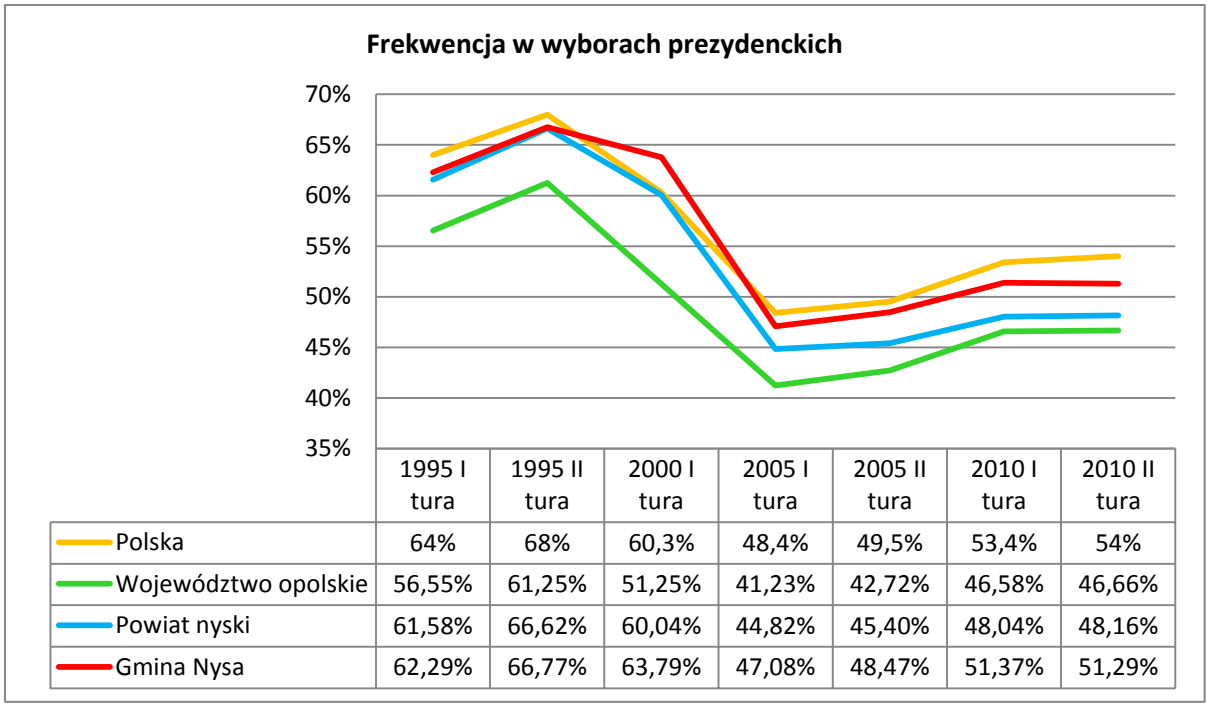
	1997	2001	2005	2007	2011
Polska	47%	45,5%	39,3%	52,2%	47,3%
Województwo opolskie	42,05%	39,83%	33,47%	45,53%	40,96%
Powiat nyski	43,93%	44,63%	35,95%	46,28%	39,87%
Gmina Nysa	46,08%	46,99%	38,46%	51,01%	44,93%

Źródło: www.mojapolis.pl (05.08.2013)

Wybory prezydenckie są tymi wyborami, w których mieszkańcy gminy Nysa uczestniczą najchętniej – najwyższe poziomy frekwencji odnotowano w 1995 roku, gdy głosowało 62,29% uprawnionych w I turze i 66,77% w II turze. Wysoka była frekwencja wyborcza także w 2000 roku, gdy wyniosła 63,79%. W kolejnych wyborach prezydenckich obserwowano mniejsze zainteresowanie ze strony mieszkańców gminy Nysa: najniższa frekwencja w wyborach prezydenckich miała miejsce w 2005 roku, gdy w I turze głosowało 47,08% mieszkańców, a w II turze: 48,47%. W kolejnych wyborach prezydenckich (2010 rok) frekwencja wzrosła nieznacznie do poziomu 51,37% w I turze i 51,29% w II turze.

Większe zainteresowanie wyborami prezydenckimi – w porównaniu do wyborów samorządowych czy parlamentarnych – obserwowane jest także w powiecie nyskim, województwie opolskim oraz w całym kraju. Frekwencja osiągana w gminie Nysa plasuje ją w lepszej pozycji niż powiat i województwo (gdzie frekwencja w wyborach prezydenckich jest niższa niż w gminie), uzyskując odsetki uczestniczących w wyborach zbliżone do poziomu kraju.

Rysunek 10. Frekwencja wyborcza – wybory prezydenckie, lata 1995-2010.

	1995 I tura	1995 II tura	2000 I tura	2005 I tura	2005 II tura	2010 I tura	2010 II tura
Polska	64%	68%	60,3%	48,4%	49,5%	53,4%	54%
Województwo opolskie	56,55%	61,25%	51,25%	41,23%	42,72%	46,58%	46,66%
Powiat nyski	61,58%	66,62%	60,04%	44,82%	45,40%	48,04%	48,16%
Gmina Nysa	62,29%	66,77%	63,79%	47,08%	48,47%	51,37%	51,29%

Źródło: www.mojapolis.pl (05.08.2013)

4.3.3. Działalność władz lokalnych na rzecz rozwoju gminy Nysa

Sołectwa gminy Nysa aktywnie uczestniczą w programie „Odnowa Wsi Opolskiej". Istnieje on od 1997 roku, a jego głównym celem jest aktywizacja wiejskich społeczności lokalnych, między innymi poprzez budowanie w sołectwach strategii rozwoju[36]. Do 2012 roku do programu „Odnowy Wsi Opolskiej" przystąpiły następujące miejscowości z terenu gminy Nysa[37]: Głębinów (1997 rok), Złotogłowice (1997 rok), Biała Nyska (2000 rok), Skorochów (2002 rok), Sękowice (2002 rok), Koperniki (2004 rok), Niwnica (2004 rok), Iława (2005 rok), Kępnica (2007 rok), Domaszkowice (2007 rok), Hajduki Nyskie (2007 rok), Przełęk (2007 rok), Lipowa (2007 rok), Rusocin (2007 rok), Konradowa (2008 rok), Regulice (2008 rok), Wierzbięcice (2008 rok), Goświnowice (2009 rok), Morów (2010 rok), Radzikowice (2011 rok) oraz Siestrzechowice (2012 rok).

W 2012 roku na terenie gminy Nysa zrealizowano 4 zadania w ramach programu „Odnowa Wsi Opolskiej" na łączną kwotę 8.850,00 zł. W Iławie wykonano wiatę grillową przy boisku sportowym, w Regulicach dokonano niwelacji terenu w ramach przygotowania do wykonania płyty boiska sportowego, w Rusocinie wykonano I etap budowy wiaty grillowej, a w Sękowicach zakupiono materiały do wykonania I etapu budowy wiaty grillowej. Całkowity koszt zadań zrealizowanych w ramach programu „Odnowa Wsi Opolskiej" wyniósł łącznie 54.820,92 zł[38]. Ponadto, nyskie sołectwo Kępnica zajęło I miejsce w ramach konkursu „Najlepsze przedsięwzięcie odnowy wsi w powiecie nyskim za rok 2011", uzyskując nagrodę w wysokości 3.000,00 zł.

[36] Za: www.odnowawsi.eu (05.08.2013)
[37] W nawiasach podano rok przystąpienia sołectwa do programu „Odnowa Wsi Opolskiej".
[38] Za: *Sprawozdanie z realizacji zadań w ramach programu „Odnowa wsi" w roku 2012.*

Na 2013 rok w ramach programu „Odnowa Wsi Opolskiej" zaplanowano realizację 6 zadań, na które łączna wnioskowana kwota dotacji wynosi 13.000,00 zł. Proponowana kwota dotacji wyniosła 7.100,00 zł, zaś całkowity koszt zadań realizowanych w ramach programu: 92.252 zł. W 2013 roku do programu zostały zgłoszone projekty z Domaszkowic (wybrukowanie placu wejściowego do budynku gminnego), Goświnowic (rozpoczęcie prac związanych z zagospodarowaniem terenu przy pawilonie sportowym), Iławy (wykonanie I etapu zadaszenia placu spotkań przy wiacie grillowej), Kępnicy (zakup materiałów budowlanych oraz wykonanie prac około budowlanych związanych z budową boiska do koszykówki), Morowa (zagospodarowanie placu sportowo-rekreacyjnego) oraz Skorochowa (zakup urządzenia zabawowego na plac zabaw)[39].

Obszar gminy Nysa jest terenem działania Lokalnej Grupy Działania „Nyskie Księstwo Jezior i Gór". W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 realizuje ona lokalną strategię rozwoju (LSR) w gminach: Nysa (z wyłączeniem obszaru miejskiego), Głuchołazy, Otmuchów i Paczków. Misją LGD jest poprawa jakości życia mieszkańców tego obszaru, poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów do rozwoju przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz ochrona i wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych obszaru. Jednym z projektów, za których realizację w latach 2010-2011 odpowiedzialna była Lokalna Grupa Działania „Nyskie Księstwo Jezior i Gór", był projekt „PCM – Pokazujemy co mamy". Jego celem była promocja atrakcji obszaru działania LGD i okolic[40]. Natomiast w ramach wdrażania LSR na terenie gminy Nysa zrealizowano także wiele tzw. „małych projektów":

1. Dożynki gminne w Kubicach (2010)
2. Budowa miejsca wypoczynku i rekreacji w Skorochowie (2010)
3. Odnowienie elewacji wieży kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Niwnicy (2010)
4. Promocja produktu lokalnego „Pierniki prosto z Kopernik" (2011)
5. III Festiwal Ognia i Wody (2011)
6. Konserwacja i restauracja krucyfiksu z elewacji kościoła p.w. św. Mikołaja w Kopernikach (2011)
7. Stworzenie miejsca rekreacji i integracji mieszkańców w Regulicach (2011)
8. Plenerowe miejsce spotkań w Kępnicy (2011)
9. Dożynki gminne w Sękowicach (2011)
10. Miejsce zabawy i rekreacji w Złotogłowicach (2011)
11. „Przyczynek do historii Ziemi Nyskiej" w Niwnicy (2011)
12. Plac zabaw dla dzieci w Hajdukach Nyskich (2012)
13. Promocja produktu lokalnego „Pasztet po Regulicku" (2012)
14. Wiata rekreacyjna jako miejsce aktywnego wypoczynku połączonego z obcowaniem z przyrodą w Hajdukach Nyskich (2012)
15. Promocja turystyki i dziedzictwa portalem turystycznym ziemi LGD „Nyskie Księstwo Jezior i Gór" (2012)
16. Konserwacja i restauracja obrazu - epitafium Jana Ignacego Frantzke (2012)
17. Budowa pola minigolfowego (2012)
18. „Młyn, obudzimy młyn" w Niwnicy (2012)
19. Budowa miejsca rekreacyjno-edukacyjnego w Konradowej (2012)
20. Wykonanie i montaż siedzisk na boisku sportowym w Kępnicy (2013)
21. Jarmarki – nowym produktem wzmacniającym tożsamość nyskich sołectw oraz szansą na rozwój i zachowanie tradycji ludowych (2013)[41].

[39] Za: *Propozycja wsparcia wniosków w ramach programu „Odnowa wsi" na 2013 r.*

[40] Na podstawie: http://www.nyskieksiestwo.turystyka.net/page_i_zp_projekty_wspolpracy.html (05.08.2013)

[41] Na podstawie: http://www.nyskieksiestwo.turystyka.net/page_i_zp_male_projekty.html (05.08.2013) oraz informacji Wydziału Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urzędu Miejskiego w Nysie.

Gmina Nysa uczestniczy także w programie Tradycyjny Produkt Opolszczyzny, którego celem jest ochrona tradycyjnych i regionalnych specjałów. W ramach podjętych działań 7 produktów zostało wpisanych na listę produktów tradycyjnych Opolszczyzny: gołąbki z kaszy gryczanej i ziemniaków, łamańce z makiem, placki ziemniaczane na liściu kapusty, róża ucierana z cukrem na surowo, sok pomidorowy, gomółki serowe z miętą oraz sernik z ziemniakami[42].

Szczególnie ważnym aspektem działalności władz gminy Nysa jest włączanie różnych kategorii społecznych mieszkańców w działania opiniodawcze przez tworzone organy o charakterze konsultacyjnym. Uchwałą Rady Miejskiej w Nysie z dnia 23 sierpnia 2012 roku powołano Radę Seniorów, której pełnomocnikiem jest kierownik Dziennego Domu Pobytu w Nysie. W dniu 18 października 2012 roku wybrano 23 Radnych – Seniorów na czteroletnią kadencję (2012-2016), przedstawicieli seniorów, emerytów, rencistów oraz instytucji realizujących działania na ich rzecz. Inauguracyjna sesja Rady Seniorów odbyła się 22 listopada 2012 roku. Głównym zadaniem Rady Seniorów jest reprezentowanie interesów seniorów wobec władz samorządowych. Jest to organ doradczy, inicjatywny i opiniodawczy. Obszary działalności Rady są następujące: integracja i wspieranie środowiska osób starszych oraz reprezentowanie zbiorowych interesów tych osób na zewnątrz, wspieranie aktywności ludzi starszych, profilaktyka i promocja zdrowia seniorów, przełamywanie stereotypów na temat seniorów i starości oraz budowanie ich autorytetu, zapewnienie seniorom dostępu do edukacji i kultury oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych[43].

Na terenie gminy Nysa funkcjonuje również Młodzieżowa Rada, składająca się z przedstawicieli młodzieży chcącej aktywnie uczestniczyć w dyskusjach o sprawach miasta. Radę tworzy 20 przedstawicieli – uczniów nyskich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Rada została powołana uchwałą Rady Miejskiej w Nysie w dniu 28 czerwca 2012 roku. Inauguracyjna sesja odbyła się 14 listopada 2012 roku. Rada Młodzieżowa ma charakter konsultacyjny, jej główne zadania polegają na wspieraniu i upowszechnianiu idei samorządowej wśród młodzieży oraz kształtowaniu postaw obywatelskich i patriotycznych[44].

Funkcje doradcze i opiniujące pełni również funkcjonująca w gminie Rada Kultury. Powołany w 2009 roku organ był pierwszym tego typu podmiotem na Opolszczyźnie, mającym wspierać władze gminy w realizacji zadań i przedsięwzięć związanych z upowszechnianiem kultury. W jej skład wchodzą przedstawiciele instytucji kultury, władz lokalnych, środowisk akademickich i artystycznych, organizacji pozarządowych, środowisk działających na rzecz społeczności wiejskich oraz przedsiębiorców. Do głównych celów działalności Rady Kultury należą: „*rozpoznawanie potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy Nysa, opiniowanie i wspieranie inicjatyw promujących i integrujących działalność kulturalną, pomoc w projektowaniu działalności merytorycznej jednostek kultury, wspieranie i aktywizacja środowisk twórczych, współpraca z Komisją Kultury i Kultury Fizycznej Rady Miejskiej w Nysie w celu wypracowania nowych form i metod rozwoju kultury, współtworzenie Kalendarza Imprez Kulturalnych na terenie gminy Nysa, promowanie twórców indywidualnych i przedstawicieli amatorskich ruchów artystycznych oraz podejmowanie działań zmierzających do udostępnienia mieszkańcom atrakcyjnych produktów kulturalnych*”[45].

Samorząd gminy Nysa regularnie organizuje także konsultacje społeczne w sprawach ważnych dla mieszkańców. W latach 2011-2013 konsultacjom zostały poddane m.in. następujące problemy i kwestie:

- Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Nysa

[42] Na podstawie: http://www.odnowawsi.eu/serwis/index.php?id=26&send=go&nazwa=&id_obszar=-1&id_gmina=77 (05.08.2013)
[43] Na podstawie: http://www.nysa.eu/aktualnosc-5019-rada_seniorow_obraduje.html (05.08.2013)
[44] Na podstawie: http://www.nysa.eu/strona-1566-rada_mlodziezowa.html (05.08.2013)
[45] Za: http://www.nysa.eu/aktualnosc-5368-rada_kultury_w_nysie_podsumowala.html (01.09.2013)

- Ustalenie wysokości i zasad ustalania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobki lub kluby dziecięce na terenie gminy Nysa
- Określenie wykazu kąpielisk położonych na terenie gminy Nysa oraz długości sezonu kąpielowego
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie gminy Nysa
- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2012-2014
- Odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości
- Określanie tryby powoływania członków oraz trybu działania Gminnej Rady Działalności Pożytku Publicznego w Nysie
- Programy współpracy gminy Nysa z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami realizującymi zadania publiczne w sferze pożytku publicznego (2012, 2013)
- Zasady udzielania stypendium dla uczniów[46].

Działania władz samorządowych (także za pośrednictwem podległych sobie jednostek) na rzecz rozwoju i poprawy jakości życia w gminie Nysa są doceniane na arenie krajowej i międzynarodowej. Gmina jest laureatem wielu prestiżowych nagród i wyróżnień, przyznawanych w różnych dziedzinach. Do najważniejszych osiągnięć ostatnich lat należą:

- Dyplom Europejski (2008), Flaga Honorowa (2009) oraz Plakietka Honorowa (2013) – prestiżowe wyróżnienia przyznawane przez Radę Europy, umożliwiające ubieganie się o Nagrodę Europejską. Wyróżnienia przyznawane są miastom i gminom, które prowadzą aktywną współpracę międzynarodową i działają na rzecz jedności europejskiej[47].

- Certyfikat OROT 2010 „Najlepszy produkt turystyczny Śląska Opolskiego" nadawany przez Opolską Regionalną Organizację Turystyczną dla Nyskiego Ośrodka Rekreacji w kategorii „wydarzenie" za Festiwal Ognia i Wody. Jest to impreza odbywająca się na plaży Nyskiego Ośrodka Rekreacji od 2010 roku. Jej punktem kulminacyjnym jest pokaz fajerwerków na Jeziorze Nyskim, przygotowywany przez profesjonalne firmy pirotechniczne.

- Nagroda Marszałka województwa opolskiego „Partnerstwo bez granic" w kategorii „samorząd". Gmina Nysa zajęła II miejsce za Dni Twierdzy Nysa oraz III miejsce za promocję Szlaku Św. Jakuba.

- Wyróżnienie w konkursie „Dobre stypendia 2010" organizowanym przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności i Fundację „Moje Stypendium" w kategorii „Programy stypendialne jednostek samorządu terytorialnego" za projekt „Tylko w Nysie za darmo studiujesz, za darmo mieszkasz". W ramach realizowanego od 2007 roku projektu pokrywane są koszty noclegów dla studentów I roku Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nysie.

- Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Nysie oraz władze samorządowe Nysy jako laureaci nagrody „Super Samorząd 2011". Nagroda przyznawana jest w ramach Szkoły Liderów partnerstwom lokalnym, odznaczającym się wysoką aktywnością władz samorządowych, organizacji pozarządowych, instytucji kultury oraz mieszkańców. Nyskie partnerstwo pokonało w tym konkursie 1350 uczestników z całej Polski.

- Tytuł „Przyjazna Gmina 2011" przyznany w ramach konkursu odbywającego się pod patronatem Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Gmina Nysa otrzymała ten tytuł jako gmina przyjazna inwestorom, mieszkańcom i turystom, zyskując jednocześnie prawo posługiwania się Godłem „Przyjazna Gmina 2011" w działaniach marketingowych.

[46] Na podstawie: http://www.nysa.eu/strona-1144-konsultacje_spoleczne_uchwaly.html (05.08.2013)

[47] Na podstawie: http://www.nysa.eu/aktualnosc-5442-plakietka_honorowa_rady_europy_dla_nysy.html (05.09.2013)

- Tytuł „Wybitnej Architektury Ziemnej w Europie” (edycja 2011) dla Bastionu św. Jadwigi i Fortu Wodnego. Tytuł przyznawany jest w ramach europejskiego projektu „Terra incognita” (projekt UE „Kultura”) zorientowanego na zachowanie, promocję i przebudowę budowli ziemnych w Europie. Organizatorzy docenili dokonane przy współfinansowaniu ze środków unijnych odnowienie i rewitalizację Bastionu św. Jadwigi oraz Fortu Wodnego, pełniących obecnie funkcje kulturalno-rekreacyjne. W ramach projektu wydano album promocyjny, w którym nyskie budowle ziemne zostały przedstawione wśród obiektów z całej Europy (m.in. Czech, Hiszpanii, Włoch, Słowacji, Niemiec, Portugalii, Wielkiej Brytanii).
- „Najlepszy produkt turystyczny Śląska Opolskiego” w kategorii „impreza” dla Nyskiego Domu Kultury im. Wandy Pawlik za „Polsko-Czeską Muzyczną Fiestę”. Impreza promuje polskich i czeskich muzyków-amatorów (muzyka hip-hop, house, reggae, rock), a także pełni funkcje kulturotwórcze i integrujące mieszkańców pograniczna.
- Wyróżnienie dla projektu „W rodzinie siła 2012” w ramach Programu Osłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” wraz z dofinansowaniem w wysokości 20.900,00 zł. Projekt, który zdobył I miejsce w kraju, jest realizowany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Nysie we współpracy z działającym na mocy zarządzenia Burmistrz Nysy Zespołem Interdyscyplinarnym ds. przeciwdziałania przemocy.
- Wyróżnienie za projekt „Nysa – miasto przyjazne osobom niepełnosprawnym” w konkursie na najlepsze projekty samorządów na rzecz osób niepełnosprawnych. Projekt zakłada kompleksowe dostosowywanie infrastruktury i obiektów użyteczności publicznej w gminie Nysa do potrzeb osób niepełnosprawnych, co przyczyni się do zwiększenia ich udziału w życiu publicznym i społeczno-kulturalnym lokalnej społeczności, a jednocześnie będzie przeciwdziałało dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu.
- Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie „Krajowi Liderzy Innowacji i Rozwoju” – gmina Nysa została laureatem edycji regionalnej tego konkursu. Konkurs jest organizowany przez Fundację Innowacji i Rozwoju w Warszawie, a jego celem jest promocja innowacyjnych i rozwojowych inicjatyw i przedsięwzięć.

4.4. Podsumowanie *Sfera społeczna*

Gmina Nysa jest dotknięta problemem depopulacji, wynikającym ze zmniejszającej się liczby ludności, ujemnego salda migracji oraz ujemnego przyrostu naturalnego, a także problemem starzenia się społeczeństwa.

Sytuacja demograficzna gminy Nysa nie jest dobra, szczególnie uwagę zwraca postępujący od 2002 roku ubytek liczby ludności. Ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji są zjawiskami występującymi w gminie od wielu lat. Niskie wskaźniki urodzeń na 1.000 mieszkańców, przy utrzymującym się na stałym, wyższym poziomie wskaźniku zgonów na 1.000 ludności sprawiły, że gmina, podobnie jak inne obszary województwa opolskiego, doświadcza problemu depopulacji. Powszechność i zaawansowanie procesów związanych z ubytkiem ludności i negatywnymi zjawiskami w zakresie demografii całego województwa opolskiego, a także przeciwdziałania im, są silnie akcentowane w „Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.”[48]. Podobnie występujące na obszarze gminy procesy depopulacji są wyraźnym wskazaniem do intensywnych działań na rzecz

[48] „*Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do roku 2020*” s. 23-30

odbudowy potencjału ludnościowego[49]. Innym ważnym aspektem demograficznym, z którym trzeba się zmierzyć w Gminie Nysa, jest starzenie się społeczeństwa – proces pogarszania relacji między ludnością w wieku przedprodukcyjnym i ludnością w wieku poprodukcyjnym w gminie jest bardziej zaawansowany nie tylko niż w kraju, ale także niż powiecie nyskim czy województwie opolskim. Niemal co piąty mieszkaniec gminy (19,6%) jest obecnie w wieku 60/65 + (w skali kraju jest to 17,8%), a tylko 15,8% ma 17 i mniej lat (w skali kraju 18,3%). Ze starzeniem się społeczeństwa związanych jest wiele zagadnień, rozpoczynając od kwestii konieczności zapewnienia dostępu do usług zdrowotnych i opiekuńczych (np. domy spokojnej starości), a kończąc na kwestii organizacji sytemu emerytalno-rentowego w kraju. Przytaczane w „Diagnozie" dane wskazują jednocześnie, że proces starzenia się społeczeństwa (na każdym poziomie, od kraju do gminy) będzie postępował, a z wynikającymi z tego problemami, m.in. kryzysem solidarności międzypokoleniowej[50], będą musiały zmierzyć się jednostki samorządowe wszystkich szczebli.

Gmina Nysa doświadcza dynamicznego rozwoju III sektora, szczególnie na obszarach wiejskich.

Dane statystyczne wskazują, iż gmina Nysa jest obszarem intensywnego rozwoju III sektora. Organizacje pozarządowe w gminie działają przeważnie w obszarze sportu, kultury, historii i sztuki oraz prowadzą działalność międzynarodową, na rzecz wspólnot lokalnych i aktywności społecznej, jak również w zakresie bezpieczeństwa. Wśród podmiotów III sektora dominują stowarzyszenia i organizacje społeczne, zdecydowanie mniej jest fundacji – jest to jednak zjawisko obserwowane w całym kraju i związane z większymi obostrzeniami prawno-proceduralnymi w zakresie zakładania i prowadzenia fundacji. Dane statystyki publicznej ukazujące liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców pozwalają bardzo pozytywnie ocenić sytuację sektora non profit w gminie Nysa na tle województwa i kraju. Zwraca uwagę szczególnie fakt, iż w gminie osiągnięto w 2012 roku najwyższy wskaźnik liczby organizacji pozarządowych na 10 tys. ludności – 34 jednostki (przy podobnym poziomie wyjściowym w 2005 roku) w porównaniu do kraju (30 podmiotów), województwa opolskiego (29 podmiotów) i powiatu nyskiego (30 podmiotów). Szczególnie dynamiczna sytuacja w zakresie rozwoju NGO występuje na obszarze wiejskim gminy Nysa – liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców w latach 2005-2012 zwiększyła się niemal dwukrotnie, osiągając wartość 41 podmiotów (najwyższą spośród analizowanych jednostek administracyjnych). Do rozwoju sektora non profit w gminie Nysa przyczynia się niewątpliwie działalność władz samorządowych, przeznaczających określone kwoty na realizację rokrocznie opracowywanych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami realizującymi zadania publiczne w sferze pożytku publicznego. Dla usprawnienia współpracy na linii władze samorządowe-organizacje pozarządowe przydatne byłoby przygotowanie szczegółowego opracowania dotyczącego sytuacji w nyskich NGO, ich potencjału, potrzeb i oczekiwań, a także możliwości i kierunków podejmowanych działań oraz doświadczeń w zakresie współpracy z władzami samorządowymi (szczególnie tzw. „dobrych praktyk").

Mieszkańcy gminy Nysa najchętniej uczestniczą w wyborach prezydenckich, zdecydowanie niższe jest zainteresowanie wyborami samorządowymi, których wyniki są szczególnie ważne dla rozwoju i jakości życia społeczności lokalnych.

[49] W tym kontekście koniecznie należy wspomnieć o *Programie Specjalnej Strefy Demograficznej w Województwie Opolskim*, który ma służyć odbudowie potencjału ludnościowego województwa opolskiego – Opolszczyzna jest najszybciej wyludniającym się województwem w Polsce. Proponowane przez Zarząd Województwa Opolskiego działania składają się na 4 pakiety tematyczne: „Praca to bezpieczna rodzina", „Edukacja a rynek pracy", „Opieka żłobkowo-przedszkolna" oraz „Złota jesień". Program ma powstrzymać proces wyludniania się regionu, m.in. poprzez ograniczenie migracji osób młodych i poprawę jakości życia w województwie.

[50] O kwestiach solidarności pokoleń szerzej traktuje M. Boni (red. nauk.) *Raport Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, 2009.

Mieszkańcy gminy Nysa, podobnie jak mieszkańcy Polski, województwa opolskiego i powiatu nyskiego, najchętniej uczestniczą w wyborach prezydenckich. W tych wyborach notowane są najwyższe poziomy frekwencji – w gminie Nysa odsetki biorących udział w głosowaniach (około 51%) są wyższe niż w województwie (47%) i powiecie (48%), dzięki czemu osiągana jest frekwencja na poziomie stosunkowo najbardziej zbliżonym do średniej krajowej (55%; wybory prezydenckie 2010, II tura). Mniejszym zainteresowaniem mieszkańców cieszą się wybory parlamentarne, w których uczestniczy około 45% uprawnionych do głosowania w gminie Nysa – podobnie jak dla wyborów prezydenckich, również w wyborach parlamentarnych frekwencja w gminie jest wyższa niż w powiecie nyskim (39,9%) i województwie opolskim (41%; wybory parlamentarne 2011). Najniższe poziomy frekwencji notowane są w wyborach, których wyniki mają największy, bezpośredni wpływ na życie społeczności lokalnych, czyli w wyborach samorządowych. W tych wyborach w gminie Nysa frekwencja wyborcza jest najniższa (40,37%; wybory samorządowe 2010), zarówno jeśli chodzi o porównanie z innymi typami wyborów, jak i pozostałymi jednostkami administracyjnymi. Choć mniejsze zainteresowanie wyborami samorządowymi – w porównaniu z na przykład wyborami prezydenckimi – jest charakterystyczne dla całego kraju, konieczne jest edukowanie społeczności lokalnych w kwestii znaczenia uczestnictwa w wyborach samorządowych jako sposobu bezpośredniego wpływu mieszkańców na charakter lokalnej władzy i sposób jej sprawowania.

Władze samorządowe gminy Nysa podejmują liczne działania na rzecz aktywizacji mieszkańców oraz rozwoju gminy.

Władze samorządowe gminy Nysa prowadzą aktywną politykę na rzecz jej szeroko rozumianego rozwoju. Na poziomie sołectw przejawia się to w uczestnictwie wielu miejscowości w programie „Odnowa Wsi Opolskiej", którego celem jest aktywizacja społeczności wiejskich. Do 2012 roku do programu przystąpiło 21 sołectw z gminy Nysa (tj. 80,8%). W ramach „Odnowy Wsi Opolskiej" realizowane są różnorodne projekty wpływające na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich, zarówno w obszarze kultury, jak i sportu czy rekreacji (np. budowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, organizacja imprez czy zagospodarowanie terenów na potrzeby społeczności lokalnej). Na obszarze wiejskim gminy Nysa swoje działania prowadzi także Lokalna Grupa Działania „Nyskie Księstwo Jezior i Gór". W ramach wdrażanej lokalnej strategii rozwoju (LSR) realizowane są projekty podnoszące jakość życia mieszkańców terenów wiejskich, wykorzystujące lokalne zasoby ludzkie, naturalne i kulturowe, natomiast w ramach programu „Tradycyjny Produkt Opolszczyzny" prowadzona jest ochrona tradycyjnych i regionalnych specjałów – dotychczas znalazło się w nim 7 produktów lokalnych (tzn. z terenu gminy).

Szczególnie istotne w przypadku gminy Nysa jest włączanie w procesy sprawowania władzy różnych kategorii mieszkańców za pośrednictwem funkcjonujących w gminie organów opiniodawczych i konsultacyjnych (Rada Kultury, Rada Seniorów, Rada Młodzieżowa), a także liczne konsultacje społeczne, stwarzające mieszkańcom możliwość wypowiedzenia się na temat sytuacji w gminie, opiniowania działań podejmowanych przez władze samorządowe oraz aktywnego uczestnictwa i faktycznego wpływu na kierunki rozwoju gminy. Prowadzone przez władze gminy Nysa działania na rzecz rozwoju i poprawy jakości życia mieszkańców są doceniane na arenie regionalnej, krajowej oraz międzynarodowej (europejskiej), czego wyrazem są liczne nagrody i wyróżnienia przyznawane w prestiżowych konkursach.

5. Sfera gospodarcza

Niniejszy rozdział zawiera informacje dotyczące sfery gospodarczej gminy Nysa. W pierwszym podrozdziale dokonano analizy sytuacji w zakresie liczby pracujących, a także scharakteryzowano główne kierunki rozwoju przedsiębiorczości i stanu sektora przedsiębiorstw na terenie gminy, z uwzględnieniem funkcjonowania Podstrefy Nysa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST PARK" oraz Regionalnego Parku Przemysłowego Goświnowice-Radzikowice. W drugim podrozdziale poruszone zostały kwestie bezrobocia – jego wielkości, struktury i podejmowanych środków zaradczych. Ponadto sytuacja w gminie została przedstawiona na tle kraju, województwa opolskiego oraz powiatu nyskiego.

5.1. Pracujący i przedsiębiorczość

Na terenie gminy Nysa pracuje ogółem 11.671 osób, w tym 5.646 mężczyzn i 6.025 kobiet (GUS, 2012). Większość ludności pracującej to mieszkańcy miasta (aż 87,7%), pracujący na obszarach wiejskich stanowią zaledwie 12,3% ogółu pracujących (GUS, 2012). Sytuacja ta pozostaje niemal niezmienna od 2002 roku, gdy pracujący na obszarze miejskim stanowili 87,2%, zaś na obszarach wiejskich – 12,8% ogółu pracujących (GUS, 2002).

W porównaniu do 2002 roku liczba pracujących w gminie Nysa zwiększyła się o 8,5%, przy czym zjawisko to było intensywniejsze w mieście (9,2%) niż na obszarach wiejskich (3,7%). Wzrost liczby pracujących nastąpił także w przypadku województwa opolskiego (7,6%) oraz w skali kraju (11,8%). Jedynie w przypadku powiatu nyskiego liczba pracujących w 2012 roku była niższa o 5,2% niż liczba pracujących w 2002 roku. Warto jednak zauważyć, iż analiza liczby pracujących w krótszej perspektywie czasowej (5-letniej) ujawnia inną sytuację – od 2008 roku liczba osób pracujących w gminie Nysa stale spada, osiągając w 2012 roku wartość niższą o 5,4% (-5,9% w mieście). Podobne procesy obserwowane są w powiecie nyskim, gdzie liczba pracujących w 2012 roku zmniejszyła się o 7,3% w stosunku do 2008 roku. W przypadku województwa opolskiego i kraju spadek ten był zdecydowanie niższy: -1,4% i -0,4%.

Tabela 17. Pracujący[51], lata 2002-2012.

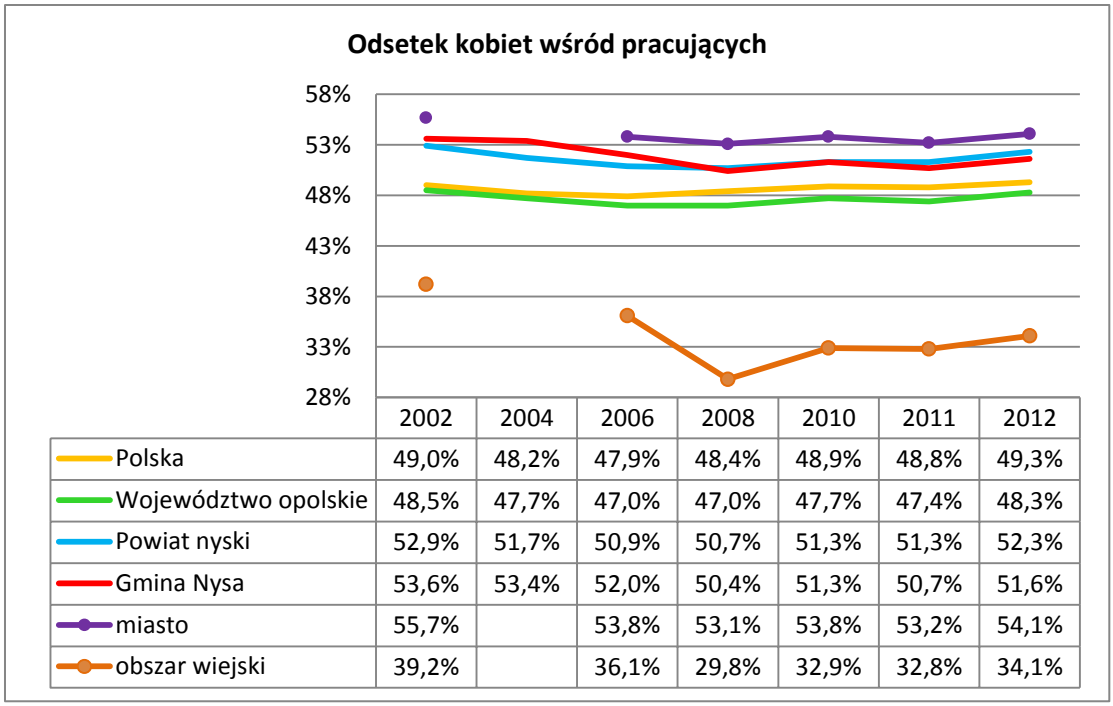
	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/ 2002	Zmiana 2012/ 2008
Pracujący-ogółem									
Polska	7.685.524	7.670.167	8.038.145	8.624.189	8.611.367	8.640.456	8.589.779	11,8%	-0,4%
Województwo opolskie	186.786	185.285	192.237	203.846	203.035	202.624	201.037	7,6%	-1,4%
Powiat nyski	22.179	21.361	22.501	22.672	21.995	21.313	21.020	-5,2%	-7,3%
Gmina Nysa	10.756	10.595	11.520	12.332	12.311	12.087	11.671	8,5%	-5,4%
miasto	9.375	x	10.339	10.881	10.838	10.630	10.239	9,2%	-5,9%
miasto (%)	87,2%	x	89,7%	88,2%	88,0%	87,9%	87,7%	X	x
obszar wiejski	1.381	x	1.181	1.451	1.473	1.457	1.432	3,7%	-1,3%
obszar wiejski(%)	12,8%	x	10,3%	11,8%	12,0%	12,1%	12,3%	x	x

Źródło: BDL/GUS.

Udział kobiet w ogóle pracujących w gminie Nysa wynosi 51,6% i od 2002 roku zmalał o 2% (GUS, 2002-2012). W związku z powyższym w przypadku mężczyzn odnotowano tendencję odwrotną – ich udział w ogólnej liczbie pracujących wzrósł z 46,4% do 48,4%, wciąż jednak pozostawał na poziomie niższym niż odsetek kobiet w ogóle pracujących. Przewaga kobiet nad mężczyznami wśród osób pracujących jest charakterystyczna dla gminy Nysa oraz powiatu nyskiego, gdzie udział kobiet wśród ogółu pracujących wynosi 52,3% (GUS, 2012). W województwie opolskim oraz w skali kraju obserwowana jest odwrotna sytuacja – występuje niewielka nadwyżka mężczyzn wśród pracujących. Kobiety stanowią 47,4% pracujących w województwie i 49,3% w Polsce (GUS, 2012). Na tle pozostałych jednostek wyróżnia się obszar wiejski gminy, gdzie udział kobiet w ogóle pracujących kształtuje się na zdecydowanie niższym poziomie, wynosząc 32,8%. Jest to związane ze specyfiką obszarów wiejskich, gdzie z uwagi na dominujące gałęzie gospodarki (m.in. rolnictwo) oraz większe przywiązanie do tradycji, kobiety częściej niż w mieście pozostają w gospodarstwach domowych, zajmując się domem. Zjawisko to jest charakterystyczne dla obszarów wiejskich w całym kraju.

[51]Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez zakładów osób fizycznych o liczbie pracujących do 5 osób (dla lat 1995-1998); bez zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o liczbie pracujących do 9 osób (dla 1999 r.); bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób (od 2000 r.). W 2004 i 2005 roku dla gmin miejsko-wiejskich sporządzane jest jedno sprawozdanie, brak informacji dla części miejskiej i części wiejskiej (*wyjaśnienie: GUS*).

Rysunek 11. Odsetek kobiet w ogóle pracujących, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Polska	49,0%	48,2%	47,9%	48,4%	48,9%	48,8%	49,3%
Województwo opolskie	48,5%	47,7%	47,0%	47,0%	47,7%	47,4%	48,3%
Powiat nyski	52,9%	51,7%	50,9%	50,7%	51,3%	51,3%	52,3%
Gmina Nysa	53,6%	53,4%	52,0%	50,4%	51,3%	50,7%	51,6%
miasto	55,7%		53,8%	53,1%	53,8%	53,2%	54,1%
obszar wiejski	39,2%		36,1%	29,8%	32,9%	32,8%	34,1%

Źródło: BDL/GUS[52].

Na terenie gminy Nysa funkcjonuje 6.871 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Zdecydowaną większość z nich stanowią podmioty należące do sektora prywatnego (6.651 podmiotów, tj. 96,8% ogółu podmiotów gospodarczych w gminie), pozostałe 220 podmiotów (3,2% ogółu) tworzy sektor publiczny (GUS, 2012). Podobne udziały sektora prywatnego i publicznego występują wśród podmiotów gospodarczych także w większych jednostkach administracyjnych, przy czym stosunkowo najwyższym odsetkiem podmiotów sektora publicznego charakteryzuje się powiat nyski (5,6%).

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Nysa podlegała zmianom na przestrzeni lat 2002-2012. Ich ogólna liczba zwiększyła się w stosunku do 2002 roku o 520 podmiotów (o 8,2%), przy czym odmiennie kształtowała się sytuacja w sektorze publicznym i prywatnym. Porównując lata 2012 i 2002 widoczne jest, że sektor publiczny odnotował, w 10-letniej perspektywie czasu, spadek o 45 podmiotów (z 265 do 220 podmiotów), zaś sektor prywatny wzrost o 565 podmiotów (z 6.086 do 6.651 podmiotów). Analizując zaś dane powiatowe, wojewódzkie i krajowe, widoczna jest gorsza sytuacja gminy w zakresie dynamiki zmian liczby podmiotów gospodarczych. We wskazanym okresie (2002-2012) w powiecie nyskim liczba podmiotów zwiększyła się bowiem o 13%, w skali kraju o 15%, zaś w przypadku województwa opolskiego – o 16%. Choć dynamika zmian w przypadku całej gminy Nysa kształtowała się na znacznie niższym poziomie (8,2%), warto podkreślić zmiany, jakie zaszły na obszarach wiejskich gminy – w latach 2002-2012 przybyło na tych terenach 326 podmiotów gospodarczych, co stanowi wzrost na poziomie 43,6%.

[52] Uwaga: dla 2004 roku w gminach miejsko-wiejskich nie zbierano danych osobno dla obszarów wiejskich i miejskich.

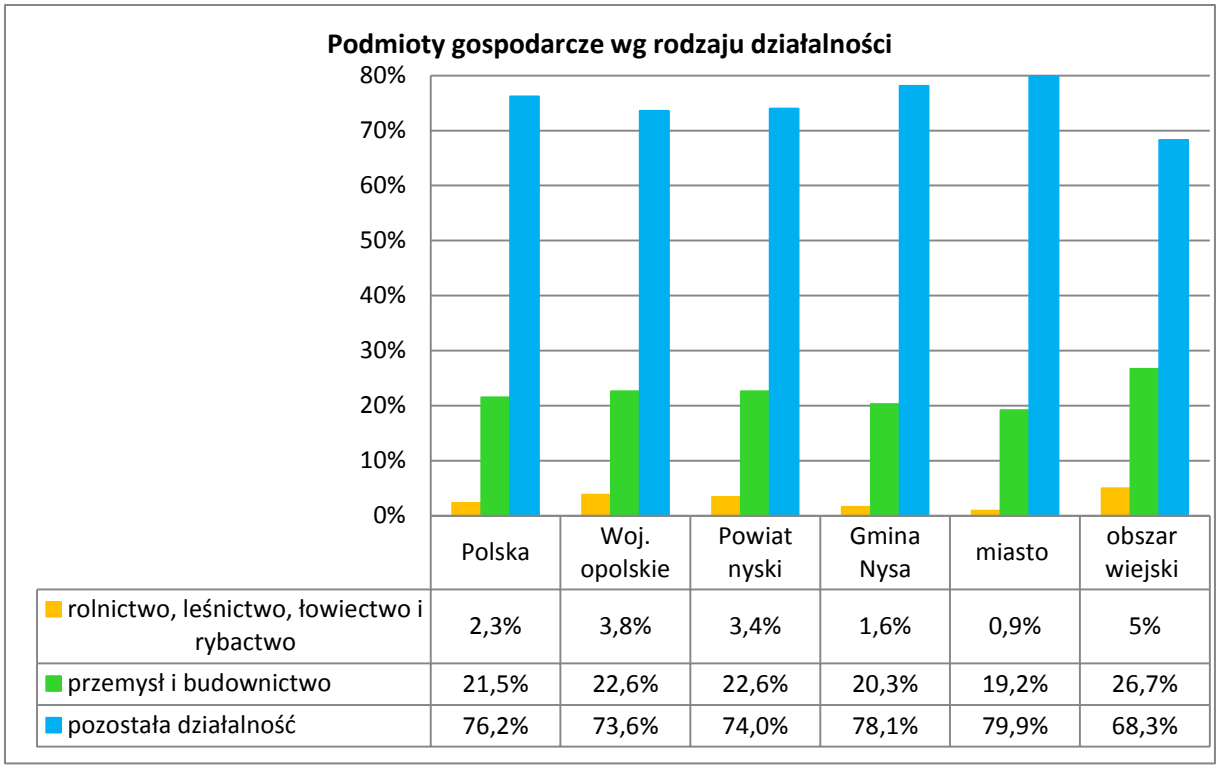
Tabela 18. Podmioty gospodarcze wg sektora własności, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/ 2002
Polska	3.468.218	3.576.830	3.636.039	3.757.093	3.909.802	3.869.897	3.975.334	14,6%
Województwo opolskie	84.966	88.422	92.846	96.246	99.118	97.560	98.741	16,2%
Powiat nyski	12.220	12.847	13.372	13.824	13.835	13.589	13.781	12,8%
Gmina Nysa	6.351	6.652	6.691	6.857	6.971	6.837	6.871	8,2%
miasto	5.604	5.839	5.848	5.888	5.917	5.789	5.798	3,5%
miasto (%)	88,2%	87,8%	87,4%	85,9%	84,9%	84,7%	84,4%	X
obszar wiejski	747	813	843	969	1.054	1.048	1.073	43,6%
obszar wiejski (%)	11,8%	12,2%	12,6%	14,1%	15,1%	15,3%	15,6%	X
sektor publiczny								
Polska	3,5%	3,8%	3,8%	3,3%	3,1%	3,1%	3,1%	-0,4%
Województwo opolskie	5,7%	5,9%	5,7%	4,9%	4,2%	4,3%	4,3%	-1,4%
Powiat nyski	6,2%	6,2%	6,3%	5,9%	5,4%	5,5%	5,6%	-0,6%
Gmina Nysa	4,2%	3,8%	4,0%	3,5%	3,0%	3,1%	3,2%	-1,0%
miasto	4,4%	4,0%	4,1%	3,7%	3,2%	3,4%	3,5%	-0,9%
obszar wiejski	2,3%	2,8%	2,8%	2,2%	1,9%	1,7%	1,5%	-0,8%
sektor prywatny								
Polska	96,5%	96,2%	96,2%	96,7%	96,9%	96,9%	96,9%	0,4%
Województwo opolskie	94,3%	94,1%	94,3%	95,1%	95,8%	95,7%	95,7%	1,4%
Powiat nyski	93,8%	93,8%	93,7%	94,1%	94,6%	94,5%	94,4%	0,6%
Gmina Nysa	95,8%	96,2%	96,0%	96,5%	97,0%	96,9%	96,8%	1,0%
miasto	95,6%	96,0%	95,9%	96,3%	96,8%	96,6%	96,5%	0,9%
obszar wiejski	97,7%	97,2%	97,2%	97,8%	98,1%	98,3%	98,5%	0,8%

Źródło: BDL/GUS.

Analizując podmioty gospodarcze działające na terenie gminy Nysa pod względem rodzaju prowadzonej działalności, widoczny jest największy udział jednostek prowadzących „pozostałą działalność" (sekcje G-U PKD 2007). Stanowią one 78,1% ogółu podmiotów, przy czym na obszarze miejskim gminy odsetek ten kształtuje się na poziomie 79,9%; zaś na obszarze wiejskim – 68,3% (GUS, 2012). Co piąty (20,3%) podmiot gospodarczy w gminie prowadzi działalność w zakresie przemysłu i budownictwa (sekcje B, C, D, E i F PKD 2007), przy czym na obszarach wiejskich odsetek tych podmiotów jest wyższy (26,7%) niż w mieście (19,2%). Obszary wiejskie odznaczają się także wyższym odsetkiem podmiotów gospodarczych w dziedzinie rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (5%), co jest związane w sposób bezpośredni z ich rolniczym charakterem. Pod względem rodzaju działalności podmiotów gospodarczych podobne tendencje występują we wszystkich jednostkach administracyjnych: dominują podmioty gospodarcze działające w pozostałych sekcjach (tj. G-U), około 21-22% podmiotów stanowią firmy przemysłowe i budowlane, zaś pozostałe 2-3% to podmioty prowadzące działalność w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie.

Rysunek 12. Podmioty gospodarcze wg rodzaju działalności, 2012.

	Polska	Woj. opolskie	Powiat nyski	Gmina Nysa	miasto	obszar wiejski
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2,3%	3,8%	3,4%	1,6%	0,9%	5%
przemysł i budownictwo	21,5%	22,6%	22,6%	20,3%	19,2%	26,7%
pozostała działalność	76,2%	73,6%	74,0%	78,1%	79,9%	68,3%

Źródło: BDL/GUS.

Struktura podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD w gminie Nysa nie zmieniła się w sposób istotny na przestrzeni lat 2009-2012. Pod względem liczbowym można jednak obserwować spadek liczby podmiotów w największej sekcji, czyli handlu, gdzie liczba podmiotów zmniejszyła się o 108 jednostek. Pod względem liczebności najwięcej podmiotów gospodarczych przybyło z kolei w sekcji P, czyli edukacji (wzrost z 176 do 228 podmiotów, tj. o 29,5%), sekcji J, czyli działalności związanej z informacją i komunikacją (wzrost z 94 do 121 podmiotów, tj. o 28,7%), sekcji Q, czyli opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (wzrost z 284 do 313 podmiotów, tj. o 10,2%) oraz sekcji L, czyli działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (wzrost z 505 do 553 podmiotów, tj. o 9,5%).

Tabela 19. Jednostki wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 w gminie Nysa, lata 2009-2012.

	2009	2010	2011	2012
Jednostki wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007				
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	101	100	111	109
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	1	2	2	2
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	539	584	574	572
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	3	2	3	4
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	7	7	9	9
Sekcja F - Budownictwo	816	850	835	810
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	2.192	2.207	2.103	2.084
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	322	325	308	306
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	202	211	208	207
Sekcja J - Informacja i komunikacja	94	110	117	121
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	292	294	273	269
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	505	529	536	553
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	536	548	538	547
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	122	128	124	125
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	26	26	28	28
Sekcja P - Edukacja	176	184	190	228
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	284	287	300	313
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	170	172	163	166
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	396	405	415	418
Sekcja U - Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0
Razem	6.784	6.971	6.837	6.871

Źródło: BDL/GUS.

Dominująca w gminie Nysa branża działalności podmiotów gospodarczych to handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G). Podmioty tej sekcji stanowią 30,3% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych gminy Nysa. Drugą – pod względem udziału w ogóle przedsiębiorstw – sekcją jest budownictwo, w której zarejestrowanych jest 11,8% podmiotów gospodarczych. Kolejne sekcje nie przekraczają progu 10% udziału w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych: sekcja C – przetwórstwo przemysłowe (8,3%), sekcja L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości oraz sekcja M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (po 8%; GUS, 2012).

Sytuacja w gminie Nysa pod względem struktury podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD jest podobna do sytuacji w powiecie nyskim, województwie opolskim oraz całym kraju. We wszystkich jednostkach dominują podmioty prowadzące działalność w obszarze handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle (odsetek podmiotów tego rodzaju kształtuje się na poziomie 26-29%), a także podmioty z sekcji budownictwo (12-13%). Również w pozostałych sekcjach struktura podmiotów gospodarczych w gminie Nysa nie odbiega w sposób znaczący od sytuacji w innych jednostkach.

Tabela 20. Udział podmiotów gospodarczych poszczególnych sekcji w ogóle podmiotów, 2012.

	Polska	Województwo opolskie	Powiat nyski	Gmina Nysa	miasto	obszar wiejski
Sekcja A	2,3%	3,8%	3,4%	1,6%	0,9%	5,0%
Sekcja B	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Sekcja C	9,1%	8,7%	8,6%	8,3%	8,0%	10,2%
Sekcja D	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%
Sekcja E	0,3%	0,3%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%
Sekcja F	**11,9%**	**13,4%**	**13,6%**	**11,8%**	10,9%	16,4%
Sekcja G	**26,8%**	**25,5%**	**28,9%**	**30,3%**	30,6%	28,9%
Sekcja H	6,4%	5,0%	4,4%	4,5%	4,1%	6,2%
Sekcja I	3,1%	3,0%	3,3%	3,0%	2,9%	3,6%
Sekcja J	2,7%	1,8%	1,4%	1,8%	1,9%	0,7%
Sekcja K	3,2%	3,3%	3,1%	3,9%	4,2%	2,5%
Sekcja L	5,3%	8,2%	9,1%	8,0%	9,2%	1,9%
Sekcja M	8,9%	7,9%	6,2%	8,0%	8,3%	6,3%
Sekcja N	2,6%	2,3%	1,7%	1,8%	1,9%	1,6%
Sekcja O	0,7%	0,9%	0,8%	0,4%	0,3%	1,0%
Sekcja P	3,5%	3,4%	3,3%	3,3%	3,5%	2,5%
Sekcja Q	5,1%	4,3%	4,0%	4,6%	4,7%	3,6%
Sekcja R	1,7%	1,9%	2,0%	2,4%	2,3%	2,8%
Sekcje S i T	6,1%	6,1%	5,8%	6,1%	6,0%	6,5%
Sekcja U	0,005%	0,002%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BDL/GUS.

Najwięcej nowych podmiotów rejestrowanych w rejestrze REGON, jako główną branżę działalności, wskazuje handel i naprawę pojazdów, następnie budownictwo, edukację oraz przetwórstwo przemysłowe i działalność profesjonalną, naukową i techniczną (GUS, 2012). W przypadku podmiotów prowadzących działalność w obszarze handlu w 2012 roku zarejestrowano 132 nowe podmioty (o 58 podmiotów mniej niż w rekordowym 2010 roku, gdy zarejestrowano 190 nowych podmiotów w tej sekcji), zaś w przypadku budownictwa zarejestrowano 65 nowe podmioty (o 36 mniej niż w 2010 roku). Branżą, w której także odnotowano znaczny spadek liczby nowo rejestrowanych podmiotów była sekcja K, tj. działalność finansowa i ubezpieczeniowa – na przestrzeni lat 2009-2012 liczba nowych podmiotów zmniejszyła się z 31 do 10 (tj. o 21 podmiotów).

Analiza nowo rejestrowanych podmiotów REGON wskazuje także na branże, w których liczba podmiotów w gminie Nysa rosła w latach 2009-2012. Szczególnie widoczny jest niemal pięciokrotny wzrost liczby nowo rejestrowanych podmiotów w obszarze edukacji (sekcja P; wzrost z 9 do 44 nowych podmiotów). W latach 2009-2012 obserwowano także wzrastającą liczbę nowo rejestrowanych podmiotów sekcji H, transport i logistyka (z 11 do 21 podmiotów), sekcji J, informacja i komunikacja (wzrost z 7 do 12 podmiotów) oraz sekcji L, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (wzrost z 11 do 19 podmiotów).

Tabela 21. Nowo zarejestrowane podmioty REGON w gminie Nysa, lata 2009-2012.

	2009	2010	2011	2012
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON wg PKD				
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	5	4	5	8
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	43	72	30	39
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	1	1
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	0	2	1
Sekcja F - Budownictwo	77	101	69	65
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	158	190	143	132
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	11	10	17	21
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	25	30	19	19
Sekcja J - Informacja i komunikacja	7	27	11	12
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	31	21	17	10
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	11	18	6	19
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	46	49	28	35
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	13	17	9	11
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	0	1	1
Sekcja P - Edukacja	9	10	17	44
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	13	16	10	13
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	30	14	27	22
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	36	33	36	29
Sekcja U - Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0

Źródło: BDL/GUS.

Najwięcej wyrejestrowań podmiotów z rejestru REGON w gminie Nysa dotyczy sekcji G – wyrejestrowano 161 podmiotów z tej sekcji (GUS, 2012). Podmioty branży handlowej zdecydowanie dominowały wśród wyrejestrowywanych podmiotów gospodarczych w całym okresie 2009-2012, osiągając maksimum w latach 2009 i 2011, gdy wyrejestrowano po 236 jednostek prowadzących usługi handlowe i naprawy pojazdów. Na przestrzeni 4 lat zwiększyła się także liczba wyrejestrowywanych podmiotów z sekcji budownictwo: gdzie nastąpił wzrost wyrejestrowań z 61 do 94 podmiotów.

Porównując liczbę wyrejestrowanych podmiotów w latach 2009 i 2012 widoczne są branże, w których liczba wyrejestrowań wykazuje tendencję malejącą: szczególnie dotyczy to sekcji K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa), gdzie nastąpił spadek wyrejestrowań o 48 podmiotów (z 59 do 11 podmiotów) oraz sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) – spadek o 43 podmioty (z 69 do 26 podmiotów).

Tabela 22. Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON w gminie Nysa, lata 2009-2012.

	2009	2010	2011	2012
Jednostki wyrejestrowane z rejestru REGON wg PKD				
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8	5	2	3
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	46	31	45	40
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	1	0	0
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	0	0
Sekcja F - Budownictwo	61	74	87	94
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	236	169	236	161
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	20	14	32	17
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	21	20	22	20
Sekcja J - Informacja i komunikacja	11	8	5	7
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	59	23	31	11
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	4	0	4	5
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	69	18	34	26
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	16	9	16	10
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	0	0	1
Sekcja P - Edukacja	7	6	11	8
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	21	12	16	8
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	15	10	13	5
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	16	23	25	22
Sekcja U - Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0

Źródło: BDL/GUS.

Pod względem wielkości, w gminie Nysa dominują najmniejsze podmioty gospodarcze – te zatrudniające do 9 pracowników stanowią około 96% wszystkich podmiotów gospodarczych (GUS, 2009-2012). W analizowanych latach nastąpiły niewielkie zmiany w strukturze podmiotów ze względu na klasę wielkości: podmioty zatrudniające 10-49 pracowników stanowiły od 3,4% (2010 rok) do 3,1% (2012 rok) ogółu podmiotów gospodarczych, zaś jednostki największe, zatrudniające 50 i więcej osób – około 0,7-0,8%. Podobna struktura podmiotów gospodarczych pod względem klas wielkości występuje w skali kraju, w województwie opolskim oraz powiecie nyskim – sytuacja w gminie Nysa nie odbiega zatem w tym zakresie od sytuacji w innych jednostkach. Należy jedynie zauważyć, iż największe podmioty gospodarcze, tj. zatrudniające 1.000 i więcej osób, ulokowane są jedynie w województwie i kraju, zaś wszystkie podmioty o liczbie pracujących 250-999 osób zlokalizowane są na obszarze miejskim gminy.

Większość podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest na obszarze miasta Nysa – stanowią one 84,4%, a odsetek ten nie zmienił się w sposób istotny od 2009 roku (GUS, 2009-2012). Struktura podmiotów gospodarczych na terenach miejskich i wiejskich pod względem klas wielkości jest

podobna – dominują podmioty zatrudniające do 9 osób, zaś podmioty największe – zatrudniające 50 i więcej osób są najmniej liczne (w mieście 0,8% ogółu podmiotów, na terenach wiejskich – 0,4%).

Tabela 23. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości, lata 2009-2012.

	Ogółem				%			
0 – 9								
	2009	**2010**	**2011**	**2012**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
Polska	3.548.354	3.713.677	3.674.970	3.794.489	94,8	95,0	95,0	95,5
Województwo opolskie	91.078	94.714	93.209	94.584	95,4	95,6	95,5	95,8
Powiat nyski	12.887	13.225	12.988	13.198	95,5	95,6	95,6	95,8
Gmina Nysa	6.492	6.678	6.551	6.608	95,7	95,8	95,8	96,2
miasto	5.554	5.672	5.548	5.578	95,8	95,9	95,8	96,2
obszar wiejski	938	1.006	1.003	1.030	94,9	95,4	95,7	96,0
10 – 49								
Polska	159.705	161.550	160.851	146.489	4,3	4,1	4,2	3,7
Województwo opolskie	3.570	3.579	3.543	3.391	3,7	3,6	3,6	3,4
Powiat nyski	515	518	511	500	3,8	3,7	3,8	3,6
Gmina Nysa	238	238	232	212	3,5	3,4	3,4	3,1
miasto	193	195	192	173	3,3	3,3	3,3	3,0
obszar wiejski	45	43	40	39	4,6	4,1	3,8	3,6
50 – 249								
Polska	29.730	29.731	29.340	29.787	0,8	0,8	0,8	0,7
Województwo opolskie	741	732	717	677	0,8	0,7	0,7	0,7
Powiat nyski	86	85	83	77	0,6	0,6	0,6	0,6
Gmina Nysa	51	52	51	48	0,8	0,7	0,7	0,7
miasto	46	47	46	44	0,8	0,8	0,8	0,8
obszar wiejski	5	5	5	4	0,5	0,5	0,5	0,4
250 – 999								
Polska	4.057	4.033	3.922	3.779	0,11	0,1	0,1	0,1
Województwo opolskie	78	80	80	79	0,08	0,08	0,08	0,08
Powiat nyski	7	7	7	6	0,05	0,05	0,05	0,04
Gmina Nysa	3	3	3	3	0,04	0,04	0,04	0,04
miasto	3	3	3	3	0,05	0,05	0,05	0,05
1.000 i więcej								
Polska	827	811	814	790	0,02	0,02	0,02	0,02
Województwo opolskie	14	13	11	10	0,01	0,01	0,01	0,01

Źródło: BDL/GUS.

Częścią sektora prywatnego są osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Na terenie gminy Nysa funkcjonuje 5.117 tego typu podmiotów, w tym 4.261 na terenie miasta, a 856 na obszarach wiejskich (GUS, 2012). W porównaniu do 2002 roku ogólna liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy zwiększyła się o 132 osoby, tj. o 2,6%). Zdecydowanie większą dynamiką charakteryzują się pod tym względem obszary wiejskie, na których w okresie 2002-2012 liczba osób prowadzących działalność gospodarczą zwiększała się liniowo z 594 do 856 podmiotów (wzrost o 262 podmioty, tj. o 44,2%). W przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w mieście Nysa, obserwowana jest odwrotna tendencja – ich liczba zmniejszyła się w 2012 roku o 130 podmiotów w porównaniu do 2002 roku. Wskazane powyżej zjawiska znajdują potwierdzenie w zmieniających się odsetkach udziału osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie miejskim i wiejskim w ogólnej liczbie tych podmiotów w gminie. Odsetek osób fizycznych prowadzących działalność na terenie miasta Nysa wynosił 88,1% w 2002 roku, natomiast w 2012 roku spadł do 83,3%. W przypadku terenów wiejskich odnotowano wzrost udziału z 11,9% w 2002 roku do 16,7% w 2012 roku.

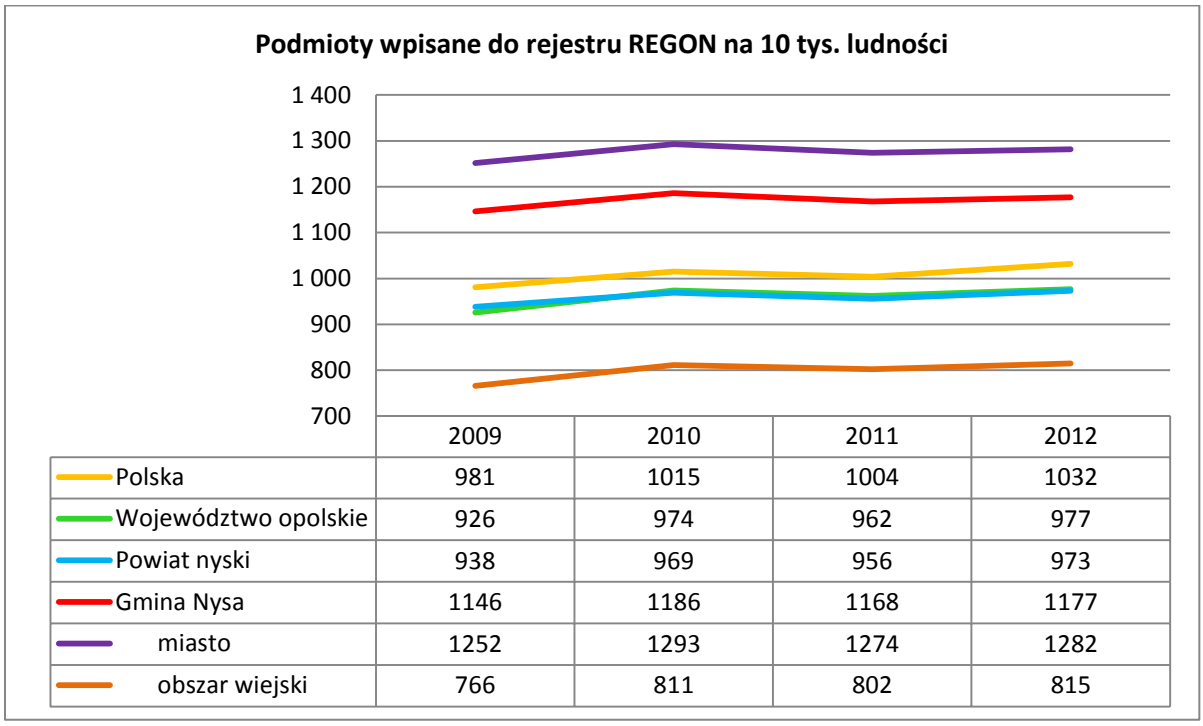
Tabela 24. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Gmina Nysa	4.985	5.227	5.209	5.304	5.319	5.159	5.117
miasto	4.391	4.583	4.546	4.534	4.469	4.314	4.261
obszar wiejski	594	644	663	770	850	845	856

Źródło: BDL/GUS.

Podsumowaniem analizy podmiotów gospodarczych w gminie Nysa są wskaźniki obrazujące sytuację w tym obszarze. Na terenie gminy na 10 tys. ludności działalność prowadzi 1.177 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (GUS, 2012) – jest to wartość o 31 podmiotów niższa niż w 2009 roku. Na obszarze miejskim gminy wskaźnik ten osiąga wartość wyższą niż średnia dla gminy (1.282 podmiotów), zaś w przypadku obszarów wiejskich w latach 2009-2012 odnotowano największy wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców: o 49 podmiotów (z 766 do 815). Warto zauważyć, iż sytuacja w gminie Nysa pod względem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności kształtuje się zdecydowanie lepiej niż np. w powiecie nyskim czy województwie opolskim, gdzie osiągnięto wartości na poziomie (odpowiednio) 973 i 977 podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców. Także w skali kraju notowane są niższe niż w gminie Nysa liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności (tj. 1.032 podmioty).

Rysunek 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców, lata 2009-2012.

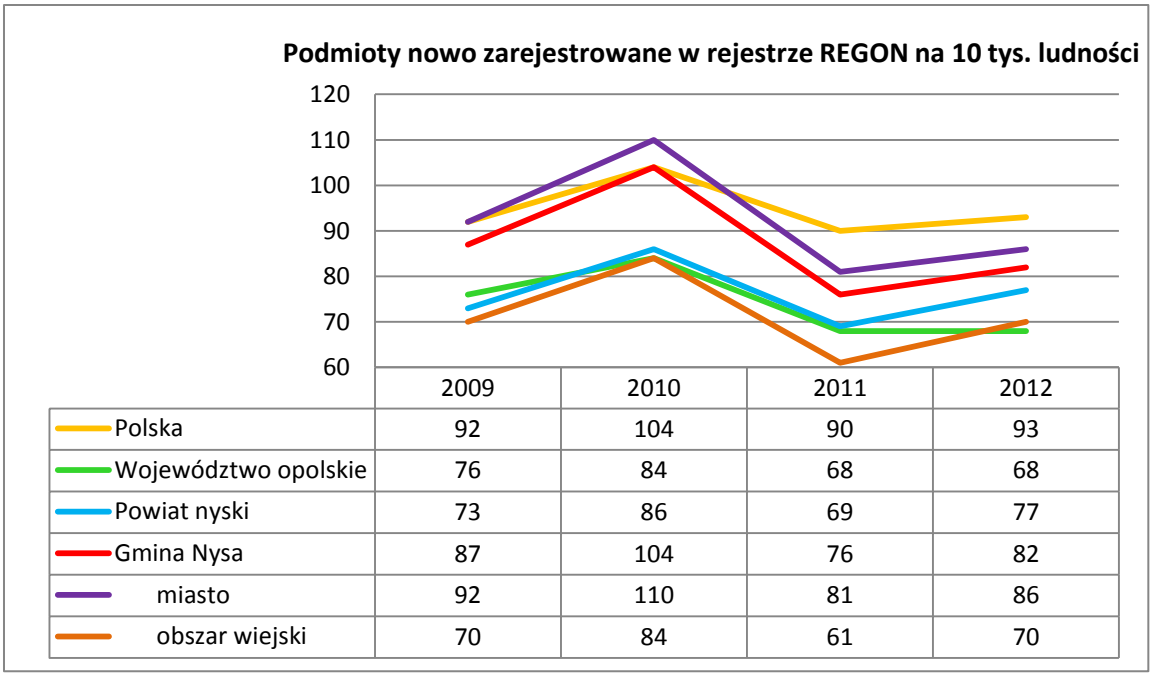

	2009	2010	2011	2012
Polska	981	1015	1004	1032
Województwo opolskie	926	974	962	977
Powiat nyski	938	969	956	973
Gmina Nysa	1146	1186	1168	1177
miasto	1252	1293	1274	1282
obszar wiejski	766	811	802	815

Źródło: BDL/GUS.

W przypadku jednostek nowo zarejestrowanych na 10 tys. mieszkańców w gminie Nysa widoczny jest wyraźny spadek liczby nowych podmiotów. W 2010 roku na 10 tys. mieszkańców rejestrowano 104 nowe podmioty (110 w mieście i 84 na obszarach wiejskich), natomiast w 2012 roku wartość ta spadła do 82 podmiotów (średnio 86 w mieście i 70 na obszarach wiejskich). Mimo tych spadków, sytuacja w gminie Nysa nadal pozostaje lepsza niż w województwie opolskim (68 nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności) oraz powiecie nyskim (77 nowych podmiotów na 10 tys. mieszkańców).

Rysunek 14. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności, lata 2009-2012.

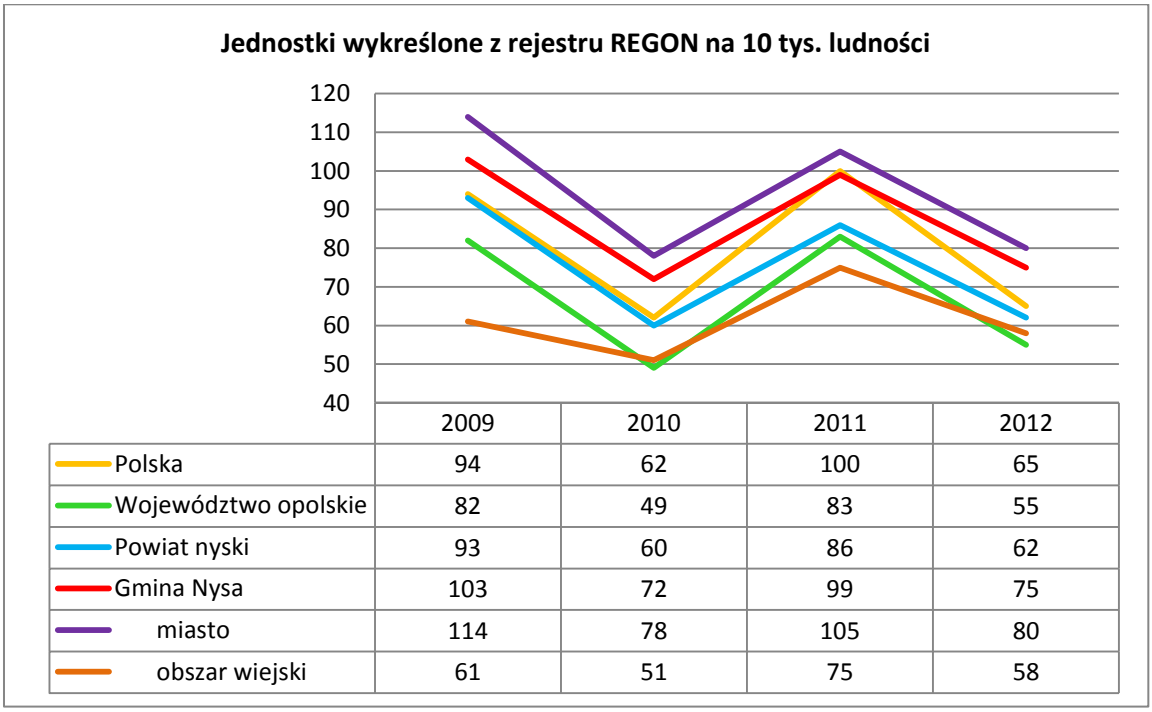

	2009	2010	2011	2012
Polska	92	104	90	93
Województwo opolskie	76	84	68	68
Powiat nyski	73	86	69	77
Gmina Nysa	87	104	76	82
miasto	92	110	81	86
obszar wiejski	70	84	61	70

Źródło: BDL/GUS.

Liczba podmiotów wykreślonych z rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców kształtuje się na różnym poziomie w latach 2009-2012: najwięcej wykreśleń nastąpiło w 2009 roku (103), najmniej – w 2010 roku (72). Z rejestru częściej wykreślano jednostki zlokalizowane na obszarach miejskich (114 jednostek w 2009 roku, 80 jednostek w 2012 roku) niż na terenach wiejskich (odpowiednio 61 i 58 podmiotów). Również w tym aspekcie widoczna jest przewaga gminy Nysa nad innymi jednostkami administracyjnymi. W tym przypadku oznacza to jednak, iż na terenie gminy częściej niż na innych obszarach dochodzi do wykreśleń podmiotów gospodarczych z rejestru REGON.

Rysunek 15. Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności, lata 2009-2012.

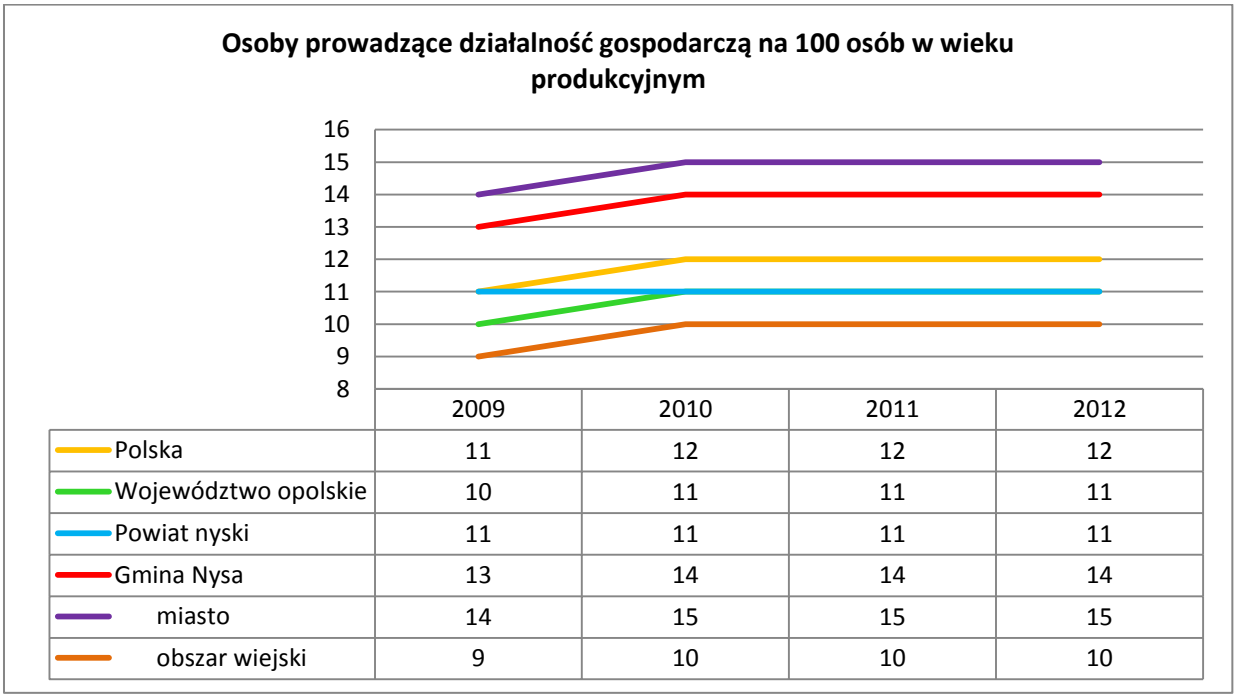

	2009	2010	2011	2012
Polska	94	62	100	65
Województwo opolskie	82	49	83	55
Powiat nyski	93	60	86	62
Gmina Nysa	103	72	99	75
miasto	114	78	105	80
obszar wiejski	61	51	75	58

Źródło: BDL/GUS.

Od 2010 roku na stałym poziomie utrzymuje się w gminie Nysa liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym – wynosi ona 14, przyjmując wyższe wartości w mieście niż na terenach wiejskich (odpowiednio 15 i 10 osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym). Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Nysa jest najwyższa spośród wszystkich porównywanych jednostek – mieszkańcy gminy stosunkowo częściej niż mieszkańcy innych rejonów zakładają i prowadzą własne firmy.

Rysunek 16. Osoby prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym, lata 2009-2012.

	2009	2010	2011	2012
Polska	11	12	12	12
Województwo opolskie	10	11	11	11
Powiat nyski	11	11	11	11
Gmina Nysa	13	14	14	14
miasto	14	15	15	15
obszar wiejski	9	10	10	10

Źródło: BDL/GUS.

Na obszarze gminy Nysa znajduje się Podstrefa Nysa **Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK”**. Jej powierzchnia wynosi 168,86 ha, przy czym teren zainwestowany zajmuje obszar 12,17 ha, a teren wolny – 156,69 ha. Podstrefa Nysa położona jest:

- około 3 km od centrum miasta Nysy
- 40 km od autostrady A4
- 20 km od przejścia granicznego w Głuchołazach
- 88 km od przejścia granicznego w Międzylesiu
- 90 km od przejścia granicznego w Kudowie Zdrój
- 120 km od przejścia granicznego w Golińsku
- 230 km od przejścia granicznego w Zgorzelcu.

Podstrefa Nysa składa się z dwóch terenów:

1) Teren o powierzchni 12,17 ha, na którym działalność prowadzi obecnie 3 inwestorów:
- Advantech Sp. z o.o. – przedsiębiorstwo zajmująca się produkcją wełny szklanej (mineralnej) do produkcji sprzętu AGD oraz prowadzące działalność badawczo-rozwojową (trwa budowa Centrum Badawczo-Rozwojowego)
- Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy „Alsecco” Sp. z o.o. – przedsiębiorstwo zajmujące się produkcją wyrobów stolarskich dla budownictwa

- VASCO DOORS Sp. z o.o. – przedsiębiorstwo zajmujące się produkcją drzwi wewnętrznych[53].

2) Teren o powierzchni 156,69 ha z możliwością powiększenia do 255 ha. W ramach tego terenu utworzono Regionalny Park Przemysłowy Goświnowice-Radzikowice. Obecnie trwają prace związane z uzbrojeniem terenów i pozyskaniem inwestorów. Rozwój tego obszaru w ramach projektu „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020" uzyskał status projektu strategicznego pn. *Rozwój Regionalnego Parku Przemysłowego w Nysie*. W ramach tego projektu zaplanowano uzbrojenie i zagospodarowanie terenu parku (sieć wodociągowa, kanalizacja sanitarna i deszczowa, drogi), a podejmowane działania mają na celu poprawę wizerunku Nysy, zachęcenie potencjalnych inwestorów do tworzenia przedsiębiorstw w nyskiej podstrefie, jak również wpisują się w działania w zakresie Specjalnej Strefy Demograficznej (zakłada się powstanie nowych miejsc pracy, które pozwolą ograniczyć migracje wśród młodych ludzi)[54]. Szacowany koszt projektu wynosi 42 mln zł, a przewidywany termin zakończenia zbrojenia terenu to 2018 rok[55].

Działania MŚP na terenie gminy Nysa wspierają władze samorządowe. Przyjmują one m.in. formę regularnych spotkań przedstawicieli władz z przedsiębiorcami, informowania o podejmowanych działaniach, inwestycjach i planach zagospodarowania przestrzennego, przedstawiania zachęt dla inwestorów (np. pomoc publiczna w przypadku tworzenia miejsc pracy czy budowy zakładów, zwolnienia podatkowe, dostępne programy pomocowe), ale także konsultacji i dyskusji o sprawach ważnych dla mieszkańców i przedsiębiorców z terenu gminy (m.in. kierunkach rozwoju gminy, bieżących problemach, prowadzonych inwestycjach). Za współpracę z MŚP w gminie Nysa odpowiada obecnie Biuro Promocji i Obsługi Inwestora. Pracownicy Biura Obsługi Inwestora i Zamówień Publicznych Urzędu Miejskiego w Nysie organizowali między innymi spotkania z przedstawicielami biznesu połączone z przedstawieniem ofert inwestycyjnych (34 spotkania w 2012 roku) czy spotkania z lokalnymi przedsiębiorcami połączone z przedstawieniem ulg inwestycyjnych i zachęcaniem do inwestowania w Podstrefie Nysa WSSE „INVEST PARK"[56].

Funkcje wspierające dla MŚP na terenie gminy pełnią także 4 organizacje pozarządowe związane z tym sektorem: Stowarzyszenie Przedsiębiorców Nyskich, Nyska Regionalna Izba Gospodarcza, Stowarzyszenie Ruch Rozwoju Regionu oraz Stowarzyszenie Prywatnych Kupców w Nysie. Przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nysie (PWSZ) funkcjonuje *Regionalne Centrum Transferu Wiedzy i Technologii Innowacyjnych.* Projekt realizowany jest dzięki wsparciu uzyskanym w ramach RPO WO na lata 2007-2013 (Poddziałanie 1.1.1), jego całkowita wartość wynosi niemal 7 mln zł, zaś kwota uzyskanego dofinansowania – prawie 6 mln zł. RCTWiTI zostało powołane w celu umożliwienia współpracy sektora biznesowego z uczelnią wyższą: przedsiębiorców i naukowców. Swoją ofertę (w postaci doradztwa, szkoleń i kursów, ekspertyz i opinii oraz innych usług) RCTWiTI kieruje także – oprócz przedsiębiorców – do pracowników administracji publicznej, samorządów, absolwentów szkół oraz naukowców[57], stając się centrum innowacyjności i kreatywnych rozwiązań opracowywanych przez naukowców na konkretne zapotrzebowanie biznesu (np. cegła z zasolonego piasku pustynnego[58]).

[53] www.invest-park.com.pl (27.07.2013)
[54] „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020". Projekt przeznaczony do konsultacji społecznych (wersja nr 1), http://rpo.opolskie.pl/rpo/index.php?id=11321 (01.09.2013)
[55] http://www.nysa.eu/aktualnosc-1-5735-obwodnica_nysy_jednak_coraz_blizej.html (01.09.2013)
[56] Za: *Sprawozdanie z działalności Biura Obsługi Inwestora i Zamówień Publicznych za rok 2012.*
[57] Informacje o RCTWiTI na podstawie: http://www.pwsz.nysa.pl/index.php?p=22,187,0,0,-1,360 (19.10.2013)
[58] http://www.radio.opole.pl/2012/luty/wiadomosci/pustynna-cegla-prosto-z-nysy.html (19.10.2013)

5.2. Bezrobocie

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Nysa wynosi 3.866 osób[59]. Wśród ogółu zarejestrowanych widoczna jest niewielka przewaga mężczyzn: stanowią oni 52,5% bezrobotnych z gminy, pozostałe 47,5% ogółu to zarejestrowane bezrobotne kobiety (GUS, 2012). Odsetki te zmieniły się na przestrzeni lat 2004-2012, gdyż na początku tego okresu istniała niemal równowaga płciowa bezrobotnych (w 2004 roku 51% bezrobotnych stanowiły kobiety, 49% mężczyźni). W 2006 roku sytuacja zmieniła się na niekorzyść kobiet, których udział w ogóle bezrobotnych wyniósł 55,9%, by w kolejnych latach spadać do wskazanego powyżej poziomu 47,5%.

Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy zarejestrowanych w urzędzie pracy w 2012 roku zwiększyła się w porównaniu do poprzedniego roku o 13,7% (3.399 zarejestrowanych bezrobotnych). W porównaniu do 2008 roku (gdy liczba bezrobotnych kształtowała się na najniższym poziomie w latach 2004-2012, tj. 2.391 osób), zarejestrowanych bezrobotnych było więcej o 61,7%, zaś w porównaniu do 2004 roku (tj. 6.789 osób) – mniej o 43,1%. Zdecydowanie większą dynamikę wzrostu liczby bezrobotnych odnotowano w przypadku przedstawicieli płci męskiej: w 2012 roku w porównaniu do 2010 roku zarejestrowanych było o 22,7% więcej bezrobotnych mężczyzn, w przypadku kobiet wzrost wyniósł 5,3%.

Pogorszenie sytuacji na rynku pracy obrazują także odsetki udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Osoby zarejestrowane w PUP stanowią 10,2% ogółu ludności gminy Nysa w wieku produkcyjnym: udział ten jest niemal identyczny w przypadku kobiet i mężczyzn: 10,2% i 10,3% (GUS, 2012). Odsetek bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym charakteryzuje się stopniowym wzrostem – w porównaniu do 2011 roku nastąpiło zwiększenie udziału bezrobotnych o 1,3% (w przypadku mężczyzn o 1,9%; w przypadku kobiet o 0,7%). Najlepsza sytuacja, pod względem udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, w gminie Nysa występowała w 2008 roku, gdy wartości te były najniższe i kształtowały się na poziomie 6,1% dla gminy oraz 5,3% dla mężczyzn i 6,9% dla kobiet. Obecna sytuacja w zakresie udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Nysa jest podobna do sytuacji w powiecie nyskim (10,4%), a jednocześnie gorsza niż w województwie opolskim (7,9%) oraz w całym kraju (8,7%). Wysoki pozostaje także udział bezrobotnych z terenu gminy Nysa w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie nyskim – 40,1% (PUP w Nysie, 2012).

Tabela 25. Bezrobotni zarejestrowani oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, lata 2004-2012.

	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Bezrobotni zarejestrowani						
ogółem	6.789	4.693	2.391	3.325	3.399	3.866
mężczyźni	3.326	2.069	1.061	1.632	1.655	2.030
kobiety	3.463	2.624	1.330	1.693	1.744	1.836
udział w powiecie (%)*	39,6%	37,6%	37,3%	37,9%	39,4%	40,1%
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)						
Polska	12,4	9,4	6,0	7,9	8,0	8,7
Województwo opolskie	11,1	8,9	5,3	7,3	7,2	7,9
Powiat nyski	18,3	13,2	6,8	9,4	9,3	10,4
Gmina Nysa	17,3	11,9	6,1	8,6	8,9	10,2
mężczyźni	16,7	10,3	5,3	8,1	8,3	10,2
kobiety	17,8	13,4	6,9	9,2	9,6	10,3

Źródło: BDL/GUS oraz Raport z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie, lata 2007-2012 (*).

[59] Dane Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.XII.2012 r. (01.08.2013)

Wśród osób bezrobotnych z terenu gminy Nysa największą kategorię stanowią osoby bez wykształcenia średniego: 54,3%, choć ich udział w ogóle bezrobotnych spadł od 2009 roku, gdy wynosił 57%. Ponad połowa zarejestrowanych bezrobotnych to bezrobotni długotrwale – jest to najwyższy odsetek udziału tej kategorii w całym analizowanym okresie. Na przestrzeni lat 2008-2012 zmniejszył się szczególnie udział bezrobotnych z prawem do zasiłku (z 26,9% do 14,4%) oraz udział bezrobotnych kobiet (z 55,6% do 47,6%) w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych. Z kolei wzrost udziału w liczbie bezrobotnych dotyczył – oprócz wskazanych powyżej długotrwale bezrobotnych (z 41,3% do 50,5%) – także osób bez kwalifikacji zawodowych (z 28,1% do 33,4%). Dla pozostałych kategorii bezrobotnych odnotowane odsetki udziału w ogólnej liczbie zarejestrowanych nie zmieniały się w sposób istotny w latach 2008-2012 (PUP w Nysie, 2012).

Tabela 26. Struktura bezrobocia w gminie Nysa, lata 2008-2012.

	2008		2009		2010		2011		2012	
	Ilość	%	Ilość	%	Ilość	%	Ilość	%	Ilość	%
Zarejestrowani jako bezrobotni	2.391	37,3	3.357	39,6	3.325	37,9	3.384	39,3	3.835	40,1
Bezrobotne kobiety	1.330	55,6	1.570	46,7	1.693	51,0	1.739	51,4	1.826	47,6
Do 25 roku życia	369	15,4	621	18,5	622	18,7	518	15,3	539	14,1
Długotrwale bezrobotni	988	41,3	1.033	30,7	1.393	41,9	1.567	46,3	1.935	50,5
Powyżej 50 roku życia	680	28,4	795	23,4	853	25,7	892	26,3	1.072	28
Bez kwalifikacji zawodowych	673	28,1	886	26,4	854	25,7	1.117	33	1.282	33,4
Bez doświadczenia zawodowego	506	21,2	745	22,2	802	24,1	721	21,3	780	20,3
Bez wykształcenia średniego	1.310	54,8	1.908	57,0	1.847	55,5	1.868	55,2	2.082	54,3
Samotni rodzice	257	10,7	298	8,9	313	9,4	359	10,6	376	9,8
Niepełnosprawni	129	5,4	174	5,2	185	5,7	244	7,2	259	6,8
Bezrobotni z prawem do zasiłku	644	26,9	763	22,7	521	15,7	761	22,5	552	14,4
Zamieszkali na terenach wiejskich	549	23,0	768	22,9	831	25,0	838	24,8	911	23,8
Osoby dotychczas niepracujące	374	15,6	509	15,2	553	16,6	500	14,8	537	14

Źródło: Struktura bezrobocia z podziałem na gminy – Informacja miesięczna z działalności PUP w Nysie, XII 2008, XII 2009, XII 2010, XII 2011, XII 2012.

Wyłączenia z ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie dotyczyły łącznie 1.283 zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy, w tym 78 osób wyłączono z ewidencji PUP z powodu odmowy przyjęcia propozycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy bez uzasadnionej przyczyny, 887 osób nie potwierdziło gotowości do podjęcia pracy, a 318 – dobrowolnie zrezygnowało ze statusu bezrobotnego (PUP w Nysie, 2012).

W ramach programów rynku pracy Powiatowy Urząd Pracy w Nysie podejmuje wiele zróżnicowanych form aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych. Stosunkowo najwięcej osób zostało objętych różnymi programami w 2010 roku – łącznie 2.396. W kolejnych latach programy aktywizacji zawodowej kierowane były do zdecydowanie mniejszej liczby osób: 852 w 2011 roku i 955 w 2012 roku. W latach 2007-2009 liczba bezrobotnych obejmowanych formami aktywizacji zawodowej kształtowała się na poziomie około 2-2,3 tys. osób.

Najpopularniejsze formy pomocy bezrobotnym to: szkolenia (462 osoby w 2012 roku), staże (320 osób w 2012 roku), prace społeczno-użyteczne (212 osób w 2012 roku), roboty publiczne (152 osoby w 2012 roku) i refundacja kosztów dojazdu do pracy (109 osób w 2012 roku). Uczestnictwo mieszkańców gminy Nysa zarejestrowanych w PUP w różnych formach aktywizacji osób bezrobotnych poszczególnych latach prezentuje poniższa tabela:

Tabela 27. Formy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych z gminy Nysa, lata 2007-2012.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych						
Szkolenia	724	737	717	639	303	462
Prace interwencyjne	128	134	144	132	74	41
Prace społecznie – użyteczne	271	290	353	329	188	212
Roboty publiczne	266	159	326	372	121	152
Staże	443	298	395	521	312	320
Przygotowanie zawodowe dorosłych	284	162	18	6	22	10
Dotacje dla osób bezrobotnych na rozpoczęcie działalności	101	164	149	152	21	26
Refundacja kosztów doposażenia stanowiska pracy	109	102	177	201	20	85
Refundacja kosztów dojazdu do pracy	0	0	0	44	94	109
Łącznie	2.326	2.046	2.249	2.396	852	955

Źródło: Raport z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie, lata 2007-2012.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie pozwalają na określenie zawodów o najwyższym wskaźniku intensywności deficytu. W 2012 roku wśród nich znalazły się: telemarketer, monter sprzętu radiowego i telewizyjnego, operator koparki, karmelarz, asystent osoby niepełnosprawnej, opiekun osoby starszej, florysta, kierowca samochodu dostawczego, goniec i doradca finansowy.

Tabela 28. Zawody deficytowe w powiecie nyskim w 2012 roku.

Lp.	Zawód	Wskaźnik intensywności deficytu zawodu
1	Telemarketer	44
2	Monter sprzętu radiowego i telewizyjnego	29,5
3	Operator koparki	15
4	Karmelarz	9
5	Asystent osoby niepełnosprawnej*	8
6	Opiekun osoby starszej*	7,5
7	Florysta*	7
8	Kierowca samochodu dostawczego	6,8333
9	Goniec	6,5
10	Doradca finansowy	6
11	Asystent nauczyciela przedszkola	6
12	Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	5,8
13	Sekretarka	5,6
14	Opiekunka dziecięca*	5,5714
15	Specjalista do spraw sprzedaży	5
16	Instruktor fitness	5
17	Technik rachunkowości*	5
18	Pozostali operatorzy maszyn do produkcji wyrobów spożywczych i pokrewni	5
19	Monter wyrobów z drewna	5
20	Pracownik kancelaryjny	4,5
21	Sprzedawca w branży spożywczej	4,5
22	Sanitariusz szpitalny	4,5
23	Spawacz metodą MAG	4
24	Spawacz metodą MIG	4
25	Doradca klienta	3,75
26	Kierownik budowy	3,5
27	Referent (asystent) bankowości	3,5
28	Animator kultury*	3,5
29	Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	3,5
30	Pokojowa	3,5
31	Meliorant	3,1579
32	Logopeda	3
33	Lektor języka angielskiego	3
34	Instruktor tańca	3
35	Programista aplikacji	3
36	Kontroler jakości wyrobów elektronicznych	3
37	Agent ubezpieczeniowy	3
38	Instruktor rytmiki	3
39	Sprzedawca w stacji paliw	3
40	Hostessa	3
41	Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	3
42	Sprzątacz pojazdów	3
43	Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne	3

* zawody szkolne

Źródło: Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie nyskim. Stan na koniec 2012 roku, Powiatowy Urząd Pracy w Nysie, lipiec 2013.

Natomiast do zawodów o najwyższym wskaźniku intensywności nadwyżki na podstawie danych PUP zaliczono następujące zawody: technik ekonomista, technik budownictwa, krawiec, ekonomista, technik mechanik, kosmetolog, spawacz ręczny gazowy, robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym, specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych oraz specjalista zdrowia publicznego.

Tabela 29. Zawody nadwyżkowe w powiecie nyskim w 2012 roku.

Lp.	Zawód	Wskaźnik intensywności nadwyżki zawodu
1	Technik ekonomista*	0,0042
2	Technik budownictwa*	0,0096
3	Krawiec*	0,0126
4	Ekonomista	0,0135
5	Technik mechanik*	0,0144
6	Kosmetolog	0,0213
7	Spawacz ręczny gazowy	0,0222
8	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	0,0244
9	Specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i	0,025
10	Specjalista zdrowia publicznego	0,0256
11	Cukiernik*	0,0292
12	Elektromonter (elektryk) zakładowy	0,037
13	Pozostali mechanicy maszyn i urządzeń rolniczych i przemysłowych	0,0385
14	Technik elektryk*	0,0392
15	Pozostali specjaliści do spraw zarządzania i organizacji	0,0435
16	Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	0,044
17	Blacharz samochodowy*	0,0441
18	Mechanik samochodów osobowych	0,0467
19	Betoniarz	0,05
20	Stolarz budowlany	0,05
21	Specjalista zastosowań informatyki	0,0526
22	Technik technologii odzieży*	0,0556
23	Kamieniarz*	0,0556
24	Pozostali specjaliści z dziedziny prawa gdzie indziej niesklasyfikowani	0,0588
25	Tapicer*	0,0667
26	Robotnik placowy	0,069
27	Specjalista do spraw finansów	0,0714
28	Frezer	0,0714
29	Lakiernik samochodowy	0,0769
30	Tokarz w metalu	0,0769
31	Listonosz	0,0833
32	Palacz kotłów centralnego ogrzewania wodnych rusztowych	0,0833

* zawody szkolne

Źródło: Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie nyskim. Stan na koniec 2012 roku, Powiatowy Urząd Pracy w Nysie, lipiec 2013.

5.3. Podsumowanie *Sfera gospodarcza*

Sytuacja w gminie Nysa w zakresie liczby pracujących jest dynamiczna: od 2008 roku ulega pogorszeniu (którego symptomem jest zmniejszająca się liczba pracujących), wciąż jednak pozostaje lepsza niż była w 2002 roku.

W gospodarce narodowej w gminie Nysa pracuje 11.671 osób, z czego zdecydowaną większość stanowią osoby pracujące w mieście (88%). W przypadku gminy Nysa oraz powiatu nyskiego występuje zjawisko nieznacznej nadreprezentacji kobiet w ogóle pracujących – kobiety stanowią odpowiednio 51,6% i 52,3% pracujących. W województwie opolskim oraz kraju ma miejsce sytuacja odwrotna – niewielkiej nadreprezentacji mężczyzn w ogóle pracujących: kobiety stanowią 48% pracujących w województwie i 49% pracujących w kraju. Jednak zaobserwowane między jednostkami administracyjnymi różnice (rzędu 2-3%) nie są istotne statystycznie. Jedynym wyjątkiem jest tutaj obszar wiejski gminy Nysa, gdzie kobiety stanowią zaledwie 34% ogółu pracujących, a ich udział zmniejszył się o 5% w porównaniu do 2002 roku.

Analiza dynamiki zmian w zakresie liczby pracujących w gminie Nysa (lata 2012-2002) wskazuje na poprawę sytuacji – w 2012 roku zatrudnionych było o 8,5% osób więcej (zwiększenie liczby pracujących dotyczyło w większym stopniu miasta niż obszarów wiejskich), co wskazuje na lepszą sytuację gminy w porównaniu do powiatu nyskiego (dynamika zmian liczby pracujących 2012-2002: 5,2%) i województwa opolskiego (dynamika zmian liczby pracujących 2012-2002: 7,6%) oraz gorszą niż w kraju, gdzie liczba pracujących w roku 2012 zwiększyła się o 11,8% w porównaniu do 2002 roku. Niestety inaczej przedstawia się sytuacja w zakresie zmian liczby pracujących w ostatnich 5 latach – najwyższe liczby pracujących notowano w 2008 roku (12,3 tys. w gminie Nysa) i od tego okresu wartość ta spada. Porównując zatem liczby pracujących w 2012 roku z liczbą pracujących w 2008 roku dla gminy widoczny jest spadek o 5,4% (w tym -5,9% w mieście i -1,3% na obszarach wiejskich), zaś w powiecie nyskim spadek o 7,3%. Sytuacja w województwie opolskim oraz kraju jest zdecydowanie lepsza: w okresie 2008-2012 odnotowano spadek liczby pracujących o odpowiednio -1,4% oraz -0,4%. Dane te wskazują na szczególnie trudną sytuację w gminie – w większym stopniu doświadcza ona problemów na rynku pracy oraz skutków kryzysu gospodarczego. Zmniejszająca się stale od 2008 roku liczba pracujących w gminie jest wyraźnym sygnałem do podjęcia skutecznych działań w tym obszarze, tym bardziej, że dotychczasowe dane pozwalają przypuszczać, iż tendencja ubytku liczby pracujących będzie się utrzymywać.

Gmina Nysa jest obszarem dotkniętym wysokim poziomem bezrobocia, szczególnie wśród osób bez wykształcenia średniego, długotrwale bezrobotnych oraz kobiet.

Wskazana powyżej konieczność inwestycji w obszarze rynku pracy jest o tyle istotna, iż niewątpliwie największym problemem gminy Nysa jest wysoki poziom bezrobocia wśród jej mieszkańców – stanowią oni 41% wszystkich bezrobotnych w powiecie nyskim. Kategoriami szczególnie licznie reprezentowanymi wśród bezrobotnych są osoby bez wykształcenia średniego, długotrwale bezrobotni (stanowiący ponad połowę zarejestrowanych bezrobotnych) oraz kobiety. Gmina Nysa doświadcza tym samym wielu negatywnych skutków wysokiego poziomu bezrobocia, np.: konieczności podejmowania licznych działań aktywizujących bezrobotnych (Powiatowy Urząd Pracy najczęściej stosuje następujące formy aktywizacji zawodowej: szkolenia, staże oraz prace społecznie użyteczne), objęcia pomocą rodzin z problemem bezrobocia (zasiłki i dodatki z pomocy społecznej), przeciwdziałania patologiom społecznym wynikającym z wysokiego poziomu bezrobocia (np. alkoholizmowi, przemocy, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, itp.), ale także wysokiego salda migracji, szczególnie młodych ludzi, wyjeżdżających za pracą do innych regionów kraju czy za granicę. Choć obecnie stopa bezrobocia w powiecie nyskim jest niższa niż jeszcze kilka lat temu, wciąż pozostaje znacząco wyższa niż stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie czy

w skali kraju, a obecna sytuacja nie uprawnia do prognozowania pozytywnych zmian w tym obszarze – sytuacja na rynku pracy w regionie (w tym w gminie Nysa) z dużym prawdopodobieństwem pozostanie trudna.

Wśród podmiotów gospodarczych w gminie Nysa dominują przedsiębiorstwa związane z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów, w tym motocykli, a także budownictwem. Najszybciej rozwijają się jednak branże związane z edukacją oraz informacją i komunikacją.

Potencjał gminy, podobnie jak w powiecie nyskim, województwie opolskim oraz kraju, tworzą głównie przedsiębiorstwa prowadzące działalność kwalifikowaną wg PKD 2007 do sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; 30% przedsiębiorstw w gminie) oraz F (budownictwo; 12% przedsiębiorstw w gminie). Struktura ta nie zmienia się w sposób istotny od 2009 roku – przedsiębiorstwa handlowe i budowlane stanowią największą część firm w gminie Nysa, będąc tymi sekcjami, w których następuje jednocześnie najwięcej nowych rejestracji oraz wykreśleń z rejestru REGON. Na podstawie danych tego rejestru można wskazać także branże, które odznaczają się największą dynamiką przyrostu liczby podmiotów: najszybciej rozwijają się przedsiębiorstwa z sekcji edukacja (w latach 2009-2012 wzrost liczby podmiotów o 29,5%), działalność związana z informacją i komunikacją (wzrost o 28,7%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (wzrost o 10,2%) oraz obsługa rynku nieruchomości (wzrost o 9,5%). Współcześnie dla rozwoju każdego obszaru szczególnie ważne są podmioty innowacyjne, o wysokim poziomie technicznym i kapitale ludzkim, dysponujące jednocześnie zapleczem badawczo-rozwojowym i wsparciem ze strony instytucji otoczenia biznesu. Innowacyjność i konkurencyjność nyskich przedsiębiorstw to obszary, które wymagają dalszego wzmacniania i wsparcia, także ze strony władz lokalnych[60].

Warto podkreślić, iż wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości w gminie Nysa są optymistyczne i w większości wskazują na lepszą sytuację gminy w porównaniu do powiatu nyskiego czy województwa opolskiego (szczególnie miasta; obszary wiejskie w każdym przypadku odnotowują wartości wskaźników niższe niż w pozostałych jednostkach). Gmina Nysa zdecydowanie przoduje w zakresie liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców – w gminie jest ich 1.177 i jest to wartość przekraczająca średnią województwa i powiatu (gdzie funkcjonuje około 970-980 podmiotów) oraz średnią krajową (1032 podmioty); jednak już w przypadku podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności osiągane są wartości poniżej średniej krajowej. Jednocześnie w gminie Nysa występuje także stosunkowo najwięcej wykreśleń podmiotów z rejestru REGON na 10 tys. ludności – od 2009 roku stale są one na poziomie wyższym niż w powiecie nyskim, województwie opolskim oraz kraju. Pozytywnym zjawiskiem jest z kolei utrzymująca się w gminie Nysa wyższa wartość wskaźnika liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym (14 osób). Sytuacja w tym zakresie w gminie jest lepsza niż w województwie opolskim (11 osób) i całym kraju (12 osób), jednak należy także podkreślić, że od kilku lat pozostaje na tym samym poziomie. Zdynamizowanie sytuacji w tym obszarze mogą zapewnić zachęty do tworzenia nowych firm, zakładania własnej działalności gospodarczej, szczególnie przez osoby zarejestrowane w Urzędzie Pracy jako bezrobotne czy też zagrożone bezrobociem, ale również osoby młode, w tym absolwentów[61].

[60] Na temat roli innowacyjności w gospodarce m.in. *„Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego na lata 2004-2013", Opole czerwiec 2004.*

[61] Interesującą inicjatywą w tym obszarze jest projekt „*Biznes w wieży*", mający ułatwić osobom młodym (do 30 lat) zakładanie działalności gospodarczej. W ramach programu (będącego efektem porozumienia Starosty Nyskiego oraz Burmistrza Nysy) Powiatowy Urząd Pracy udzieli 5 dotacji na rozpoczęcie w Wieży Ciśnień w Nysie działalności gospodarczych, które będą dotyczyć szeroko rozumianej promocji zdrowia (za: http://www.pup.nysa.pl/powiatowy_urzad_pracy/aktualnosci_lista/st:1/idn:1288.html, 26.09.2013)

Gmina Nysa jest obszarem przyjaznym inwestorom.

Dodatkowym motorem rozwoju gminy jest Podstrefa Nysa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST PARK". Obecnie działalność prowadzi w niej 3 inwestorów, ale wydłużenie preferencyjnych warunków funkcjonowania stref ekonomicznych w Polsce do 2026 roku powinno wesprzeć dynamiczny rozwój na tym obszarze. Prowadzone działania, zmierzające do włączenia do obszaru Podstrefy Nysa terenów tworzonego Regionalnego Parku Przemysłowego Radzikowice-Goświnowice (dzięki czemu jej obszar powiększyłby się nawet o około 255 ha), dodatkowo przyczynią się do stworzenia dla potencjalnych inwestorów jeszcze lepszych warunków prowadzenia działalności na terenie gminy. Fundusze na uzbrojenie nowych terenów sfery ekonomicznej będą pochodzić ze środków unijnych – samorząd województwa opolskiego przyznał temu zadaniu status projektu kluczowego w ramach „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020".

6. Sfera kultury

Kolejny charakteryzowany obszar gminy Nysa to sfera kultury. Pierwszy podrozdział obejmuje analizę działalności nyskich instytucji kultury: kina, muzeum, bibliotek publicznych oraz domu kultury. Drugi podrozdział poświęcony jest sportowi i aktywności fizycznej w gminie, zaś trzeci – turystyce. Analiza turystyki w gminie Nysa poprowadzona jest w oparciu o kwestie związane z obiektami noclegowymi (liczby obiektów, osób korzystających oraz udzielonych noclegów), ale przedstawiono także główne zabytki i atrakcje turystyczne gminy.

6.1. Instytucje kultury

6.1.1. Kino

Gmina oferuje swoim mieszkańcom możliwość skorzystania z kina w Nysie. W 2011 roku w miejsce dawnego kina „Pokój", po kapitalnym remoncie powstało nowoczesne Kino Cinema N 3D. Kino posiada obecnie jedną salę na 328 miejsc, w ramach dalszej modernizacji planowane jest wybudowanie dwóch nowych sal kinowych: na 151 oraz 140 miejsc (jako część tworzonego Programu „Polskich Minipleksów"). Przygotowano także małą salę studyjną na 60 miejsc, w której będą odbywały się projekcje kina polskiego i europejskiego w ramach realizacji programu „E-CINEMA" przez Filmotekę Narodową[62].

W nyskim kinie w 2012 roku odbyło się ogółem 960 seansów, w których uczestniczyło łącznie 23,2 tys. widzów. Popularność nyskiego kina wśród mieszkańców gminy wzrasta, o czym świadczą wyraźnie rosnące na przestrzeni ostatnich lat liczby seansów i widzów: w porównaniu do 2010 roku liczba seansów w kinie zwiększyła się o 554 (tj. o 136%, z 406 seansów), a liczba widzów o 16.298 osób (tj. o 236%, z 6.902 widzów). Większość repertuaru nyskiego kina stanowią filmy zagraniczne – udział seansów filmów polskich w ogólnej liczbie seansów w 2012 roku kształtował się na poziomie 32% (307 seansów filmów polskich na 960 seansów ogółem), zaś udział widzów na filmach produkcji polskiej w ogóle widzów w kinie – na poziomie 24%.

[62] Na podstawie: www.kino.nysa.pl (07.08.2013)

Tabela 30. Kino w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
miejsca na widowni							
Gmina Nysa	300	350	300	350	350	350	328
seanse ogółem							
Gmina Nysa	712	98	422	466	406	730	960
seanse filmy produkcji polskiej							
Gmina Nysa	310	14	116	112	103	230	307
widzowie ogółem							
Gmina Nysa	14876	1470	8862	18438	6902	22400	23200
widzowie na filmach produkcji polskiej							
Gmina Nysa	6987	210	2754	6336	1986	10680	5560

Źródło: BDL/GUS.

6.1.2. Muzeum

Mieszkańcy gminy Nysa i przyjezdni mogą skorzystać z oferty muzeum, będącego instytucją kultury powiatu nyskiego. Powstało ono w 1897 roku, jako pierwsza tego typu placówka na Opolszczyźnie. Muzeum w Nysie zostało założone przez Towarzystwo Sztuki i Starożytności, posiada zbiory malarstwa (m.in. malarstwa europejskiego z okresu XV-XIX w.), rzeźby i grafiki, a także kolekcje rzemiosła artystycznego (meble, wyroby z cyny, fajansu i kamionki), kowalstwa, militariów, rękopisów i starodruków. Muzeum, oprócz działalności wystawienniczej, prowadzi także działalność edukacyjną i naukową, organizując lekcje muzealne (267 lekcji/zajęć), warsztaty (13 warsztatów), konferencje, wydawnictwa i konkursy (1 konkurs), jak również działalność kulturalną poprzez organizację koncertów (23 koncerty), spektakli, spotkań autorskich czy wieczorów muzealnych (Muzeum w Nysie, 2012)[63].

Liczba osób zwiedzających Muzeum w Nysie na przestrzeni lat 2002-2012 kształtuje się na zróżnicowanym poziomie. Najwięcej odwiedzin odnotowano w 2002 roku, gdy muzeum zwiedziło 21.607 osób, zaś najmniej w 2006 roku – 16.913 osób. W roku 2010 liczba zwiedzających nyskie muzeum wyniosła 21.530 osób, a w 2012 roku – 19.220 osób. Liczby te podlegają fluktuacjom na przestrzeni lat, co uniemożliwia wyznaczenie stałego trendu w zakresie korzystania z oferty Muzeum w Nysie.

Tabela 31. Muzeum w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
zwiedzający muzea i oddziały						
Gmina Nysa	21.607	20.984	16.913	19.676	21.530	19.220

Źródło: BDL/GUS.

[63] Na podstawie: www.muzeum.nysa.pl (07.08.2013)

6.1.3. Biblioteki

W gminie Nysa funkcjonuje 11 placówek bibliotecznych, w tym 3 zlokalizowane w mieście i 8 na terenach wiejskich. Sieć bibliotek na terenie gminy Nysa tworzą:

1. Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna im. Wł. Broniewskiego, Dom Wagi Miejskiej
2. Filia nr 3, ul. B. Prusa 14 – budynek Gimnazjum nr 2
3. Filia nr 4, ul. W. Pawlik 8a
4. Filia w Białej Nyskiej – budynek szkoły
5. Filia w Goświnowicach – budynek szkoły
6. Filia w Hajdukach Nyskich – budynek przedszkola
7. Filia w Kopernikach – budynek szkoły
8. Filia w Kubicach – budynek świetlicy wiejskiej
9. Filia w Lipowej – Wiejski Dom Kultury
10. Filia w Wierzbięcicach – budynek świetlicy
11. Filia w Złotogłowicach – budynek w którym znajdowała się szkoła

Miejska i Gmina Biblioteka Publiczna w Nysie (jednostka organizacyjna gminy) swoją działalność prowadzi w obszarach: kultury, animacji, wiedzy, informacji i edukacji, pełni również funkcję biblioteki powiatowej dla gmin powiatu nyskiego.

W obszarze wiedzy MiGBP w Nysie gromadzi zbiory biblioteczne w postaci książek, czasopism i innych zbiorów. Prowadzone są także działania związane z nabywaniem nowych zbiorów. Wpływ nowych zbiorów następuje w drodze dofinansowania (dotacja gminna, powiatowa, dochody własne, dotacja Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego) oraz w wyniku otrzymania darów (Starostwo Powiatowe, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu, Burmistrz Nysy, dostawcy książek, osoby prywatne). Od 2010 roku zwiększa się liczba zakupionych woluminów – z 2.888 w 2010 roku do 4.032 w 2012 roku. Tym samym zwiększa się wskaźnik zakupu zbiorów w bibliotece w Nysie na 100 mieszkańców: z 4,95 do 7 woluminów. W zakresie zakupu nowych zbiorów sytuacja w bibliotekach gminy kształtuje się lepiej niż w 2002 roku, jednak pod względem posiadanych zasobów na przestrzeni lat 2002-2012 notuje się znaczne spadki: liczby książek o niemal 30% (z 187 tys. do 131 tys.), roczników czasopism o 42%, zaś innych zbiorów aż o połowę (50%).

Tabela 32. Zbiory biblioteczne MiGBP w Nysie, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/ 2002
Zakup zbiorów								
Liczba zakupionych woluminów	4.103	5.050	5.330	4.604	2.888	3.399	4.032	-1,7%
Liczba zakupionych zbiorów specjalnych	x	25	32	52	382	376	166	564%
Wskaźnik zakupu zbiorów na 100 mieszkańców	6,6 wol.	6,4 wol.	8,9 wol.	7,4 wol.	4,95 wol.	5 wol.	7 wol.	0,4 wol.
Liczba zaprenumerowanych tytułów czasopism	65	49	57	51	77	124	101	55,4%
Posiadane zasoby								
Książki	187.152	156.182	155.266	153.800	138.489	138.489	131.331	-29,9%
Roczniki czasopism	811	709	582	589	460	464	469	-42,2%
Inne zbiory (audiobooki, multimedia, kartografia i in.)	2.688	1.172	934	948	1.490	1.579	1.333	-50,4%

Źródło: Sprawozdanie z działalności MiGBP w Nysie, 2002-2012.

Dane MiGBP w Nysie wskazują na rosnącą liczbę odwiedzających bibliotekę: w 2010 roku odwiedziło ją 132.081 osób, w 2012 roku o 28.047 osób więcej, tj. 160.128 odwiedzających. W porównaniu do 2004 roku nastąpił wzrost odwiedzających o niemal jedną piątą (o 19,7%). Wzrosła liczba dorosłych odwiedzających biblioteki publiczne w gminie Nysa (z 54.981 osób w 2008 roku do 74.270 osób w 2012 roku), przy jednoczesnym spadku liczby dzieci – z 21.366 odwiedzających dzieci w 2010 roku do 17.409 dzieci w 2012 roku (w porównaniu do 2004 roku liczba dzieci zmalała o 23,6%). Ponadto, choć więcej odwiedzających biblioteki notuje się w filiach wiejskich biblioteki publicznej, to ogólna liczba odwiedzających w porównaniu do 2004 roku wzrosła zarówno w filiach miejskich (o 46,45%), jak i wiejskich (o 71%).

Tabela 33. Odwiedzający biblioteki (wypożyczalnie i czytelnie)w ramach MiGBP w Nysie, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2004
Ogółem	164.997	133.819	114.704	113.087	132.081	137.592	160.128	19,7%
Dorośli	X	68.204	57.235	54.981	62.278	63.577	74.270	8,9%
Dzieci	X	22.784	18.536	19.162	21.366	21.463	17.409	-23,6%
Filie miejskie	X	19.342	17.779	18.052	19.989	22.093	28.326	46,45%
Filie wiejskie	X	23.489	21.154	20.892	28.448	30.459	40.177	71,1%

Źródło: Sprawozdanie z działalności MiGBP w Nysie, 2002-2012.

Liczba czytelników wypożyczających książki na zewnątrz w nyskich bibliotekach gminnych wzrasta od 2008 roku (z 9.204 do 11.004 osób), wciąż jednak pozostaje na poziomie niższym niż w 2004 i 2002 roku. W porównaniu do 2004 roku notuje się spadek czytelników wypożyczających książki na zewnątrz o 5,1%, w tym o 11,8% w filiach miejskich i o 17% w filiach wiejskich. W przypadku oddziałów dziecięcych odnotowano spadek czytelników o 15,25%, zaś w działach dla dorosłych – wzrost o 3,9%. Warto podkreślić, iż po spadkach liczby czytelników w latach 2004-2006, od 2008 roku notuje się ich systematyczny wzrost.

Tabela 34. Czytelnicy w bibliotekach MiGBP w Nysie, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2004
Czytelnicy wypożyczający książki na zewnątrz	12.406	11.600	10.296	9.204	9.481	10.139	11.004	-5,1%
Dział udostępniania dla dorosłych	X	5.863	5.263	4.681	4.940	5.467	6.090	3,9%
Oddział dziecięcy	X	2.105	1.761	1.553	1.625	1.691	1.784	-15,25%
Filie miejskie	X	2.186	1.950	1.772	1.753	1.818	1.929	-11,8%
Filie wiejskie	X	1.446	1.316	1.198	1.163	1.163	1.201	-16,9%

Źródło: Sprawozdanie z działalności MiGBP w Nysie, 2002-2012.

Liczba wypożyczeń zbiorów MiGBP w Nysie w latach 2004-2012 spadła o 16%, przy czym w filiach wiejskich spadek wyniósł jedynie 7%, zaś w mieście niemal 18% (przy jednoczesnym wzroście wypożyczeń w filiach miejskich o 25%). Ponownie jednak obserwowany jest powolny wzrost liczby wypożyczeń w ostatnich 2-3 latach, co pozwala przypuszczać, że w najbliższym czasie tendencja ta utrzyma się.

Tabela 35. Wypożyczenia zbiorów w bibliotekach MiGBP w Nysie, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2004
Biblioteka Centralna	X	179.179	152.244	154.287	120.575	118.884	127.260	-29,0%
Dział dla dorosłych	X	143.533	121.585	128.343	97.824	98.129	103.705	-27,7%
Oddział dziecięcy	X	35.646	30.659	25.944	22.751	20.755	23.555	-33,9%
Filia nr 3	X	33.564	35.104	37.797	37.121	40.850	49.108	46,3%
Filia nr 4	X	13.436	6.983	6.537	7.567	6.983	9.613	-28,5%
Razem filie miejskie	X	47.000	42.087	44.334	44.688	47.833	58.721	24,9%
Razem miasto	X	226.179	194.331	198.621	165.263	166.717	185.981	-17,8%
Filia w Białej Nyskiej	X	5.862	4.071	3.131	2.810	2.291	3.926	-33,0%
Filia w Goświnowicach	X	7.483	8.157	8.453	7.663	7.619	8.399	12,2%
Filia w Hajdukach	X	2.369	2.339	1.536	1.528	1.619	1.707	-27,9%
Filia w Kopernikach	X	2.335	1.801	1.802	1.200	1.469	1.854	-20,6%
Filia w Kubicach	X	4.452	4.792	4.142	2.542	3.422	4.505	1,2%
Filia w Lipowej	X	5.013	4.729	4.185	4.058	3.988	4.266	-14,9%
Filia w Wierzbięcicach	X	2.558	1.779	1.866	1.516	1.647	3.793	48,3%
Filia w Złotogłowicach	X	2.322	1.821	1.479	1.743	737	1.705	-26,6%
Razem obszar wiejski	X	32.394	29.489	26.594	23.060	22.792	30.155	-6,9%
Ogółem	309.304	258.573	223.820	225.215	188.323	189.509	216.136	-16,4%

Źródło: Sprawozdanie z działalności MiGBP w Nysie, 2002-2012.

Jak wspomniano powyżej oprócz działalności w zakresie gromadzenia i udostępniania zbiorów bibliotecznych, MiGBP działa także w obszarze kultury, zachęcając mieszkańców do uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych przez organizację np.: spotkań autorskich, wystaw m.in. fotografii, malarstwa czy grafiki, a także odczytów i dyskusji o książkach i poetyce.

W obszarze animacji prowadzone są działania dedykowane najmłodszym czytelnikom: nocne spotkania dla dzieci w bibliotece, a także imprezy plenerowe czy cieszące się bardzo dużą popularnością przedstawienia teatrzyku kukiełkowego oraz konkursy dla dzieci i młodzieży.

W obszarze informacji MiGBP prowadzi działalność informacyjną, udzielając informacji bibliotecznych, bibliograficznych i faktograficznych, przy czym ich ilość systematycznie się zmniejsza: z 10.220 w 2002 roku do 5.278 w 2012 roku (tj. o 52%). Rosnącą popularnością cieszy się z kolei czytelnia internetowa w bibliotece (22.815 odwiedzin w 2012 roku) oraz strona internetowa biblioteki (47.374 wejść na stronę internetową www.migbp.nysa.pl).

W obszarze edukacji MiGBP w Nysie organizuje lekcje biblioteczne dla dzieci i szkolenia biblioteczne dla dorosłych, programy edukacyjne oraz edukację obywatelską (w ramach debat i spotkań z przedstawicielami władz samorządowych).

MiGBP w Nysie nawiązuje również współpracę międzynarodową – na podstawie umów o współpracy podpisanych z czeskimi bibliotekami w Šumperku i Jeseníku budowane są programy wspólnych działań. W 2012 roku nawiązano także współpracę z biblioteką w Nowopskowie na Ukrainie.

Porównując sytuację w obszarze bibliotek w gminie Nysa na tle innych jednostek, widoczna jest większa liczba ludności przypadająca na 1 placówkę biblioteczną oraz mniejszy księgozbiór na 1.000 ludności. W gminie na 1 placówkę przypada 5.309 mieszkańców (liczba ta spada od 2004 roku), podczas gdy w kraju jest to 4.072 mieszkańców (jednak tutaj z każdym rokiem przybywa ludności przypadającej na 1 placówkę). Najtrudniejsza sytuacja panuje w mieście Nysa, gdzie w wyniku dokonanej reorganizacji bibliotek publicznych liczba mieszkańców przypadająca na 1 placówkę zwiększyła się z 8.029 osób (2002 rok) do 15.077 osób (2012 rok).

Biblioteki publiczne w powiecie nyskim, województwie opolskim oraz kraju dysponują większymi księgozbiorami niż biblioteki w gminie Nysa. Wyrażony w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców gminy księgozbiór bibliotek liczy 2.287,3 woluminów; zaś w województwie (gdzie wskaźnik ten jest najwyższy) – 3.929,3 woluminów. We wszystkich jednostkach na przestrzeni lat 2002-2012 notuje się zmniejszenie księgozbioru bibliotek na 1.000 ludności, jednak w przypadku gminy Nysa spadki te są największe: o 813,5 woluminów (w tym aż o 1.464,2 woluminów w bibliotekach na obszarach wiejskich).

Tabela 36. Placówki biblioteczne – wskaźniki, cz. I, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
ludność na 1 placówkę biblioteczną								
Polska	3.553	3.648	3.733	3.823	3.940	3.990	4.072	519
Województwo opolskie	3.075	3.111	3.083	3.084	3.028	3.063	3.061	-14
Powiat nyski	3.086	3.263	3.234	3.435	3.245	3.230	3.218	132
Gmina Nysa	4.330	5.482	5.452	5.393	5.342	5.321	5.309	979
miasto	8.029	15.931	15.778	15.531	15.256	15.256	15.077	7.048
obszar wiejski	1.556	1.564	1.580	1.592	1.624	1.634	1.646	90
księgozbiór bibliotek na 1.000 ludności (wol.)								
Polska	3.522,6	3.522,2	3.554,0	3.546,9	3.458,3	3.439,0	3.415,7	-106,9
Województwo opolskie	3.977,5	3.978,1	4.021,5	4.073,8	4.022,5	3.968,2	3.929,3	-48,2
Powiat nyski	3.866,0	3.713,8	3.709,5	3.753,1	3.588,6	3.501,4	3.417,7	-448,3
Gmina Nysa	3.100,8	2.601,6	2.598,6	2.602,4	2.364,6	2.341,4	2.287,3	-813,5
miasto	2.666,2	2.128,3	2.165,2	2.145,0	1.939,3	1.981,1	1.987,1	-679,1
obszar wiejski	4.783,1	4.409,3	4.221,8	4.275,9	3.863,1	3.594,0	3.318,9	-1.464,2

Źródło: BDL/GUS.

W gminie Nysa obserwowane jest zwiększanie zainteresowania czytelnictwem – od 2008 roku stale zwiększa się liczba czytelników w bibliotekach w przeliczeniu na 1.000 ludności (o 34 osoby), osiągnięte wskaźniki pozostają jednak wciąż niższe niż miało to miejsce w 2002 roku. Tendencje związane ze zwiększaniem poziomu czytelnictwa w gminie są charakterystyczne także dla całej Opolszczyzny oraz powiatu nyskiego (gdzie po spadkach w latach 2002-2008, od 2010 roku przybywa czytelników w bibliotekach publicznych na 1.000 ludności). Warto zauważyć, iż odwrotną tendencję obserwuje się w skali kraju, gdzie liczba czytelników bibliotek publicznych na 1.000 ludności zmniejsza się (ze 196 do 168 osób w latach 2002-2012).

Przeciętny czytelnik w bibliotekach nyskich wypożycza 18,3 wolumina, co jest wartością niższą niż w latach ubiegłych (19,9 wolumina w 2010 roku; GUS, 2010). Liczba wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika, wyrażona w woluminach, podlegała wahaniom okresie 2002-2012, przyjmując wartości wyższe i niższe, warto jednak odnotować, iż niemal w każdym roku przeciętny czytelnik bibliotek wiejskich wypożycza więcej woluminów niż czytelnik bibliotek miejskich: na terenach wiejskich 1 czytelnik wypożycza średnio 22,3 wolumina, w mieście zaś – 17,8 wolumina (GUS, 2012).

Tabela 37. Placówki biblioteczne – wskaźniki, cz. II, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
czytelnicy bibliotek publicznych na 1.000 ludności							
Polska	196	197	184	171	169	168	168
Województwo opolskie	171	165	159	153	152	161	162
Powiat nyski	165	156	146	135	134	140	145
Gmina Nysa	205	192	172	154	161	177	188
miasto	228	212	190	171	181	197	216
obszar wiejski	115	116	105	94	90	89	92
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach (wol.)							
Polska	19,8	19,8	19,1	18,9	18,4	18,6	18,9
Województwo opolskie	18,7	19,8	19,9	19,9	20,2	18,9	18,8
Powiat nyski	20,2	20,5	21,6	22,4	22,6	22,4	21,3
Gmina Nysa	17,3	15,9	17,4	19,3	19,9	18,8	18,3
miasto	16,8	15,3	16,9	19,2	19,9	18,7	17,8
obszar wiejski	21,3	19,9	20,2	19,9	19,8	19,8	22,3

Źródło: BDL/GUS.

6.1.4. Dom kultury

Nyski Dom Kultury im. W. Pawlik organizuje i koordynuje zagospodarowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców gminy Nysa, prowadząc działalność w zakresie edukacji i upowszechniania kultury. Działalność NDK prowadzona jest w kilku obiektach: w budynku NDK przy ul. Wałowej, w Bastionie Św. Jadwigi oraz w Forcie Wodnym.
Amatorski Ruch Artystyczny w Nyskim Domu Kultury skupia około 450 osób w wieku 4-70 lat (w latach poprzednich było to około 500 osób; NKD, 2010-2012). W strukturach Nyskiego Domu Kultury funkcjonują liczne zespoły artystyczne:

- „Stokrotki" – najmłodsze zespoły NDK, grupa mini i maksi, liczące około 40 dzieci
- Teatr Muzyczny „Fantazja" – uczestniczy w nim około 30 osób
- Zespoły tańca nowoczesnego: „FLAME" (liczy 4 grupy po około 20 osób) oraz „DNA" (około 200 osób)
- Grupa tańca breakdance „Harmonia w Chaosie"
- Grupa tańca modern jazz „Chene" (poprzednia nazwa „Adagio")
- Grupa tańcząca do dubstep i muzyki elektronicznej („Be Yourself!")
- Teatr „Ostatni Rząd": spektakle „Kabareton", „Łysa Śpiewaczka", „Widziane z ostatniego Rzędu", „Tylko umarli milczą" (2010 rok), „Diabeł w Nysie" (2011 rok), „Dywersjomat" i „Kobieta czasem musi" (2012 rok)
- Nyskie Studium Piosenki – wokaliści, zespoły „Na fali" oraz „Saki"
- Zespół Tańca i Pieśni Ludowej „Nysa" (kontynuuje tradycje Zespołu Pieśni i Tańca „Nysa", który we wrześniu 2013 r. zakończył działalność)

Zespoły działające przy NDK prezentują swoje umiejętności podczas imprez organizowanych przez NDK, ale także gościnnie np. w trakcie festynów, jarmarków czy dni otwartych szkół gminy Nysa i powiatu nyskiego. Uczestniczą tym samym w imprezach lokalnych, regionalnych, ogólnopolskich i międzynarodowych (np. w międzynarodowym festiwalu muzyczno-tanecznym w Riccione we Włoszech (2011 rok) czy w Pefkohori w Grecji (2012 rok).

W ramach swoich zadań Nyski Dom Kultury organizuje bądź współorganizuje liczne imprezy o charakterze kulturalnym, edukacyjnym i rozrywkowym dla mieszkańców gminy. Na jego terenie lub przy jego współorganizacji odbywają się m.in.: spektakle edukacyjne, festiwale i przeglądy piosenki,

koncerty, występy teatralne, spotkania teatrów (Wojewódzkie Spotkania Amatorskich Teatrów Dramatycznych, Publicystycznych, Teatrów Poezji i Kabaretów „Proscenium"), występy kabaretów, spektakle baletowe, wystawy rysunku, rzeźb i fotografii, wernisaże, promocje książek, szkolenia, konferencje i spotkania, imprezy okolicznościowe, kiermasze, pokazy firm komercyjnych czy imprezy z okazji świąt państwowych.

Podsumowując działalność NDK, można powiedzieć, że rokrocznie w imprezach organizowanych w Nyskim Domu Kultury uczestniczy około kilka tysięcy osób. W 2010 roku odbyło się ogółem około 80 różnych imprez, w 2011 roku imprez było około 75, a w 2012 roku – około 70.

Warto podkreślić, iż w swojej działalności Nyski Dom Kultury korzysta z możliwości dofinansowania projektów ze środków zewnętrznych, m.in. w ramach funduszy Euroregionu Pradziad (PO WT Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013) czy RPO województwa opolskiego, a także innych funduszy i programów (np. Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Program „Młodzież w działaniu", International Visegrad Fund czy FRSE Grundtvig). Pozyskiwane środki przeznaczane są na organizację m.in. międzynarodowych koncertów, seminariów, festiwali czy imprez z muzyką młodzieżową, jak również innych wydarzeń.

6.2. Sport

Na terenie gminy Nysa funkcjonuje 30 stowarzyszeń kultury fizycznej (dane z 2012 roku), które poprzez 35 różnych dyscyplin sportowych prowadzą działalność w zakresie sportu skierowaną do różnych środowisk i grup wiekowych, w tym osób niepełnosprawnych. Jest to:

- 11 klubów sportowych - Klub Akademicki Związek Sportowy Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nysie, Klub Sportowy „Polonia", Nyskie Towarzystwo Gimnastyczne, Nyskie Towarzystwo Siatkówki Kobiet „Lewiatan" Nysa, Klub Żeglarski „Nysa", Nyski Klub Sportowo-Turystyczny Niewidomych i Słabowidzących „Atut", Nyskie Towarzystwo Tenisowe, Stowarzyszenie Klub Sportowy „LUKS" Nysa, Nyska Formacja Obronno-Taktyczna, Klub Sportowy Triathlon Nysa, Nyski Klub Petanque
- 6 uczniowskich, szkolnych i międzyszkolnych klubów sportowych – Szkolny Klub Sportowy „Mechanik" Nysa przy Zespole Szkół Mechanicznych, Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej nr 3, Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „GIM 2" w Nysie, Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Dwójka" Nysa, Uczniowski Klub Sportowy „Plejada" w Nysie, Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Athletics" Nysa
- Ludowy Klub Sportowy „Rusocin" mający siedzibę na terenie sołectwa gminy Nysa
- Związek sportowy – Gminny Związek „Ludowe Kluby Sportowe" Nysa skupiający 9 Ludowych Zespołów Sportowych w sołectwach gminy Nysa – LZS Biała Nyska, LZS Domaszkowice, LZS Jędrzychów, LZS Kępnica, LZS Niwnica-Konradowa, LZS Koperniki Morów, LSZ Sękowice, LZS Siestrzechowice, LUKS Wierzbięcice oraz 1 działający w Nysie – LZS Podzamcze Nysa.
- Nyski Szkolny Związek Sportowy, który zajmuje się koordynacją działań szkół podstawowych i gimnazjów w obszarze sportu. W ramach współzawodnictwa międzyszkolnego szkół w gminie Nysa rokrocznie w zawodach bierze udział ponad 2.000 zawodników.

Tabela 38. Kluby sportowe w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Kluby						
Gminne Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe" w Nysie	16	14	14	13	13	10
Pozostałe kluby	23	26	19	21	21	19
Łącznie	39	40	33	34	34	29
Sekcje						
Gminne Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe" w Nysie	1	1	1	1	1	1
Pozostałe kluby	29	26	20	31	36	34
Łącznie	30	29	21	32	37	35

Źródło: Informacja Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miejskiego w Nysie.

Liczba członków klubów i sekcji sportowych w gminie Nysa oraz osób ćwiczących w klubach w latach 2002-2012 podlegała spadkowi. Liczba członków zmniejszyła się w analizowanym okresie o 41,3%; w tym o 48,6% w Gminnym Zrzeszeniu „Ludowe Zespoły Sportowe" w Nysie oraz o 37,8% w pozostałych klubach. W przypadku osób ćwiczących w klubach i sekcjach sportowych nastąpił spadek o 36,7%, przy czym zdecydowanie większy był w przypadku Gminnego Zrzeszenia LZS w Nysie (-50,3%) niż w pozostałych klubach (-30,5%). Znacznym wahaniom w okresie 2002-2012 podlega liczba trenerów/instruktorów sportowych w klubach i sekcjach sportowych gminy Nysa, przyjmując wartości wyższe i niższe i nie pozwalając na określenie kierunku zmian.

Tabela 39. Ćwiczący w klubach sportowych w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	Zmiana 2012/2002
liczba członków							
Gminne Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe" w Nysie	947	775	696	730	641	487	-48,6%
Pozostałe kluby	2.003	2.177	1.686	2.049	1.845	1.245	-37,8%
Łącznie	2.950	2.952	2.382	2.779	2.486	1.732	-41,3%
liczba ćwiczących							
Gminne Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe" w Nysie	819	663	584	626	537	407	-50,3%
Pozostałe kluby	1.827	1.925	1.519	1.911	1.711	1.269	-30,5%
Łącznie	2.646	2.588	2.103	2.537	2.248	1.676	-36,7%
liczba trenerów/instruktorów							
Gminne Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe" w Nysie	32	28	21	26	23	16	-50,0%
Pozostałe kluby	70	74	69	47	100	76	8,6%
Łącznie	102	102	90	73	123	92	-9,8%

Źródło: Informacja Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miejskiego w Nysie.

Mieszkańcy gminy Nysa mają możliwość uprawiania sportu m.in. w obiektach będących w zarządzie Nyskiego Ośrodka Rekreacji (jednostka organizacyjna gminy). Dostępne dla nich są:

- Stadion Miejski – ze Stadionu korzystają kluby piłkarskie („Podzamcze" oraz LZS „Jędrzychów" Nysa), kluby hokeja na trawie („Dwójka", „Plejada"), ale także dzieci i młodzież szkolna w ramach zajęć z wychowania fizycznego. Infrastruktura stadionu obejmuje płytę główną, płytę boczną (boisko treningowe/plac do organizowania festynów), scenę artystyczną oraz korty tenisowe, a także miejsca dla widowni z 1.500 plastikowymi krzesełkami.

- Korty tenisowe – znajdują się na terenie stadionu, składają się z 5 boisk do tenisa, ściany treningowej oraz widowni na 100 osób. Na terenie kortów w ramach Nyskiego Towarzystwa Tenisowego prowadzone są rozgrywki amatorskiej ligi tenisowej, organizowanych jest także wiele imprez tenisowych dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych.
- Nyska Extremlandia Skate Park – obiekt funkcjonujący od 21 października 2010 roku, przy Al. Lompy. Na terenie parku zainstalowane są urządzenia pozwalające na wykonywanie ćwiczeń i akrobacji na rowerach BMX, deskorolkach czy rolkach. Rampy, przeszkody, poręcze i inne obiekty ustawione są na oświetlonej i ogrodzonej powierzchni 1.300 m^2. Oprócz codziennego użytkowania, na terenie Skate Parku organizowane są gry i zabawy dla dzieci i młodzieży, a także zawody odbywające się np. w ramach Dni Nysy.
- Lodowisko – sztuczny obiekt funkcjonujący na terenie kortów tenisowych stadionu miejskiego. Obiekt jest wykorzystywany przez mieszkańców Nysy i okolicznych miejscowości oraz turystów, ale także przez dzieci i młodzież szkół podstawowych i gimnazjów (w ramach zajęć wychowania fizycznego; na podstawie umowy z Gminnym Zarządem Oświaty). Na jego terenie organizowane są także różne imprezy, np. z okazji Mikołajek czy bal przebierańców.
- Kryta Pływalnia – obiekt sportowo-rekreacyjny po gruntowej przebudowie i modernizacji wykonanej w latach 2009-2010. Na terenie obiektu prowadzona jest m.in. nauka pływania (szkółki pływackie), zajęcia z niemowlętami i małymi dziećmi czy zajęcia korekcyjne dla dzieci z wadami postawy. Na terenie pływalni znajduje się także sauna i solarium.
- Kompleks Boisk Orlik 2012 – obiekt otwarty w 2010 roku. Dostępny kompleks sportowo-rekreacyjny obejmuje: dwa boiska sportowe (do piłki nożnej oraz wielofunkcyjne boisko do koszykówki i siatkówki) oraz budynek sanitarno-szatniowy. Teren dostępny jest dla uczniów nyskich szkół, a także dla wszystkich chętnych mieszkańców. O jego popularności świadczy rosnąca z roku na rok liczba użytkowników (15.000 w 2011 roku, 31.000 w 2012 roku).
- Kąpielisko Miejskie przy ul. Ujejskiego w Nysie – do dyspozycji osób korzystających z kąpieliska są: piaszczysta plaża, tereny zielone, boiska do siatkówki, korty do tenisa, boisko do koszykówki, ślizgawki dla dzieci, urządzenia zabawowe dla dzieci oraz mini-rowerki wodne, a także punkty małej gastronomii. Na terenie obiektu znajdują się wydzielone strefy do leżakowania z leżakami i parasolami, sam akwen podzielony jest na brodzik będący strefą dla osób nieumiejących pływać i strefę dla umiejących pływać.

Oprócz udostępnianych mieszkańcom obiektów sportowych, na terenie gminy odbywa się szereg imprez o charakterze sportowym, które zachęcają do aktywności fizycznej. W 2010 roku odbyły się w gminie Nysa 132 imprezy sportowe, w 2011 roku – aż 140. Rok 2012 przyniósł zmniejszenie liczby organizowanych imprez do 81 wydarzeń sportowych (z wyłączeniem systemowych rozgrywek prowadzonych przez kluby sportowe w ramach poszczególnych związków sportowych wg odrębnych terminarzy). Najwięcej imprez sportowych (łącznie z zawodami sportowymi dla dzieci, młodzieży i dorosłych) odbywa się podczas akcji „Zima w Gminie Nysa" oraz „Lato w Gminie Nysa" oraz jako imprezy towarzyszące świętom patriotycznym.

6.3. Turystyka

6.3.1. Obiekty noclegowe

Na terenie gminy Nysa funkcjonuje 14 turystycznych obiektów noclegowych. Większość z nich zlokalizowana jest na terenie miasta (11 podmiotów), pozostałe na obszarach wiejskich (3 podmioty). Od 2002 roku ogólna liczba turystycznych obiektów noclegowych w gminie Nysa zwiększyła się o 6 obiektów, z czego w mieście powstało 8 nowych obiektów, zaś na terenach wiejskich zlikwidowano 2 obiekty (GUS, 2012). Wśród działających na terenie gminy Nysa turystycznych obiektów noclegowych znajdują się: 3 hotele, 3 inne obiekty hotelowe, 2 zespoły domków turystycznych, 1 pensjonat, 1 szkolne schronisko młodzieżowe, 1 kemping, 1 pole biwakowe oraz 1 obiekt niesklasyfikowany (GUS, 2012). Ww. obiekty dysponowały w 2012 roku łącznie 1.214 miejscami noclegowymi. W porównaniu do 2002 roku, gdy istniały 902 miejsca noclegowe, ich liczba zwiększyła się o 35%, przy czym w przypadku miasta odnotowano wzrost o 277 miejsc (o 166%), zaś w obiektach noclegowych na obszarach wiejskich wzrost o 35 miejsc (o 5%).

W 2012 roku z noclegów w gminie Nysa skorzystało łącznie 30.211 osób, czyli o 17.427 więcej niż w 2002 roku. Odnotowano wzrost liczby korzystających z noclegów o 136%, przy czym w obiektach miejskich wzrost wyniósł 192% (z 6.312 do 18.417 osób), a w obiektach wiejskich – 82% (z 6.472 do 11.794 osób).

W okresie 2002-2012 obserwowany jest także wzrost liczby udzielonych noclegów w obiektach turystycznych: w 2012 roku udzielono łącznie 59.922 noclegów, tj. o 7.948 noclegów więcej niż w 2002 roku. Wyrażony w % wzrost liczby udzielonych noclegów wyniósł 15%, w tym w obiektach miejskich nastąpił wzrost o 66% (z 21.387 do 35.594 udzielonych noclegów), zaś w obiektach na terenach wiejskich odnotowano spadek o 20% (z 30.587 do 24.328 udzielonych noclegów). Rekordowy pod tym względem był w gminie Nysa 2008 rok, gdy liczba udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych wyniosła 73.392, w tym 50.407 w obiektach w mieście i 22.985 w obiektach na terenach wiejskich.

Tabela 40. Turystyczne obiekty noclegowe w gminie Nysa, lata 2004-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
obiekty ogółem VII								
Gmina Nysa	8	11	11	11	14	15	14	6
miasto	3	6	7	7	10	10	11	8
obszar wiejski	5	5	4	4	4	5	3	-2
miejsca noclegowe ogółem VII								
Gmina Nysa	902	1.173	1.204	1.150	1.274	1.324	1.214	35%
miasto	167	316	359	311	445	441	444	166%
obszar wiejski	735	857	845	839	829	883	770	5%
korzystający z noclegów ogółem I-XII								
Gmina Nysa	12.784	14.358	17.573	25.390	25.145	26.095	30.211	136%
miasto	6.312	9.552	10.988	13.768	14.092	13.297	18.417	192%
obszar wiejski	6.472	4.806	6.585	11.622	11.053	12.798	11.794	82%
udzielone noclegi ogółem I-XII								
Gmina Nysa	51.974	42.600	53.086	73.392	50.905	56.908	59.922	15%
miasto	21.387	29.333	35.653	50.407	28.862	28.472	35.594	66%
obszar wiejski	30.587	13.267	17.433	22.985	22.043	28.436	24.328	-20%

Źródło: BDL/GUS.

Specyficzną kategorią klientów turystycznych obiektów noclegowych są turyści zagraniczni. Ich liczba jako korzystających z noclegów w gminie Nysa kształtowała się w latach 2002-2012 na zróżnicowanym poziomie, osiągając wartość maksymalną w 2011 roku. Wówczas z noclegów skorzystało 3.125 turystów zagranicznych, co stanowiło 12% ogółu turystów nocujących w tym roku obiektach na terenie gminy. W 2012 roku odsetek turystów zagranicznych w ogóle turystów ukształtował się na poziomie 7,9%, przy czym niewielkie różnice wystąpiły w zależności od lokalizacji obiektów: w mieście turyści zagraniczni stanowili 8,3% ogółu nocujących, a w obiektach na terenach wiejskich – 7,3% ogółu nocujących.

Podobnym fluktuacjom w latach 2002-2012 podlegała liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym. Najwięcej było ich w 2011 roku – 7.420 noclegów, co stanowiło 13% ogółu wszystkich noclegów udzielonych wówczas turystom w gminie Nysa. W 2012 roku udział noclegów turystów zagranicznych wyniósł 9,1%, przy czym w obiektach miejskich kształtował się na poziomie 10,6%, zaś w obiektach na obszarach wiejskich – 6,9%.

Tabela 41. Turyści zagraniczni w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
korzystający z noclegów turyści zagraniczni I-XII							
Gmina Nysa	1.957	2.224	2.516	2.470	2.728	3.125	2.390
miasto	1.458	1.777	1.438	1.312	1.403	1.496	1.528
obszar wiejski	499	447	1.078	1.158	1.325	1.629	862
korzystający z noclegów turyści zagraniczni I-XII w ogóle korzystających z noclegów							
Gmina Nysa	15,3%	15,5%	14,3%	9,7%	10,8%	12,0%	7,9%
miasto	23,1%	18,6%	13,1%	9,5%	10,0%	11,3%	8,3%
obszar wiejski	7,7%	9,3%	16,4%	10,0%	12,0%	12,7%	7,3%
udzielone noclegi turystom zagranicznym I-XII							
Gmina Nysa	5.868	5.528	6.374	5.173	6.045	7.420	5.459
miasto	3.984	4.454	3.962	3.312	3.516	3.297	3.773
obszar wiejski	1.884	1.074	2.412	1.861	2.529	4.123	1.686
udzielone noclegi turystom zagranicznym I-XII w ogóle udzielonych noclegów							
Gmina Nysa	11,3%	13,0%	12,0%	7,0%	11,9%	13,0%	9,1%
miasto	18,6%	15,2%	11,1%	6,6%	12,2%	11,6%	10,6%
obszar wiejski	6,2%	8,1%	13,8%	8,1%	11,5%	14,5%	6,9%

Źródło: BDL/GUS.

Przedstawione powyżej dane obrazujące liczbę obiektów noclegowych, liczbę osób korzystających i liczbę udzielonych noclegów stanowią podstawę wyznaczenia podstawowych wskaźników dotyczących turystyki w gminie:

- Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera – wyraża relację osób korzystających z noclegów do liczby stałych mieszkańców X 100; na przestrzeni lat 2002-2012 widoczny jest jego stały wzrost: z 21,1 do 51,7. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wg Schneidera na terenach wiejskich gminy przyjmuje wartości zdecydowanie wyższe niż w mieście: 89,6 (obszary wiejskie) i 40,7 (miasto; GUS, 2012).
- Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata – wyraża relację udzielonych noclegów do liczby stałych mieszkańców X 100; na przestrzeni lat 2002-2012 wskaźnik podlegał wahaniom, jednak od 2010 roku dostrzegany jest jego wzrost: z 86,6 w 2010 roku do 102,6 w 2012 roku. Również ten wskaźnik dla obszarów wiejskich gminy przyjmuje wartości zdecydowanie wyższe niż dla miasta Nysy: osiągnięto wartość 184,8 na terenach wiejskich i 78,7 w mieście (GUS, 2012).

- Wskaźnik gęstości ruchu turystycznego – wyraża relację liczby osób korzystających z noclegów do powierzchni w km^2; wskaźnik ten od 2002 roku przyjmuje coraz wyższe wartości, co jest związane ze zwiększaniem się liczby osób korzystających z noclegów na terenie gminy. Dla miasta wskaźnik gęstości ruchu turystycznego kształtuje się na poziomie 657,8, zaś dla obszarów wiejskich wynosi 62,1 (GUS, 2012).

Tabela 42. Wskaźniki dotyczące turystyki w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera							
Gmina Nysa	21,1	23,8	29,3	42,8	42,8	44,6	51,7
miasto	13,1	20,0	23,2	29,6	30,8	29,3	40,7
obszar wiejski	52,0	38,4	52,1	91,3	85,1	97,9	89,6
wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata							
Gmina Nysa	85,7	70,6	88,5	123,7	86,6	97,2	102,6
miasto	44,4	61,4	75,3	108,2	63,1	62,6	78,7
obszar wiejski	245,8	106,0	137,9	180,5	169,7	217,5	184,8
wskaźnik gęstości ruchu turystycznego							
Gmina Nysa	58,6	65,9	80,6	116,5	115,3	119,7	138,6
miasto	225,4	341,1	392,4	491,7	503,3	474,9	657,8
obszar wiejski	34,1	25,3	34,7	61,2	58,2	67,4	62,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BDL/GUS.

- Wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a – wyraża relację liczby miejsc noclegowych do liczby stałych mieszkańców X 100; wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a od 2004 roku kształtuje się w gminie Nysa na poziomie około 2. Wyższe wartości przyjmuje dla obszarów wiejskich gminy (5,8) niż w mieście (1,0; GUS, 2012).
- Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej – wyraża relację udzielonych noclegów do liczby miejsc noclegowych; wykorzystanie pojemności noclegowej w gminie Nysa w latach 2002-2012 kształtowało się na zróżnicowanym poziomie. Średnia dla gminy przyjmuje wartość 49,4; przy czym zdecydowanie większe wykorzystanie pojemności noclegowej jest w mieście (80,2) niż na obszarach wiejskich (31,6; GUS, 2012).
- Wskaźnik gęstości bazy noclegowej – wyraża relację liczby miejsc noclegowych do powierzchni w km^2; od 2004 roku wskaźnik gęstości bazy noclegowej w gminie utrzymuje się na poziomie 5-6. Zdecydowanie wyższy jest w mieście (15,9) niż na obszarach wiejskich (4,1; GUS, 2012).
- Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej – wyraża relację liczby korzystających z noclegów do liczby miejsc noclegowych; od 2004 roku nastąpił w gminie wzrost wskaźnika rozwoju branży noclegowej: z 12,2 do 24,9. Zdecydowanie wyższe wartości wskaźnika rozwoju branży noclegowej osiągane są w przypadku miasta Nysa (41,5) niż na obszarach wiejskich (15,3; GUS, 2012).

Tabela 43. Wskaźniki dotyczące turystyki w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
wskaźnik gęstości bazy noclegowej							
Gmina Nysa	4,1	5,4	5,5	5,3	5,8	6,1	5,6
miasto	6,0	11,3	12,8	11,1	15,9	15,8	15,9
obszar wiejski	3,9	4,5	4,4	4,4	4,4	4,6	4,1
wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a							
Gmina Nysa	1,5	1,9	2,0	1,9	2,2	2,3	2,1
miasto	0,3	0,7	0,8	0,7	1,0	1,0	1,0
obszar wiejski	5,9	6,8	6,7	6,6	6,4	6,8	5,8
wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej							
Gmina Nysa	57,6	36,3	44,1	63,8	40,0	43,0	49,4
miasto	128,1	92,8	99,3	162,1	64,9	64,6	80,2
obszar wiejski	41,6	15,5	20,6	27,4	26,6	32,2	31,6
wskaźnik rozwoju branży noclegowej							
Gmina Nysa	14,2	12,2	14,6	22,1	19,7	19,7	24,9
miasto	37,8	30,2	30,6	44,3	31,7	30,2	41,5
obszar wiejski	8,8	5,6	7,8	13,9	13,3	14,5	15,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BDL/GUS.

Największym sezonowym obiektem turystyczno-rekreacyjnym świadczącym usługi na rzecz mieszkańców i turystów na terenie gminy Nysa jest Nyski Ośrodek Rekreacji[64]. Ośrodek dysponuje bazą noclegową i gastronomiczną oraz wypożyczalną sprzętu sportowo-rekreacyjnego. Oferta obejmuje także piaszczystą plażę ze strzeżonymi kąpieliskami, siłownię, saunę, bilard, korty tenisowe, boiska sportowe czy zadaszone miejsce na ognisko. W ramach wypożyczalni sprzętu pływającego i rekreacyjnego przy Ośrodku NOR można skorzystać z łodzi motorowych, żaglowych i wiosłowych, łodzi typu canoe, kajaków oraz rowerów wodnych, a także leżaków, piłki siatkowej, siatki i parasoli oraz rowerów szosowych.

Atrakcyjne położenie i dostępna infrastruktura sprawiają, że teren Jeziora Nyskiego jest doskonałym miejscem uprawiania sportów wodnych: żeglarstwa, kajakarstwa, wioślarstwa, paralotniarstwa, windsurfingu, kitesurfingu czy sportów motorowodnych. Oprócz turystów i mieszkańców gminy, Jezioro Nyskie doceniają szczególnie wędkarze, poławiający licznie występujące w jeziorze sandacze, okonie, sumy czy szczupaki, oraz miłośnicy ptactwa wodnego i błotnego (m.in. dzikich kaczek czy gęsi). Na terenie Ośrodka nad Jeziorem Nyskim organizowane są także szkolenia motorowodne, żeglarskie, szkoła windsurfingu, kursy ratownicze, jak również rejsy po jeziorze, dyskoteki, zawody piłki plażowej oraz regaty. Obiekty NOR są również miejscem organizacji licznych imprez sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych, z których do największych należy zaliczyć odbywający się nad Jeziorem Festiwal Ognia i Wody.

Baza noclegowa na terenie Nyskiego Ośrodka Rekreacji obejmuje: 65 miejsc w domkach kempingowych i pokojach gościnnych, 500 miejsc na polu namiotowym i 42 stanowiska caravaningowe. Liczba osób korzystających z pobytu w domkach i na polu namiotowych NOR kształtowała się na zmiennym poziomie w latach 2003-2012. W przypadku domków najwięcej pobytów miało miejsce w latach 2003 (1.882 osoby i 6.686 osobonoclegi) i 2009 (1.869 osób i 6.403 osobonoclegi). Z kolei pole namiotowe na terenie NOR cieszy się rosnącą z roku na rok popularnością – w 2012 roku skorzystało z niego 8.535 turystów, a liczba udzielonych osobonoclegów wyniosła 16.434, co było wartościami zdecydowanie wyższymi niż w 2003 roku (3.171 osoby i 9.299 osobonoclegi). Zarówno z domków, jak i pola namiotowego przy Ośrodku Jezioro

[64] Na podstawie: www.nor.nysa.pl (07.08.2013)

Nyskie zdecydowanie częściej korzystali turyści polscy (1.675 osób w domkach i 8.185 osób na polu namiotowym) niż zagraniczni (odpowiednio 89 i 350 osób, tj. 5% i 4,1% ogółu korzystających; NOR 2012). Sprzęt w wypożyczalni przy Ośrodku Jezioro Nyskie cieszy się rosnącą popularnością: w 2010 roku odnotowano 1.508 wypożyczeń, w kolejnym 2.381, zaś w 2012 roku – 2.458 wypożyczeń sprzętu sportowego. Najczęściej wypożyczane są rowerki, które stanowią 81,7% wypożyczonego sprzętu, zdecydowanie rzadziej kajaki (15%), a także rejsy (2%) i łodzie (1,3%).

Tabela 44. Pobyty w domkach oraz na polu namiotowym w Ośrodku Jezioro Nyskie, lata 2003-2012.

	Domki		Pole namiotowe	
	Osoby	Osobonoclegi	Osoby	Osobonoclegi
2003	**1.882**	**6.668**	3.171	9.299
2004	1.726	5.038	2.696	6.239
2005	1.297	3.954	1.948	4.790
2006	1.494	5.254	4.321	10.544
2007	1.561	4.670	3.589	7.675
2008	1.617	5.452	6.489	13.290
2009	**1.869**	**6.403**	6.848	13.928
2010	1.588	5.185	5.781	11.859
2011	1.682	5.539	5.876	12.275
2012	1.764	6.026	**8.535**	**16.434**

Źródło: Sprawozdania Nyskiego Ośrodka Rekreacji w latach 2003-2012.

6.3.2. Zabytki

Na terenie gminy Nysa znajdują się liczne zabytki kulturalne, sakralne oraz architektoniczne, jak również archeologiczne, zlokalizowane m.in. w Nysie, Goświnowicach, Radzikowicach, Złotogłowicach, Białej Nyskiej, Iławie, Konradowej, Regulicach, Rusocinie czy Wyszkowie. Z uwagi na swoje wyjątkowe walory zabytkowe, Nysa nazywana bywa „Śląskim Rzymem". Warto podkreślić, iż nyskie zabytki nie są wyłącznie placówkami udostępnianymi do zwiedzania, wręcz przeciwnie – tętnią życiem i są miejscem organizacji licznych imprez i wydarzeń kulturalnych czy rekreacyjnych dla mieszkańców i turystów odwiedzających gminę. Wśród miejsc, które należy w gminie Nysa odwiedzić, można wyróżnić[65]:

Bazylika Mniejsza pw. św. Jakuba i św. Agnieszki. Jedna z najcenniejszych budowli gotyckich na Opolszczyźnie. Znajduje się na miejscu pierwotnego kościoła drewnianego, zastąpionego romańskim murowanym kościołem, o którym pierwsze wzmianki pochodzą z końca XIII wieku. Kościół mierzy 27 m, dzielą go 2 rzędy 12 kolumn. Nawa kościoła otoczona jest 19 kaplicami powstającymi od XIV do XVII wieku, z których na szczególną uwagą zasługują barokowe kaplice Najświętszego Sakramentu i Trójcy Świętej oraz kaplica Zmarłych postała jako wotum po wojnie trzydziestoletniej (obecnie nazywana Baptysterium), a także kaplice: Bracka, św. Józefa czy św. Jana Chrzciciela. W kościele znajdował się przez wiele lat tron biskupi, pochowani są w nim biskupi wrocławscy, a także błogosławiona Maria Luiza Merkert, założycielka Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety, co upamiętniają liczne sarkofagi i tablice nagrobne. Nyska Bazylika słynie także w Polsce i Europie ze spadzistego dachu (o powierzchni 4 tys. m^2) oraz zawieszonego wyjątkowo nisko zabytkowego żyrandola. W 2011 roku bazylika została uznana za pomnik historii, tj. zabytek o szczególnym znaczeniu dla kultury kraju, co potwierdza tylko jego unikatowość i wyjątkowość .

[65] Opracowanie na podstawie: www.twierdzanysa.com; www.informacja-turystyczna.nysa.pl; www.nysa.eu; www.powiat.nysa.pl, www.nyskieksiestwo.turystyka.net.pl (09.08.2013)

Dzwonnica. Znajdująca się obok kościoła św. Jakuba i św. Agnieszki, mieszcząca obecnie 9 dzwonów. Jej budowę rozpoczęto w 1474 roku, wzniesiono 4 kondygnacje, po czym ostatecznie zrezygnowano z wzniesienia dwóch kolejnych, przez co budowla stwarza wrażenie „niedokończonej". Na dzwonnicy znajduje się także zegar z kurantem. We wnętrzu Dzwonnicy na 3 kondygnacjach zbudowano galerię prezentującą sprzęty liturgiczne należące do kościoła św. Jakuba i św. Agnieszki – Skarbiec św. Jakuba.

Skarbiec św. Jakuba. Sprzęty liturgiczne należące do parafii św. Jakuba i św. Agnieszki. Zawiera unikatowe arcydzieła sztuki sakralnej – wyroby złotnicze wykonane ze złota i srebra, pozłacanych i inkrustowanych złotem, kamieniami szlachetnymi i półszlachetnymi, a także ozdabiane misternymi grawerunkami i filigranami. Większość prezentowanych dzieł wykonana została przez nyskich złotników (m.in. Martin Vogelhund, Johann Georg Noonerdt).

Kościół pw. św. Piotra i Pawła. Wybudowany w latach 1720-1730 przez zakon bożogrobców, barokowy kościół mieszczący się na rogu ul. Brackiej, wzorowany na kościele św. Mikołaja na Małej Stranie w Pradze. Kościół przetrwał do dziś w niemal nienaruszonym stanie, zachwycając wnętrzem z jego architekturą, rzeźbą, malarstwem, ołtarzami i sprzętami kościelnymi. Do najciekawszych elementów kościoła należą: dekoracja malarska Feliksa A. i Tomasza K. Schefflerów, freski przedstawiające tzw. Misterium Crusic (tajemnicę Krzyża Świętego), obrazy Filipa C. Bentuma, cykl malarstwa Jana M. Brandeisa oraz kaplica z kopią Grobu Jezusa i rzeźbą Matki Boskiej Bolesnej.

Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Zbudowany w latach 1688-1692 kościół jezuitów, z którego pierwotnego wystroju zachowało się niewiele elementów, m.in. ambona, umeblowanie zakrystii, ławy i konfesjonały. Szczególnie cennym zabytkiem jest rzeźba Madonny z Dzieciątkiem (XIV wiek), srebrne tabernakulum (XVIII wiek), a także zespół obrazów (XVII-XVIII wiek) oraz umieszczone na sklepieniach i ścianach polichromie Karola Dankwarta.

Dawny kościół św. Barbary. Pochodzi z przełomu XIV i XV wieku, zbudowany jako późnogotycki, przebudowany w stylu barokowym. Początkowo kościół pełnił rolę kaplicy miejskiego szpitala św. Barbary, następnie należał do franciszkanów, w dalszej kolejności do protestantów. Obecnie jest to kościół zielonoświątkowców.

Kościół św. Dominika. Budowa barokowego kościoła została ukończona w 1788 roku. Początkowo ziemia pod budowę kościoła i klasztoru przeznaczona była dla franciszkanów, ostatecznie jednak biskup wrocławski Filip Gotard Schawfgosch sprowadził do Nysy zakon dominikanów. Kościół jest jednym z cenniejszych zabytków miasta Nysy, jako reprezentant śląskiej barokowej architektury sakralnej.

Kościół św. Franciszka z Asyżu. Barokowy kościół, zbudowany przy ul. Bramy Grodkowskiej na dawnym przedmieściu Morawskim, w miejscu drewnianej kaplicy św. Wawrzyńca. Należał do zakonu kapucynów, sprowadzonych do Nysy w XVII wieku przez wrocławskiego biskupa pomocniczego Jana Baltazara Liesch von Hornau.

Pałac Biskupi. Wybudowana na przełomie XVII i XVIII wieku dla biskupów wrocławskich barokowa rezydencja miejska, należąca do ważniejszych dzieł architektury śląskiej. Składa się z 4 skrzydeł: wczesnobarokowych wybudowanych w latach 1660-1680, północno-zachodniego, północno-wschodniego (od ul. Wałowej) i południowo-wschodniego (przy ul. Grodzkiej) oraz powstałego do 1721 roku południowo-zachodniego (przy ul. Biskupa Jarosława). Pałac zmieniał właścicieli, pełnił różne funkcje, był odnawiany i niszczony w trakcie działań wojennych – z pierwotnego wyposażenia wnętrz nie pozostało praktycznie nic, jedynie portale w głównej klatce schodowej oraz kilka kominków. Obecnie w Pałacu mieści się Muzeum w Nysie.

Dawny dwór biskupi. Zabudowania dawnego dworu biskupiego położone są wzdłuż ulicy Grodzkiej. Pierwsze wzmianki o nim pochodzą z 1260 roku, gdy otoczony był własnym systemem obronnym

w postaci fosy. Do czasów obecnych zachowały się gotyckie baszty zamku biskupiego rozebranego w 1824 roku (XIV w.) oraz barokowy budynek główny (XVII wieku).

Ratusz Nyski. Pierwszy ratusz w Nysie powstał w XIV w., był wielokrotnie niszczony i odbudowywany. W 1782 roku ratusz został rozebrany z rozkazu Fryderyka II, a w jego miejscu stanął protestancki kościół garnizonowy, następnie kościół starokatolicki, który został później przekształcony w budynek użyteczności publicznej – halę miejską, w której odbywały się m.in. wystawy i koncerty. W czasach współczesnych na ratuszu dobudowano wieżę, na której w 2008 roku zamontowano ponad 25 m iglicę. Na wieży znajduje się także punkt widokowy, na który można wjechać szybkobieżną windą.

Nyskie fortyfikacje Twierdzy Nysa. Obejmują unikalny w skali kraju, Europy i świata kompleks pochodzących z różnych okresów fortyfikacji i pozostałości po obwarowaniach otaczających Nysę. W połowie XIV wieku miasto było otoczone wysokimi na 8-10 m kamienno-ceglanymi murami z czterema bramami (Ziębicką, Wrocławską[66], Bracką i Celną) oraz 28 basztami. W latach późniejszych fortyfikacje wielokrotnie przebudowywano.

- Fort Prusy – jeden z największych elementów nyskich fortyfikacji. Zbudowany w latach 1743-45 na planie pięcioramiennej gwiazdy, otoczony dwoma suchymi fosami.
- Fort I – zbudowany w latach 1865-1866 jako dzieło prowizoryczne, w 1871-1873 przebudowany na fort stały. Jego zadaniem była ochrona linii kolejowej.
- Fort II – zwany także Regulickim, jednowałowy fort o zarysie czworobocznej lunety z wklęsłą ścianą szyjową. Otoczony przez 4 kaponiery, obejmuje także trawersy i schrony na wałach dla piechoty i artylerii oraz kazamaty koszarowo-gospodarcze. Powstał w latach 1865-1866 jako dzieło prowizoryczne, w latach 1871-1873 przebudowany na fort stały. Jego przeznaczeniem była osłona linii kolejowej.
- Bastion św. Jadwigi – pozostałość po bastionach staroholenderskich, stanowiących element nowożytnego obwodu fortecznego miasta. Obecnie jest to centrum życia kulturalnego Nysy, znajdują się w nim trasy turystyczne, odbywają wystawy i zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych. W Bastionie św. Jadwigi mieści się również Informacja Turystyczna.
- Fort Bombardier – mały fort obwarowań kapucyńskich. Zbudowany na planie czteroramiennej gwiazdy z wałami.
- Fort Wodny – zbudowany przez Austriaków w 1741 roku, przebudowany w 1745 roku na fort wodny o formie lunety.
- Wieża Wrocławska – wzniesiona w połowie XIV w. wraz z fragmentem murów obronnych. Na przełomie XVI/XVII wieku podwyższona o manierystyczne zwieńczenie.
- Wieża Ziębicka – druga z zachowanych wież bramnych, zbudowana w połowie XIV wieku, następnie rozbudowana i podwyższona.
- Obwałowania Jerozolimskie Wewnętrzne – zbudowane w latach 1742-1756 osłaniały część miasta od Fortu Prusy do rzeki. Tworzył je wał z suchą fosą odchodzący od Fortu Prusy do reduty Jerozolimskiej i łączący się z obwałowaniami powodziowymi, do głównej śluzy na Nysie.
- Obwałowania Jerozolimskie Zewnętrzne – znajdują się poza miastem, przy drodze w kierunku Otmuchowa. Zbudowane w latach 1767-1774 obwałowania są przykładem fortyfikacji górskich. W ich skład wchodzą: Wysoka Bateria, Wysoki Trawers, Wysoki Redan, Reduta Kutnowska i Trawers Barkowy (Epaulament).

[66] Wieża Bramy Wrocławskiej uzyskała w br. wyróżnienie w konkursie „Zabytek Zadbany" organizowanym przez Generalnego Konserwatora Zabytków, w kategorii „Utrwalenie wartości zabytkowej pojedynczego obiektu" (za: http://www.ngopole.pl/2013/04/20/nysa-i-skorogoszcz-wyroznione-w-konkursie-zabytek-zadbany/, 29.09.2013)

- Obwarowania Wysokie – powstały w latach 1774-1791 na wyżynnych przedmieściach Nysy, składały się z Obwałowań Wysokich, Rogatki Ceglarskiej i Rogatki Grodkowskiej. Reduty Kapliczna, Górna Kapliczna i Place d'Arms zostały przebudowane na bastiony łącząc je kurtynami i z bastionami Morawskim i Grodkowskim. Na krańcach Obwałowań zbudowano dwie bramy wojenne: Ceglarską i Grodkowską.
- Obwarowania kolejowe – powstały w 1875 roku, rozciągają się od ul. Mazowieckiej do ul. Jagiellońskiej.
- Reduta Kardynalska – zbudowana w latach 1743-1746 na rzecznej wyspie na planie zbliżonym do kwadratu dla obrony urządzeń wodnych i wzmocnienia obrony Obwałowań Jerozolimskich Wewnętrznych.
- Reduta Kapucyńska – powstała w latach 1743-1745 stanowiła część Obwarowań Kapucyńskich Wewnętrznych.
- Resztki przeciwstraży kleszczowych – fortyfikacje zewnętrzne zbudowane w latach 1742-1745. Ich zadanie polegało na wzmacnianiu i dodatkowej obronie dawnego austriackiego bastionowego pasa obwarowań miasta.
- Flesza Nowa – zbudowana w 1849 roku w kształcie lunety zbudowanej na planie trójkąta, z racji swojego położenia miała zadanie osłony młyna prochowego znajdującego się między stawem a kanałem rzeki Białej.

Rysunek 17. Mapa nyskich fortyfikacji.

Źródło:www.twierdzanysa.com/index.php?option=com_content&task=view&id=61&Itemid=8

Forty nyskie są wykorzystywane obecnie jako arena różnych międzynarodowych wydarzeń kulturalno-rekreacyjnych, z których do najbardziej rozpoznawalnego należy Bitwa o Twierdzę Nysa. Znane w całym województwie i kraju widowisko organizowane jest w ramach corocznej imprezy Dni Twierdzy Nysa. Obejmuje głównie inscenizację prusko-napoleońskiej bitwy z 1807 roku, odbywającej się na terenie Fortu II, połączoną z promocją nyskich fortyfikacji i integracją społeczności lokalnych i międzynarodowych. Oprócz obserwacji samego widowiska batalistycznego, organizatorzy stwarzają możliwość obejrzenia musztry paradnej, przemarszu wojsk, ale także poznania historii fortyfikacji

w Nysie, zwiedzania Fortu II czy uczestniczenia w części artystyczno-kulturalnej. Rokrocznie Bitwa o Twierdzę Nysa przyciąga rzesze obserwatorów i ubranych w historyczne mundury uczestników z różnych krajów. Samo widowisko cieszy się rosnącą popularnością, a fortyfikacje nyskie stały się jednym z najbardziej rozpoznawalnych produktów turystycznych w regionie.

Dom Wagi Miejskiej. Budowla z 1604 roku, powstała z inicjatywy biskupa Jana Stischa. Zbudowana w stylu renesansu północnego, pierwotnie zdobiona bogatymi malowidłami i rzeźbami, z których do dziś pozostała figura Justitii. Nazwa domu wywodziła się od wagi znajdującej się w przyziemiu budynku – służyła ona do egzekwowania opłaty z tytułu prawa wagowego. Zniszczony w trakcie działań wojennych, po 1945 roku Dom Wagi Miejskiej został zrekonstruowany w niepełnym stopniu. Obecnie w budynku mieści się siedziba Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Nysie.

Piękna Studnia. Usytuowana na chodniku przy ul. Wrocławskiej. Barokowa obudowa w formie kutej kraty z 1686 roku została ufundowana przez burmistrza Kaspra Naasa, a wykonana przez zarządcę nyskiej mennicy i arsenału Wilhelma Hellewega. Cembrowina studni została wykonana z marmuru ze Sławniowic, wieńczy ją wizerunek habsburskiego podwójnego orła. W studni zamontowana była jedna z pierwszych pomp wodnych, która służyła mieszkańcom Nysy do 1880 roku.

Fontanna Trytona. Znajdująca się u zbiegu ciągu komunikacyjnego z Rynku, ulicy Brackiej i ulicy Celnej barokowa fontanna wykuta w śląskim jasnym marmurze w latach 1700-1701. Stylistyką przypomina słynną Fontanę del Tritone na Piazza Barberini w Rzymie, do włoskiego pierwowzoru odwołuje się także jej nazwa.

Dom Komendanta. Barokowy budynek z I połowy XVIII wieku. W latach 1743-1873 był siedzibą pruskiego komendanta twierdzy nyskiej. W latach 1915-1945 znajdowało się w nim muzeum, obecnie Dom Komendanta jest siedzibą Państwowego Ogniska Plastycznego.

Wieża Ciśnień. Wybudowana w 1907 roku jako wieża Bismarcka na terenie Fortu Prusy. Wysoka na 33 m budowla do 1945 roku służyła jako wieża ciśnień. Obecnie na odrestaurowanej i odnowionej wieży znajduje się taras widokowy z punktem automatycznej informacji turystycznej, stworzono także ściankę wspinaczkową (rewitalizacja nastąpiła w ramach projektu „Zagospodarowanie fortecznej Wieży Ciśnień w Nysie z terenem przyległym" RPO WO 6.2. Zagospodarowanie terenów zdegradowanych).

Zespół Jezuicki. Zespół barokowych budynków rozciągających się wzdłuż Rynku Solnego i ul. Sobieskiego, na który składa się: Seminarium św. Anny, Collegium i Gimnazjum Jezuickie oraz kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. Nauka w kolegium jezuickim rozpoczęła się w 1623 roku, a pierwszym superiorem został Christoph Scheiner, matematyk i astronom. Seminarium św. Anny to budynek powstały w 1630 roku, odbudowany w latach 1656-1657 w stylu wczesnego baroku wzorowanego na włoskich pałacach miejskich. Obecnie w budynku znajduje się Szkoła Muzyczna. Budynek Colegium powstał w latach 1669-1681, zaś budynek Gimnazjum – w latach 1722-1725. Fundatorem Kolegium i kościoła Jezuitów był biskup wrocławski, arcyksiążę Karol Habsburg, na cześć którego w 1924 roku Gimnazjum otrzymało nazwę Carolinum.

Dom Macierzysty Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety. Budynek powstały w latach 1863-1865 z inicjatywy założycieli zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety Marii Luizy Merkert. Na uwagę zasługują figury św. Michała Archanioła i św. Barbary, witraże z wizerunkiem św. Franciszka i św. Elżbiety, figury św. Józefa z Dzieciątkiem i św. Nepomucena, kaplica św. Rodziny, kapitularz oraz pokój pamięci poświęcony Marii Merkert.

6.3.3. Atrakcje turystyczne

Najważniejszymi atrakcjami gminy Nysa są przedstawione w poprzednim podrozdziale zabytki, w tym zwłaszcza Bazylika Mniejsza pw. Św. Jakuba i Św. Agnieszki oraz Twierdza Nysa, ale także Jezioro Nyskie. Są to najbardziej znane produkty turystyczne gminy. Przez obszar gminy poprowadzonych jest wiele różnego rodzaju szlaków turystycznych[67], które ułatwiają turystom dotarcie i zwiedzanie zabytków oraz ciekawych miejsc. Ich różnorodna tematyka oraz stopień trudności sprawiają, że każdy turysta odnajdzie dla siebie coś interesującego.

Szlaki miejskie na terenie gminy prowadzą przez miejsca związane z wybitnymi nysanami czy atrakcyjne z powodów krajobrazowych. Do szlaków prowadzących śladami znanych nysan należą: Szlak Błogosławionej Marii Luizy Merkert oraz Szlak Josepha von Eichendorffa. Pierwszy z nich (liczący 9 km) został wytyczony w oparciu o miejsca związane z życiem i działalnością urodzonej w 1812 roku w Nysie błogosławionej Marii Luizy Merkert, współzałożycielki Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety. Szlak jest oznakowany tablicami zawierającymi sentencje Marii Merkert. Drugi ze szlaków, Szlak Josepha von Eichendorffa (o długości około 3 km), prowadzi do miejsc związanych z mieszkającym w Nysie niemieckim poetą romantycznym: przez Grób Josepha i Luisy von Eichendorff na Cmentarzu Jerozolimskim, pomnik poety i punkt widokowy (Wysoka Bateria) do Altany Eichendorffa.

W ramach projektu realizowanego przez Nyski Dom Kultury i Muzeum Miejskie w Jaroměře „Trasy turystyczne w twierdzach Nysy i Josefova" (współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa. PRZEKRACZAMY GRANICE) powstała trasa turystyczna w Bastionie Św. Jadwigi – otwarta 27 lipca 2013 roku trasa turystyczna i mini-sala kinowa stanowią elementy promocji twierdz Nysy i Josefov. Na trasie przygotowane zostało nowoczesne multimedialne widowisko typu „światło i dźwięk", przenoszące zwiedzających w czas wojny i odnoszące się do historii twierdz pogranicza polsko-czeskiego.

Zwiedzanie gminy można prowadzić także w oparciu o obiekty sakralne: Szlak Świątyń Śląskiego Rzymu czy Szlak Miary Jerozolimskiej. Ideą powstania szlaku Świątyń Śląskiego Rzymu było zapoznanie z różnym stylami architektonicznymi i ukazanie różnorodności budowli sakralnych na terenie Nysy. Szlak o długości 7 km prowadzi przez nyskie świątynie: Bazylikę św. Jakuba i św. Agnieszki (gotyk), kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (wczesny barok), kościół św. Piotra i Pawła (pełny barok), kościół św. Dominika (późny barok) oraz kościół św. Elżbiety (styl neoromański). Z kolei Szlak Miary Jerozolimskiej prowadzi przez kościoły jerozolimskie, które powstawały w miejscach przypominających miejsca Męki Pańskiej – miara jerozolimska określała odległość, jaką Chrystus przebył od Piłata do Golgoty. W Nysie powstały one z inicjatywy zakonu Bożogrobców. Trasa o długości 3 km prowadzi przez kościół Bożogrobców, kościół św. Piotra i Pawła oraz kościół jerozolimski pw. Św. Krzyża.

Specyfiką Nysy są wycieczki i trasy o tematyce militarnej, które pozwalają zapoznać się z nyskimi fortyfikacjami, poznać historię fortów i obwałowań, a także rolę, jaką pełniły w minionych latach. Dla zwiedzających dostępne są trasy: Forty artyleryjskie w Nysie (trasa o długości 3 km przez Bastion Św. Jadwigi – ul. Kościuszki – ul. Krasickiego – Brama Ceglarska – Fort II), W dawnej cytadeli (trasa o długości 1,5 km, od Bastionu Św. Jadwigi do Fortu Prusy), Poznajemy Obwałowania Wysokie (trasa o długości 2,5 km; od Bastionu Św. Jadwigi do Obwałowań Wysokich z Bastionami: Kaplicznym, Place d'Arms, Morawskim i Regulickim) oraz Szlak Obwałowań Jerozolimskich Zewnętrznych (trasa o długości 3 km; od Bastionu Św. Jadwigi przez Fort Prusy i Redutę Króliczą do Wysokiej Baterii). Uzupełniają je trasy turystyczno-dydaktyczne Parku Kulturowo-Przyrodniczego Twierdzy

[67] Opracowanie na podstawie: www.twierdzanysa.com; www.informacja-turystyczna.nysa.pl; www.nysa.eu; www.powiat.nysa.pl, www.camino.nysa.pl, www.szlakromanski.pl, www.nyskieksiestwo.turystyka.net.pl (08.08.2013)

Nysa. Ideą powstania tras było połączenie obiektów Twierdzy Nysa z pozostałą częścią miasta, ale także ukazanie nyskich zabytków architektonicznych i miejsc o wartości krajobrazowej i przyrodniczej. Do dyspozycji zwiedzających są dwie trasy: z Fortu Wodnego do Bastionu św. Jadwigi (około 3 km) oraz z Bastionu Św. Jadwigi do Fortu Wodnego (około 4 km).

Przez teren gminy Nysa poprowadzone są także liczne szlaki rowerowe, zarówno międzynarodowe jak i lokalne. Należą do nich:

- Oznakowana kolorem zielonym międzynarodowa trasa rowerowa R-9 (Eurovelo-9 Adriatyk-Bałtyk) – przez gminę Nysa przebiega odcinek międzynarodowego szlaku rowerowego prowadzącego od Adriatyku nad Bałtyk. Z Nysy prowadzi on w kierunku Paczkowa i Głuchołaz, przebiegając przez Siestrzechowice, Białą Nyską, Morów i Iławę.
- Oznakowana kolorem żółtym trasa R-16 Lipniki – Pleśnica (na terenie gminy prowadzi przez Goświnowice , Nysę i Rusocin)
- Oznakowana kolorem zielonym trasa R-17 Kamiennik – Rzymkowice (na terenie gminy prowadzi przez Radzikowice, Nysę, Konradową, Wyszków Śląski oraz Kubice)
- Oznakowana kolorem czerwonym trasa R-57 Nysa – Chróścina Nyska (na terenie gminy prowadzi przez Nysę oraz Regulice)
- Oznakowana kolorem czarnym trasa rowerowa „Szlak Czarownic" – powstała w ramach innowacyjnego i oryginalnego polsko-czeskiego projektu „Szlakiem czarownic po czesko-polskim pograniczu", przypominającego czasy XVII-wiecznego „polowania na czarownice" w księstwie nyskim. Trasa prowadzi z Paczkowa do Mohelnicy (na terenie gminy wiedzie przez Radzikowice oraz Nysę)
- Prowadząca przez malownicze okolice Jeziora Nyskiego trasa rowerowa Rowerem wokół Jeziora Nyskiego, pozwalająca na zapoznanie się z jego fauną i florą. Przebieg trasy został wyznaczony przez miejscowości: Skorochów, Głębinów, Wójcice, Śliwice, Zwierzyniec, Wierzbno, Buków, Kwiatków, Siestrzechowice, Biała Nyska oraz Nysa.
- Trasy szlakiem krzyży pokutnych (krzyży ustawianych przez morderców w miejscu zbrodni), umożliwiające również zapoznanie się z okolicznymi zabytkami, wyznaczone w dwóch wariantach: I – Jędrzychów – Radzikowice – Nowaki – Biechów – Reńska Wieś – Pakosławice – Prusinowice – Nysa (trasa o długości 36 km) oraz II – Nysa – Biała Nyska – Polski Świętów – Nowy Świętów – Stary Las (w kierunku na Hajduki Nyskie) – Kępnica – Wierzbięcice – Niwnica – Domaszkowice – Nysa.

Przez gminę Nysa przebiega także oznakowany znakami drogowymi z serii E22 polsko-czeski szlak dla turystów zwiedzających region z wykorzystaniem samochodu. Po stronie polskiej Samochodowy szlak turystyczny ma długość 55 km i łączy dwa byłe przejścia graniczne polsko-czeskie: Paczków/Bílý Potok i Konradów/Zlaté Hory, prezentując walory architektoniczne, przyrodnicze i rekreacyjne tych terenów. Szlak może być kontynuowany także po stronie czeskiej (Zlaté Hory/Javorník).

Istniejąca sieć hydrograficzna gminy umożliwiła przeprowadzenie przez jej teren także dwóch szlaków kajakowych. Pierwszy szlak kajakowy, na Nysie Kłodzkiej, przebiega przez zbiornik Kozielno, Paczków, Jezioro Otmuchowskie, Otmuchów, Jezioro Nyskie, Nysę oraz Więcmierzyce. Drugi szlak kajakowy, na Białej Głuchołaskiej, jest jedynym górskim szlakiem kajakowym na terenie gminy Nysa. Prowadzi z Głuchołaz, m.in. przez Przełęk, Morów oraz Białą Nyską (ujście Białej Głuchołaskiej do Jeziora Nyskiego).

Oprócz przedstawionych powyżej szlaków turystycznych, na terenie gminy Nysa wyznaczono atrakcyjne trasy krajoznawczo-przyrodnicze. Należą do nich:

- Rezerwat „Przyłęk”[68]
- Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu[69]
- Kompleks edukacyjny w Kubicach – powstał w latach 2007-2008 w lasach leśnictwa Kubice w celu propagowania wiedzy przyrodniczej w społeczeństwie. W skład kompleksu edukacyjnego wchodzą: ścieżka dydaktyczna „Las Kubice”, ogródek dendrologiczny, ekspozycja skał z terenu nadleśnictwa, wystawa maszyn leśnych, przydomowa ekologiczna oczyszczalnia ścieków i obiekt myśliwski zagospodarowany przez Koło Łowieckie „Łoś” Nysa.
- Ścieżka dydaktyczna „Las Kubice” – trasa edukacyjno-dydaktyczna o długości około 1 km poświęcona zagadnieniom ekologii lasu. Ustawiono na niej 9 tablic edukacyjnych zawierających informacje na tematy: budowa piętrowa lasu, rola ptaków w lesie, młody las, stare drzewa w lesie, las w życiu człowieka, pożar w lesie, świat owadów oraz świat grzybów.
- „Szlakiem zieleni wokół Nysy” – trasa prowadzi przez „zieloną” część miasta Nysa, prezentując jego walory przyrodnicze. Trasa szlaku została wyznaczona przez: deptak przy wieży Ziębickiej, ul. Krzywoustego, Aleję Roosvelta wzdłuż rzeki Nysy Kłodzkiej, „Tamę wojskową” i pozostałość śluzy nr 1, Park Miejski, Staw Łódkowy (Sekuta), Aleję Duńczyków (z okolicznymi pozostałościami przeciwstraży kleszczowych), pomnik poświęcony pamięci Duńczyków, ulicę Prudnicką, ulicę Moniuszki, Aleję Lompy (pozostałość dawnej fosy miejskiej) oraz alejki parku wzdłuż ulicy J. Bema (pozostałość dawnych fos fortyfikacji fryderycjańskich).
- Pieszo wzdłuż rzeki do Jeziora Nyskiego – trasa prowadzi przez atrakcyjny krajobrazowo teren, od deptaka przy wieży Ziębickiej, przez ul. Krzywoustego, Aleję Roosvelta wzdłuż rzeki Nysy, „Tamę wojskową” i pozostałość śluzy nr 1, alejkę biegnąca wzdłuż Nysy Kłodzkiej aż do zapory wodnej.
- Ścieżka ornitologiczna w Nysie – prowadzi wzdłuż miejskiego odcinka Nysy Kłodzkiej, po jej prawej stronie, na odcinku od mostu T. Kościuszki do tamy wojskowej. Trasa oznakowana jest 5 tablicami informacyjnymi z wizerunkami ptaków zamieszkujących okoliczny teren. Jedna z tablic poświęcona jest postaci Paula Roberta Kollibaya, ornitologa śląskiego, mieszkańca Nysy i założyciela Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego. Celem ścieżki jest ochrona przyrody i promocja walorów przyrodniczych.
- Ścieżka przyrodniczo-edukacyjna we wsi Siestrzechowice – ścieżka o długości około 1 km, rozpoczynająca się na końcu ul. M. Kopernika przy wejściu na wał. Na trasie umieszczono 7 tablic z opisami gatunków ptaków występujących w rejonie Jeziora Nyskiego oraz wybranymi ekosystemami.
- Szlak Kopernikowski – szlak o długości 28,2 km, nawiązujący nazwą do miejscowości Koperniki, w której mieszkali przodkowie słynnego astronoma Mikołaja Kopernika. Szlak umożliwia zapoznanie się z zabytkami regionu, ale także wiedzie przez tereny atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo: z Nysy (fontanna Trytona) przez Jezioro Nyskie (wałem jeziora), Siestrzechowice i Koperniki do Otmuchowa.

Przez obszar gminy Nysa prowadzą także fragmenty szlaków międzynarodowych: Drogi Św. Jakuba, Szlaku Romańskiego oraz Szlaki Cysterskiego. Nyska Droga Św. Jakuba (trasa o długości 106 km), oznakowana muszlą św. Jakuba i żółtymi strzałkami, stanowi odcinek dojściowy do traktu Via Regia, jednej z nici polskiej sieci międzynarodowej Drogi Św. Jakuba (Camino de Santiago), pątniczej trasy pielgrzymkowej prowadzącej przez wiele krajów europejskich (m.in. Niemcy, Francję, Włochy) do Santiago de Compostela w Hiszpanii, gdzie złożone są szczątki Jakuba Starszego apostoła. Trasa Nyskiej Drogi Św. Jakuba prowadzi na terenie gminy przez Koperniki, Siestrzechowice, Białą Nyską, Nysę oraz Złotogłowice. Szlak Romański jest jednym z ciekawszych szlaków turystyki historycznej

[68] Rezerwat został opisany w rozdziale poświęconym *Sferze ekologicznej*.
[69] Jw.

w Europie. Jest to trasa, na której oznakowano zabytki romańskie. Na terenie gminy Nysa zostały do niego włączone m.in. obiekty sakralne w Nysie (kościół św. Jakuba i św. Agnieszki), Kępnicy (kościół Wniebowzięcia NMP) i Wierzbięcicach (kościół św. Mikołaja). Szlak Cysterski jest z kolei fragmentem ogólnopolskiej sieci i międzynarodowej trasy poświęconej zabytkom i miejscom związanym z zakonem cystersów. Na terenie gminy znajdują się dotychczas nieoznakowane obiekty w Nysie (będące fragmentem szlaku Henryków – Jemielnica).

Oprócz przedstawionych powyżej szlaków turystycznych turyści i mieszkańcy mogą korzystać na terenie gminy Nysa także z innych atrakcji, m.in.:

- DRK Paintball w Kępnicy
- Paintball Nysa – Fabryka Siły Wody i Ognia
- Kursy i szkolenia nurkowe w Nyskim Centrum Nurkowym Dive Tech Proffesional w Iławie
- Studio Kids – sala zabaw dla dzieci
- Kulkoland – sala zabaw dla dzieci urządzona w stylu „podwodnego świata"
- TB-Center Tennis Bowling Center – korty tenisowe przy ul. Nowowiejskiej
- Kręgielnia „Pod Zielonym Kogutem", przy ul. Prudnickiej
- Siłownia na wolnym powietrzu dla seniorów – urządzenia rekreacyjno-sportowe do ćwiczeń zamontowane w parku przy Al. Lompy: urządzenia typu: „Twister", „Rowerek", „Biegacz", „Stepper"
- Boisko do gry w boule w parku przy Al. Lompy
- Ścianka wspinaczkowa na Fortecznej Wieży Ciśnień
- Centrum Usług Fitness dla „Kobiet z Klasą" przy ul. Poznańskiej, w budynku Wyższej Szkoły Teologiczno-Humanistycznej w Nysie
- Tor kartingowy na terenie Kąpieliska Miejskiego przy ul. Ujejskiego
- Klub Żeglarski NYSA z siedzibą w Głębinowie (przystań jachtowa na lewym brzegu Jeziora Nyskiego w Głębinowie)
- Wypożyczalnia rowerów przy Stadionie Miejskim oraz w Nyskim Ośrodku Rekreacji w Skorochowie
- Turystyka konna – na Ranczu Rochus w Rochowie oraz w Stadninie Koni Morów (Biała Nyska).

Dla turystów oraz mieszkańców gminy Nysa na jej terenie organizowane są także liczne imprezy o charakterze kulturowo-rekreacyjnym, wśród których można wymienić: Dni Nysy, Dni Twierdzy Nysa, Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Folk Fiesta Nysa", Festiwal Ognia i Wody, Jarmark Jakubowy, „Muzyka w zabytkowych kościołach i wnętrzach Księstwa Nyskiego", „Metalowa Twierdza", Święto powiatu nyskiego, Rodzinny Piknik „I love Nysa", „Noc Świętojańska", „Dni Słonecznika", „Muzyczne Czwartki", a także dożynki, pielgrzymki, festiwale czy konkursy muzyczne i poetyckie[70].

6.4. Podsumowanie *Sfera kultury*

Życie kulturalne w gminie Nysa koncentruje się wokół bibliotek publicznych, domu kultury, kina oraz muzeum, zapewniających mieszkańcom dostęp do różnego rodzaju aktywności kulturalnych.

Infrastrukturę kulturalną na terenie gminy Nysa tworzą: kino, muzeum, biblioteki publiczne oraz dom kultury, które za pośrednictwem zróżnicowanej oferty kulturalnej stwarzają mieszkańcom możliwość uczestnictwa w tzw. „kulturze wysokiej", jak i współczesnej, alternatywnej czy ludowej. Funkcjonujące od 2011 roku nowoczesne Kino Cinema 3D (na miejscu dawnego kina „Pokój") zyskuje

[70] Opracowanie na podstawie: www.informacja-turystyczna.nysa.pl; www.nysa.eu; www.powiat.nysa.pl, www.nyskieksiestwo.turystyka.net.pl, www.folkfiesta.com (08.08.2013)

coraz większe grono sympatyków – z roku na rok zwiększa się liczba seansów oraz widzów, a samo kino cieszy się znaczną popularnością wśród mieszkańców Nysy i okolicznych miejscowości. Muzeum w Nysie, które pod względem historycznym jest pierwszą tego typu placówką powstałą na Opolszczyźnie, posiada zbiory malarstwa, rzeźby i grafiki, a także kolekcje rzemiosła artystycznego, kowalstwa, militariów, rękopisów i starodruków. Oprócz działalności wystawienniczej, Muzeum w Nysie prowadzi także działalność edukacyjną, naukową i kulturalną.

W gminie Nysa działalność prowadzi 11 placówek bibliotecznych, z czego 3 zlokalizowane są w mieście, a 8 na terenach wiejskich. Na jedną placówkę biblioteczną w gminie przypada 5.309 mieszkańców – sytuacja w tym obszarze jest gorsza niż w skali kraju (4.072 osoby na 1 placówkę biblioteczną) czy województwa opolskiego (3.061 osób na 1 bibliotekę). O ile liczba placówek bibliotecznych jest stała od 2004 roku, zmniejsza się liczba woluminów, którymi dysponują gminne biblioteki (o 30% w latach 2002-2012) – w przeliczeniu na 1.000 ludności placówki biblioteczne gminy Nysa posiadają 2.287,3 wolumina. Jest to wartość zdecydowanie niższa niż średnia dla kraju (3.415,7 woluminów na 1.000 ludności) oraz dla województwa opolskiego (3.929,3 wolumina na 1.000 ludności). Mimo ubytku księgozbioru w bibliotekach publicznych, na terenie gminy Nysa obserwowane jest rosnące zainteresowania czytelnictwem – od 2008 roku stale zwiększa się liczba czytelników w bibliotekach, przy czym wzrost ten następuje zarówno w liczbach bezwzględnych (o 1.800 czytelników, tj. 20%), jak i w przeliczeniu na 1.000 ludności (o 45 osób). Tendencje związane ze zwiększaniem poziomu czytelnictwa w gminie są charakterystyczne także dla całej Opolszczyzny, w tym powiatu nyskiego (gdzie po spadkach w latach 2002-2008, od 2010 roku przybywa czytelników w bibliotekach publicznych na 1.000 ludności). Przeciętny czytelnik w nyskich bibliotekach publicznych wypożycza 18,3 wolumina, co jest wartością niższą niż w latach ubiegłych (19,9 wolumina w 2010 roku); niemal w każdym roku przeciętny czytelnik bibliotek wiejskich wypożycza więcej woluminów niż czytelnik bibliotek miejskich: na terenach wiejskich wypożycza się średnio 22,3 wolumina, w mieście zaś – 17,8 wolumina. Dane statystyczne wskazujące od 2-3 lat na powolny przyrost liczby czytelników i wypożyczeń w nyskich bibliotekach publicznych pozwalają przypuszczać, iż trend ten utrzyma się w najbliższej przyszłości, co pozytywnie wpłynie na proces rozwoju i upowszechniania kultury w gminie za pośrednictwem bibliotek publicznych[71].

W Nyskim Domu Kultury im. W. Pawlik prowadzona jest działalność związana z edukacją i upowszechnianiem kultury. Amatorski Ruch Artystyczny w gminie skupia około 450 mieszkańców, uczestniczących w zajęciach różnych zespołów artystycznych: tanecznych (taniec nowoczesny, breakdance, modern jazz, dubstep i muzyka elektroniczna), muzycznych i wokalnych, teatralnych i folklorystycznych. W ramach swoich zadań Nyski Dom Kultury organizuje bądź współorganizuje liczne imprezy kulturalno-edukacyjno-rozrywkowe dla mieszkańców gminy, m.in.: spektakle edukacyjne, festiwale i przeglądy piosenki, koncerty, występy teatralne, spotkania teatrów, występy kabaretów, spektakle baletowe, wystawy rysunku, rzeźb, fotografii, wernisaże, promocje książek, szkolenia, konferencje i spotkania, imprezy okolicznościowe, kiermasze, pokazy firm komercyjnych czy imprezy z okazji świąt państwowych. Nyski Dom Kultury intensywnie korzysta w swojej działalności z możliwości uzyskania dofinansowania projektów w ramach funduszy europejskich, głównie Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-2013 oraz „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013".

Infrastruktura sportowa w gminie Nysa podlega ciągłej rozbudowie, a mieszkańcy mają możliwość uprawiania aktywności fizycznej we własnym zakresie na jednym z licznych obiektów sportowych bądź w ramach różnorodnych klubów i sekcji sportowych.

[71] O roli rozwoju czytelnictwa i sieci bibliotek jako podstawy rozwoju i upowszechniania kultury w regionach i społecznościach lokalnych traktuje m.in. opracowany w ramach *„Narodowej Strategii Kultury na lata 2004-2013"* Narodowy Program Kultury *Promocja Czytelnictwa i Rozwój Sektora Książki*.

Mieszkańcy gminy Nysa mają możliwość wstąpienia do jednego z 29 działających na terenie gminy klubów sportowych lub też uprawiania aktywności fizycznej we własnym zakresie, korzystając z infrastruktury sportowej w całej gminie. Dostępne są dla nich m.in. obiekty sportowe będące w zarządzie Nyskiego Ośrodka Rekreacji: Stadion Miejski (boisko i korty tenisowe), Nyska Extremlandia Skate Park, lodowisko, kryta pływalnia (basen, sauna, solarium), kompleks boisk Orlik 2012 czy kąpielisko miejskie. Można skorzystać także z oferty klubu żeglarskiego i przystani jachtowej, siłowni na wolnym powietrzu i boiska do gry w boule przy Al. Lompy, ścianki wspinaczkowej na Fortecznej Wieży Ciśnień, wypożyczalni rowerów, jak również oferty podmiotów komercyjnych: kortów tenisowych, paintballa, kręgielni, kursów nurkowych, toru kartingowego czy sal zabaw dla dzieci. Infrastruktura sportowa cechuje się największą różnorodnością w samej Nysie; w pozostałych miejscowościach gminy znajdują się przeważnie wyłącznie boiska sportowe, jednostkowo występują boiska do siatkówki bądź piłki plażowej. Ponadto część obiektów sportowych wymaga remontów i modernizacji – np. jako zły został określony stan techniczny następujących obiektów: korty tenisowe Białej Nyskiej, boiska sportowe w Hajdukach Nyskich, Jędrzychowie, Kubicach, Skorochowie i Złotogłowicach, sala gimnastyczna i boisko do piki ręcznej w Nysie, ul. Chodowieckiego 7 oraz sale gimnastyczne przy szkołach podstawowych nr 1, 2 i 3 w Nysie, przy Gimnazjum nr 2). Oprócz udostępnianych mieszkańcom obiektów, na terenie gminy odbywa się szereg imprez o charakterze sportowym, które zachęcają do aktywności fizycznej. Najwięcej imprez sportowych (łącznie z zawodami sportowymi dla dzieci, młodzieży i dorosłych) odbywa się podczas akcji „Zima w Gminie Nysa" oraz „Lato w Gminie Nysa" oraz jako imprezy towarzyszące świętom patriotycznym.

Gmina Nysa jest obszarem o znacznym potencjale turystycznym, odpowiednim do uprawiania turystyki wodnej, rowerowej, pieszej czy konnej, oferującym możliwość zwiedzania zabytków kulturalnych, sakralnych, architektonicznych i archeologicznych, ale także wypoczynek na łonie natury.

Z uwagi na swoje położenie geograficzne, bogactwo przyrodnicze i dziedzictwo historyczno-kulturowe gmina Nysa doświadcza rozwoju branży turystycznej, zarówno jeśli chodzi o dostępną infrastrukturę noclegową, jak i różnego rodzaju atrakcje i zachęty dla zwiedzających. Zwiększa się liczba turystycznych obiektów noclegowych, przy czym wzrost ten dotyczy miasta, natomiast na terenach wiejskich liczba noclegowych obiektów turystycznych ulega zmniejszeniu. Wraz ze wzrostem ilościowym obiektów noclegowych następuje wzrost liczby miejsc noclegowych (o 35% w latach 2002-2012), któremu towarzyszy zwiększanie się liczby osób korzystających z noclegów (o 136% w latach 2002-2012) oraz liczby udzielonych noclegów (o 66% w latach 2002-2012).

Na terenie gminy Nysa znajdują się liczne zabytki kulturalne, sakralne oraz architektoniczne, jak również archeologiczne, zlokalizowane m.in. w Nysie, Goświnowicach, Radzikowicach, Złotogłowicach, Białej Nyskiej, Iławie, Konradowej, Regulicach, Rusocinie czy Wyszkowie. Z uwagi na swoje wyjątkowe walory zabytkowe, Nysa nazywana bywa „Śląskim Rzymem". Wśród miejsc, które należy w gminie Nysa odwiedzić, można wyróżnić: Bazylikę Mniejszą pw. św. Jakuba i św. Agnieszki z skarbcem św. Jakuba, Dzwonnicę, kościół pw. św. Piotra i Pawła, kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, dawny kościół św. Barbary, kościół św. Dominika, kościół św. Franciszka z Asyżu, Pałac Biskupi, dawny dwór biskupi, Ratusz Nyski, nyskie fortyfikacje Twierdzy Nysa, Dom Wagi Miejskiej, Piękną Studnię, Fontannę Trytona, Dom Komendanta, Wieżę Ciśnień, Zespół Jezuicki czy Dom Macierzysty Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety. Należy podkreślić, iż nyskie zabytki tętnią życiem. Funkcjonują one nie tylko jako obiekty udostępniane do zwiedzania, ale przede wszystkim są miejscem organizacji imprez i wydarzeń kulturalnych czy sportowych, jak również miejscem spędzania wolnego czasu przez mieszkańców i turystów odwiedzających gminę Nysa.

Na turystów czekają w gminie liczne trasy turystyczne, prezentujące zarówno miejsca zabytkowe, jak i unikalną przyrodę i krajobrazy regionu oraz militarną przeszłość Twierdzy Nysa. Gminę można

zwiedzać pieszo podążając szlakami miejskimi i trasami krajoznawczo-przyrodniczymi, ale także samochodem (szlak samochodowy), rowerem (liczne trasy rowerowe), konno (turystyka konna) czy kajakiem (wyznaczone trasy kajakowe, w tym jedna górska). Na terenie gminy krzyżują się również międzynarodowe szlaki turystyczne: Nyska Droga Św. Jakuba, Szlak Romański czy Szlak Cysterski. Pod względem przyrodniczo-krajobrazowym szczególnie warte odwiedzenia są bogate ornitologicznie tereny Otmuchowsko-Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, włączone do obszaru NATURA 2000 i będące siedliskiem wielu gatunków ptactwa wodnego i błotnego.

Dla turystów oraz mieszkańców gminy Nysa na jej terenie organizowane są także liczne imprezy o charakterze kulturowo-rekreacyjnym, wśród których można wymienić: Dni Nysy, Dni Twierdzy Nysa, Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Folk Fiesta Nysa", Festiwal Ognia i Wody, Jarmark Jakubowy, „Muzyka w zabytkowych kościołach i wnętrzach Księstwa Nyskiego", „Metalowa Twierdza", Święto powiatu nyskiego, Rodzinny Piknik „I love Nysa", „Noc Świętojańska", „Dni Słonecznika", „Muzyczne Czwartki", a także dożynki, pielgrzymki, festiwale czy konkursy muzyczne i poetyckie. Podsumowując, należy podkreślić, iż rozwój turystyczny gminy Nysa powinien następować w wyniku działań podejmowanych wspólnie przez władze samorządowe oraz mieszkańców, którzy z jednej strony będą beneficjentami zwiększonego ruchu turystycznego, z drugiej zaś rozwój infrastruktury turystycznej będzie wiązał się z pewnymi ograniczeniami w życiu społeczności lokalnej – z tego powodu projekty powstające w porozumieniu z mieszkańcami mają większą szansę powodzenia. Istotne jest także budowanie oferty turystycznej ciekawej, interesującej, oryginalnej i odróżniającej gminę od pozostałych miast i miejscowości. Współczesne trendy aktywnego wypoczynku i turystyki aktywnej sprzyjają rozwijaniu np. questingu (tzw. „turystyka z zagadkami")[72], a powodzenie rozwoju turystycznego gmin warunkowane jest między innymi budowaniem zjednoczonej tożsamości miejscowości należących do gminy w oparciu o wspólny element i wykreowanie unikalnego produktu turystycznego związanego z danym terenem (przykładem może być tu wspominana już turystyczna trasa rowerowa „Szlakiem czarownic po czesko-polskim pograniczu" zrealizowana w ramach polsko-czeskiego projektu „Zdobądź szlak czarownic"[73]).

7. Infrastruktura techniczna

Niniejszy rozdział „Diagnozy" poświęcony jest infrastrukturze technicznej gminy Nysa. W pierwszym podrozdziale poruszone są zagadnienia związane z transportem drogowym, z uwzględnieniem charakterystyki sieci dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych ma terenie gminy. W osobnym podrozdziale przedstawiono kwestie transportu kolejowego, zaś kolejny dotyczy mieszkalnictwa i zasobów mieszkaniowych gminy. Częścią rozdziału poświęconego infrastrukturze technicznej są także podrozdziały związane z gazownictwem, energetyką i ciepłownictwem oraz gospodarką wodno-kanalizacyjną i ściekową na terenie gminy Nysa.

[72] Na podstawie: http://www.decydujmyrazem.pl/o_projekcie/wiadomosci/turystyka_dla_rozwoju_gminy.html (18.09.2013).
[73] Na podstawie: http://www.powiat.nysa.pl/sites/1,187,189/show/1454/na_rowerze_z_czarownicami.html (18.09.2013).

7.1. Transport drogowy

Transport drogowy w gminie Nysa oparty jest o sieć dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych. Odległość od Nysy do wybranych punków wynosi:

1) Wrocław – około 80 km
2) Autostrada A4 – około 35 km
3) Warszawa – około 350 km
4) Opole – około 50 km
5) Katowice – około 133 km
6) Granica z Republiką Czeską – około 20 km[74].

Rysunek 18. Położenie Nysy na mapie Polski.

Źródło: www.mapa.zumi.pl (27.09.2013)

Usługi komunikacji zbiorowej na terenie gminy Nysa świadczą: Miejski Zakład Komunikacji w Nysie Sp. z o.o. oraz Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Nysie.

[74] Odległości na podstawie: www.maps.google.pl (25.07.2013).

Spółka gminna Miejski Zakład Komunikacji w Nysie Sp. z o.o. wykonując zadania własne gminy Nysa w obszarze zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty gminnej w zakresie lokalnego transportu zbiorowego, prowadzi przewozy na terenie miasta i gminy Nysa, z wykorzystaniem taboru autobusowego. Oprócz przewozów liniowych MZK w Nysie wykonuje także zadania gminy w zakresie przewozu dzieci i młodzieży do szkół podstawowych i gimnazjów oraz wykorzystując specjalnie przystosowane pojazdy prowadzi dowóz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do szkół i ośrodków powiatowych.

Na 2012 rok w MZK zaplanowano wykonanie 1.394.304 wozokm liniowych, w tym 1.256.020 wozokm liniowych otwartych i 138.284 wozokm zamkniętych (dowozy dzieci do szkół). Realizując przewozy zgodnie z rozkładami jazdy ostatecznie wykonano 2012 roku 1.260.909 wozokm otwartych, natomiast w zakresie dowozu szkolnego – 134.028 wozokm zamkniętych. Razem wykonano 1.394.937 km. Dodatkowo MZK w 2012 roku wykonało 34.483 wozokm przewozów poza gminę (Otmuchów) i 42.860 wozokm przewozów zleconych.

Tabela 45. Wozokilometry planowane i wykonane przez MZK w Nysie, 2012.

	km planowane		Razem planowane	km wykonane		Razem wykonane
	zamknięte	otwarte		zamknięte	otwarte	
styczeń	7.694	105.117	112.811	8.379	103.899	112.278
luty	15.204	103.836	119.040	15.633	103.908	119.541
marzec	15.928	109.890	125.818	16.747	109.668	126.415
kwiecień	12.308	99.891	112.199	12.583	99.662	112.245
maj	15.204	105.804	121.008	14.806	106.903	121.709
czerwiec	14.480	101.970	116.450	13.229	103.648	116.877
lipiec	0	100.296	100.296	0	103.833	103.833
sierpień	0	109.657	109.657	0	110.041	110.041
wrzesień	14.480	102.354	116.834	14.121	102.505	116.626
październik	16.652	113.124	129.776	15.238	113.741	128.979
listopad	15.204	105.194	120.398	13.429	107.281	120.710
grudzień	10.860	98.887	109.747	9.862	95.820	105.682
Razem	138.014	1.256.020	1.394.034	134.027	1.260.909	1.394.936

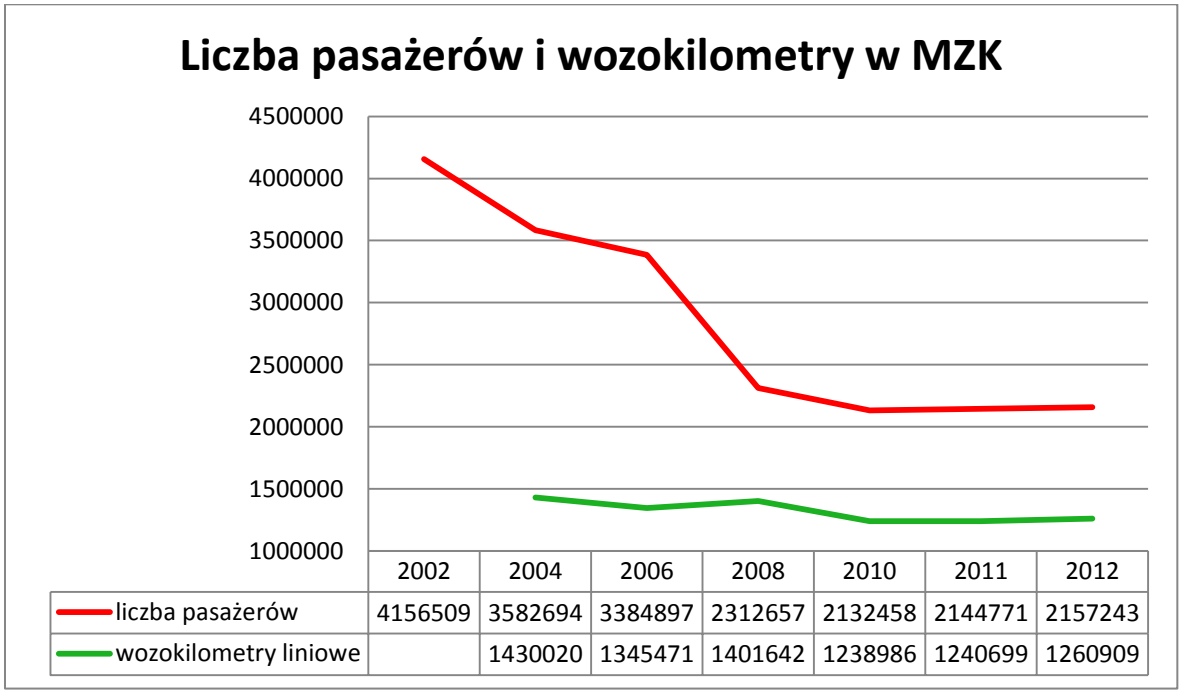
Źródło: Informacja Zarządu MZK Nysa Sp. z o.o. dotycząca funkcjonowania Spółki w 2012 roku.

Z usług MZK w Nysie korzysta łącznie ponad 2 mln pasażerów (MZK, 2012). Zarejestrowane na podstawie zakupionych biletów potoki pasażerskie były nieznacznie wyższe niż w 2011 roku, gdy odnotowano o 12.472 osób mniej (tj. 2.144.771 pasażerów) oraz wyższe niż w 2010 roku, gdy odnotowano o 24.785 osób mniej (tj. 2.132.458 pasażerów). Dane z okresu 3-letniego wskazują na bardzo powolny wzrost liczby pasażerów nyskiego MZK, co warunkuje zwiększanie się dochodów spółki ze sprzedaży biletów, które wyniosły w 2011 roku 2.443.893 zł; zaś w 2012 roku nieco spadły – do poziomu 2.284.869 zł. Wzrost liczby pasażerów MZK jest jednak powolny, wciąż znaczny dystans dzieli obecną sytuację od sytuacji z lat 2002 (4,1 mln pasażerów) – 2006 (3,3 mln pasażerów)[75]. Również w zakresie wykonanych wozokilometrów liniowych od 2010 roku obserwowany jest stopniowy wzrost: z 1.238.986 wozokm do 1.260.909 wozokm. Wciąż są to jednak wartości niższe niż w 2004 roku, gdy wykonano 1.430.020 wozokm liniowych). Na zwiększające się zainteresowanie usługami MZK w Nysie wpływ mają niewątpliwie wprowadzone w 2012 roku darmowe przejazdy

[75] Należy zaznaczyć, że system liczenia pasażerów w MZK w Nysie podlegał zmianom. Dane MZK za lata 2002-2003 dotyczyły wszystkich przewiezionych pasażerów, niezależnie od wnoszenia bądź nie opłaty za przejazd. Od 2004 roku w liczbie przewiezionych pasażerów uwzględniano tylko pasażerów wnoszących opłaty za przejazd. W 2007 roku zasada liczenia pasażerów zmieniła się w związku z wprowadzeniem elektronicznych kart pasażera (ufiskalnienie kas rejestrujących umożliwiło kontrolę wykorzystanej liczby przejazdów).

komunikacją miejską dla osób posiadających uprawnienia do kierowania samochodem osobowym (prawo jazdy kat. B) oraz dowód rejestracyjny z ważnym terminem badania technicznego pojazdu[76].

Rysunek 19. Liczba pasażerów MZK Sp. z o.o. w Nysie, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
liczba pasażerów	4156509	3582694	3384897	2312657	2132458	2144771	2157243
wozokilometry liniowe		1430020	1345471	1401642	1238986	1240699	1260909

Źródło: Informacja Zarządu MZK Nysa Sp. z o.o. dotycząca funkcjonowania Spółki, lata 2002-2012.

Miesiącami, w których następuje znaczny wzrost użytkowania biletów jednorazowych są: czerwiec (70,4%), lipiec (75,2%) oraz sierpień (62,6%), co jest związane z wakacjami i sezonem turystycznym (MZK, 2012). Niezależnie jednak od miesiąca, wśród pasażerów nyskiego MZK przeważają osoby posługujące się biletami jednorazowymi – w rozliczeniu rocznym stanowią one 59% pasażerów, zaś 41% pasażerów posługuje się biletami miesięcznymi.

W 2010 roku w Miejskim Zakładzie Komunikacji Nysa Sp. z o.o. w wyniku realizowanego przez gminę projektu dokonano częściowej wymianu taboru. Projekt zakupu 7 autobusów niskopodwoziowych z normą czystości spalin EURO5 był współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach „Regionalnego Programu Operacyjnego województwa opolskiego na lata 2007-2013", działanie 3.2 Transport publiczny. Głównym celem projektu było zwiększenie mobilności mieszkańców gminy oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej w regionie. Działania projektu miały zachęcić mieszkańców gminy do korzystania z komunikacji zbiorowej, a tym samym rezygnacji z transportu indywidualnego.

W 2012 roku MZK w Nysie Sp. z o.o. dysponował 36 autobusami, których średni wiek wynosił 7,16 roku, zaś w 2011 roku 38 autobusami ze średnim wiekiem 7,13 roku. Ponad połowa (52,8%) autobusów MZK jest użytkowana nie dłużej niż 5 lat, a co piąty (19,4%) autobus wykonuje przejazdy w MZK od 5 do 10 lat oraz od 10 do 15 lat. Autobusy najstarsze, mające powyżej 20 lat, stanowią 8,3% taboru spółki (MZK, 2012). Dzięki przeprowadzonym inwestycjom w zakresie wymiany taboru w MZK w Nysie, w okresie dwóch lat o połowę zmniejszono liczbę autobusów o najdłuższym okresie użytkowania (w porównaniu do 2008 roku – ponad pięciokrotnie), co pozytywnie wpłynęło na jakość świadczonych usług.

[76] Zgodnie z Uchwałą nr XIX/318/12 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXIII/321/08 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 27 czerwca 2008 r., w sprawie ustalenia cen urzędowych za usługi przewozowe środkami lokalnego transportu zbiorowego na terenie gminy Nysa.

Tabela 46. Okres użytkowania autobusów MZK w Nysie, lata 2004-2012.

	2004	2006	2008	2010	2011	2012
0-5 lat	3%	18,42%	33,3%	64,9%	55,3%	52,8%
5-10 lat	11%	18,42%	8,3%	2,7%	18,4%	19,4%
10-15 lat	6%	2,63%	13,9%	16,2%	15,8%	19,4%
15-20 lat	80%	60,53%	0%	0%	0%	0%
>20 lat			44,4%	16,2%	10,5%	8,3%

Źródło: Informacja Zarządu MZK Nysa Sp. z o.o. dotycząca funkcjonowania Spółki w latach2004-2012[77].

PKS w Nysie realizuje połączenia głównie lokalne oraz do większych miast, a także okolicznych miast wojewódzkich. PKS w Nysie, z miasta Nysy, jako siedziby powiatu nyskiego prowadził w 2012 roku 36 ustalonych linii powiatowych, dziennie przewożąc około 2.000 osób[78]. Z przystanku NYSA D.A. odbywa się ogółem 354 połączeń. Jak wspomniano powyżej obejmują one w większości kierunki lokalne, umożliwiając dotarcie do sołectw gminy Nysa, ale także sąsiednich gmin powiatu nyskiego (m.in. Głuchołazy, Otmuchów, Korfantów, Paczków) czy innych powiatów województwa opolskiego (m. in. Prudnik, Grodków, Brzeg, Głubczyce). Liczne są także połączenia autobusowe z gminy Nysa do dwóch najbliższych stolic wojewódzkich, czyli Opola i Wrocławia.

Istniejąca sieć połączeń autobusowych umożliwia dojazd w różne części gminy Nysa, powiatu nyskiego oraz południowej części województwa opolskiego czy sąsiedniego dolnośląskiego (m.in. Kłodzko, Kudowa Zdrój), jak również w kierunku granicy polsko-czeskiej (Sławniowice, Gierałcice, Jasienica Górna). Istnieją tylko pojedyncze połączenia umożliwiające bezpośredni przejazd z Nysy do Warszawy, Krakowa, Kielc, Mielca, Nowego Targu czy na Górny Śląsk. Brak jest natomiast bezpośrednich połączeń autobusowych Nysy z centralną, północną i wschodnią częścią Polski, co jest istotne zarówno z punktu widzenia możliwości dojazdu do dużych centrów urbanistycznych (np. Poznań, Łódź, Trójmiasto i in.), jak również terenów atrakcyjnych rekreacyjnie i turystycznie (np. Wybrzeże, Mazury, Bieszczady).

Z punktu widzenia rozwoju infrastruktury drogowej i transportu drogowego w gminie Nysa najważniejszą planowaną inwestycją jest budowa obwodnicy. W ramach wieloletniego programu pod nazwą „Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015" w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020 realizowana będzie inwestycja „Budowa obwodnicy Nysy". Inwestycję o długości 16,5 km w ciągu dróg krajowych 41 i 46 zaplanowano na lata 2014-2017. Na jej realizację na 2014 rok założono wydatki w wysokości 539 tys. zł, zaś na 2015 rok – 119.631,5 tys. zł[79]. Ogłoszenie przetargu na budowę obwodnicy w Nysie zaplanowano na listopad 2013 roku, a jego rozstrzygnięcie na marzec 2014 roku. Zgodnie z obecnym harmonogramem prace budowlane ruszą w marcu 2015 roku i potrwają około 18 miesięcy, co pozwala określić czas oddania do użytkowania obwodnicy Nysy na koniec 2016 roku[80].

[77] W roku 2002 Sprawozdanie z działalności MZK w Nysie obejmowało inne kategorie okresu użytkowania autobusów.
[78] Za: Biuletyn Informacyjny powiatu nyskiego 2012 nr 1 oraz nr 4.
[79] Za: Załącznik nr 6 do Projektu Uchwały Rady Ministrów zmieniającej uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015". Projekt. http://www.pkd.org.pl/pliki/SKMBT_C45113080508460.pdf (01.09.2013)
[80] http://www.nysa.eu/aktualnosc-1-5735-obwodnica_nysy_jednak_coraz_blizej.html (01.09.2013)

7.1.1. Drogi gminne

Zarządzaniem drogami publicznymi gminnymi oraz drogami wewnętrznymi stanowiącymi własność gminy Nysa zajmuje się Wydział Gospodarki Komunalnej i Drogownictwa Urzędu Miejskiego w Nysie.

Na terenie gminy Nysa znajduje się ogółem 96,532 km dróg gminnych, z czego łączna długość dróg miejskich wynosi 61,046 km (tj. 63,2%), zaś dróg gminnych pozamiejskich – 35,486 km (36,8%). Głównym typem nawierzchni na drogach gminnych jest nawierzchnia bitumiczna, która występuje na 44,1% dróg miejskich (26,9 km) i 40,9% dróg pozamiejskich (14,5 km).

Tabela 47. Drogi gminne w gminie Nysa, 2012.

	drogi miejskie	drogi pozamiejskie	Ogółem
Ogółem			
liczba ulic/dróg	205	55	260
liczba ulic/dróg wymagających remontu/przebudowy	75	24	99
liczba ulic/dróg wymagających budowy	17	19	36
drogi – nawierzchnia (km)			
Ogółem	61,046	35,486	96,532
Bitumiczna	26,9	14,5	41,4
Betonowa	5,8	2,4	8,2
z kostki	18,2	2,9	21,1
Gruntowa	10,2	6,5	16,7
Tłuczniowa	x	9,1	9,1

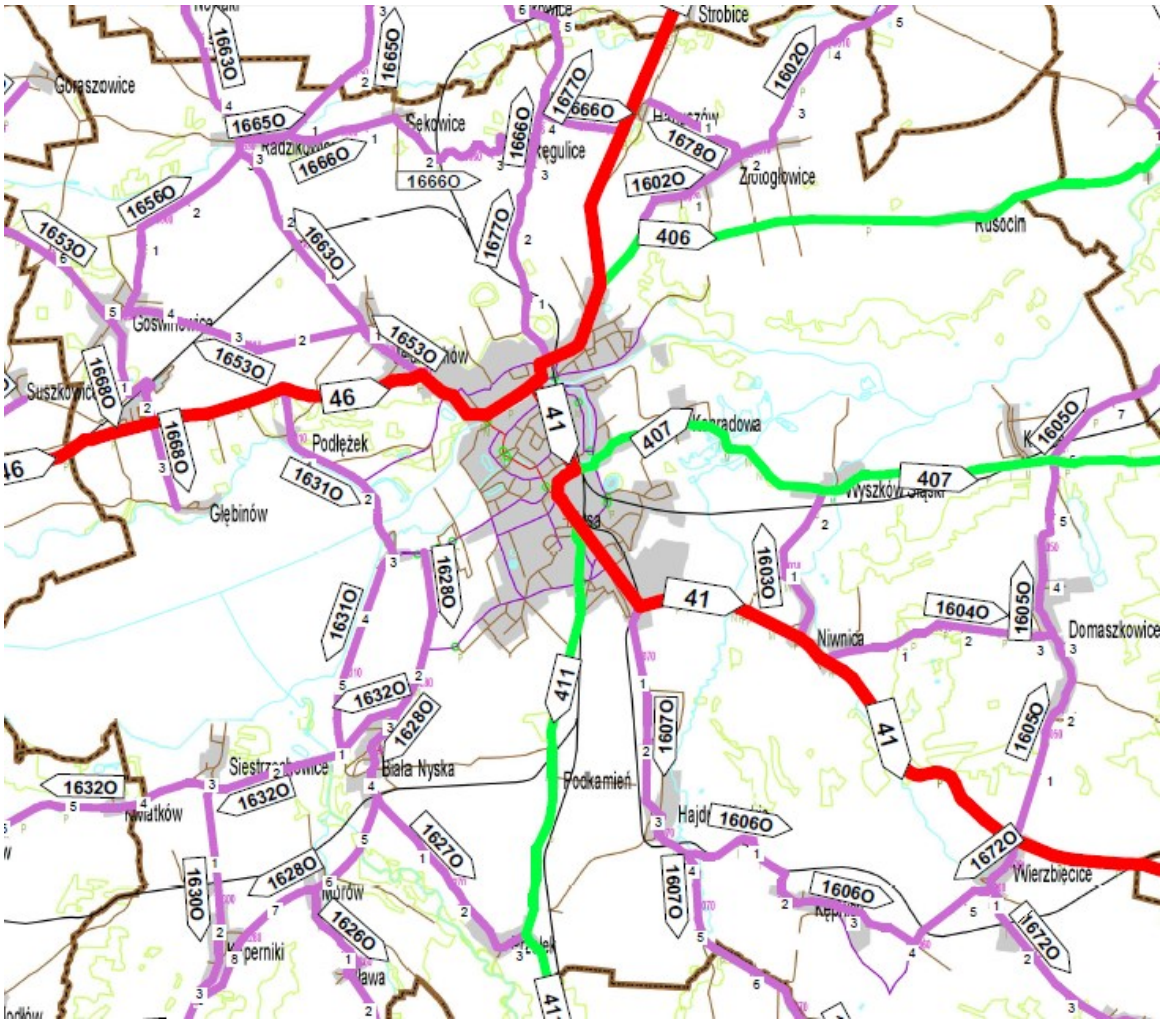
Źródło: Wydział Gospodarki Komunalnej i Drogownictwa Urzędu Miejskiego w Nysie.

Drogi gminne obejmują 260 ulic/dróg, z których 38,1% (tj. 99 dróg) wymaga kompleksowej przebudowy lub remontu nawierzchni. Sytuacja taka dotyczy 36,6% dróg gminnych miejskich oraz 43,6% dróg gminnych pozamiejskich. Kolejne 13,8% dróg gminnych wymaga budowy, przy czym zdecydowanie większe potrzeby występują w przypadku dróg pozamiejskich – budowy wymaga 19 dróg pozamiejskich (tj. 34,5% dróg pozamiejskich) oraz 17 dróg miejskich (tj. 8,3% dróg miejskich). Zadowalający lub bardzo dobry jest stan niemal połowy dróg gminnych (125 dróg, tj. 48,1% ogółu), jednak również w tym przypadku różnica między drogami miejskimi i pozamiejskimi jest znaczna: zadowalający lub bardzo dobry jest stan 55,1% dróg gminnych miejskich i zaledwie 21,8% dróg gminnych pozamiejskich.

7.1.2. Drogi powiatowe

Długość dróg powiatowych na terenie gminy Nysa wynosi 121,17 km. Większość z nich przebiega przez obszary wiejskie gminy: 90,513 km, tj. 74,7% ogółu dróg powiatowych w gminie Nysa. Pozostałe 30,657 km dróg powiatowych wytyczonych jest przez obszar miasta Nysa.

Rysunek 20. Sieć dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych w gminie Nysa.

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Nysie (www.zdp.nysa.pl, 25.07.2013)

Drogi powiatowe w gminie Nysa stanowią 20,4% ogółu dróg powiatowych w powiecie nyskim. Zdecydowana większość dróg powiatowych to drogi o nawierzchni bitumicznej: 103,925 km, tj. 85,8% ogółu dróg powiatowych. Niewielkie odcinki dróg powiatowych w gminie Nysa posiadają nawierzchnię betonową, z prefabrykatów betonowych, tłuczniową, z kostki kamiennej, czy też są drogami o nawierzchni gruntowej.

Tabela 48. Drogi powiatowe na terenie gminy Nysa.

Drogi powiatowe	ogółem	bitumiczna	betonowa	pref. betonowe	tłuczniowa	kostka kamienna	gruntowa wzmocniona	gruntowa naturalna
Nysa	121,17							
miejskie	30,657	26,164	2,363	0,715		1,415		
pozamiejskie	90,513	77,761	6,407		2,577		2,208	1,56
Łącznie w powiecie	594,756	562,059	8,77	0,715	6,111	4,745	5,308	7,046

Źródło: Dane Zarządu Dróg Powiatowych w Nysie (www.zdp.nysa.pl, 01.08.2013).

7.1.3. Drogi wojewódzkie i krajowe

Sieć dróg gminy Nysa uzupełniona jest przez drogi wojewódzkie:

- 406: Nysa – Jasienica Dolna – Włostowa
- 407: Nysa – Korfantów – Łącznik
- 411: Nysa – Głuchołazy – granica Głuchołazy/Mikulovice

Przez teren gminy przebiegają także dwie drogi krajowe, krzyżujące się w mieście Nysa:

- 46: Kłodzko – Nysa – Opole – Częstochowa – Szczekociny
- 41: Nysa – Prudnik – granica w Trzebini

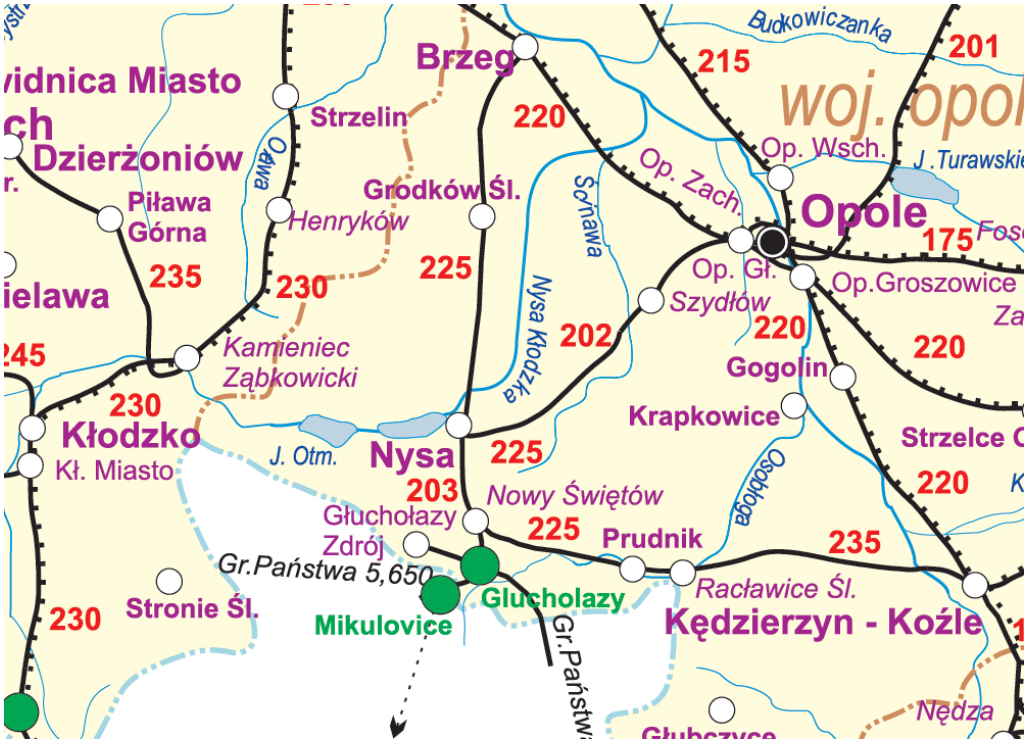
7.2. Połączenia kolejowe

Połączenia kolejowe w gminie Nysa prowadzone są z miasta Nysa w kierunku Opola, Brzegu oraz Kędzierzyna-Koźla.

Spółka Przewozy Regionalne Województwa Opolskiego prowadzi obecnie komunikację na 2 trasach, obejmujących obszar gminy Nysa:

- Linia: Nysa – Opole Główne – Kluczbork
- Linia: Brzeg – Nysa – Kędzierzyn Koźle

Rysunek 21. Mapa linii kolejowych na terenie gminy Nysa.

Źródło: Mapa schematyczna PKP – Załącznik do Sieciowego Rozkładu Jazdy Pociągów 2011/2012 (www.przewozyregionalne.pl, 26.07.2013)

7.3. Mieszkalnictwo

Na terenie gminy Nysa znajduje się 6.274 budynków mieszkalnych (GUS, 2012). Ich liczba zwiększyła się od 2008 roku o 449 budynków, tj. o 8%. Zarówno na obszarach wiejskich, jak i w mieście w latach 2008-2012 wzrosła liczba budynków mieszkalnych: w 2012 roku na terenach wiejskich znajdowało się o 226 budynków więcej niż w 2008 roku, zaś w mieście – o 223 budynki więcej. Pod względem lokalizacji budynków mieszkalnych obserwowana jest nieznaczna przewaga liczby budynków w mieście nad liczbą budynków na obszarach wiejskich: budynki miejskie stanowią około 55% ogółu budynków mieszkalnych w gminie Nysa. Na tle innych jednostek sytuacja gminy w zakresie przyrostu liczby budynków mieszkalnych przedstawia się stosunkowo najlepiej – w okresie 2008-2012 obserwowano w niej najwyższą dynamikę zmian.

Tabela 49. Budynki mieszkalne, lata 2008-2012.

	2008	2009	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2008
Polska	5.751.174	5.820.763	5.869.959	6.006.608	6.063.721	5,4%
Województwo opolskie	164.171	165.451	166.153	167.832	168.718	2,8%
Powiat nyski	20.534	20.664	20.739	21.221	21.321	3,8%
Gmina Nysa	5.825	5.883	5.918	6.225	6.274	7,7%
miasto	3.201	3.232	3.249	3.402	3.424	7,0%
obszar wiejski	2.624	2.651	2.669	2.823	2.850	8,6%

Źródło: BDL/GUS.

Liczba mieszkań znajdujących się na terenie gminy Nysa wynosi 20.413 (GUS, 2010), a od 2002 roku zwiększyła się o 872 mieszkania (tj. 4,5%). Większość mieszkań zlokalizowanych jest w mieście, gdzie znajduje się ich 16.837 (tj. 82,5% ogółu mieszkań w gminie). W mieszkaniach na terenie gminy istnieje 76.283 izb, a łączna powierzchnia użytkowa mieszkań wynosi 1.407.159 m^2 (GUS, 2010). Przyrost liczby mieszkań w gminie Nysa w latach 2002-2010 (4,5%) kształtuje się na poziomie wyższym niż powiecie (3,2%) czy województwie (3,7%), pozostaje jednak niższy niż przyrost liczby mieszkań w skali kraju (7,9%).

Tabela 50. Zasoby mieszkaniowe w gminie Nysa, lata 2002-2010.

	2002	2004	2006	2008	2010	Zmiana 2010/2002
Mieszkania						
Polska	12.438.026	12.683.392	12.876.676	13.150.294	13.422.011	7,9%
Województwo opolskie	329.534	333.266	335.299	338.353	341.748	3,7%
Powiat nyski	45.563	46.061	46.290	46.658	47.003	3,2%
Gmina Nysa	19.541	19.824	20.005	20.218	20.413	4,5%
miasto	16.209	16.416	16.553	16.712	16.837	3,9%
obszar wiejski	3.332	3.408	3.452	3.506	3.576	7,3%
Izby						
Gmina Nysa	72.379	73.798	74.462	75.447	76.283	5,4%
miasto	57.375	58.353	58.781	59.478	59.939	4,5%
obszar wiejski	15.004	15.445	15.681	15.969	16.344	8,9%
powierzchnia użytkowa mieszkań (m^2)						
Gmina Nysa	1.307.662	1.341.085	1.359.542	1.385.614	1.407.159	7,6%
miasto	1.000.233	1.023.059	1.035.169	1.053.449	1.065.583	6,5%
obszar wiejski	307.429	318.026	324.373	332.165	341.576	11,1%

Źródło: BDL/GUS.

W 2012 roku do użytkowania na terenie gminy Nysa oddano 116 mieszkań, w tym 69 mieszkań w mieście i 47 mieszkań na obszarach wiejskich. Spośród oddanych do użytkowania mieszkań 91 znajdowało się w nowych budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych (45 w mieście i 46 na obszarach wiejskich), 24 mieszkania uzyskano z przebudowy lub adaptacji pomieszczeń niemieszkalnych (wszystkie w mieście Nysa), a 1 mieszkanie powstało w wyniku rozbudowy. W nowych mieszkaniach oddanych do użytkowania w gminie w 2012 roku znajdowało się ogółem 631 izb (348 w mieście i 283 na obszarach wiejskich), o łącznej powierzchni użytkowej 16.474 m^2 (8.854 m^2 w mieście i 7.620 m^2 na terenach wiejskich).

Tabela 51. Mieszkania oddane do użytkowania w gminie Nysa, lata 2008-2012 roku.

	2008	2009	2010	2011	2012
Mieszkania					
Gmina Nysa	121	119	114	93	116
miasto	95	85	71	40	69
obszar wiejski	26	34	43	53	47
Izby					
Gmina Nysa	521	493	564	528	631
miasto	388	289	342	224	348
obszar wiejski	133	204	222	304	283
powierzchnia użytkowa (m^2)					
Gmina Nysa	13.642	13.571	13.668	14.554	16.474
miasto	10.029	8.046	8.463	6.062	8.854
obszar wiejski	3.613	5.525	5.205	8.492	7.620

Źródło: BDL/GUS.

Zarządem gminnych budynków na terenie gminy zajmuje się jej spółka Nyski Zarząd Nieruchomości Sp. z o.o. w Nysie. Przedmiotem działalności tej spółki jest: obsługa nieruchomości (w tym zagospodarowanie i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek, kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek, wynajem nieruchomości na własny rachunek, działalność agencji obsługi nieruchomości, zarządzanie nieruchomościami na zlecenie, zarządzanie nieruchomościami mieszkalnymi, w tym zasobami gminy Nysa, zarządzanie nieruchomościami niemieszkalnymi, w tym zasobami gminy Nysa, działalność w dziedzinie zagospodarowania zieleni, rekreacji i wypoczynku), wykonywanie robót budowlanych, prowadzenie usług dozoru oraz prowadzenie usług parkingowych.

W zarządzie Nyskiego Zarządu Nieruchomości pozostaje łącznie 297 budynków, w tym 67 budynków będących w 100% własnością gminy Nysa, 217 budynków – będących współwłasnością gminy Nysa i 7 budynków – będących własnością i współwłasnością spółki NZN; a także 6 lokali mieszkalnych w budynkach spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot mieszkaniowych (NZN, 2012). Podsumowując działalność NZN, można zauważyć, iż liczba budynków pozostających w zarządzie NZN stale się zmniejsza: od 2002 roku ubyło 20 budynków będących w 100% własnością gminy (w tym 94 lokale), 121 budynków będących współwłasnością gminy (w tym 508 lokali mieszkalnych) oraz 7 budynków będących własnością i współwłasnością spółki NZN. Stopniowo zmniejsza się również liczba wspólnot mieszkaniowych, którymi zarządza spółka NZN – obecnie jest to 146 wspólnot, a liczba ta zmniejszyła się o 11 w porównaniu do 2002 roku.

Tabela 52. Budynki będące w zarządzie Nyskiego Zarządu Nieruchomości, lata 2009-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
budynki będące własnością gminy							
Budynki	87 i $^1/_2$	79	75	70	69	67	67
lokale ogółem	656	609	639	562	559	554	562
lokale mieszkalne	516	501	550	485	500	498	513
lokale użytkowe, garaże	140	108	89	77	59	56	49
budynki będące współwłasnością gminy							
Budynki	338	237	248	234	224	220	217
lokale ogółem	1.385	1.303	1.177	1.066	942	895	828
lokale mieszkalne	1.294	1.237	1.128	1.011	895	848	786
lokale użytkowe, garaże	91	66	49	55	47	47	42
budynki będące własnością i współwłasnością spółki NZN							
Budynki	14	14	12	10	8	6	7
lokale ogółem	289	288	279	329	307	298	304
lokale mieszkalne	278	278	272	319	300	291	297
lokale użytkowe, garaże	11	11	7	10	7	7	7
zarządzane wspólnoty mieszkaniowe							
liczba	156	151	156	151	148	146	145

Źródło: Sprawozdanie z działalności Nyskiego Zarządu Nieruchomości Sp. z o.o. w Nysie za lata 2002 -2012.

7.4. Gazownictwo, energetyka i ciepłownictwo

Usługi ciepłownicze dla gminy prowadzi spółka Nyska Energetyka Cieplna – Nysa Sp. z o.o. Usługi świadczone są poprzez miejski system ciepłowniczy i lokalne kotłownie[81]. Głównym źródłem produkcji ciepła są dwie kotłownie centralne o zainstalowanej łącznej mocy 87,495 MW oraz 6 lokalnych kotłowni o mocy 0,75 MW. Łącznie spółka NEC-Nysa w końcu 2012 roku dysponowała mocą 88,245 MW. Od stycznia 2012 roku spółka NEC-Nysa użytkuje jednostkę kogeneracji, która przy użyciu silnika spalinowego w procesie spalania wykorzystuje gaz ziemny. Jednostka ta w układzie skojarzenia posiada moc elektryczną 1,2 MW i cieplną 1,195 MW. Obiekt został wybudowany za 4,5 mln zł z udziałem środków własnych, dotacji z „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego" oraz pożyczką z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu. Produkcja umożliwia sprzedaż prądu do sieci energetycznej, a sam obiekt jest przyjazny dla środowiska i mieszkańców[82].

W wyniku działalności spółka sprzedała w 2011 roku 351.944 GJ energii cieplnej na kwotę 20.534.978,79 zł, co stanowiło 96,1% przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. W 2012 roku odnotowano sprzedaż 361.580,393 GJ energii cieplnej za kwotę 21.860.373,32 zł (w 2004 roku sprzedaż wyniosła 16.644.110 zł) oraz produkcję energii elektrycznej w ilości 7.462,62 MWh. Struktura odbiorców energii cieplnej w 2012 roku przedstawia się następująco (w nawiasach wskazano strukturę sprzedaży energii cieplnej wg grup odbiorców w roku 2004):

[81] Informacje o spółce „Nyska Energetyka Cieplna" na podstawie: www.nec.nysa.com.pl (05.08.2013) oraz Sprawozdania z działalności Spółki Nyska Energetyka Cieplna Sp. z o.o., lata 2004-2012.

[82] Za: http://www.radio.opole.pl/2012/marzec/gospodarka/nyska-energetyka-cieplna-ma-wlasna-elektrownie.html (05.08.2013)

- Spółdzielnie – 43% (47%)
- Wspólnoty mieszkaniowe – 26% (26%)
- Jednostki budżetowe – 20% (18%)
- Inne podmioty gospodarcze – 6% (4%)
- Gospodarka komunalna – 2% (1%)
- Odbiorcy indywidualni – 2% (2%)
- Przemysł – 1% (2%).

Liczba odbiorów energii elektrycznej na niskim napięciu w mieście Nysa podlega powolnemu, jednak stałemu wzrostowi. W 2003 roku wynosiła 18.785, zaś w 2011 roku – 19.345 odbiorców. Tym samym na przestrzeni lat 2003-2011 odnotowano zwiększenie się liczby odbiorców energii elektrycznej o 560 podmiotów, tj. o 3%. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu w mieście zwiększyło się w tym okresie ogółem o 1476 MWh, tj. o 4,3%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca miasta w latach 2003-2011 zużycie energii elektrycznej wzrosło o 69,9 kWh (tj. o 9,9%); zaś w przeliczeniu na 1 odbiorcę (gospodarstwo domowe) – o 24 kWh (o 1,3%).

Tabela 53. Odbiorcy energii elektrycznej w mieście Nysa, lata 2003-2011.

	2003	2005	2007	2009	2011	Zmiana 2011/2003
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu (szt)						
Nysa - miasto	18.785	18.934	19.062	19.281	19.345	3%
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu (MWh)						
Nysa - miasto	33.943	34.308	33.770,5	35.040	35.419	4,3%
energia elektryczna w miastach na 1 mieszkańca (kWh)						
Nysa - miasto	706,2	719,7	716,7	753,6	776,1	9,9%
energia elektryczna w miastach na 1 odbiorcę - gosp. dom. (kWh)						
Nysa - miasto	1.806,9	1.812,0	1.771,6	1.817,3	1.830,9	1,3%

Źródło: BDL/GUS.

Z sieci gazowej na terenie gminy Nysa korzysta 72,5% ogółu jej mieszkańców (GUS, 2011). Odsetek ten pozostaje na niemal niezmienionym poziomie od 2005 roku, będąc jednocześnie wyższym niż w pozostałych jednostkach – z gazu sieciowego korzysta tylko 52,5% ludności Polski, 47,4% ludności powiatu nyskiego i 42% ludności województwa opolskiego. W przypadku miasta Nysy odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej kształtuje się powyżej średniej gminnej, przyjmując wartość 88,3% (GUS, 2011) i jest wyższy niż w województwie opolskim (76,5%) oraz wyższy niż średnia krajowa dla miast (72,7%). Zdecydowanie niższym poziomem korzystania z sieci gazowej charakteryzują się obszary wiejskie gminy, choć odsetek ludności wiejskiej używającej gazu z sieci wzrósł w latach 2003-2011 z 12,9% do 17,5%, pozostając jednocześnie na poziomie znacznie wyższym niż na obszarach wiejskich w województwie opolskim (3,4%) oraz powiecie nyskim (5,2%).

Tabela 54. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności, lata 2003-2011.

	2003	2005	2007	2009	2010	2011	Zmiana 2011/2003
Polska	54,2	51,7	51,7	52,6	52,5	52,5	-1,7
Województwo opolskie	41,5	41,4	41,3	41,5	41,6	41,6	0,1
Powiat nyski	47,6	47,2	47,1	47,3	47,6	47,4	-0,2
Gmina Nysa	73,6	72,7	72,4	72,3	72,8	72,5	-1,1
Miasto							
Polska	76,1	73,0	72,8	73,1	72,9	72,7	-3,4
Województwo opolskie	76,9	76,4	76,4	76,7	76,5	76,5	-0,4
Powiat nyski	85,9	85,3	85,2	85,6	85,5	85,3	-0,6
Gmina Nysa	89,4	88,5	88,4	88,5	88,5	88,3	-1,1
Obszar wiejski							
Polska	19,2	17,9	18,5	20,6	20,8	21,2	2,0
Województwo opolskie	2,4	2,4	2,4	3,0	3,2	3,4	1,0
Powiat nyski	3,8	3,8	3,9	4,3	5,1	5,2	1,4
Gmina Nysa	12,9	12,9	13,0	13,9	17,4	17,5	4,6

Źródło: BDL/GUS.

Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca w gminie Nysa kształtuje się na zróżnicowanym poziomie w latach 2003-2011, przy czym w 2011 roku wyniosło ono 93,5 m^3, zaś zużycie gazu na 1 korzystającego – 129,3 m^3. W związku z przedstawioną powyżej dysproporcją ludności miejskiej i wiejskiej korzystającej z gazu z sieci, zużycie gazu na 1 mieszkańca miasta było zdecydowanie wyższe niż zużycie gazu na 1 mieszkańca obszarów wiejskich (odpowiednio 109 m^3 i 39 m^3 w 2011 roku).

Tabela 55. Zużycie gazu z sieci w gminie Nysa, lata 2003-2011.

	2003	2005	2007	2009	2011	Zmiana 2011/2003
zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca (m^3)						
Gmina Nysa	104,1	104,9	100,0	101,3	93,5	-10,6
miasto	122,8	124,1	115,6	120,2	109,0	-13,8
obszar wiejski	32,2	31,8	42,2	32,4	39,0	6,8
zużycie gazu z sieci na 1 korzystającego(m^3)						
Gmina Nysa	141,5	144,5	138,5	140,4	129,3	-12,2
miasto	137,5	140,6	131,1	136,4	124,0	-13,5
obszar wiejski	247,5	245,9	324,4	231,4	222,0	-25,5

Źródło: BDL/GUS.

7.5. Gospodarka wodno–kanalizacyjna i ściekowa

Gospodarkę wodno-ściekową na terenie gminy Nysa: miasta i 26 sołectw prowadzi gminna Spółka Wodociągi i Kanalizacja „AKWA" w Nysie[83], realizując główne zadania związane z dostarczaniem mieszkańcom wody pitnej oraz tworzeniem technicznych warunków do odbioru i oczyszczania ścieków. Spółka „AKWA" prowadzi działalność na terenie całej gminy, obejmując swoim zasięgiem obszar miasta oraz tereny wiejskie.

[83] Informacje o spółce „AKWA" na podstawie www.wikakwa.pl (05.08.2013)

Zaopatrywanie w wodę na terenie gminy Nysa odbywa się za pośrednictwem 3 Stacji Uzdatniania Wody:

1. SUW NYSA – źródłem zaopatrywania w wodę jest rzeka Biała Głuchołaska, w sytuacjach awaryjnych wodociąg jest wspomagany przez pobór wody z 5 studni głębinowych na terenie miasta Nysa (zlokalizowanych przy ul. Wyspiańskiego, Mazowieckiej, Reja, Długosza oraz Kasprowicza). SUW NYSA zasila: miasto Nysę oraz sołectwa: Biała Nyska, Podkamień, Przełęk, Siestrzechowice, Koperniki, Morów, Iława, Jędrzychów, Konradowa, Wyszków Śląski, Kubice, część Niwnicy, Złotogłowice, Regulice, Rusocin.
2. SUW GOŚWINOWICE – źródłem zaopatrywania w wodę są 3 studnie głębinowe położone na terenie wsi Goświnowice, ujmujące wodę w okresu trzeciorzędu. SUW obejmuje obszar: Goświnowic, Hanuszowa, Radzikowic, Sękowic, Głębinowa oraz Skorochowa.
3. SUW WIERZBIĘCICE – źródłem zaopatrywania w wodę są 3 studnie głębinowe, położone na terenie wsi Wierzbięcice, ujmujące wodę z okresu trzeciorzędu. Woda z SUW WIERZBIĘCICE zaopatruje mieszkańców miejscowości: Wierzbięcice, Lipowa, Kępnica, Domaszkowice oraz część Niwnicy.

System odprowadzania ścieków w gminie Nysa jest zróżnicowany w zależności od lokalizacji:

1. Miasto Nysa – występuje mieszany system kanalizacji: ogólnospławna (na terenie między Nysą Kłodzką a Rowem Fortecznym) oraz rozdzielcza: sanitarna i deszczowa (na pozostałym terenie miasta oraz w niewielkim stopniu na obszarze wskazanym powyżej). Ścieki miejskie spływają do Oczyszczalni Ścieków w Nysie, zaś ścieki opadowe kierowane są do rzek i cieków wodnych (Nysa Kłodzka, Kanał Bielawski, Rów Forteczny, Potok Miejski i inne). Wykorzystywana jest także kanalizacja deszczowa, pracująca głównie w systemie grawitacyjnym. Jej działanie wspomagane jest w szczególnych przypadkach przez 12 funkcjonujących na terenie miasta przepompowni ścieków.
2. Tereny wiejskie – występuje rozdzielczy system kanalizacji lub kanalizacja sanitarna. Ścieki z kanalizacji sanitarnej odprowadzane są głównie do kanalizacji w Nysie, w większości z wykorzystaniem 57 przepompowni ścieków funkcjonujących na terenach sołectw.

Na terenie gminy Nysa, Spółka „AKWA" w latach 2009-2012 wykonała 14,7 km sieci wodociągowej i 122,7 km sieci sanitarnej, co pozwoliło w analizowanym okresie czasu na przyrost 5,2% w przypadku sieci wodociągowej i 107,8% w przypadku sieci kanalizacyjnej (w tym przyrost rzędu 206,3% na obszarach wiejskich).

Na terenie gminy Nysa znajduje się 295,3 km sieci wodociągowej (145,6 km w mieście i 149,9 km na obszarach wiejskich) oraz 236,5 km sieci kanalizacji sanitarnej (60,1 km w mieście i 176,4 km na terenach wiejskich), a na terenie miasta Nysa także 39 km kanalizacji ogólnospławnej. Istnieje także 115,2 przyłączy wodociągowych (w tym 67,3 na obszarze wiejskim) i 115,7 przyłączy kanalizacji sanitarnej (67,6 na terenach wiejskich; AKWA, 2012).

Tabela 56. Sieci wodociągowe i kanalizacyjne oraz przyłącza w gminie Nysa, lata 2009-2012.

	2009	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2009	
Sieci wodociągowe (km)						
ogółem	280,6	281,6	289,9	295,3	14,7	5,2%
miejskie	137,2	137,8	141,9	145,6	8,4	6,1%
wiejskie	143,4	143,8	148	149,7	6,3	4,4%
Przyłącza wodociągowe						
ogółem	107,2	109,2	112	115,2	8	7,5%
miejskie	44,6	45,4	46,4	47,9	3,3	7,4%
wiejskie	62,6	63,8	65,6	67,3	4,7	7,5%
Sieci kanalizacji sanitarnej (km)						
ogółem	113,8	225,5	232,9	236,5	122,7	107,8%
miejskie	56,2	56,4	57,4	60,1	3,9	6,9%
wiejskie	57,6	169,1	175,5	176,4	118,8	206,3%
Przyłącza kanalizacji sanitarnej						
ogółem	62,8	96,3	112,6	115,7	52,9	84,2%
miejskie	43,7	44,4	47,2	48,1	4,4	10,1%
wiejskie	19,1	51,9	65,4	67,6	48,5	253,9%
Kanalizacja ogólnospławna w mieście Nysa (km)	39	39	39	39	-	-

Źródło: Informacja z działalności Spółki Wodociągi i Kanalizacja „AKWA" w Nysie w latach 2009-2012.

W 2012 roku na terenie gminy Nysa Spółka „AKWA" sprzedała 2.304 tys. m^3 wody. Głównym odbiorcą są gospodarstwa domowe, które pobierają około 80% wody ze spółki. Na przestrzeni lat 2002-2012 ilość wody dostarczanej do gospodarstw domowych w gminie Nysa zmalała o 340,8 tys. m^3 (dynamika zmian w latach 2002-2012 wyniosła -16%). Znacznym zmianom w latach 2002-2012 podlegała sprzedaż wody odbiorcom nieprowadzącym działalności gospodarczej – wartości te ulegały spadkom i wzrostom, przy czym dynamika zmian w latach 2002-2012 wyniosła -8%. Podobnie różnym wahaniom w analizowanym okresie czasu podlegała sprzedaż wody odbiorcom prowadzącym działalność gospodarczą (dynamika zmian w latach 2002-2012 wyniosła -13%).

Tabela 57. Sprzedaż wody w ujęciu ilościowym w tys. m^3 w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	**2004**	**2006**	**2008**	**2010**	**2011**	**2012**	**Zmiana 2012/2002**
gospodarstwa domowe	2.184,1	2.121,0	1.990,7	1.956,7	1.934,0	1.876,1	1.843,3	-16%
odbiorcy nieprowadzący działalności gospodarczej	246,3	199,7	224,8	230,2	227,1	218,4	226,5	-8%
odbiorcy prowadzący działalność gospodarczą	267,7	200,9	214,8	221,1	227,4	216,9	234,2	-13%
Razem	2.698,1	2.521,6	2.430,3	2.408	2.388,5	2.311,4	2.304,0	-15%

Źródło: Informacja z działalności Spółki Wodociągi i Kanalizacja „AKWA" w Nysie w latach2002-2012.

W 2012 roku z terenu gminy Nysa odebrano i oczyszczono 2.404,7 tys. m^3 ścieków. Większość ścieków odbieranych przez Spółkę „AKWA" pochodzi z gospodarstw domowych. Największy udział w odebranych ściekach gospodarstwa domowe miały w 2003 roku, gdy odebrano z nich 1.888,1 tys. m^3 ścieków (tj. 78,7%). Od tego roku udział ścieków z gospodarstw domowych maleje, w 2012 stanowiły 74,8% (1.798,4 tys. m^3). W latach 2002-2012 największą dynamikę przyrostu ścieków odnotowano w przypadku odbiorców prowadzących działalność gospodarczą – z 2.93,4 tys. m^3 w 2002 roku do 384,2 tys. m^3 w 2012 roku (31%). Całość ścieków odprowadzonych w gminie Nysa zostaje poddana oczyszczaniu z podwyższonym usuwaniem biogenów (GUS, 2012).

Tabela 58. Odbiór i oczyszczanie ścieków w gminie Nysa w tys. m^3, lata 2005-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
gospodarstwa domowe	1.881,5	1.857,3	1.743,8	1.717,5	1.746,7	1.811,3	1.798,4	-4%
odbiorcy nieprowadzący działalności gospodarczej	250,3	197,6	212,5	218,5	218,6	212,4	222,1	-11%
odbiorcy prowadzący działalność gospodarczą	293,4	262,7	225,7	166,1	349	382,2	384,2	31%
Razem	2.425,2	2.317,6	2.182,0	2.102,1	2.314,3	2.405,9	2.404,7	-1%

Źródło: Informacja z działalności Spółki Wodociągi i Kanalizacja „AKWA" w Nysie w latach2002-2012.

Z instalacji wodociągowej korzysta 96,5% ludności gminy Nysa, w tym 98,7% w mieście, zaś na obszarach wiejskich – 98,0% (GUS, 2011). Odsetki te na terenie miasta pozostają na podobnym poziomie od 2003 roku, zaś w przypadku obszarów wiejskich nastąpił wzrost o 10,1%. Sytuacja w gminie jest podobna do sytuacji w województwie opolskim, gdzie odsetek korzystających z wodociągów wynosi 94,5%. W skali kraju osiągane są niższe wartości – średnio z instalacji wodociągowej korzysta 87,6% mieszkańców kraju, w tym 95,4% na obszarach miejskich i 75,7% na obszarach wiejskich.

Tabela 59. Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności, lata 2003-2011.

	2003	2005	2007	2009	2010	2011	Zmiana 2011/2003
Polska	85,1	86,1	86,7	87,3	87,4	87,6	2,5
Województwo opolskie	94,2	94,3	94,4	94,5	94,5	94,5	0,3
Powiat nyski	90,7	90,7	91,0	91,1	91,1	91,1	0,4
Gmina Nysa	96,3	96,4	96,4	96,5	96,5	96,5	0,2
Miasto							
Polska	94,3	94,9	95,0	95,2	95,3	95,4	1,1
Województwo opolskie	97,3	97,4	97,4	97,4	97,5	97,5	0,2
Powiat nyski	98,5	98,6	98,6	98,6	98,6	98,6	0,1
Gmina Nysa	98,5	98,7	98,7	98,7	98,7	98,7	0,2
Obszar wiejski							
Polska	70,4	72,2	73,5	74,8	75,2	75,7	5,3
Województwo opolskie	90,8	90,9	91,1	91,2	91,3	91,3	0,5
Powiat nyski	81,8	81,7	82,4	82,7	82,7	82,8	1,0
Gmina Nysa	87,9	87,6	91,0	93,0	95,0	98,0	10,1

Źródło: BDL/GUS.

Również bardzo wysokie są odsetki ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej: w przypadku gminy Nysa w latach 2003-2011 nastąpił wzrost korzystających o 11,1% (z 82,3% do 93,4%). Wzrost ten wynikał ze zdecydowanej poprawy dostępności sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich: na tych terenach z kanalizacji korzystało jedynie 28,9% mieszkańców w 2003 roku i aż 93,0% w 2011 roku. W żadnej z pozostałych jednostek nie udało się osiągnąć tak wysokich odsetków ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej – w województwie opolskim jest ona dostępna dla 60,8% ludności (w tym 88% ludności miejskiej i 31% ludności wiejskiej), zaś średnia krajowa wynosi 63,5% (w tym w mieście 86,7%, a na obszarach wiejskich – 27,8%).

Tabela 60. Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności, lata 2003-2011.

	2003	2005	2007	2009	2010	2011	Zmiana 2011/2003
Polska	57,4	59,2	60,3	61,5	62,0	63,5	6,1
Województwo opolskie	51,4	53,6	55,4	58,7	59,2	60,8	9,4
Powiat nyski	54,6	55,2	55,6	56,2	58,4	60,3	5,7
Gmina Nysa	82,3	82,6	83,4	84,5	89,2	93,4	11,1
Miasto							
Polska	83,4	84,5	85,0	85,8	86,1	86,7	3,3
Województwo opolskie	85,4	86,3	86,5	87,4	87,3	87,7	2,3
Powiat nyski	91,0	91,3	91,3	91,4	91,4	91,4	0,4
Gmina Nysa	96,3	96,5	96,6	96,7	96,7	96,7	0,4
Obszar wiejski							
Polska	15,9	19,0	21,3	23,5	24,8	27,8	11,9
Województwo opolskie	13,8	17,3	21,0	27,1	28,3	31,4	17,6
Powiat nyski	12,9	14,1	15,1	16,9	21,4	25,7	12,8
Gmina Nysa	28,9	30,0	34,6	72,0	89,0	93,0	64,1

Źródło: BDL/GUS.

Korzystanie z oczyszczalni ścieków jest powszechne wśród mieszkańców gminy Nysa – odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni wynosi 96,8% (GUS, 2012) i w porównaniu do 2002 roku wzrósł o 16,1% (z 80,7%). Spektakularny wzrost odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków nastąpił w przypadku obszarów wiejskich: w 2002 roku korzystało z niej 5,8% ludności wiejskiej gminy, a w 2012 roku odsetek ten wzrósł do 88,8%. Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z oczyszczalni ścieków na terenie powiatu nyskiego, województwa opolskiego i kraju osiąga zdecydowanie niższe wartości niż w gminie (odpowiednio 27,3%, 39,3% i 33,1%). W samym mieście Nysa obserwować można praktycznie 100% korzystanie z oczyszczalni ścieków przez mieszkańców.

Tabela 61. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w ogóle ludności (%), lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
Polska	56,7	59,0	61,4	63,1	64,7	65,7	68,5	11,9
Województwo opolskie	53,6	55,1	59,0	62,7	66,1	68,1	68,7	15,1
Powiat nyski	61,4	55,9	58,0	57,9	65,6	69,4	63,2	1,8
Gmina Nysa	80,7	83,4	82,0	81,9	97,1	97,0	96,8	16,1
Miasta								
Polska	83,2	84,5	86,2	86,9	88,0	88,4	91,6	8,4
Województwo opolskie	92,5	90,9	93,7	95,3	95,1	96,1	95,5	3,0
Powiat nyski	98,6	93,1	99,4	99,2	96,1	98,3	95,5	-3,1
Gmina Nysa	100,0	99,9	99,6	100,0	100,0	100,0	99,1	-0,9
Obszary wiejskie								
Polska	14,0	18,4	22,1	25,7	28,5	30,6	33,1	19,1
Województwo opolskie	10,6	15,3	20,6	26,9	34,3	37,3	39,3	28,7
Powiat nyski	18,7	13,5	10,8	11,3	31,4	37,2	27,3	8,6
Gmina Nysa	5,8	20,5	15,8	15,7	87,1	86,6	88,8	83,0

Źródło: BDL/GUS.

Wielkość odprowadzonych ścieków przemysłowych w gminie Nysa zwiększyła się na przestrzeni lat 2002-2012 o 274 dam^3, z 167 dam^3 do 419 dam^3. O ile jednak w latach 2002-2008 ścieki przemysłowe pochodziły wyłącznie z terenu miasta Nysa, od 2010 roku wielkość ścieków przemysłowych z obszarów wiejskich przewyższa wielkość ścieków odprowadzonych z terenu miasta. Ogółem odprowadzono 197 dam^3 ścieków przemysłowych w mieście i 222 dam^3 ścieków przemysłowych na terenach wiejskich (GUS, 2012). Ścieki przemysłowe z terenów wiejskich w całości są odprowadzane

do sieci kanalizacyjnej, w przypadku ścieków przemysłowych z miasta następuje przeważnie odprowadzenie ścieków bezpośrednio do wód lub ziemi. Całość ścieków odprowadzanych do wód lub ziemi poddawana jest procesowi oczyszczania (GUS, 2012).

Tabela 62. Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w gminie Nysa, lata 2002-2012 (dam^3).

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
ścieki odprowadzone ogółem (dam^3)							
Gmina Nysa	145	167	167	118	323	376	419
miasto	145	167	167	118	148	150	197
obszar wiejski	0	0	0	0	175	226	222
ścieki odprowadzone do sieci kanalizacyjnej (dam^3)							
Gmina Nysa	67	71	56	17	193	240	239
miasto	67	71	56	17	18	14	17
obszar wiejski	0	0	0	0	175	226	222
ścieki odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi (dam^3)							
Gmina Nysa	96	96	111	101	130	136	180
miasto	96	96	111	101	130	136	180
obszar wiejski	0	0	0	0	0	0	0
ścieki oczyszczane razem (dam^3)							
Gmina Nysa	78	96	111	101	130	136	180
miasto	78	96	111	101	130	136	180
obszar wiejski	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: BDL/GUS.

7.6. Podsumowanie *Infrastruktura techniczna*

Położenie gminy Nysa zapewnia jej mieszkańcom możliwość dogodnego dojazdu do stolicy województwa i innych miast, a także autostrady A4 i Republiki Czeskiej. Najważniejszym działaniem zwiększającym dostępność komunikacyjną gminy jest budowa obwodnicy Nysy.

Strategiczne znaczenie dla rozwoju gminy Nysa ma dostępność komunikacyjna. Transport drogowy w gminie oparty jest o drogi gminne, powiatowe, wojewódzkie (nr 406, 407, 411) i krajowe (nr 41 i 46). Sieć dróg w gminie zapewnia stosunkowo łatwy dojazd do innych części powiatu nyskiego oraz stolicy województwa, a także do autostrady A4 (węzły: Prądy i Przylesie). Dzięki nadgranicznemu położeniu gminy mieszkańcy mają również możliwość szybkiego przejazdu w kierunku Republiki Czeskiej (około 20 km). Szczególne znaczenie dla poprawy dostępności transportowej gminy ma planowana budowa obwodnicy Nysy – realizacja tej inwestycji podniesie jej atrakcyjność i dostępność, zarówno dla inwestorów, jak i turystów. Przyczyni się także do poprawy jakości życia mieszkańców miasta, gdyż „ciężki ruch" pojazdów, który obecnie odbywa się przez miasto, zostanie skierowany na obwodnicę. W zakresie transportu kolejowego, w gminie Nysa, podobnie jak w całej Polsce, liczba połączeń kolejowych jest redukowana; obecnie z Nysy można dojechać pociągiem bezpośrednio do Opola, Kędzierzyna-Koźla i Brzegu. Z kolei najbliższe dla mieszkańców Nysy międzynarodowe lotnisko znajduje się we Wrocławiu.

Usługi zbiorowej komunikacji publicznej na terenie gminy Nysa świadczą Miejski Zakład Komunikacji w Nysie Sp. z o.o. oraz Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Nysie. MZK realizuje przewozy na terenie miasta Nysy i okolicznych miejscowości, które cieszą się rosnącą powoli popularnością wśród mieszkańców gminy (około 2,15 mln pasażerów rocznie; MZK 2012). Na zwiększenie zainteresowania usługami MZK wpływ mają darmowe przejazdy dla osób posiadających uprawnienia do kierowania samochodem osobowym (prawo jazdy kat. B) oraz dowód rejestracyjny

z ważnym terminem badania technicznego pojazdu[84], ale także poprawa jakości i komfortu podróżowania miejskimi autobusami w wyniku częściowej wymiany taboru MZK (projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach RPO WO na lata 2007-2013). Dzięki temu projektowi część najstarszych autobusów MZK wymieniono na nowe, bardziej przyjazne środowisku pojazdy – tym samym liczba najstarszych autobusów (mających >20 lat) w taborze MZK zmniejszyła się o połowę, co wpływa na poprawę jakości podróżowania i jest przyjazne dla środowiska.

PKS w Nysie realizuje przewozy z Nysy na 36 ustalonych liniach powiatowych, zaś przez samo miasto prowadzą połączenia w kierunkach miast wojewódzkich oraz okolicznych miejscowości. Najwięcej połączeń autobusowych z Nysy odbywa się w kierunku Głuchołaz, Wrocławia, Otmuchowa, Opola, Prudnika, Korfantowa i Paczkowa, brak jest natomiast bezpośrednich połączeń z centralną, północą oraz wschodnią częścią Polski (PKS, 2012).

Zmniejsza się na terenie gminy Nysa liczba budynków i lokali (w tym mieszkalnych) będących własnością bądź współwłasnością gminy.

W zakresie dostępności mieszkaniowej w gminie Nysa następuje stopniowa poprawa sytuacji – przybywa budynków mieszkalnych (o 7,7% w latach 2008-2012) oraz mieszkań (o 4,5% w latach 2002-2010). Wahaniom w poszczególnych latach podlegają liczby mieszkań oddawanych do użytkowania w gminie, co jest związane z różnym stopniem zaawansowania prowadzonych inwestycji budowlanych. Zarządem gminnych budynków na terenie gminy zajmuje się spółka Nyski Zarząd Nieruchomości. W jej zarządzie pozostaje łącznie 297 budynków, w tym 67 budynków będących w 100% własnością gminy Nysa, 217 budynków będących współwłasnością gminy Nysa oraz 7 budynków będących własnością i współwłasnością spółki NZN; a także 6 lokali mieszkalnych w budynkach spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot mieszkaniowych. Liczba budynków zarządzanych przez NZN stale się zmniejsza: od 2002 roku ubyło 20 budynków będących w 100% własnością gminy (w tym 94 lokale), 121 budynków będących współwłasnością gminy (w tym 508 lokali mieszkalnych) oraz 7 budynków będących własnością i współwłasnością spółki NZN. Stopniowo zmniejsza się również liczba wspólnot mieszkaniowych, którymi zarządza spółka NZN (ze 156 w 2002 roku do 146 wspólnot w 2012 roku).

Dzięki podejmowanym inwestycjom, na terenie gminy Nysa coraz większy odsetek ludności korzysta z sieci gazowej, wodociągowej i kanalizacyjnej, a także oczyszczalni ścieków. Szczególnie pozytywne zmiany występują na terenach wiejskich.

Usługi ciepłownicze dla gminy Nysa prowadzi spółka Nyska Energetyka Cieplna. Głównymi odbiorcami energii cieplnej w gminie są spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe oraz jednostki budżetowe, zaś zużycie energii cieplnej jest skorelowane z temperaturą zewnętrzną. Dzięki wykonanym inwestycjom i rozbudowie infrastruktury, oprócz kotłowni centralnych i lokalnych, od 2012 roku spółka NEC-Nysa użytkuje także jednostkę kogeneracji produkującą energię elektryczną oraz energię cieplną.

Instalacja gazowa w gminie Nysa obejmuje 72,5% jej mieszkańców i jest to wynik znacznie powyżej średniej krajowej (52,5%), ale także województwa opolskiego (41,6%) oraz powiatu nyskiego (47,4%). Odsetek ludności korzystającej z instalacji gazowej w mieście Nysa również pozostaje na poziomie najwyższym spośród wszystkich jednostek administracyjnych (88,3%), zaś tereny wiejskie gminy wyróżniają się w sposób znaczący na Opolszczyźnie. Z instalacji gazowej na obszarach wiejskich gminy Nysa korzysta 17,5% mieszkańców, podczas gdy w powiecie nyskim jedynie 5,2% ludności,

[84] Zgodnie z Uchwałą nr XIX/318/12 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXIII/321/08 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 27 czerwca 2008 r., w sprawie ustalenia cen urzędowych za usługi przewozowe środkami lokalnego transportu zbiorowego na terenie gminy Nysa.

a w województwie opolskim – 3,4%. Różnica sytuacji w gminie i pozostałych jednostkach w zakresie odsetka ludności korzystającej z instalacji gazowej związana jest z różnicą w długości rozdzielczej sieci gazowej w przeliczeniu na 100 km^2. Gmina Nysa dysponuje 69 km rozdzielczej sieci gazowej na 100 km^2, podczas gdy w województwie opolskim jest to tylko 16,1 km na 100 km^2.

Instalacja wodociągowa w gminie Nysa dostępna jest dla niemal wszystkich mieszkańców (odsetek korzystających wynosi 96,5%). Sytuacja w gminie w obszarze dostępności do instalacji wodociągowej jest nieznacznie lepsza niż w skali województwa opolskiego (94,5% korzystających) oraz powiatu nyskiego (91,1%). Na obszarach miejskich wszystkich jednostek odsetki ludności korzystającej z instalacji wodociągowej kształtują się na podobnym poziomie, tj. 95-99%. W przypadku terenów wiejskich gminy Nysa odsetek ludności dla której dostępna jest instalacja wodociągowa osiąga wartość 89%, tj. nieznacznie niższą niż w skali województwa (91,3% korzystających z instalacji wodociągowych na obszarach wiejskich) oraz wyższą niż średnia ogólnopolska (75,7% korzystających z wodociągów na terenach wiejskich).

Z instalacji kanalizacyjnej korzysta 93,4% ludności gminy Nysa i jest to najwyższy odsetek spośród analizowanych jednostek administracyjnych. Pod względem dostępności instalacji kanalizacyjnej sytuacja w gminie Nysa może być przykładem do naśladowania dla innych podmiotów – osiągnięty odsetek ludności objętej kanalizacją przekracza o około 30% średnią krajową (63,5%), województwa opolskiego (60,8%) oraz powiatu nyskiego (60,3%). Szczególnie dużą poprawę dostępności kanalizacji odnotowano na obszarach wiejskich gminy Nysa – dzięki dokonanym inwestycjom odsetek ludności wiejskiej korzystającej z kanalizacji zwiększył się z 29,8% w 2003 roku do 81,8% w 2012 roku. Tak duży skok odsetka korzystających z instalacji kanalizacyjnej na terenach wiejskich jest niespotykany w pozostałych jednostkach, zarówno na Opolszczyźnie (obszary wiejskie powiatu nyskiego są skanalizowane w 25,7%; obszary wiejskie województwa opolskiego w 31,4%), jak i w porównaniu do danych ogólnopolskich (27,8%).

Również korzystanie z oczyszczalni ścieków jest powszechne wśród ludności gminy Nysa – objętych jest nimi 96,8% mieszkańców. Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w gminie jest zatem ponownie około 30% wyższy niż w powiecie nyskim (63,2%), województwie opolskim (68,7%) oraz całym kraju (68,5%). Podobnie jak w przypadku instalacji kanalizacyjnej, szczególnie istotna jest zmiana, jaka dokonała się na terenach wiejskich gminy Nysa. Na przestrzeni lat 2002-2012 odsetek ludności wiejskiej korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł o 83% (z 5,8% do 88,8%), a wynik osiągnięty przez gminę Nysa jest tym bardziej imponujący, iż w skali kraju odsetek ludności wiejskiej korzystającej z oczyszczalni ścieków wynosi jedynie 33,1%; w województwie opolskim – 39,3%; zaś w powiecie nyskim – 27,3%.

8. Infrastruktura społeczna

Kolejny podrozdział „Diagnozy" poświęcony jest infrastrukturze społecznej gminy Nysa. Porusza on kwestie szczególnie istotne dla mieszkańców gminy, a związane z ochroną zdrowia, pomocą społeczną, bezpieczeństwem i edukacją. Przedstawiono w nim podstawowe dane i informacje dotyczące infrastruktury służby zdrowia na terenie gminy, a także sytemu pomocy społecznej dla osób i rodzin wymagających wsparcia. W obszarze bezpieczeństwa analizie poddano działania Policji, Straży Miejskiej i Straży Pożarnej, ale także działalność władz w zakresie przeciwdziałania patologiom, w szczególności alkoholizmowi, narkomanii i przemocy w rodzinie. Szczególne miejsce w podrozdziale poświęcono kwestiom edukacji w gminie Nysa – przedstawiono statystyki obrazujące sytuację w szkolnictwie, zaczynając od żłobków, poprzez wychowanie przedszkolne, szkoły podstawowe, gimnazjalne oraz ponadgimnazjalne, z uwzględnieniem podobieństw/różnic wobec sytuacji w powiecie nyskim, województwie opolskim czy całym kraju.

8.1. Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Nysa funkcjonują 33 placówki opieki zdrowotnej (GUS, 2011). Ich liczba od 2005 roku, gdy wynosiła 15, zwiększyła się ponad dwukrotnie. Placówki zlokalizowane są w przeważającej większości w mieście – jedynie 3 podmioty funkcjonują na obszarach wiejskich gminy. Spośród 33 placówek opieki zdrowotnej, zaledwie 2 są placówkami publicznymi, pozostałe 31 stanowią placówki niepubliczne. Wzrostowi liczby przychodni w gminie Nysa towarzyszy wzrost placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej: na 10 tys. mieszkańców gminy przypada 6 placówek (co jest wartością wyższą niż w skali kraju, województwa i powiatu), przy czym w mieście jest to 7 placówek, a na terenach wiejskich – 2 placówki (GUS, 2012). Sieć przychodni rozwija się jednak tylko w mieście Nysa (wzrost o 4 placówki w porównaniu do 2005 roku), na obszarach wiejskich ich liczba pozostaje bez zmian. Ponadto, na terenie gminy zarejestrowanych jest 19 praktyk lekarskich, z których wszystkie prowadzone są w mieście (GUS, 2011).

Tabela 63. Placówki opieki zdrowotnej, lata 2005-2011.

	2005	2007	2009	2010	2011
Ogółem					
Gmina Nysa	15	20	24	25	33
miasto	13	18	22	22	30
obszar wiejski	2	2	2	3	3
Publiczne					
Gmina Nysa	2	2	2	2	2
miasto	2	2	2	2	2
obszar wiejski	0	0	0	0	0
Niepubliczne					
Gmina Nysa	13	18	22	23	31
miasto	11	16	20	20	28
obszar wiejski	2	2	2	3	3
placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. ludności					
Polska	3	4	4	4	5
Województwo opolskie	3	3	4	4	5
Powiat nyski	3	3	4	4	5
Gmina Nysa	2	3	4	4	6
miasto	3	4	5	5	7
obszar wiejski	2	2	2	2	2

Źródło: BDL/GUS.

Liczba porad udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w gminie w latach 2003-2011 kształtowała się na poziomie 220-240 tys. Najwięcej porad udzielono w 2003 roku – 245.690, najmniej w 2005 roku – 224.669 porad. W związku ze wskazanymi powyżej różnicami w zakresie liczby placówek opieki zdrowotnej na terenach miejskich i wiejskich gminy Nysa, widoczny jest dominujący udział porad udzielonych w POZ w mieście. W latach 2003-2011 stanowiły od 93% do 96% wszystkich porad udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej.

Tabela 64. Podstawowa opieka zdrowotna – porady w gminie Nysa, lata 2003-2011.

	2003	2005	2007	2009	2010	2011	Zmiana 2011/2003
Gmina Nysa	245.690	224.669	230.731	238.985	239.392	240.278	-2%
miasto	229.331	215.441	222.237	230.099	226.098	228.588	0%
obszar wiejski	16.359	9.228	8.494	8.886	13.294	11.690	-29%

Źródło: BDL/GUS.

Na terenie gminy Nysa prowadzi działalność 21 aptek, w których zatrudnionych jest 38 magistrów farmacji (GUS, 2012). Od 2002 roku wzrosła zarówno liczba aptek (o 7 placówek), jak i farmaceutów z tytułem magistra (o 12 osób w stosunku do 2004 roku). W związku z rozwojem sieci aptek liczba ludności przypadającej na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2002-2012 zmniejszyła się o 1.549 osób (z 4.330 do 2.781). W przypadku samego miasta Nysy ww. okresie odnotowano spadek liczby mieszkańców na 1 aptekę z 3.441 osób do 2.154 (tj. o 1.287 osób). Tendencje zmniejszania się liczby ludności przypadającej na 1 aptekę obserwowane są także w skali powiatu nyskiego, województwa opolskiego i kraju, jednak wciąż pozostają na poziomie wyższym niż ma to miejsce w gminie Nysa.

Tabela 65. Apteki, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
Apteki								
Gmina Nysa	14	15	19	18	20	20	21	7
mgr farmacji								
Gmina Nysa	x	26	29	35	33	37	38	12
ludność na 1 aptekę ogólnodostępną								
Polska	4.095	3.912	3.689	3.590	3.411	3.290	3.211	-884
Województwo opolskie	4.935	4.124	3.831	3.716	3.646	3.403	3.334	-1.601
Powiat nyski	4.629	4.196	3.638	3.700	3.483	3.305	3.293	-1.336
Gmina Nysa	4.330	4.020	3.156	3.296	2.938	2.927	2.781	-1.549
miasto	3.441	3.186	2.491	2.588	2.288	2.273	2.154	-1.287

Źródło: BDL/GUS.

W zakresie pomocy szpitalnej mieszkańcy gminy Nysa w ramach ochrony zdrowia mogą korzystać z oferty Szpitala Powiatowego im. Błogosławionej Siostry Elżbietanki Marii Merkert w Nysie. Szpital dysponuje 16 oddziałami: ginekologiczno-położniczym, chirurgii ogólnej, urologicznym, okulistycznym, obserwacyjno-zakaźnym, noworodkowym z pododdziałem patologii noworodka i wcześniaka, neurologicznym z pododdziałem udarowym, laryngologicznym, internistycznym B, internistyczno-kariologicznym, dziecięcym, chirurgii urazowo-ortopedycznej, anestezjologii i intensywnej terapii, a także szpitalnym oddziałem ratunkowym, dziennym oddziałem szybkiej diagnostyki i dziennym oddziałem psychiatrycznym. Przy nyskim Szpitalu funkcjonują także poradnie: specjalistyczna poradnia przy oddziale obserwacyjno-zakaźnym, urologiczna, reumatologiczna, patologii ciąży, okulistyczna, ogólna, leczenia bólu, laryngologiczna, gastroenterologiczna, endokrynologiczna, dla kobiet, dla dzieci, cukrzycowa oraz chirurgii urazowo-ortopedycznej[85]. Zespół

[85] Informacje na podstawie: www.zoznysa.pl (07.08.2013)

Ratownictwa Medycznego P – Nysa, jednostka będąca w dyspozycji Zespołu Opieki Zdrowotnej w Nysie, został włączony do systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego, zaś w wyniku podjętych inwestycji stworzono lądowisko dla helikopterów na dachu Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Nysie[86].

W mieście Nysa mieszkańcy mogą skorzystać także ze specjalistycznej pomocy kardiologicznej w Nyskim Centrum Kardiologii Polsko-Amerykańskich Klinik Serca, sieci oddziałów kardiologii interwencyjnej, angiologii i kardiochirurgii na terenie Polski. Funkcjonująca w jej ramach Pracownia Hemodynamiki poprawia jakość leczenia ostrych zespołów wieńcowych[87].

8.2. Pomoc społeczna

Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego można wskazać, iż ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Nysa korzysta około 1.630 gospodarstw domowych, w których znajduje się 3.485 osób (GUS, 2011). Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy środowiskowej w gminie zmniejszyła się od 2008 roku, gdy obejmowała 3.811 osób. Tym samym spadł udział osób korzystających z pomocy środowiskowej w ogóle ludności gminy – w 2008 roku odsetek korzystających wynosił 6,4% i w wyniku powolnego spadku osiągnął wartość 5,9% w 2011 roku. Odsetki osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na terenie gminy Nysa kształtują się na stosunkowo najniższym poziomie – w przypadku powiatu nyskiego środowiskowa pomoc społeczna kierowana jest do 7,4% ludności, w województwie opolskim – do 6,1% mieszkańców, zaś średnia ogólnopolska wynosi 8,1%.

Tabela 66. Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej, lata 2008-2011.

	2008	**2009**	**2010**	**2011**
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	1.522	1.625	1.631	1.630
osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	3.811	3.700	3.590	3.485
udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem				
Polska	9,6	9,1	8,7	8,1
Województwo opolskie	6,9	6,7	6,5	6,1
Powiat nyski	7,7	8,1	7,7	7,4
Gmina Nysa	6,4	6,2	6,1	5,9

Źródło: BDL/GUS.

Również ze świadczeń rodzinnych na terenie gminy Nysa korzysta coraz mniej rodzin. Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci zmniejszyła się w latach 2008-2011 o 895 rodzin (z 2.954 do 2.059), liczba dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek – o 1.496 dzieci (z 5.133 do 3.637), a liczba dzieci do lat 17, na które przyznany był zasiłek rodzinny – o 1.347 dzieci (z 4.614 do 3.267). Tym samym, w latach 2008-2011 odnotowano spadek udziału dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny, w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku, z 45,1% w 2008 roku do 34,8% w 2011 roku.

[86] Za: *„Diagnoza ochrony zdrowia Województwa Opolskiego”* oraz *analiza SWOT, przygotowywana na potrzeby „Strategii w ochronie zdrowia w Województwie Opolskim na lata 2014-2020”*.
[87] Informacje na podstawie: www.klinikiserca.pl (07.08.2013)

Tabela 67. Korzystający ze świadczeń rodzinnych w gminie Nysa, lata 2008-2011.

	2008	2009	2010	2011
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	2.954	2.546	2.281	2.059
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – ogółem	5.133	4.444	4.022	3.637
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	4.614	4.028	3.633	3.267
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku				
Polska	46,0	41,1	37,6	35,1
Województwo opolskie	37,2	32,7	30,2	27,6
Powiat nyski	50,9	45,4	41,9	39,0
Gmina Nysa	45,1	40,4	37,6	34,8

Źródło: BDL/GUS.

Zadania z zakresu pomocy społecznej dla mieszkańców gminy Nysa świadczy Ośrodek Pomocy Społecznej w Nysie (jednostka organizacyjna gminy). W zakresie świadczeń, OPS w Nysie prowadzi wypłatę świadczeń rodzinnych: zasiłków rodzinnych oraz dodatków do zasiłku rodzinnego oraz świadczeń opiekuńczych: zasiłku pielęgnacyjnego i świadczeń pielęgnacyjnych. Średnia miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne w 2012 roku wynosiła 3.226 rodzin, zaś liczba wypłaconych miesięcznie świadczeń – 6.150. Zmniejszeniu w latach 2007-2012 podlegała liczba wypłaconych zasiłków rodzinnych: o 33.154 (z 71.413 do 38.259), a także dodatków do zasiłku rodzinnego: o 10.938 (z 26.948 do 16.010).

W przypadku zasiłków pielęgnacyjnych, w latach 2007-2012 nastąpił wzrost liczby wypłaconych świadczeń o 4.313 (z 15.395 do 19.708). Również zwiększeniu podlegała liczba wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych: o 1.999 świadczeń w okresie 2007-2012 (z 1.706 do 3.705).

W przypadku zapomogi z tytułu urodzenia dziecka w latach 2010-2012 odnotowano zmniejszenie się liczby wypłaconych świadczeń z 530 w 2010 roku do 437 w 2012 roku; zaś w przypadku świadczeń alimentacyjnych liczba wypłaconych świadczeń w 2012 roku wyniosła 7.209.

Tabela 68. Świadczenia realizowane w OPS w Nysie, lata 2007-2012[88].

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Świadczenia rodzinne - ogółem						
Średnia liczba pobierających rodzin miesięcznie	4.100	X	3.264	3.226	3.376	3.226
Liczba wypłaconych świadczeń - ogółem	115.894	X	95.0660	89.120	84.713	78.119
Liczba wypłacanych świadczeń - miesięcznie	9.658	X	7.922	7.427	7.059	6.150
Kwota świadczeń	11.161.348	X	10.201.693	11.096.246	11.073.437	10.753.958
Zasiłek rodzinny						
Liczba wypłaconych świadczeń	71.413	X	53.327	48.259	43.460	38.259
Kwota wypłaconych świadczeń	4.359.406	X	3.427.060	4.140.135	3.737.906	3.348.036
Dodatek do zasiłku rodzinnego						
Liczba wypłaconych świadczeń	26.948	X	21.668	19.564	18.076	16.010
Kwota wypłaconych świadczeń	1.539.498	X	2.765.698	2.462.153	2.289.985	2.041.868
Zasiłki pielęgnacyjne						
Liczba wypłaconych świadczeń	15.395	X	17.778	18.600	19.437	19.708
Kwota wypłaconych świadczeń	1.335.435	X	2.720.034	2.845.800	2.973.861	3.015.324
Świadczenia pielęgnacyjne						
Liczba wypłaconych świadczeń	1.706	X	1.765	2.167	3.057	3.705
Kwota wypłaconych świadczeń	716.520	X	766.901	1.118.338	1.568.865	1.911.730
Zapomoga z tytułu urodzenia dziecka						
Liczba wypłaconych świadczeń	432	X	522	530	503	437
Kwota wypłaconych świadczeń	432.000	X	522.000	530.000	503.000	437.000
Świadczenia alimentacyjne						
Liczba wypłaconych świadczeń	7485	X	7642	7724	7558	7209
Kwota wypłaconych świadczeń	1.631.343	X	2.281.066	2.406.024	2.469.072	2.450.828
Średnia liczba rodzin pobierających świadczenie	380	450	447	456	459	414

Źródło: Informacja z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie, lata 2007-2012 (www.ops-nysa.pl)

Realizując działania wobec dłużników alimentacyjnych, OPS w Nysie prowadził 348 postępowań. Przeprowadzono 148 wywiadów alimentacyjnych, skierowano 101 wniosków do PUP o aktywizację, 155 wniosków do starosty o zatrzymanie prawa jazdy i 211 wniosków do prokuratury o ściganie za przestępstwo. Osiągnięta ściągalność zadłużenia alimentacyjnego wyniosła 20,26% (OPS w Nysie, 2012).

[88]Sprawozdania z działalności OPS w poszczególnych latach różnią się, stąd różnica zakresu prezentowanych danych.

Tabela 69. Działania OPS wobec dłużników alimentacyjnych w gminie Nysa, lata 2007-2012[89].

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba postępowań	X	500	400	385	300	348
Ilość przeprowadzonych wywiadów alimentacyjnych	87	X	146	145	165	148
Liczba wniosków skierowanych do PUP o aktywizację	129	X	85	120	111	101
Ilość wniosków skierowanych do starosty o zatrzymanie prawa jazdy	17	X	215	204	71	155
Ilość wniosków skierowanych do prokuratury o ściganie za przestępstwo	X	X	215	241	226	211
Liczba dłużników zobowiązanych do rejestracji w PUP	X	X	X	43	23	x
Kwota zwrócona przez dłużników (w zł)	64.885,00	X	286.019,00	372.001,00	515.958,00	496.433,97
% ściągalności	7,6	X	12,54	15,46	20,9	20,26

Źródło: Informacja z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie, lata 2007-2012 (www.ops-nysa.pl)

W ramach OPS w Nysie funkcjonują także Klub Integracji Społecznej i Klub Umiejętności Społecznych. Głównym celem działalności KIS jest przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia wśród mieszkańców gminy Nysa, ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zaś KUS – nabycie przez podopiecznych OPS w Nysie umiejętności społecznych i wychowawczych. W zajęciach prowadzonych w klubie KIS w 2011 roku uczestniczyły 72 osoby, w tym 40 kobiet i 32 mężczyzn, którzy wzięli udział w 6 edycjach zajęć. Z kolei w 2 edycjach zajęć w klubie KUS udział wzięło 16 osób, w tym 13 kobiet i 3 mężczyzn, łącznie z otoczeniem w projektach KUS uczestniczyły 54 osoby.

W budynku OPS w Nysie mieści się Inkubator Organizacji Społecznych[90], prowadzona jest również świetlica środowiskowa z programem zajęć socjoterapeutycznych. Jest to placówka wsparcia dziennego, prowadząca zajęcia dla dzieci i młodzieży w wieku 6-16 lat, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci zaniedbanych wychowawczo, z rodzin niewydolnych wychowawczo, dzieci mających problemy z nauką i sprawiających problemy wychowawcze. Świetlica pełni funkcje opiekuńcze, wychowawcze, dydaktyczne, profilaktyczne i kompensacyjne.

W ramach zadań OPS w Nysie prowadzi także prace społecznie-użyteczne, wypłatę dodatków mieszkaniowych, zasiłków celowych, zasiłków stałych i okresowych, jak również ponosi odpłatność za świadczenia w zakresie dożywiania (1106 osób), pobyty w domu pomocy społecznej (za 65 osób) czy rodzinach zastępczych (10 dzieci), Pogotowiu Interwencji Społecznych (12 dzieci) i Domu Dziecka (8 dzieci; OPS w Nysie, 2012).

Jednym z zadań Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie jest świadczenie usług opiekuńczych. Usługi te, na podstawie zgłoszenia (przez krewnego, sąsiada, pracownika socjalnego, podopiecznego, itp.) i zaświadczenia wydanego przez lekarza pierwszego kontaktu, kierowane są głównie do ludzi samotnych, w dalszej kolejności do osób posiadających rodziny, które z różnych przyczyn nie mogą

[89]Sprawozdania z działalności OPS w poszczególnych latach różnią się, stąd różnica zakresu prezentowanych danych.

[90] Więcej informacji o Inkubatorze Organizacji Społecznych na s. 39.

zajmować się osobą chorą czy starszą. Na podstawie wydanej decyzji określa się zakres czynności wykonywanych przez opiekunki w domu podopiecznego, przy czym obejmują one głównie czynności pielęgnacyjne i gospodarcze, typu: sprzątanie, pranie, zakupy, załatwianie spraw urzędowych, toaleta, przygotowywanie posiłków, itp. Istnieje także możliwość nieodpłatnego wypożyczenia sprzętu rehabilitacyjnego. Zadania w zakresie usług opiekuńczych realizowane są przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Nysie w ramach pracy etatowych opiekunek, ale także umów zleceń, prac społecznie użytecznych i robót publicznych. Odpłatność na usługi opiekuńcze zależna jest od miesięcznych dochodów podopiecznych (zgodnie z tabelą odpłatności ustalaną przez Radę Miejską w Nysie), zaś stawka za 1 godzinę usług opiekuńczych OPS w Nysie wynosi 11 zł.

Usługami opiekuńczymi obejmowanych jest coraz więcej mieszkańców gminy – w 2012 roku świadczone były one 147 osobom, podczas gdy w roku 2007 było ich 118. Liczba wypracowanych godzin w ramach usług opiekuńczych wynosi łącznie 34.670 (w tym 30.364 godzin wypracowali pracownicy etatowi, pracownicy w ramach robót publicznych i umów-zleceń, a 4.306 godzin w ramach prac społecznie użytecznych). Mieszkańcom gminy Nysa świadczone są także specjalistyczne usługami opiekuńcze, którymi objęto 27 podopiecznych, realizując usługi w liczbie 4.211 godzin (OPS, 2012). W ramach zadań OPS w Nysie ponosi także odpłatność za pobyt 65 osób w domu pomocy społecznej (OPS, 2012).

Tabela 70. Działania OPS w Nysie wobec osób starszych i chorych, lata 2007-2012.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2007
Liczba osób, którym przyznano usługi opiekuńcze	118	131	133	143	139	147	29
Liczba osób w DPS, za które ponoszono odpłatność	x	60	50	54	66	65	5

Źródło: Informacja z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie, lata 2007-2012 (www.ops-nysa.pl) .

Oprócz usług opiekuńczych świadczonych przez OPS w Nysie, potrzebujący mieszkańcy gminy mogą skorzystać także z bezpłatnych świadczeń pielęgniarskich realizowanych przez Stację Opieki Caritas w Nysie (dla osób chorych, starszych, niepełnosprawnych czy samotnych) oraz w Centrum Medycznym BetaMed Oddział w Nysie (usługi opieki długoterminowej bezpłatne w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz usługi komercyjne).

W placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na terenie gminy Nysa znajduje się 309 miejsc, z których korzysta 307 mieszkańców (GUS, 2012). Wśród mieszkańców placówek stacjonarnej pomocy społecznej znajdują się: 63 osoby przewlekle chore psychicznie, 81 niepełnosprawnych intelektualnie, 59 bezdomnych (w noclegowni) i 104 osoby w podeszłym wieku (GUS, 2012).

Tabela 71. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej na terenie gminy Nysa, lata 2004-2012.

	2004	2006	2008	2010	2011	2012
placówki (z filiami)						
Gmina Nysa	4	4	4	4	4	4
miasto	3	3	3	3	3	3
obszar wiejski	1	1	1	1	1	1
domy pomocy społecznej						
Gmina Nysa	3	3	3	3	3	3
miasto	2	2	2	2	2	2
obszar wiejski	1	1	1	1	1	1
miejsca (łącznie z filiami)						
Gmina Nysa	293	268	290	285	301	309
miasto	173	163	180	180	196	204
obszar wiejski	120	105	110	105	105	105
mieszkańcy (łącznie z filiami)						
Gmina Nysa	298	275	295	384	391	307
miasto	173	164	185	178	181	203
obszar wiejski	125	111	110	206	210	104

Źródło: BDL/GUS.

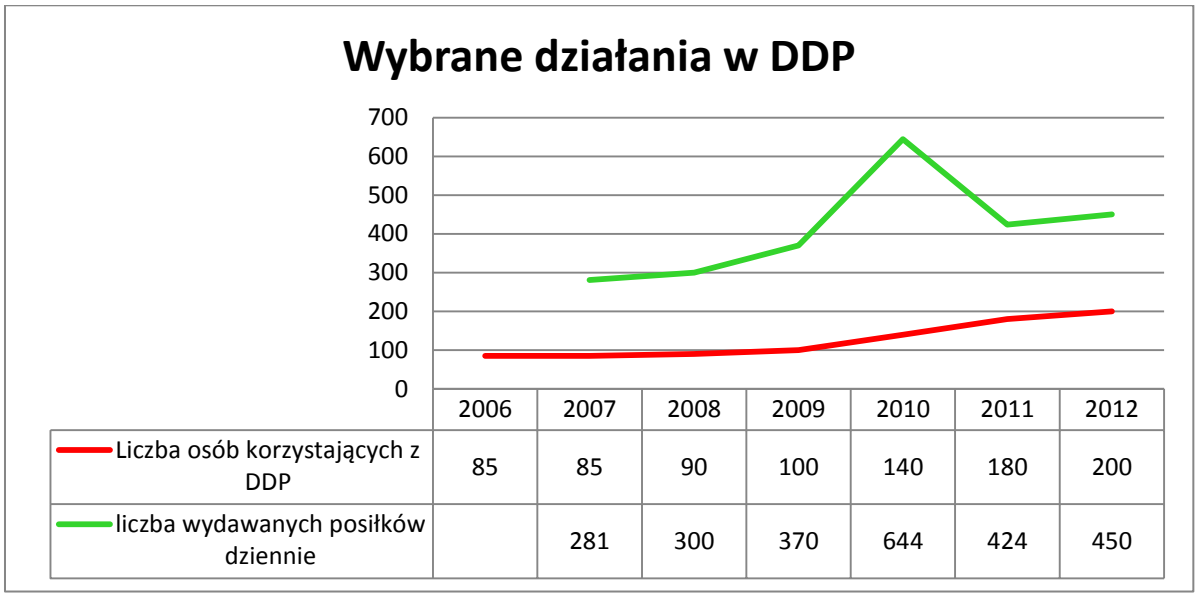
Jednostką organizacyjną gminy Nysa, podległą Urzędowi Miejskiemu w Nysie jest Dzienny Dom Pobytu im. Jerzego Kozarzewskiego w Nysie[91]. Jego podstawową funkcją jest wspieranie osób starszych i samotnych. Liczba osób korzystających z Domu Pomocy Społecznej wynosi 200 osób, zaś średnia wieku kształtuje się na poziomie 71,5 lat; w tym emerytów – 76,4 lata (DDP, 2012). Wyraźnie wzrosła liczba osób korzystających z Dziennego Domu Pobytu w Nysie na przestrzeni lat 2006-2012 – o 115 osób (wzrost na poziomie 135%).

W ramach swoich zadań DDP stwarza podopiecznym możliwość korzystania z różnego rodzaju atrakcji i zajęć, m.in.: masaży, gimnastyki dla bardziej i mniej sprawnych, placu do gry w petanque, kontroli masy ciała i ciśnienia, uczestnictwa w kursach komputerowych, grupie „nordic walking", wykładach na temat zdrowego stylu życia, warsztatach, indywidualnych konsultacjach ze specjalistami (psycholog, prawnik, rehabilitant), zabawach tanecznych, grach towarzyskich, piknikach i wycieczkach krajoznawczo-turystycznych, a także imprezach okolicznościowych czy „dniach otwartych".

Placówka Dziennego Domu Pobytu realizuje także zadania gminy w zakresie dożywiania, którym objęci są pensjonariusze Dziennego Domu Pobytu, podopieczni Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach wygranego przetargu w konsorcjum z Kuchnią CARITAS), a także dzieci z niektórych placówek przedszkolnych i szkolnych na terenie gminy (DDP, 2012). Średnio z posiłków korzysta dziennie 76 emerytów i rencistów, 196 podopiecznych Ośrodka Pomocy Społecznej oraz około 175 dzieci szkolnych i przedszkolnych. Na przestrzeni lat 2006-2012 widoczny jest stopniowy wzrost (poza 2010 rokiem, gdy osiągnięto maksymalną liczbę posiłków – 644) liczby posiłków wydawanych w ramach programu dożywania w gminie Nysa (z 281 posiłków dziennie w 2007 roku do 450 posiłków dziennie w 2012 roku).

[91] Informacje o DDP za: Informacja z działalności Dziennego Domu Pobytu za lata 2006-2012 (brak dokumentacji z poprzednich lat).

Rysunek 22. Liczba osób korzystających z Dziennego Domu Pobytu oraz liczba wydawanych posiłków w DDP, lata 2006-2012.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba osób korzystających z DDP	85	85	90	100	140	180	200
liczba wydawanych posiłków dziennie		281	300	370	644	424	450

Źródło: Informacja z działalności Dziennego Domu Pobytu za lata 2006-2012.

Na zlecenie gminy Nysa, Caritas Diecezji Opolskiej prowadzi Środowiskowy Dom Samopomocy w Nysie. Jest to placówka prowadząca działania wspierająco-aktywizujące dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W ŚDS odbywają się zajęcia z zakresu: terapii zajęciowej, umiejętności życia codziennego, umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, edukacyjne, spędzania czasu wolnego, socjoterapii, kinezyterapii, poradnictwa socjalnego, poradnictwa psychologicznego, terapii logopedycznej, psychoedukacji oraz zajęcia rozwijające umiejętności i zdolności manualne (np. ceramika, malarstwo, tkactwo, stolarstwo, rękodzieło artystyczne, zajęcia sportowe, informatyczne, kulinarne i umuzykalniające). Oprócz ww. zajęć, działalność ŚDS na rzecz podopiecznych obejmuje także współpracę z rodzinami osób z zaburzeniami psychicznymi, zajęcia przygotowujące do wejścia na rynek pracy, inicjowanie grup samopomocowych, integrację ze środowiskiem (imprezy okolicznościowe, np. „Wrześniowe Country"), współpracę międzynarodową i międzyinstytucjonalną. Wśród uczestników zajęć w Środowiskowym Domu Samopomocy znajdują się osoby niepełnosprawne intelektualne oraz przewlekle chore psychicznie, o różnym stopniu niepełnosprawności, zarówno kobiety, mężczyźni, jak i dzieci. Liczba uczestników zajęć w Środowiskowym Domu Samopomocy zwiększa się na przestrzeni lat: w 2004 roku[92] były to 43 osoby, zaś w 2012 roku – 60 osób (ŚDS, 2012).

Caritas Diecezji Opolskiej prowadzi także w Nysie noclegownię dla bezdomnych (Nysa, ul. Baligrodzkiej), dysponującą 60 miejscami noclegowych (w ciągu roku przebywa w niej około 120 osób). W latach 2002-2012 szeroko rozumianą pomocą w noclegowni objęto łącznie 1.080 osób. Spośród nich 61 osób usamodzielniło się, 12 osób umieszczono w Zakładzie Opiekuńczo-Leczniczym, 13 osób umieszczono w domu pomocy społecznej, 4 osoby uczęszczały do Środowiskowego Domu Samopomocy, 18 osób odbyło leczenie odwykowe w ośrodkach specjalistycznych, 32 osoby ukończyły kursy zawodowe, 5 osób powróciło do rodzin, 13 osób odbyło karę pozbawienia wolności, a 38 zmarło. Wobec osób zgłaszających się do noclegowni w Nysie, oprócz zapewnienia odpowiednich warunków bytowych (schronienie, wyżywienie, higiena), prowadzone są działania w zakresie pracy socjalnej, realizowane są indywidualne programy wychodzenia z bezdomności, motywowanie do podjęcia leczenia uzależnienia od alkoholu, ale także działania w zakresie aktywizacji zawodowej oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu bezdomnych.

[92] Środowiskowy Dom Samopomocy w Nysie prowadzi działalność od 2004 roku.

8.3. Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwa w gminie Nysa strzegą funkcjonariusze Policji, Straży Pożarnej oraz Straży Miejskiej. W Komendzie Powiatowej Policji w Nysie, na terenie gminy pracuje 12 dzielnicowych, dbających o ład i porządek w mieście i obszarach wiejskich gminy Nysa[93]. Policjanci na terenie powiatu nyskiego[94] najczęściej mają styczność z przestępstwami o charakterze kryminalnym, w tym zwłaszcza z kradzieżami i włamaniami. Ogółem w powiecie stwierdzono w 2011 roku 5.265 przestępstw, co daje wskaźnik na poziomie 369,5 przestępstw na 1.000 ludności. Wykrywalność przestępstw stwierdzonych na terenie powiatu nyskiego kształtuje się na poziomie 77,1% i jest nieznacznie wyższa niż wykrywalność przestępstw w skali województwa (73,5%). Do przestępstw o najwyższym stopniu wykrywalności należą zabójstwa (100%), przestępstwa drogowe (99,1%), przestępstwa o charakterze gospodarczym (97,4%), uszczerbek na zdrowiu (91,4%) oraz udział w bójce lub pobiciu (89,4%). Najniższa wykrywalność przestępstw występuje w przypadku kradzieży samochodu – jedynie 36,7%, przy czym policjanci z powiatu nyskiego są w tym obszarze skuteczniejsi niż wynosi średnia wojewódzka (27,1%).

Tabela 72. Przestępstwa w powiecie nyskim, 2011.

	Liczba stwierdzonych przestępstw w gminie	Wykrywalność w powiecie	Wykrywalność w województwie
Ogółem	5265	77,1	73,5
Na 1.000 ludności	369,5	-	-
Przestępstwa o charakterze kryminalnym			
ogółem	3358	65,6	66,7
zabójstwo	4	100,0	100,0
uszczerbek na zdrowiu	58	91,4	90,2
udział w bójce lub pobiciu	94	89,4	78,8
rozbój, kradzież rozbójnicza	62	71,0	77,6
kradzież z włamaniem	565	40,9	37,1
kradzież rzeczy	815	41,1	41,2
w tym kradzież samochodu	30	36,7	27,1
Przestępstwa o charakterze gospodarczym	908	97,4	96,9
Przestępstwa drogowe	867	99,1	99,3

Źródło: Województwo Opolskie 2012 – podregiony, powiaty, gminy. Urząd Statystyczny w Opolu.

Z danych Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Nysie wynika, iż w 2012 roku w gminie Nysa miało miejsce 555 zdarzeń, do których wzywane były służby straży pożarnej. Łącznie w tym okresie odnotowano 293 pożary, 241 zagrożeń miejscowych oraz 21 fałszywych alarmów.

W zdarzeniach, w których uczestniczyli strażacy, poszkodowanych zostało łącznie 188 osób, w tym 164 stanowiły osoby ranne, a 24 – ofiary śmiertelne. Więcej ofiar odnotowano w przypadku miejscowych zagrożeń (23 ofiary śmiertelne i 147 rannych, w tym 1 strażak), niż w pożarach (1 ofiara śmiertelna i 17 rannych, w tym 2 strażaków). W porównaniu do 2011 roku odnotowano

[93] http://www.opolska.policja.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=273&Itemid=309 (05.09.2013)

[94] Zgodnie z informacjami uzyskanymi z Komendy Głównej Policji, Policyjna Statystyka Przestępczości dotyczy terenu działania danej jednostki Policji – obszar ten nie pokrywa się z podziałem administracyjnym kraju. W związku z tym KGP nie dysponuje danymi statystycznymi dla gminy Nysa (statystyka na tym terenie obejmuje obszar działalności Komendy Powiatowej Policji w Nysie).

więcej ofiar śmiertelnych i mniej rannych, ale także większe straty i wyższą wartość uratowanego mienia (KP PSP oraz OSP, 2012).

Tabela 73. Poszkodowani w zdarzeniach wg KP PSP i OSP, lata 2011-2012.

	2011	2012
Ofiary śmiertelne	21	24
Ratownicy	0	0
Inne osoby	21	24
Ranni	181	164
Ratownicy	4	3
Inne osoby	177	161
Straty ogółem (pln)	3.701.100	4.835.800
Uratowane mienie (pln)	16.554.000	28.845.000

Źródło: Sprawozdanie Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Nysie oraz Ochotniczych Straży Pożarnych w gminie Nysa, lata 2011, 2012.

Strażacy Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej w Nysie uczestniczą w ćwiczeniach w ramach doskonalenia zawodowego (w 2012 roku zorganizowano po 9 ćwiczeń dla każdej jednostki, na wszystkich zmianach służbowych, tj. 27 ćwiczeń), organizowane są również zawody sportowo-pożarnicze. Jednostki OSP podlegają corocznemu przeglądowi operacyjno-technicznemu, uczestniczą w spotkaniach i naradach w celu poprawy funkcjonowania jednostek, organizują spotkania prewencyjne dla dzieci i młodzieży, prowadzą zabezpieczenia przeciwpożarowe na wszelkich imprezach publicznych, a także organizują spotkania i pokazy w placówkach oświatowych i na festynach z okazji Dni Ochrony Przeciwpożarowej.

Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych w gminie Nysa uczestniczyły w 2012 roku łącznie w 82 zdarzeniach, w tym 51 pożarach i 31 miejscowych zagrożeniach. Większość zdarzeń miała miejsce na terenie gminy, strażacy z OSP okazjonalnie uczestniczyli w zdarzeniach poza tym terenem (3 pożary i 1 fałszywy alarm). Najwięcej pożarów odnotowano przez OSP w Niwnicy (11), Kopernikach (9) oraz Rusocinie (7), zaś miejscowych zagrożeń – w Przełęku (6) i Wierzbięcicach (5).

Tabela 74. Zdarzenia w ramach działalności OSP w gminie Nysa, 2012 rok.

L.p.	Nazwa jednostki	Łącznie	pożary		miejscowe zagrożenia	fałszywe alarmy
			gmina	poza gminą	w gminie	w gminie
1.	Rusocin	10	7	1	2	
2.	Domaszkowice	4	2		2	
3.	Kępnica	3	1		1	1
4.	Koperniki	12	9		3	
5.	Wierzbięcice	9	4		5	
6.	Lipowa	2	1		1	
7.	Kubice	6	5		1	
8.	Przełęk	12	5	1	6	
9.	Regulice	5		1	4	
10.	Wyszków Śląski	4	3		1	
11.	Niwnica	15	11		4	

Źródło: Sprawozdanie Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Nysie oraz Ochotniczych Straży Pożarnych w gminie Nysa, lata 2011, 2012.

Działalność i zadania Straży Miejskiej w gminie Nysa określa ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz.U. Nr 123 poz. 779 ze zm.). W skład nyskiej jednostki wchodzą: Referat Patrolowo – Interwencyjny i Monitoringu, Zespół ds. Ruchu Drogowego oraz Zespół ds. Wykroczeń.

Liczba interwencji podejmowanych przez strażników miejskich w gminie Nysa kształtuje się na zróżnicowanym poziomie, podlegając licznym wahaniom na przestrzeni lat 2001-2012. Ogółem w 2012 roku podjęto 5.012 interwencji: wobec 1.581 sprawców zastosowano pouczenie, zwrócenie uwagi, ostrzeżenie lub inne środki oddziaływania wychowawczego, wystawiono 3.268 mandatów na łączną kwotę 319.980 zł, a w 163 przypadkach skierowano wnioski o ukaranie do Sądu Grodzkiego.

Tabela 75. Działania Straży Miejskiej na terenie gminy Nysa, lata 2001-2012.

	liczba interwencji	liczba mandatów	liczba wniosków o ukaranie do Sądu Grodzkiego	liczba pouczeń
2001	3.381	805	190	2.322
2002	5.644	1.239	90	4.331
2003	5.307	1.529	176	3.778
2004	5.709	1.170	105	4.434
2005	9.173	1.666	156	7.351
2006	7.383	1.464	127	5.792
2007	6.281	1.168	73	5.040
2008	5.718	2.713	267	2.738
2009	8.268	3.515	786	3.967
2010	6.887	2.730	597	3.560
2011	3.657	1.564	391	1.702
2012	5.012	3.268	163	1.581

Źródło: Ewidencja etatów, wyposażenia oraz wyników działań Straży. Straż Miejska Nysa, lata 2002- 2012.

Podstawą podjęcia działań przez Straż Miejską są najczęściej wykroczenia związane z kodeksem wykroczeń (85% interwencji w 2012 roku), znacznie rzadziej wykroczenia zawarte w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (7,6% w 2012 roku), a także ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (5% w 2012 roku). Wśród wykroczeń popełnianych w gminie Nysa dominują wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji (871 wykroczeń w 2012 roku tj. 76,5% interwencji), jak również wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego (175 interwencji w 2012 roku) i wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu (136 wykroczeń). Oprócz interwencji podejmowanych z tytułu popełnionych wykroczeń, strażnicy miejscy wykonują także inne działania, obejmujące m.in. konwojowanie dokumentów, przedmiotów wartościowych lub pieniędzy na potrzeby gminy, unieruchamianie pojazdów przez zastosowanie urządzeń do blokowania kół czy udział w patrolach mieszanych z policjantami Wydziału Ruchu Drogowego oraz Referatu Dzielnicowych.

W Nysie zbudowany został także nowoczesny system monitoringu wizyjnego, na który gmina otrzymała dofinansowanie z rządowego programu ograniczania przestępczości i zachowań aspołecznych „Razem bezpieczniej" obszar 4.1 Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania, realizowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Całkowity koszt realizacji zadania zainstalowania monitoringu wyniósł ponad 1,2 mln zł, z czego w ramach ww. dofinansowania otrzymano 100 tys. zł. System monitoringu składa się z 12 kamer (słup w Rynku, słup przy Wieży Ziębickiej, narożnik budynku – Rynek 32, budynek przy ul. E. Gierczak 1, 1A; słup oświetleniowy – skrzyżowanie Prudnickiej z Mariacką; budynek przy ul. Moniuszki 8; słupy przy Al. Lompy; słup na skrzyżowaniu Brackiej z Celną; narożnik budynku przy ul. 22 Stycznia) oraz centrum zarządzania w Straży Miejskiej.

W ramach prowadzonego od stycznia 2013 roku monitoringu gminy Nysa strażnicy miejscy podjęli łącznie 288 interwencji. Większość z nich dotyczyła spożywania alkoholu w miejscach publicznych, w dalszej kolejności zdarzały się interwencje związane z ruchem drogowym oraz awariami urządzeń.

Tabela 76. Interwencje podejmowane przez Straż Miejską na podstawie monitoringu (od 01.01.2013).

Typ interwencji	Ilość
spożywanie alkoholu	130
nieprawidłowe parkowanie	38
awarie urządzeń	21
postój przejście dla pieszych	19
zanieczyszczenie miejsca/drogi/chodnika/placu	15
osoba leżąca-chodnik, ławka, klatka	14
zakaz zatrzymywania/postoju	9
zakaz ruchu	8
blokada-nieprawidłowe parkowanie	6
blokada-zakaz zatrzymywania/postoju	6
ogłoszenia-plakaty	5
zakłócenie spokoju	3
zajęcie pasa drogowego	3
postój na skrzyżowaniu	2
zagrożenie w ruchu drogowym	1
dewastacje	1
nieporządek	1
niszczenie-ławki, kosza, lampy	1
kontenery-nieporządek	1
pożar	1
kradzież	1
uszkodzone znaki, droga-dziury	1
wypadek-kolizja drogowa	1

Źródło: Podsumowanie interwencji – typami, Straż Miejska Nysa, lata 2010, 2011, 2012.

Oprócz aktywności służb porządkowych, samorząd gminy Nysa podejmuje dodatkowe działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa na jej terenie. Obejmują one m.in.: zawieranie porozumień między gminą a Komendą Powiatową Policji – w celu zwiększenia patroli na terenie gminy, wsparcie Komendy Powiatowej Policji np. przy zakupie psa służbowego oraz laserowego miernika prędkości, prowadzenie lekcji dotyczących bezpieczeństwa wśród uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych przez strażników miejskich, czy system monitoringu we wszystkich szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie miasta oraz w niektórych szkołach i przedszkolach w sołectwach.

W celu przeciwdziałania patologiom i uzależnieniom (szczególnie alkoholizmowi i narkomanii) władze gminy Nysa realizują działania podejmowane na podstawie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Nysa" oraz gminnych programów tj.: „Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych", „Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii", „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie", a także „Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2012-2014."

W 2012 roku na terenie gminy Nysa zrealizowano 10 zadań w zakresie profilaktyki uzależnień[95].

Na realizację zadań wynikających z *„Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych"* przeznaczane są m.in. środki pochodzące z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów

[95] Za: *„Diagnoza ochrony zdrowia Województwa Opolskiego* oraz *analiza SWOT", przygotowywana na potrzeby „Strategii w ochronie zdrowia w Województwie Opolskim na lata 2014-2020"*.

alkoholowych. Wysokość tych środków zwiększa się każdego roku: w 2006 roku na zadania związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi przeznaczono kwotę 680.000 zł, zaś w 2012 roku już 2.347.466,08 zł (GPPiRPA, 2012). Zadania programu w gminie Nysa realizowane były przez:

- dotacje dla organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów wymienionych w ustawie o pożytku publicznego i wolontariacie, udzielane w ramach otwartego konkursu ofert: m.in. na prowadzenie działań o charakterze opiekuńczo-wychowawczym dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych oraz dla dzieci i młodzieży z sołectw gminy, prowadzenie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w ramach programu profilaktycznego, organizowanie lokalnych imprez profilaktycznych, organizowanie wypoczynku (w tym półkolonii letnich) dla dzieci i młodzieży promujących zdrowy styl życia i obejmujących zagadnienia profilaktyki uzależnień;
- zlecanie realizacji zadań podmiotom prawnym i osobom fizycznym oraz zakup usług: m.in. prowadzenie zajęć terapeutycznych i pozaterapeutycznych dla młodzieży w ramach programu leczniczego, prowadzenie programów terapeutycznych i odwykowych dla dorosłych w ramach programu leczniczego, prowadzenie terapii dla współuzależnionych (m.in. praca z rodziną), organizowanie półkolonii letnich/wypoczynku dla dzieci i młodzieży promujących zdrowy styl życia i połączonych z warsztatami z zagadnień profilaktyki uzależnień, organizowanie i udział w profilaktycznych kampaniach edukacyjnych, organizowanie lokalnych imprez profilaktycznych, prowadzenie świetlic środowiskowych z programem zajęć socjoterapeutycznych, zakup alkogogli;
- zadania prowadzone przez placówki oświatowe gminy Nysa, Ośrodek Pomocy Społecznej i Nyski Ośrodek Rekreacji: m.in. prowadzenie pozalekcyjnych zajęć dla dzieci i młodzieży w ramach programu profilaktycznego, organizacja półkolonii zimowych i letnich promujących zdrowy styl życia (placówki oświatowe), sportowe zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży (NOR), prowadzenie programów dla rodzin z problemami uzależnień i przemocy („Masz wybór"), przeciwdziałanie wykluczeniu i marginalizacji oraz działania na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej osób uzależnionych i ich rodzin („Pedagog ulicy"), wspieranie działalności Klubu Integracji Społecznej i Klubu Umiejętności Społecznej (OPS);
- wykonanie monitoringu miasta celem ograniczenia liczby negatywnych zdarzeń wynikających z nadmiernego spożycia alkoholu i stosowania przemocy;
- działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GPPiRPA, 2012).

Realizacja zadań wynikających z *„Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Gminy Nysa na lata 2012-2016"*[96] finansowana jest m.in. ze środków pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Wysokość środków wyodrębnianych w ramach wspólnego budżetu na działania wynikające wyłącznie z GPPN zwiększa się rokrocznie: w 2008 roku wyodrębniono 10.980 zł, zaś w 2012 roku na przeciwdziałanie narkomanii w gminie przeznaczono kwotę 48.800 zł (GPPN, 2012). Do głównych celów i zadań gminy w tym obszarze należą: minimalizowanie problemów społecznych i zdrowotnych związanych z przeciwdziałaniem uzależnieniom (prowadzenie działań profilaktycznych, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki szkolnej i rodzinnej; prowadzenie działań terapeutycznych, ze szczególnym uwzględnieniem terapii indywidualnej i grupowej, współdziałanie merytoryczne i wspieranie finansowe instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych realizujących zadania gminne z zakresu przeciwdziałania narkomanii) oraz podniesienie kwalifikacji i kompetencji grup zawodowych mających styczność z osobami

[96] W latach poprzednich: *Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Gminy Nysa na lata 2006-2008* oraz *Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Gminy Nysa na lata 2009-2011*.

eksperymentującymi i uzależnionymi od narkotyków. W ramach realizacji zadań wynikających z zapisów GPPN w gminie Nysa prowadzone były:

- poradnictwo dla osób eksperymentujących, uzależnionych i używających narkotyków oraz terapia indywidualna i grupowa – zrealizowano 100 godzin konsultacji diagnostycznych, poradnictwa psychologicznego i działań terapeutyczno-motywujących; 40 godzin zajęć indywidualnych i 48 godzin zajęć grupy terapeutycznej (SZOZ „DORMED");
- programy skierowane do dzieci i młodzieży z grup ryzyka (środowisk marginalizowanych, zagrożonych wykluczeniem społecznym i demoralizacją, ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) – spotkania realizowane w ramach 3 edycji projektu „Pedagog ulicy";
- wsparcie szkolnych programów profilaktyki w zakresie działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie uzależnieniom oraz promocję zdrowego stylu życia – zrealizowano 46 projektów szkolnych;
- cykl szkoleń i spotkań edukacyjnych dotyczących podnoszenia świadomości dotyczącej problemów narkotykowych i uzależnień – Edukacyjny Program Profilaktyczny, którym w ramach 34 godzin objęto 786 uczniów z 32 klas nyskich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych (GNNP, 2012).

Zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie prowadzone są w gminie Nysa w oparciu o *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2010-2014*. W ramach realizowanych zadań beneficjenci mieli możliwość skorzystania z uczestnictwa w grupie wsparcia dla ofiar przemocy, grupie dla sprawców przemocy w rodzinie, mieszkania socjalnego dla ofiar, a także poradnictwa i działań edukacyjnych w obszarze przemocy w rodzinie.

Dla skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinach w gminie Nysa powołano *Interdyscyplinarny Zespół*, w którego skład wchodzą przedstawiciele instytucji stykający się w codziennej pracy z problemem przemocy w rodzinach, tj. Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komendy Powiatowej Policji, Gminnego Zarządu Oświaty, Zespołu Opieki Zdrowotnej w Nysie, Prokuratury Rejonowej w Nysie, organizacji pozarządowych (Caritas Diecezji Opolskiej Rejon Nysa), Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Rodzinnych i Nieletnich oraz specjaliści ds. przeciwdziałania przemocy (9 osób). Głównym celem działania zespołu jest koordynacja działań instytucjonalnych oraz specjalistycznych podejmowanych przez różne podmioty na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W ramach prowadzonych przez Interdyscyplinarny Zespół działań w 2012 roku wszczęto procedurę „Niebieskiej Karty"[97] dla 137 rodzin, w których znajdowało się 105 dzieci. Zdecydowana większość „Niebieskich Kart – A" wpływa do Zespołu z Policji (114 kart), znacznie mniej z Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie (12 kart), Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (7 kart), zaś pojedyncze z instytucji oświatowych i ochrony zdrowia (po 2 karty). W ramach działań Zespołu wpłynęło 114 wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – C" oraz 91 wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – D", a sam Zespół złożył 4 zawiadomienia na policję lub do prokuratury w sprawie przemocy w rodzinie (na podst. art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie; Dz. U. 2005 nr 180 poz. 1493) oraz 7 wniosków do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Zespół Interdyscyplinarny, 2012).

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych stwierdziła podejrzenie przemocy w rodzinie u 141 nyskich rodzin z problemem alkoholowym. W rodzinach tych znajdowało się

[97] Zgodnie z Art. 9d., ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2005 nr 180 poz. 1493, z późn. zm.): *„Procedura „Niebieskie Karty" obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie."*

102 dzieci. 36 ofiar przemocy w rodzinie zostało skierowanych przez GKRPA do udziału w grupach wsparcia dla współuzależnionych, 51 osób do grup terapeutycznych, 44 osoby do grupy samopomocowej, a 171 ofiar przemocy zostało poinformowanych o możliwości zobowiązania osoby podejrzanej o stosowanie przemocy do podania się leczeniu. 128 osobom udzielono pomocy w innych formach. Działania wobec sprawców przemocy w rodzinie obejmowały: poddanie dobrowolnemu leczeniu odwykowemu i opracowanie planu leczenia (137 osób) oraz złożenie sądowych wniosków o zobowiązanie sprawców przemocy w rodzinie do podjęcia leczenia (50 osób; GKRPA, 2012).

Ośrodek Pomocy Społecznej w Nysie stwierdził podejrzenie wystąpienia przemocy u 31 rodzin będących klientami OPS. W rodzinach tych znajdowało się 44 dzieci. 31 ofiar przemocy w rodzinie skierowano do bezpłatnej pomocy, w tym prawnej (18 osób), medycznej (1 osoba), poradnictwa zawodowego (4 osoby) i rodzinnego (8 osób) oraz pracy socjalnej (31 osób), a także udzielono pomocy pieniężnej (31 osób). 3 dzieci, ofiar przemocy w rodzinie, zostało skierowanych do placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego (OPS, 2012).

8.4. Edukacja

8.4.1. Żłobki

Zgodnie z danymi Gminnego Zarządu Oświaty w gminie Nysa w roku szkolnym 2012/2013 prowadzone są 3 żłobki: Żłobek nr 1, liczący 3 oddziały, w których przebywało 98 dzieci; Żłobek nr 2 z 2 oddziałami i 53 dzieci oraz 1 placówka prywatna, sprawująca opiekę nad 10 dzieci.

Tabela 77. Wychowanie żłobkowe w gminie Nysa, rok szkolny 2012/2013.

	liczba dzieci	liczba oddziałów
PLACÓWKI PUBLICZNE prowadzone przez gminę Nysa		
Żłobek Miejski nr 1 „Jedyneczka", Nysa, ul. J. Kusocińskiego 2	98	3
Żłobek nr 2, Nysa, ul. Grodkowska 30	53	2
PLACÓWKA PRYWATNA		
Świat Malucha Prywatny Żłobek, Nysa, ul. Bohaterów Warszawy 8/2	10	1
Razem gmina	**161**	**6**

Źródło: Dane Gminnego Zarządu Oświaty, rok szkolny 2012/2013.

Analiza danych dotyczących korzystania ze żłobków w gminie Nysa w perspektywie ostatnich 10 lat wskazuje na rosnące zapotrzebowanie na tego typu usługi. W latach 2004-2010 funkcjonował 1 żłobek, zaś w ostatnich dwóch latach przybyły kolejne 2 placówki. Wraz ze zwiększaniem liczby placówek rośnie liczba dostępnych miejsc oraz liczba dzieci przebywających w żłobkach. Obecnie żłobki w gminie Nysa dysponują 165 miejscami, co stanowi wzrost o 70 miejsc, tj. o 74%, w porównaniu do 2004 roku (GUS, 2012).

Na dzień 31.XII.2012 roku w żłobkach w gminie znajdowało się 162 dzieci – ponad dwukrotnie więcej niż w 2004 roku. Pod względem wieku wśród dzieci uczęszczających do żłobków dominują dzieci w wieku lat 2 (89 dzieci tj. 55% ogółu dzieci w 2012 roku) oraz 1 roku (45 dzieci, tj. 27,8% ogółu). W tych dwóch kategoriach wiekowych na przestrzeni lat 2006-2012 nastąpił zdecydowany wzrost liczby dzieci przebywających w żłobkach w gminie: w przypadku dzieci rocznych wzrost wyniósł 165%, a w przypadku dwulatków – 134%.

Przedstawiając sytuację w gminie na tle innych jednostek administracyjnych widoczna jest podobna wszędzie tendencja – dzieci w żłobkach przybywa. Największą dynamiką odznacza się województwo opolskie, w którym w latach 2004-2012 liczba dzieci uczęszczających do żłobków zwiększyła się o 136,2%. W skali kraju nastąpił wzrost o 116,6%, zaś gmina Nysa uplasowała się na trzecim miejscu, wyprzedzając powiat nyski, w którym nastąpił wzrost liczby dzieci korzystających ze żłobków na poziomie 88,7%.

Tabela 78. Żłobki w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2004
Żłobki	2	1	1	1	1	2	3	2
miejsca (łącznie z oddziałami)	140	95	95	100	105	129	165	70
dzieci (łącznie z oddziałami) 31 XII								
Polska	x	20.823	25.077	30.187	33.628	36.664	45.111	116,6%
Województwo opolskie	x	817	938	999	1.229	1.310	1.930	136,2%
Powiat nyski	x	141	157	172	187	219	266	88,7%
Gmina Nysa	x	80	87	97	105	129	162	102,5%

Źródło: BDL/GUS.

8.4.2. Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne na terenie gminy Nysa prowadzone jest w przedszkolach oraz oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

Na terenie gminy Nysa funkcjonuje 16 placówek przedszkolnych, w tym 12 prowadzonych przez gminę (8 przedszkoli miejskich z oddziałami zamiejscowymi w sołectwach Hajduki, Kępnica, Rusocin oraz 4 zespoły szkolno-przedszkolne na terenach wiejskich), 3 prowadzone przez stowarzyszenia i 1 prywatna (rok szkolny 2012/2013). Największą z placówek przedszkolnych jest Przedszkole nr 12 w Nysie, dysponujące 10 oddziałami i sprawujące opiekę nad 250 dziećmi. Ogółem w placówkach publicznych przebywało w roku szkolnym 2012/2013, w 59 oddziałach, 1.381 dzieci (92% wszystkich dzieci uczęszczających w gminie do przedszkoli), w tym 1.072 dzieci w wieku od 3 do 5 lat (77,6% ogółu dzieci w placówkach przedszkolnych) i 309 w wieku 6 lat. W placówkach publicznych prowadzonych przez stowarzyszenia znajdowało się 67 dzieci, przy czym 28 dzieci w przedszkolu w Domaszkowicach, 26 w Lipowej i 13 w Przełęku. Na terenie gminy Nysa w roku szkolnym 2012/2013 funkcjonowała także jedna prywatna placówka przedszkolna z 3 oddziałami i 52 dziećmi.

Łącznie w gminie do przedszkoli uczęszcza 1.500 dzieci, w tym 1.157 dzieci w wieku od 3 do 5 lat (77,1% ogółu uczęszczających dzieci) i 343 dzieci w wieku 6 lat (22,9%; GZO, 2012/2013).

Tabela 79. Wychowanie przedszkolne w gminie Nysa, rok szkolny 2012/2013.

	liczba dzieci w wieku		liczba oddziałów
	od 3 do 5 lat	6 lat	
PLACÓWKI PUBLICZNE prowadzone przez gminę Nysa			
nr 1; Nysa, ul. Boh. Warszawy 48	91	28	5
nr 5; Nysa, ul. Boh. Warszawy 13	92	27	6
nr 6; Nysa, ul. Armii Krajowej 9	124	26	6
nr 8; Nysa, ul. Tkacka 2	99	26	5
nr 9; Nysa, ul. Sudecka 7	81	19	4
nr 10; Nysa, ul. 11 Listopada 8A	102	46	6
nr 12; Nysa, ul. Podolska	189	61	10
nr 14; Nysa, ul. Grodkowska 30	85	15	4
Biała Nyska	58	14	3
Goświnowice (z oddziałem w Radzikowicach)	43	15	3
Hajduki (oddział Przedszkola nr 12)	11	8	1
Kępnica (oddział Przedszkola nr 12)	19	3	1
Koperniki	19	7	1
Niwnica	27	7	2
Rusocin (oddział Przedszkola nr 14)	16	7	1
Wierzbięcice (oddział zamiejscowy Przedszkola w Niwnicy)	16	0	1
razem: **1.381**	**1.072**	**309**	**59**
PLACÓWKI PUBLICZNE prowadzone przez stowarzyszenia			
Domaszkowice	21	7	2
Przełęk	8	5	1
Lipowa	16	10	2
Razem prowadzone przez stowarzyszenia: **67**	**45**	**22**	**5**
Placówka prywatna			
„SMERF”	40	12	3
Razem gmina: **1.500**	**1.157**	**343**	**67**

Źródło: Dane Gminnego Zarządu Oświaty, rok szkolny 2012/2013.

Wychowaniem przedszkolnym w gminie Nysa objętych jest 76,2% dzieci w wieku 3-5 lat i 77,7% dzieci w wieku 3-6 lat (GUS, 2012). Odsetki te najwyższe wartości osiągnęły w 2009 roku, gdy wychowaniem przedszkolnym objęto 82% dzieci 3-5 letnich i 85% dzieci 3-6 letnich. Zdecydowanie lepiej sytuacja przedstawia się na obszarze miasta, gdzie wychowaniem przedszkolnym objętych jest 87,5% dzieci w wieku 3-5 lat (wzrost z 52,8% w 2002 roku) i 89,2% dzieci w wieku 3-6 lat. W przypadku terenów wiejskich edukacja przedszkolna prowadzona jest wobec mniej niż połowy wszystkich dzieci w wieku 3-5 lat i 3-6 lat: po 46,4% (GUS, 2012).

Sytuacja w zakresie odsetka dzieci objętych edukacją przedszkolną w gminie Nysa jest podobna do sytuacji w powiecie nyskim i województwie opolskim, a jednocześnie nieznacznie lepsza niż wskazuje średnia krajowa. W skali kraju do przedszkoli zapisanych jest bowiem 69,7% dzieci w wieku 3-5 lat oraz 71,6% dzieci w wieku 3-6 lat. Zmiany w odsetku liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli w gminie Nysa odznaczają się stosunkowo najmniejszą dynamiką – na przestrzeni lat 2004-2012 odsetek dzieci w wieku 3-5 zwiększył się w gminie o 18,6% (w skali kraju odnotowano wzrost aż o 31,5%), zaś dzieci w wieku 3-6 lat o 10,9% (w skali kraju 17,9%).

Tabela 80. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym, lata 2004-2012 (%).

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2002
dzieci w wieku 3 - 5 lat							
Polska	38,2	44,6	52,7	62,6	69,2	69,7	31,5
Województwo opolskie	56,1	64,5	72,7	76,6	78,9	77,9	21,8
Powiat nyski	55,3	64,3	72,5	74,6	76,8	76,1	20,8
Gmina Nysa	57,6	68,8	78,2	76,8	79,1	76,2	18,6
Miasto	61,5	74,7	82,0	85,4	89,8	87,5	26,0
obszar wiejski	46,3	49,7	67,0	51,9	49,5	46,4	0,1
dzieci w wieku 3 - 6 lat							
Polska	53,7	58,3	63,1	68,0	70,8	71,6	17,9
Województwo opolskie	65,7	71,6	77,9	78,8	79,0	79,3	13,6
Powiat nyski	65,1	70,5	77,5	76,9	76,9	77,0	11,9
Gmina Nysa	66,8	72,8	81,9	78,3	77,8	77,7	10,9
Miasto	70,6	79,1	86,5	87,9	88,8	89,2	18,6
obszar wiejski	56,2	53,8	67,6	50,2	47,2	46,4	-9,8

Źródło: BDL/GUS.

8.4.3. Szkoły podstawowe

Na terenie gminy Nysa znajduje się 13 szkół podstawowych, w tym 9 prowadzonych przez gminę Nysa i 4 prowadzone przez inne podmioty:

- Szkoła Podstawowa nr 1 w Nysie, ul. Bohaterów Warszawy
- Szkoła Podstawowa nr 3 w Nysie, ul. Krawiecka
- Szkoła Podstawowa nr 5 w Nysie, ul. Emilii Gierczak
- Szkoła Podstawowa nr 10 z oddziałami integracyjnymi w Nysie, ul. 11 Listopada
- Szkoła Podstawowa w Białej Nyskiej
- Szkoła Podstawowa w Goświnowicach
- Szkoła Podstawowa w Kopernikach
- Szkoła Podstawowa w Niwnicy
- Sportowa Szkoła Podstawowa, ul. Bramy Grodkowskiej
- Publiczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przedszkolnymi Stowarzyszenia Rozwoju i Odnowy Wsi Domaszkowice
- Publiczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Przełęk
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa, ul. Kościuszki
- Szkoła Podstawowa w Lipowej, Stowarzyszenie Nasza Lipowa

Spośród szkół podstawowych gminy Nysa, 6 placówek funkcjonuje na terenie miasta i jest to liczba niezmienna od 2002 roku. Na obszarach wiejskich prowadzonych jest 7 szkół podstawowych – ich liczba zmniejszyła się od 2003 roku o 3 placówki (GUS, 2012).

Dane statystyczne wskazują na stałe zjawisko ubywania dzieci w szkołach podstawowych. W 2002 roku w gminie uczęszczało do nich 4296 dzieci, w 2012 roku liczba ta spadła o 1.583 uczniów, do poziomu 2.713 uczniów. Podobnie zmniejszała się liczba absolwentów szkół podstawowych – z 838 w 2002 roku do 453 osób w 2012 roku. Tendencja spadkowa w zakresie liczby uczniów szkół podstawowych dotyczy szkół we wszystkich jednostkach administracyjnych – spada liczba dzieci w szkołach w powiecie, województwie i kraju. Zaawansowanie tego procesu jest jednak większe w jednostkach na terenie województwa opolskiego niż w skali kraju. Ogółem w Polsce liczba dzieci

w szkołach podstawowych zmniejszyła się o 27,4%; w przypadku województwa opolskiego odnotowano spadek o 35,5%, zaś w powiecie nyskim o 40,6%. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy jednak terenów wiejskich gminy Nysa, gdzie na przestrzeni lat 2002-2012 liczba uczniów szkół podstawowych zmniejszyła się o 56,9%, zaś absolwentów – o 54,3%.

Tabela 81. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych, lata 2002-2012[98].

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/ 2002
Uczniowie								
Polska	2.943.10	2.688.60	2.453.60	2.268.48	2.167.20	2.163.39	2.137.34	-27,4%
Województwo opolskie	76.162	67.858	61.110	55.702	51.691	50.589	49.112	-35,5%
Powiat nyski	11.425	10.154	8.995	8.081	7.284	7.058	6.784	-40,6%
Gmina Nysa	4.296	3.832	3.350	3.078	2.810	2.771	2.713	-36,8%
miasto	3.449	3.116	2.717	2.531	2.334	2.370	2.348	-31,9%
obszar wiejski	847	716	633	547	476	401	365	-56,9%
Absolwenci								
Polska	540.072	521.418	470.075	422.041	389.768	373.421	358.387	-33,6%
Województwo opolskie	14.462	13.868	11.838	10.286	9.684	9.159	8.781	-39,3%
Powiat nyski	2.150	2.080	1.801	1.562	1.457	1.302	1.275	-40,7%
Gmina Nysa	838	769	667	560	525	503	453	-45,9%
miasto	676	609	548	473	439	403	379	-43,9%
obszar wiejski	162	160	119	87	86	100	74	-54,3%

Źródło: BDL/GUS.

Zgodnie z danymi Gminnego Zarządu Oświaty w Nysie w miejskich szkołach podstawowych w roku szkolnym 2012/2013 prowadzonych było 95 oddziałów, w których uczyło się 2.265 uczniów. Do 24 oddziałów szkolnych na terenach wiejskich uczęszczało 282 uczniów, zaś do placówek prowadzonych przez inne niż gmina podmioty (stowarzyszenia i placówka niepubliczna) – łącznie 167 dzieci (22 oddziały). Tym samym uczniowie szkół miejskich stanowią 83,5% ogółu uczniów szkół podstawowych, uczniowie szkół wiejskich – 10,4% ogółu, zaś uczniowie placówek prowadzonych przez inne niż gmina podmioty – 6,2% ogółu uczniów nyskich szkół podstawowych (GZO, rok szkolny 2012/2013).

[98] W tabeli 81 przedstawiono dane pochodzące z statystyki publicznej, udostępniane przez GUS (Bank Danych Lokalnych). Z uwagi na różne okresy zbierania danych oraz różny zakres występują różnice w danych pochodzących z różnych źródeł (tj. GUS i GZO). Aby jednak zgodnie z oczekiwaniem Zamawiającego, zachować możliwość porównania sytuacji w gminie Nysa z powiatem nyskim, województwem opolskim oraz krajem zdecydowano w tym przypadku o wykorzystaniu danych z GUS – tylko w tej sytuacji porównanie jest wartościowe poznawczo i opiera się na prawdziwych przesłankach. Szczegółowe dane dotyczące szkół podstawowych w gminie Nysa (z rozbiciem liczby uczniów w poszczególnych placówkach) przedstawiono w Tabeli 82.

Tabela 82.Edukacja podstawowa w gminie Nysa, rok szkolny 2012/2013.

	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Szkoła Podstawowa nr 1	591	23
Szkoła Podstawowa nr 3	414	17
Szkoła Podstawowa nr 5	279	13
Szkoła Podstawowa nr 10 z oddziałami integracyjnymi	614	27
Szkoła Podstawowa Sportowa	367	15
Razem miasto	**2.265**	**95**
Szkoła Podstawowa w Białej Nyskiej	74	6
Szkoła Podstawowa w Goświnowicach	55	6
Szkoła Podstawowa w Kopernikach	52	6
Szkoła Podstawowa w Niwnicy	101	6
Razem obszar wiejski	**282**	**24**
Domaszkowice	25	5
Przyłęk	28	6
Lipowa	31	5
Niepubliczna Szkoła Podstawowa	83	6
Razem inne podmioty	**167**	**22**
Razem	**2.714**	**141**

Źródło: Dane Gminnego Zarządu Oświaty, rok szkolny 2012/2013.

8.4.4. Szkoły gimnazjalne

W gminie Nysa funkcjonuje 7 gimnazjów, w tym 4 prowadzone przez gminę Nysa oraz 3 prowadzone przez inne podmioty/jednostki:

- Gimnazjum nr 1 w Nysie, ul. Chodowieckiego
- Gimnazjum nr 2 w Nysie, ul Bolesława Prusa
- Gimnazjum nr 3 w Nysie, ul. Kościuszki (szkoła została przeznaczona do likwidacji, nie był w niej prowadzony nabór na rok szkolny 2013/2014)
- Gimnazjum Sportowe w Nysie, ul. Bramy Grodkowskiej
- Diecezjalne Gimnazjum w Nysie, ul. Świętego Piotra
- Gimnazjum nr 4 w Nysie przy LO „Carolinum", ul. Jana III Sobieskiego (organ prowadzący – powiat nyski)
- Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych: 3-letnie gimnazjum i 3-letnie liceum (organ prowadzący – powiat nyski; szkoła funkcjonująca od roku szkolnego 2012/2013)

W przypadku gimnazjów, podobnie jak w szkołach podstawowych, obserwowany jest spadek liczby uczniów i absolwentów. W 2002 roku do gimnazjów w gminie Nysa uczęszczało 2.719 uczniów, zaś w 2012 roku liczba ta spadała o 1.084 osób, do poziomu 1.635 uczniów. W przypadku absolwentów gimnazjów, na przestrzeni lat 2002-2012 ich liczba zmniejszyła się o 237 uczniów (z 860 osób w 2002 roku do 587 osób w 2012 roku). Zjawisko zmniejszania się liczby uczniów gimnazjów dotyczy wszystkich obszarów – wraz jednak z przechodzeniem na niższe szczeble podziału administracyjnego, obserwowana jest większa dynamika tego zjawiska. W skali kraju w latach 2002-2012 liczba uczniów szkół gimnazjalnych zmniejszyła się o 32,1%; w województwie opolskim o 36,9%; w powiecie nyskim o 37,7%; zaś w gminie Nysa– aż o 39,9%.

Tabela 83. Szkolnictwo gimnazjalne, lata 2002-2012[99].

	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/ 2002
Uczniowie								
Polska	1.669.106	1.611.537	1.494.153	1.349.999	1.231.648	1.181.390	1.133.709	-32,1%
Województwo opolskie	44.006	42.761	38.243	33.597	30.605	29.255	27.779	-36,9%
Powiat nyski	6.437	6.300	5.659	4.940	4.464	4.221	4.008	-37,7%
Gmina Nysa	2.719	2.559	2.307	2.033	1.843	1.775	1.635	-39,9%
Absolwenci								
Polska	562.220	536.610	516.520	467.924	429.390	403.759	388.505	-30,9%
Województwo opolskie	14.609	13.874	13.645	11.540	10.569	9.969	9.584	-34,4%
Powiat nyski	2.159	1.978	1.992	1.723	1.485	1.457	1.379	-36,1%
Gmina Nysa	860	836	785	684	622	599	587	-31,7%

Źródło: BDL/GUS.

W roku szkolnym 2012/2013 do gimnazjów na terenie gminy uczęszczało łącznie 1.681 uczniów, w tym 1.445 osób do gimnazjów prowadzonych przez gminę (tj. 86% ogółu gimnazjalistów). Do placówek prowadzonych przez inne podmioty uczęszczało w 2012 roku 236 uczniów, uczących się w 11 oddziałach. W związku ze zmniejszającą się liczbą uczniów gimnazjów, Gimnazjum nr 3 w Nysie zostało przeznaczone do likwidacji, nie był w nim prowadzony nabór do klas pierwszych w roku szkolnym 2013/2014. W roku szkolnym 2012/2013 w Gimnazjum nr 4 funkcjonującym przy LO „Carolinum" prowadzone były klasy pierwsze i drugie, zaś w Gimnazjum przy Ogólnokształcącej Szkole Sztuk Pięknych – klasa pierwsza.

Tabela 84. Edukacja gimnazjalna w gminie Nysa, rok szkolny 2012/2013.

	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Gimnazjum nr 1	458	19
Gimnazjum nr 2	484	20
Gimnazjum nr 3	307	13
Gimnazjum Sportowe	196	8
Razem prowadzone przez gminę	**1.445**	**60**
Diecezjalne Gimnazjum	117	6
Gimnazjum nr 4	98	4
Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych: 3-letnie gimnazjum	21	1
Razem prowadzone przez inne podmioty	**236**	**11**
Razem	**1.681**	**71**

Źródło: Dane Gminnego Zarządu Oświaty, rok szkolny 2012/2013.

[99] W tabeli 83 przedstawiono dane pochodzące z statystyki publicznej, udostępniane przez GUS (Bank Danych Lokalnych). Z uwagi na różne okresy zbierania danych oraz ich różny zakres występują różnice w danych pochodzących z różnych źródeł (tj. GUS i GZO). Aby jednak zgodnie z oczekiwaniem Zamawiającego, zachować możliwość porównania sytuacji w gminie Nysa z powiatem nyskim, województwem opolskim oraz krajem zdecydowano w tym przypadku o wykorzystaniu danych z GUS – tylko w tej sytuacji porównanie jest wartościowe poznawczo i opiera się na prawdziwych przesłankach. Szczegółowe dane dotyczące szkół gimnazjalnych w gminie Nysa (z rozbiciem liczby uczniów w poszczególnych placówkach) przedstawiono w Tabeli 84.

8.4.5. Szkoły ponadgimnazjalne

Szkolnictwo ponadgimnazjalne na terenie gminy Nysa prowadzone jest w zasadniczych szkołach zawodowych, liceach ogólnokształcących, technikach oraz szkołach policealnych. Oferta szkolna w gminie obejmuje także studia wyższe I i II stopnia realizowane w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nysie oraz Wyższej Szkole Techniczno-Humanistycznej im. Michała Beliny – Czechowskiego w Podkowie Leśnej, punkt konsultacyjny w Nysie.

Na terenie gminy Nysa funkcjonują dwie placówki oferujące naukę w zasadniczych szkołach zawodowych: Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 1, ul. Orkana 6 oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 3, ul. Szopena 4. W obu placówkach w 2011 roku uczyło się 504 uczniów, co było wartością najniższą od 2005 roku. Najwięcej uczniów zasadniczych szkół zawodowych w gminie odnotowano w 2009 roku, gdy liczyły one 612 osób. Porównanie liczby uczniów w ZSZ w latach 2011 i 2005 wskazuje na zmniejszenie się jej o 6,7% - pod tym względem sytuacja w gminie jest podobna do sytuacji w kraju, gdzie liczba uczniów zasadniczych szkół zawodowych zmniejszyła się o 6,9% oraz lepsza niż w województwie opolskim, w którym zanotowano 14,4% spadek liczby uczniów ZSZ.

Z kolei liczba absolwentów ZSZ w gminie od 2005 roku stale rośnie – z 137 osób w 2005 roku do 193 osób w 2011 roku, co oznacza wzrost na poziomie 40,9%. gmina Nysa wyróżnia się w sposób istotny na tle kraju, gdzie liczba absolwentów ZSZ wzrosła w latach 2005-2011 zaledwie o 3,2%; ale także na tle województwa opolskiego (wzrost liczby absolwentów o 11,9%) i powiatu nyskiego (wzrost o 24,9%).

Naukę w zasadniczych szkołach zawodowych częściej wybierają mężczyźni – wśród uczniów ZSZ w gminie Nysa kobiety stanowią 30,4% ogółu uczniów, wśród absolwentów – 35,8% (GUS, 2011). W zakresie udziału kobiet wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych nie występują istotne różnice w skali kraju, województwa opolskiego oraz powiatu nyskiego i gminy Nysa.

Tabela 85. Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży, lata 2005-2011.

	2005	2007	2009	2010	2011	Zmiana 2011/2005
Ogółem	2	3	3	2	2	0
Oddziały	21,00	26,00	25,00	21,00	20,00	1,00
Uczniowie						
Polska	211.364	218.218	220.108	209.958	196.811	-6,9%
Województwo opolskie	7.076	7.341	7.264	6.616	6.059	-14,4%
Powiat nyski	834	928	925	848	815	-2,3%
Gmina Nysa	540	607	612	542	504	-6,7%
Odsetek kobiet wśród uczniów						
Polska	27,4%	28,1%	28,8%	29,3%	29,2%	1,8%
Województwo opolskie	28,3%	28,1%	30,6%	31,1%	31,8%	3,6%
Powiat nyski	24,1%	24,2%	31,1%	30,2%	30,8%	6,7%
Gmina Nysa	26,3%	24,9%	31,4%	30,4%	30,4%	4,1%
Absolwenci						
Polska	68.162	64.008	67.237	72.332	70.371	3,2%
Województwo opolskie	2.217	2.157	2.304	2.533	2.480	11,9%
Powiat nyski	245	232	267	288	306	24,9%
Gmina Nysa	137	170	187	192	193	40,9%
Odsetek kobiet wśród absolwentów						
Polska	32,1%	30,6%	32,9%	32,3%	32,4%	0,3%
Województwo opolskie	32,5%	30,9%	32,1%	32,7%	33,1%	0,6%
Powiat nyski	39,2%	34,1%	29,6%	33,0%	35,9%	-3,2%
Gmina Nysa	42,3%	37,1%	31,6%	30,2%	35,8%	-6,6%

Źródło: BDL/GUS.

Młodzież na terenie gminy Nysa ma możliwość nauki w jednym z 3 liceów ogólnokształcących: I Liceum Ogólnokształcącym „Carolinum" przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Nysie, ul. Jana Sobieskiego 2; II Liceum Ogólnokształcącym, ul. Rodziewiczówny 1 oraz Diecezjalnym Liceum Humanistycznym, ul. Św. Piotra 1A.

Od 2004 roku liczba uczniów liceów ogólnokształcących na terenie gminy Nysa spada – w 2004 roku uczęszczało do nich 2.051 uczniów (maksymalna wartość), zaś w 2012 roku – 1.355 osób. Tym samym odnotowano spadek o 696 uczniów. Spadkowi podlegała także liczba absolwentów liceów na terenie gminy – w 2012 roku licea ukończyło o 195 uczniów mniej niż w 2006 roku. Dynamika spadku liczby uczniów liceów ogólnokształcących w gminie Nysa (-33,9%) jest nieznacznie niższa niż w powiecie nyskim (-37,8%), a jednocześnie wyższa niż w województwie opolskim (-29,9%) oraz kraju (-22%).

Licea są placówkami szkolnymi mocno sfeminizowanymi – udział kobiet w ogóle uczniów LO zwiększył się w okresie 2006-2012 z 62% do 66,7%. Podobne tendencje wystąpiły w przypadku absolwentów –przeważały wśród nich kobiety, stanowiąc od 60,1% absolwentów w 2006 roku do 64,9% absolwentów w 2012 roku. Odsetki kobiet w liceach we wszystkich jednostkach kształtuje się na podobnym poziomie (powyżej 62%).

Tabela 86. Licea ogólnokształcące dla młodzieży, lata 2004-2012.

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2004
Uczniowie							
Polska	740.024	728.876	685.329	631.319	605.156	577.462	-22,0%
Województwo opolskie	16.839	16.151	15.063	13.268	12.541	11.808	-29,9%
Powiat nyski	2.931	2.744	2.402	2.085	1.955	1.822	-37,8%
Gmina Nysa	2.051	1.892	1.755	1.548	1.432	1.355	-33,9%
odsetek kobiet wśród uczniów							
Polska	-	60,4%	61,6%	61,9%	61,9%	62,0%	1,6%
Województwo opolskie	-	61,8%	63,9%	64,2%	64,4%	64,0%	2,2%
Powiat nyski	-	59,7%	64,6%	66,0%	64,5%	65,4%	5,7%
Gmina Nysa	-	62,0%	63,9%	65,2%	65,4%	66,7%	4,7%
Absolwenci							
Polska	-	235.013	231.073	218.037	207.958	201.738	-14,2%
Województwo opolskie	-	5.316	5.061	4.946	4.438	4.245	-20,1%
Powiat nyski	-	922	881	743	705	621	-32,6%
Gmina Nysa	-	676	607	549	527	481	-28,8%
odsetek kobiet wśród absolwentów							
Polska	-	60,8%	60,8%	62,3%	62,6%	62,4%	1,7%
Województwo opolskie	-	61,5%	61,4%	62,8%	65,3%	64,6%	3,1%
Powiat nyski	-	58,2%	58,5%	63,9%	67,1%	65,5%	7,3%
Gmina Nysa	-	60,1%	60,5%	63,4%	64,9%	64,9%	4,8%

Źródło: BDL/GUS.

Ponadgimnazjalne kształcenie zawodowe dla młodzieży w gminie Nysa odbywa się w 4 technikach: Technikum nr 1, ul. Orkana 6; Technikum nr 2, ul. Rodziewiczówny 1; Technikum nr 3, ul. Sikorskiego 1 oraz Technikum nr 4, ul. Szopena 6. Liczba funkcjonujących techników nie zmieniła się od 2004 roku, wzrosła jednak liczba oddziałów: z 34 do 59.

W technikach na terenie gminy Nysa zwiększa się liczba uczniów – w 2012 roku uczęszczało się do nich 1.485 uczniów, o 572 więcej niż w 2004 roku. Stanowiło to wzrost na poziomie 62,7%. We wszystkich jednostkach administracyjnych obserwowano w latach 2004-2012 wzrost zainteresowania uczniów technikami, jednak nigdzie nie był on tak znaczny jak w gminie Nysa. W skali kraju liczba

uczniów techników zwiększyła się o 37,9%; w województwie opolskim o 51,2%; zaś w powiecie nyskim – o 58,2%.

Z kolei liczba absolwentów techników w gminie Nysa w okresie 2006-2012 zwiększyła się o 79 osób (tj. o 33,5%). Szkoły techniczne są coraz chętniej wybierane przez dziewczęta – w 2006 roku kobiety stanowiły 36,5% ogółu uczniów, zaś w 2012 roku – już 43,3%. Sytuacja w gminie Nysa w tym zakresie nie odbiega od sytuacji w powiecie nyskim, województwie opolskim oraz całym kraju.

Tabela 87. Technika dla młodzieży, lata 2004-2012.

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2004
Uczniowie							
Polska	377.198	524.113	549.389	544.501	528.246	520.103	37,9%
Województwo opolskie	9.279	13.797	14.907	14.664	14.188	14.032	51,2%
Powiat nyski	1.062	1.432	1.637	1.774	1.745	1.680	58,2%
Gmina Nysa	913	1.254	1.372	1.437	1.406	1.485	62,7%
odsetek kobiet wśród uczniów							
Polska	-	38,5%	39,4%	39,9%	40,0%	40,1%	1,6%
Województwo opolskie	-	37,8%	39,6%	41,2%	42,0%	42,4%	4,6%
Powiat nyski	-	39,1%	38,7%	40,4%	42,1%	40,4%	1,3%
Gmina Nysa	-	36,5%	37,0%	40,3%	42,2%	43,3%	6,8%
Absolwenci							
Polska	-	97.801	106.367	116.833	124.274	121.680	24,4%
Województwo opolskie	-	2.255	2.811	3.169	3.691	3.367	49,3%
Powiat nyski	-	284	294	297	355	410	44,4%
Gmina Nysa	-	236	251	277	291	315	33,5%
odsetek kobiet wśród absolwentów							
Polska	-	40,9%	41,1%	40,0%	40,8%	41,0%	0,1%
Województwo opolskie	-	39,7%	37,3%	38,6%	41,2%	41,6%	1,9%
Powiat nyski	-	44,7%	42,9%	33,3%	41,1%	45,6%	0,9%
Gmina Nysa	-	41,1%	39,4%	32,5%	41,2%	43,8%	2,7%

Źródło: BDL/GUS.

Szkolnictwo artystyczne na terenie gminy Nysa prowadzone jest w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia w Nysie, a od roku szkolnego 2012/2013 także w 3-letnim liceum przy Ogólnokształcącej Szkole Sztuk Pięknych w Nysie (organ prowadzący – powiat nyski). W szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe uczy się 21 uczniów, w tym 13 kobiet, zaś w szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe kształcących wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych – 81 uczniów, w tym 42 kobiety (GUS, 2012).

Na terenie gminy funkcjonuje również 1 szkoła policealna dla młodzieży i 6 szkół policealnych dla dorosłych (GUS, 2012). Liczba uczniów szkoły policealnej dla młodzieży spadła w latach 2006-2012: z 230 do 41 uczniów (o 77,1%). Podobne zjawisko, choć o mniejszej dynamice, występuje w województwie opolskim (-59,4%) oraz w kraju (-43,7%).

Tabela 88. Szkolnictwo policealne dla młodzieży, lata 2004-2012.

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2004
policealne dla młodzieży							
Ogółem	1	2	2	2	1	1	-
Uczniowie							
Polska	70.017	56.426	31.801	35.813	37.261	39.415	-43,7%
Województwo opolskie	1.364	953	550	627	606	554	-59,4%
Powiat nyski	179	230	115	67	50	41	-77,1%
Gmina Nysa	179	230	115	67	50	41	-77,1%
Absolwenci							
Polska	28.855	27.491	15.754	12.642	14.015	14.332	-50,3%
Województwo opolskie	468	466	344	338	254	246	-47,4%
Powiat nyski	66	74	81	42	30	17	-74,2%
Gmina Nysa	66	74	81	42	30	17	-74,2%

Źródło: BDL/GUS.

Liczba szkół i uczniów szkół policealnych dla dorosłych na terenie gminy Nysa kształtowała się na zróżnicowanym poziomie w latach 2004-2012, przy czym maksimum liczby uczniów odnotowano w latach 2006-2008, gdy uczęszczało do nich odpowiednio 692 i 653 uczniów. W szkołach policealnych w Gminie Nysa uczy się 502 uczniów, w tym 377 kobiet (75% ogółu uczniów), a ukończyło je 137 absolwentów, w tym 101 kobiet (73,7% ogółu absolwentów; GUS, 2012). O ile jednak w przypadku gminy i powiatu liczba uczniów szkół policealnych dla dorosłych zmniejszyła się w latach 2004-2012, w skali województwa opolskiego i całej Polski nastąpił przyrost liczby uczniów (o 64% i 61%).

Tabela 89. Szkolnictwo policealne dla dorosłych, lata 2004-2012.

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2004
szkoły policealne dla dorosłych							
Ogółem	4	7	7	5	6	6	2
Uczniowie							
Polska	195.115	245.897	311.977	262.679	293.020	294.517	50,9%
Województwo opolskie	3.820	5.288	6.778	5.601	6.045	6.270	64,1%
Powiat nyski	620	850	763	514	502	577	-6,9%
Gmina Nysa	528	692	653	462	464	502	-4,9%
uczniowie-kobiety							
Polska	-	46,2%	40,7%	63,5%	64,5%	66,6%	20,4%
Województwo opolskie	-	48,7%	44,1%	67,5%	71,6%	71,9%	23,2%
Powiat nyski	-	38,5%	37,1%	65,0%	68,7%	73,0%	34,5%
Gmina Nysa	-	40,2%	40,0%	68,6%	69,8%	75,1%	34,9%
Absolwenci							
Polska	56.774	69.768	68.795	68.736	67.826	72.666	28,0%
Województwo opolskie	971	1.695	1.574	1.710	1.671	1.638	68,7%
Powiat nyski	104	164	249	175	171	143	37,5%
Gmina Nysa	88	155	188	151	149	137	55,7%
absolwenci-kobiety							
Polska	-	58,0%	58,4%	62,6%	69,9%	69,2%	11,2%
Województwo opolskie	-	63,2%	62,1%	59,2%	72,7%	78,2%	15,0%
Powiat nyski	-	57,9%	52,2%	51,4%	71,9%	73,4%	15,5%
Gmina Nysa	-	60,0%	58,0%	55,0%	75,8%	73,7%	13,7%

Źródło: BDL/GUS.

Ofertę edukacyjną na terenie gminy Nysa zamykają studia wyższe prowadzone m.in. w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nysie. PWSZ prowadzi studia wyższe I stopnia, oferuje naukę w systemie 6 lub 7 semestrów, kończących się uzyskaniem tytułu inżyniera lub licencjata. Do wyboru studentów są następujące kierunki i specjalności:

- architektura (inżynier): konserwacja i ochrona zabytków; architektura i urbanistyka
- bezpieczeństwo wewnętrzne: bezpieczeństwo systemów informatycznych; bezpieczeństwo ekonomiczne
- dietetyka: dietetyka kliniczna; dietetyka administracyjna
- filologia: filologia angielska; filologia germańska; język biznesu: angielski
- finanse i rachunkowość: finanse przedsiębiorstw; zabezpieczenie społeczne; rachunkowość i kontrola finansowa
- informatyka (inżynier): grafika komputerowa i multimedia; systemy internetowe; systemy i sieci komputerowe; bezpieczeństwo sieci i systemów informatycznych
- jazz i muzyka estradowa: realizacja dźwięku
- kosmetologia: chemia i technologia kosmetyczna; kosmetologia specjalistyczna
- pielęgniarstwo
- ratownictwo medyczne
- zarządzanie i inżynieria produkcji (inżynier): zarządzanie produkcją i usługami; inżynieria jakości; automatyzacja produkcji i systemy mechatroniczne
- zdrowie publiczne: aktywizacja osób starszych; promocja zdrowia; organizacja pomocy społecznej

Prowadzone są także studia podyplomowe na kierunkach: Nauczyciel języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej, System i instrumentarium Orffa w muzyce estradowej, Zarządzanie finansami przedsiębiorstw oraz Zabezpieczenie społeczne[100].

W gminie Nysa funkcjonuje również oddział Wyższej Szkoły Teologiczno-Humanistycznej im. Michała Beliny-Czechowskiego w Podkowie Leśnej (WSTH). W ramach studiów licencjackich szkoła umożliwia naukę w następujących obszarach:

- w Instytucie Turystyki na specjalnościach: turystyka śródziemnomorska, turystyka śródziemnomorska z elementami turystyki uzdrowiskowej i SPA, turystyka śródziemnomorska z elementami politologii oraz turystyka krajów biblijnych;
- w Instytucie Promocji Zdrowia na specjalności: promocja zdrowia z elementami zdrowia publicznego oraz promocja zdrowia z elementami opieki geriatrycznej
- w Instytucie Mediów i Nauk Społecznych: dziennikarstwo i komunikacja medialna.

Studia II stopnia, magisterskie, prowadzone są w ramach umów międzyuczelnianych między Wyższą Szkołą Teologiczno-Humanistyczną im. Michała Beliny-Czechowskiego w Podkowie Leśnej oraz Górnośląską Wyższą Szkołą Handlową im. Wojciecha Korfantego w Katowicach (GWSH). Oferta studiów magisterskich w Nysie obejmuje naukę na kierunkach:

- Turystyka i rekreacja na specjalnościach: turystyka międzynarodowa, turystyka uzdrowiskowa i odnowa biologiczna, turystyka zdrowotna i agroturystyka
- Zarządzanie na specjalności marketingowe zarządzanie w przedsiębiorstwie.

Studenci mogą kontynuować naukę na studiach podyplomowych w WSTH. Oferta Centrum Studiów Podyplomowych proponowanych w WSTH w Nysie obejmuje kierunki: etyka w nauczaniu (Instytut Pedagogiki), menedżer turystyki rekreacji, turystyka śródziemnomorska z elementami turystyki uzdrowiskowej i Spa, turystyka krajów biblijnych, pedagogika czasu wolnego z turystyką i rekreacją (Instytut Turystyki), promocja zdrowia i odnowa biologiczna, poradnictwo żywieniowe i dietetyczne, zdrowie publiczne i środowiskowe, promocja zdrowia z elementami zdrowia

[100] Informacje na podstawie: www.pwsz.nysa.pl (08.08.2013)

publicznego (Instytut Promocji Zdrowia), doradztwo personalno-zawodowe z elementami public relations, medioznawstwo i zarządzanie informacją oraz dziennikarstwo i komunikacja medialna (Instytut Mediów i Nauk Społecznych)[101].

8.5. Podsumowanie *Infrastruktura społeczna*

Na terenie gminy Nysa następuje rozwój infrastruktury medycznej, jednak procesy te dotyczą w większości obszaru miasta.

Liczba placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy Nysa cechuje się liniowym wzrostem, przy czym w większym stopniu dotyczy on miasta, gdzie w latach 2005-2011 liczba POZ zwiększyła się ponad dwukrotnie. Tym samym liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. ludności w gminie kształtuje się na poziomie 6 jednostek, co jest sytuacją nieznacznie lepszą niż w skali kraju czy województwa opolskiego, gdzie na 10 tys. ludności przypada 5 placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Rozwinięta w gminie Nysa jest także sieć aptek – na jedną aptekę ogólnodostępną przypada 2.781 osób, tj. znacznie mniej niż wynosi średnia krajowa (3.211 osób na 1 aptekę), województwa opolskiego (3.334 osób na 1 aptekę) i powiatu nyskiego (3.293 osób na 1 aptekę). Oprócz placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej i aptek, w zakresie ochrony zdrowia mieszkańcy mogą korzystać ze specjalistycznej opieki w Szpitalu Powiatowym im. Błogosławionej Siostry Elżbietanki Marii Merkert w Nysie (prowadzącym 16 oddziałów i 14 poradni), zespołu ratownictwa medycznego oraz oferty Nyskiego Centrum Kardiologii Polsko-Amerykańskich Klinik Serca.

Na terenie gminy Nysa istnieje szeroka oferta pomocy społecznej osób potrzebujących wsparcia.

Pomoc społeczną w gminie Nysa prowadzi Ośrodek Pomocy Społecznej w Nysie. W zakresie świadczeń OPS w Nysie prowadzi wypłatę świadczeń rodzinnych (zasiłków rodzinnych oraz dodatków do zasiłku rodzinnego), świadczeń opiekuńczych (zasiłku pielęgnacyjnego i świadczeń pielęgnacyjnych), świadczeń alimentacyjnych i zapomóg z tytułu urodzenia dziecka. Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne, zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych w gminie maleje (od 2007 roku), wzrastają z kolei liczby wypłacanych świadczeń i zasiłków pielęgnacyjnych. OPS w Nysie prowadzi także usługi opiekuńcze (popyt na tego rodzaju usługi rośnie w gminie z roku na rok), prace społecznie-użyteczne, wypłatę dodatków mieszkaniowych, zasiłków celowych, zasiłków stałych i okresowych oraz ponosi odpłatność za świadczenia w zakresie dożywiania, pobytu w domu pomocy społecznej, rodzinach zastępczych, Pogotowiu Interwencji Społecznych i Domu Dziecka. W ramach działalności OPS w Nysie prowadzone są: Klub Integracji Społecznej i Klub Umiejętności Społecznych, Inkubator Organizacji Społecznych oraz Świetlica Środowiskowa z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży. Na terenie gminy podejmowane są także działania na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych, które mają możliwość uzyskania wsparcia i pomocy w Dziennym Domu Pobytu im. Jerzego Kozarzewskiego w Nysie czy Środowiskowym Domu Samopomocy w Nysie, zaś osoby bezdomne mogą skorzystać z dostępnej w mieście noclegowni.

Poziom bezpieczeństwa w gminie Nysa zwiększa się w wyniku podejmowanych inwestycji oraz działań prowadzonych przez funkcjonariuszy Policji, Straży Miejskiej i Straży Pożarnej.

Bezpieczeństwa na terenie gminy Nysa strzegą funkcjonariusze Policji, Straży Pożarnej oraz Straży Miejskiej. W Komendzie Powiatowej Policji w Nysie, na terenie gminy pracuje 12 dzielnicowych. Policjanci na terenie powiatu nyskiego najczęściej mają styczność z przestępstwami o charakterze kryminalnym, w tym zwłaszcza z kradzieżami i włamaniami. Ogółem w powiecie stwierdzono w 2011 roku 5.265 przestępstw, co daje wskaźnik na poziomie 369,5 przestępstw na 1.000 ludności.

[101] Informacje na podstawie www.wsth.nysa.pl, www.gwsh.pl (01.09.2013)

Wykrywalność przestępstw stwierdzonych na terenie powiatu nyskiego kształtuje się na poziomie 77,1% i jest nieznacznie wyższa niż wykrywalność przestępstw w skali województwa (73,5%). Do przestępstw o najwyższym stopniu wykrywalności należą zabójstwa (100%), przestępstwa drogowe (99,1%), przestępstwa o charakterze gospodarczym (97,4%), uszczerbek na zdrowiu (91,4%) oraz udział w bójce lub pobiciu (89,4%). Najniższa wykrywalność przestępstw występuje w przypadku kradzieży samochodu – jedynie 36,7%, przy czym policjanci z powiatu nyskiego są w tym obszarze skuteczniejsi niż wynosi średnia w województwie opolskim (27,1%).

Jednostki Państwowej Straży Pożarnej na terenie gminy Nysa w 2012 roku wyzwane były do 555 zdarzeń, w tym 293 pożarów, 241 zagrożeń miejscowych i 21 fałszywych alarmów, zaś jednostki ochotniczych staży pożarnych na terenie gminy uczestniczyły w 2012 roku łącznie w 82 zdarzeniach, w tym 51 pożarach i 31 miejscowych zagrożeniach, a raz były wzywane do fałszywego alarmu.

Wyniki działania Straży Miejskiej w Nysie koncentrują się wokół pouczeń, zwrócenia uwagi, ostrzeżenia lub zastosowania innego środka oddziaływania wychowawczego, a także wystawionych mandatów i wniosków skierowanych do sądu. Wśród powodów podjęcia działań przez Straż Miejską w Nysie dominują zdecydowanie wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, znacznie rzadziej są to przepisy wynikające z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi, z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, wykroczenia przeciwko urządzeniom publicznym, a także wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia, przeciwko obyczajności publicznej, przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu czy ustawie o odpadach. Sporadycznie działania Straży Miejskiej w Nysie dotyczą wykroczeń przeciwko zdrowiu czy ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (SM, 2012). Ponadto w ramach swoich działań strażnicy miejscy dokonują unieruchomień pojazdów przez zastosowanie urządzeń do blokowania kół, usunięcia pojazdów z drogi, zabezpieczają miejsca przestępstw, katastrof czy innych wydarzeń, chronią obiekty komunalne i urządzenia użyteczności publicznej, ujawniają przestępstwa, przekazują osoby w ręce policji, konwojują dokumenty, wartości pieniężne czy przedmioty wartościowe na rzecz gminy, a także uczestniczą we wspólnych patrolach z policjantami z Wydziału Ruchu Drogowego oraz Referatu Dzielnicowych.

W zakresie bezpieczeństwa na terenie gminy Nysa szczególne znaczenie ma wykonany nowoczesny system monitoringu wizyjnego miasta, dofinansowany z rządowego programu ograniczania przestępczości i zachowań aspołecznych „Razem bezpieczniej" obszar 4.1 Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania, realizowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. W wyniku zainstalowanego systemu Strażnicy Miejscy podjęli w I półroczu 2013 roku[102] łącznie 288 interwencji, z których większość dotyczyła spożywania alkoholu, a także kwestii nieprawidłowego parkowania, awarii urządzeń, postoju na przejściu dla pieszych oraz zanieczyszczania miejsc publicznych. Ponadto w celu przeciwdziałania patologiom i uzależnieniom (szczególnie alkoholizmowi i narkomanii) władze gminy Nysa realizują działania podejmowane na podstawie *„Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Nysa"* oraz gminnych programów *tj.: „Gminnego Programu Profilaktyki" i „Rozwiązywania Problemów Alkoholowych"*, *„Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii"*, *„Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie"*, a także *„Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2012-2014"*.

Na terenie gminy Nysa zwiększa się odsetek dzieci uczęszczających do żłobków i przedszkoli, przy jednoczesnym występowaniu zjawisk związanych z niżem demograficznym w szkołach podstawowych i gimnazjach. Obserwowane jest także zmniejszające się zainteresowanie szkolnictwem ogólnokształcącym na rzecz ponadgimnazjalnego szkolnictwa zawodowego.

[102] Dane dotyczą okresu 1.01.2013-16.07.2013.

W zakresie szkolnictwa należy szczególnie zwrócić uwagę na zwiększającą się liczbę dzieci korzystających z opieki w żłobkach oraz przedszkolach – liczba dzieci przebywających w żłobkach w gminie Nysa podwoiła się na przestrzeni lat 2004-2012, zaś odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym kształtuje się na poziomie 76,2% (dla dzieci 3-5 lat) oraz 77,7% (dla dzieci 3-6 lat). Warto podkreślić, iż edukacja przedszkolna jest bardziej powszechna w mieście niż na terenach wiejskich gminy, gdzie obejmuje mniej niż połowę (46,5%) wszystkich dzieci w wieku 3-5 lat i 3-6 lat (w mieście jest to 87,5% i 89,2%). Sytuacja w zakresie odsetka dzieci objętych edukacją przedszkolną w gminie Nysa jest podobna do sytuacji w powiecie nyskim i województwie opolskim, a jednocześnie nieznacznie lepsza niż wskazują dane dla całego kraju. W skali kraju do przedszkoli uczęszcza bowiem 69,7% dzieci w wieku 3-5 lat oraz 71,6% dzieci w wieku 3-6 lat. Zmiany w odsetku liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli w gminie Nysa odznaczają się jednak stosunkowo najmniejszą dynamiką – na przestrzeni lat 2004-2012 odsetek dzieci przedszkolnych w wieku 3-5 zwiększył się w gminie o 18,6% (w skali kraju odnotowano wzrost aż o 31,5%), zaś dzieci w wieku 3-6 lat o 10,9% (w skali kraju 17,9%).

Dane statystyczne wskazują na stałe zjawisko ubywania dzieci w szkołach podstawowych, przy czym tendencja spadkowa w zakresie liczby uczniów szkół podstawowych obejmuje zarówno gminę Nysa i powiat nyski, jak również województwo opolskie i kraj. Zaawansowanie tego procesu jest jednak większe w jednostkach na terenie województwa opolskiego niż w skali kraju. Ogółem w Polsce liczba dzieci w szkołach podstawowych zmniejszyła się o 27,4%; w przypadku województwa opolskiego odnotowano spadek o 35,5%, zaś w powiecie nyskim o 40,6%. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy jednak terenów wiejskich gminy Nysa, gdzie na przestrzeni lat 2002-2012 liczba uczniów szkół podstawowych zmniejszyła się o 56,9%, zaś absolwentów – o 54,3% (ogółem w gminie Nysa w latach 2004-2012 ubyło 36,8% dzieci w szkołach podstawowych).

W przypadku gimnazjów, podobnie jak w szkołach podstawowych, obserwowany jest spadek liczby uczniów i absolwentów – zjawisko to również dotyczy innych szczebli podziału administracyjnego – jednak wraz z przechodzeniem na niższe szczeble, obserwowana jest większa jego dynamika. W skali kraju w latach 2002-2012 liczba uczniów szkół gimnazjalnych zmniejszyła się o 32,1%; w województwie opolskim o 36,9%; w powiecie nyskim o 37,7%; zaś w gminie Nysa – aż o 39,9%.

Porównanie liczby uczniów w zasadniczych szkół zawodowych w gminie w 2011 i 2005 roku wskazuje na zmniejszenie się jej o 6,7% - pod tym względem sytuacja jest podobna jak w kraju, gdzie liczba uczniów zasadniczych szkół zawodowych zmniejszyła się o 6,9% oraz lepsza niż w województwie opolskim, w którym zanotowano 14,4% spadek liczby uczniów ZSZ. Z kolei liczba absolwentów ZSZ w gminie od 2005 roku stale rośnie – z 137 osób w 2005 roku do 193 osób w 2011 roku, co oznacza wzrost na poziomie 40,9%. Gmina Nysa wyróżnia się w sposób istotny na tle kraju, gdzie liczba absolwentów ZSZ wzrosła w latach 2005-2011 zaledwie o 3,2%; ale także na tle województwa opolskiego (wzrost liczby absolwentów o 11,9%) i powiatu nyskiego (wzrost o 24,9%).

Pozytywnym zjawiskiem w gminie jest rosnący od kilku lat odsetek uczniów wybierających naukę w szkołach zawodowych (głównie technika), przy malejącej liczbie uczniów szkół ogólnokształcących. Od 2004 roku liczba uczniów liceów ogólnokształcących na terenie gminy Nysa spada – w 2004 roku uczęszczało do nich 2.051 uczniów (maksymalna wartość), zaś w 2012 roku liczba uczniów LO wyniosła 1.355 osób. Tym samym odnotowano spadek o 696 uczniów, tj. 33,9%. Dla porównania można wskazać, iż w skali kraju spadek liczby uczniów liceów ogólnokształcących na przestrzeni lat 2004-2012 wyniósł 22%.

W technikach na terenie gminy Nysa zwiększa się liczba uczniów – w 2012 roku uczęszczało się do nich 1.485 uczniów (czyli więcej niż do liceów ogólnokształcących), o 572 więcej niż w 2004 roku. Stanowiło to wzrost na poziomie 62,7%. We wszystkich jednostkach obserwowany w latach 2004-2012 był wzrost zainteresowania uczniów technikami, jednak nigdzie nie był on tak znaczny jak w gminie Nysa. W skali kraju liczba uczniów techników zwiększyła się o 37,9%; w województwie

opolskim o 51,2%; zaś w powiecie nyskim – o 58,2%. Z kolei liczba absolwentów techników w gminie Nysa w okresie 2006-2012 zwiększyła się o 79 osób (tj. o 33,5%). Szkoły techniczne są coraz chętniej wybierane przez dziewczęta – w 2006 roku kobiety stanowiły 36,5% ogółu uczniów techników, zaś w 2012 roku – już 43,3%. Sytuacja w gminie Nysa w tym zakresie nie odbiega od sytuacji w powiecie, województwie oraz kraju.

Powyższe dane wskazują wyraźnie, iż nyskie szkoły doświadczają skutków niżu demograficznego. Rodzi to nieodzowne pytania związane z likwidacją placówek, dojazdami dzieci do szkół czy koniecznością zwalniania i przekwalifikowania nauczycieli. Przy obecnych liczbach uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach niemożliwe jest utrzymanie infrastruktury szkolnej w niezmienionej formie – jedną z możliwości jest zmniejszanie liczebności klas, co wpłynęłoby na poprawę jakości kształcenia oraz zminimalizowało konieczność zwolnień wśród nauczycieli, jednak działanie to wymaga olbrzymich nakładów finansowych (wydatki na edukację i oświatę już teraz stanowią największą część wydatków gminy). Innym rozwiązaniem jest przekazywanie placówek szkolnych stowarzyszeniom – jest to rozwiązanie coraz częściej spotykane, także w skali kraju, szczególnie w przypadku małych placówek wiejskich, których utrzymywanie, z uwagi na znaczne koszty, jest dla gmin nierentowne i nieopłacalne[103]. Drugim trendem obserwowanym w nyskim szkolnictwie jest zmieniający się profil kształcenia – młodzi ludzie i ich rodzice, zdając sobie sprawę z trudnej sytuacji na rynku pracy absolwentów szkół ogólnokształcących oraz humanistycznych kierunków studiów, coraz częściej decydują się na naukę w technikum. Ich główną zaletą jest fakt, że jako szkoła zawodowa pozwalają zdobyć konkretny zawód, a dzięki egzaminom maturalnym umożliwiają kontynuowanie kształcenia na studiach wyższych. Utrzymanie tego trendu powinno być szczególnie ważne w gminie Nysa, borykającej się z dużym problemem bezrobocia, szczególnie wśród osób z niskim poziomem wykształcenia, bez wykształcenia średniego, bez zawodu czy wśród absolwentów.

9. Sfera finansów

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały kwestie związane z budżetem gminy Nysa: struktura wydatków i dochodów, zadań własnych, zleconych i powierzonych, a także wysokości podejmowanych inwestycji. Uzupełnieniem informacji o stanie finansów gminy jest analiza wsparcia finansowego, jakie uzyskano w ramach zrealizowanych projektów unijnych.

9.1. Budżet gminy

Dochody budżetu gminy Nysa kształtują się na poziomie 143.201.169,39 zł (GUS, 2012) – jest to druga pod względem wielkości wysokość gminnych dochodów na przestrzeni lat 2008-2012. Najwyższe dochody, na poziomie 157.428.869,68 zł, gmina osiągnęła w 2010 roku. Również w tym roku odnotowano najwyższe dochody gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca –2675,04 zł. Wysokie wartości osiągnięto również w 2012 roku, gdy ukształtowały się na poziomie 2.450,69 zł, wyraźnie wyższym niż w latach 2008-2009 (około 2.100 zł).

Wydatki gminy Nysa w 2012 roku (gdy przekroczyły 153 mln zł), a jednocześnie wyższe niż w 2008 roku (gdy kształtowały się na poziomie 120 mln zł). Najwyższy poziom wydatków gminy w

[103] O skutkach niżu demograficznego w placówkach edukacyjnych w gminie Nysa szerzej traktuje *Program Oświatowy Gminy Nysa na lata 2013-2020*.

przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w 2010 roku (2.664,5 zł), przy czym od tego roku ich wysokość spadała, osiągając wartość 2.475,53 zł w 2012 roku.

W latach 2009, 2011 i 2012 obserwowana jest sytuacja, w której wydatki na 1 mieszkańca gminy przewyższają osiągane dochody na 1 mieszkańca. Były to lata, w których odnotowano ujemne saldo budżetu gminy (tj. wydatki przewyższały dochody). Najwyższe ujemne saldo odnotowano w 2011 roku, gdy różnica między dochodami a wydatkami wyniosła -16,35 mln zł; zaś w 2012 roku wydatki przewyższyły dochody gminy o około 1,45 mln.

Tabela 90. Dochody i wydatki budżetu gminy Nysa, lata 2008-2012.

	2008	2009	2010	2011	2012
dochody ogółem	128.550.861,74	126.665.551,35	157.428.869,68	137.571.199,33	143.201.169,39
dochody na 1 mieszkańca	2.157,22	2.136,55	2.675,04	2.345,51	2.450,69
wydatki ogółem	120.936.756,23	139.628.552,90	156.808.679,81	153.921.654,23	144.652.675,88
wydatki na 1 mieszkańca	2.029,45	2.355,21	2.664,50	2.624,28	2.475,53
Różnica dochody-wydatki	7.614.105,51	-12.963.001,55	620.189,87	-16.350.454,90	-1.451.506,49

Źródło: BDL/GUS.

Dochody gminy Nysa pochodzą przeważnie z realizacji zadań własnych – z tego tytułu uzyskano 126,9 mln dochodu (GUS, 2012). Najwyższe dochody z zadań własnych gmina osiągnęła w 2010 roku – 141 mln zł. Dochody budżetowe z zadań zleconych kształtowały się w latach 2008-2012 na poziomie 15-16 mln zł.

W dochodach budżetowych gminy Nysa dominują dochody bieżące – ich wartość systematycznie rośnie. W 2008 roku osiągnięto dochód na poziomie 115,9 mln zł; zaś najwyższe dochody bieżące wystąpiły w 2012 roku, gdy kształtowały się na poziomie 133,8 mln zł. Dochody majątkowe gminy stanowią znacznie mniejszą część ogółu dochodów. Najwyższe dochody majątkowe osiągnięto w 2010 roku (34,6 mln zł), zaś najniższe – w 2011 roku (5,9 mln zł).

Tabela 91. Dochody w gminie Nysa, lata 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
rodzaj zadań					
zadania własne	112.733.836,98	110.932.729,03	141.049.903,77	121.073.219,89	126.903.099,92
zadania zlecone	15.719.781,07	15.697.324,16	16.331.965,91	16.477.379,44	16.278.262,50
zadania powierzone	97.243,69	35.498,16	47.000,00	20.600,00	19.806,97
typ dochodów					
Dochody bieżące	115.791.550,76	117.383.347,74	122.856.223,20	131.585.300,27	133.859.076,37
Dochody majątkowe	12.746.499,87	9.282.203,61	34.572.646,48	5.985.899,06	9.342.093,02

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu gminy Nysa za rok 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.

Wydatki gminy Nysa w zdecydowanej większości realizowane są na *zadania własne* gminy. Na ten typ zadań przeznacza się od 105 mln w 2008 roku do 128 mln w 2012 roku, przy czym maksymalna wysokość wydatków na zadania własne odnotowana została w 2010 roku – 140.429.713,90 zł. Wartość wydatków na zadania zlecone na przestrzeni lat 2008-2012 kształtuje się na poziomie około 16 mln zł, zaś wydatki na zadania powierzone ww. okresie czasu podlegały znacznym wahaniom. Najwięcej na zadania powierzone wydano w 2008 roku (97 tys. zł), w kolejnych latach wartość tych wydatków malała. W 2012 roku zadania powierzone oznaczały dla gminy wydatek w wysokości 19,8 tys. zł.

W wydatkach gminnych dominują wydatki bieżące – zwiększały się one z 98,2 mln zł w 2008 roku do 123,8 mln zł w 2012 roku. Wysokość wydatków majątkowych w poszczególnych latach warunkowana była w znacznej mierze wysokością podejmowanych w gminie inwestycji.

Tabela 92. Wydatki w gminie Nysa, lata 2008-2012.

	2008	2009	2010	2011	2012
rodzaj zadań					
zadania własne	105.119.731,4	123.895.552,1	140.429.713,9	137.423.674,7	128.354.806,4
zadania zlecone	15.719.781,07	15.697.324,16	16.331.965,91	16.477.379,44	16.278.062,50
zadania powierzone	97.243,69	35.676,61	47.000,00	20.600,00	19.806,97
typ wydatków					
wydatki bieżące	98.217.314,62	105.405.404,7	115.135.275,1	122.906.576,3	123.872.253,9
wydatki majątkowe	22.719.441,61	34.223.148,11	41.673.404,68	31.015.077,92	20.780.421,89
bez inwestycyjnych	2.263.788,00	7.258.818,00	7.542.400,00	6.423.100,00	3.130.000,00
inwestycje	20.455.653,61	26.964.330,11	34.131.004,68	24.591.977,92	17.650.421,89

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu gminy Nysa za rok 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.

Struktura dochodów gminy Nysa wg klasyfikacji budżetowych wskazuje na największe źródło dochodów, jakimi są dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej. Ich udział w ogóle dochodów w latach 2008-2012 podlega wahaniom, pozostając jednak podstawowym źródłem dochodów gminy. Dochody w tym dziale stanowią od 34,8% w 2010 roku do maksymalnie 46,2% w 2008 roku, przy czym w 2012 roku ich udział w ogóle dochodów gminy kształtuje się na poziomie 42,5%. Na drugim miejscu pod względem udziału w ogóle dochodów znajdują się dochody z działu 758 Różne rozliczenia, stanowiąc 23,8% dochodów gminy (2012 rok). W latach poprzednich wartość ta wahała się między 20,7% (2010 rok) a 26,4% (2009 rok). Trzecim źródłem dochodów gminy wg klasyfikacji budżetowych jest pomoc społeczna – osiągnięte dochody z tego tytułu stanowiły w latach 2008-2012 około 15-16% dochodów gminy.

Tabela 93. Dochody budżetu gminy wg klasyfikacji budżetowych w %, lata 2008-2012.

	2008	2009	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2008
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	0,6	0,7	0,5	0,6	0,7	0,1
Dział 600 - Transport i łączność	1,3	2,4	7,3	2,3	2,2	0,9
Dział 630 - Turystyka	4,3	0,0	0,1	0,2	0,9	-3,4
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	8,0	8,5	15,9	4,1	8,8	0,8
Dział 710 - Działalność usługowa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,003	0,003
Dział 750 - Administracja publiczna	1,2	1,2	1,0	1,4	1,2	0
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz	0,01	0,1	0,2	0,1	0,01	0
Dział 752 - Obrona narodowa	0	0,0	0,0	0,0	0,001	0,001
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,2	0,3	0,2	0,1	0,3	0,1
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	42,9	41,9	34,8	46,2	42,5	-0,4
Dział 758 - Różne rozliczenia	23,4	26,4	20,7	24,8	23,8	0,4
Dział 801 - Oświata i wychowanie	1,9	1,7	1,3	1,5	1,5	-0,4
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0
Dział 852 - Pomoc społeczna	14,7	15,5	13,9	16,3	15,8	1,1
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,1	0,2	0,2	0,4	0,8	0,7
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	0,8	0,6	0,5	0,5	0,6	-0,2
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,4	0,4	2,0	1,4	0,7	0,3
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,1	0,0	0,1	0,02	0,3	0,2
Dział 926 - Kultura fizyczna i sport Dział 926 - Kultura fizyczna	0,01	0,1	1,3	0,004	0,01	0
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0

Źródło: BDL/GUS.

Największy udział w wydatkach gminy Nysa mają wydatki klasyfikowane w Dziale 801, tj. oświata i wychowanie, stanowiąc około 1/3 całości wydatków gminy. Od 2009 roku wydatki oświatowe stale się zwiększają, a ich udział wzrasta z 28,8% (2009 rok) do 33% (2012 rok). Budżet gminy obciążają w znacznym stopniu także wydatki związane z pomocą społeczną, stanowiące około 1/5 całości wydatków gminy (18-20% w latach 2008-2012). Trzecią pod względem wielkości grupę wydatków gminy stanowią wydatki klasyfikowane w Dziale 600 – Transport i łączność. Ich udział w ogóle wydatków rósł w latach 2008-2010 z 11,6% do maksymalnego poziomu 17,4% w 2010 roku. W latach 2011-2012 następowało zmniejszanie się wydatków związanych z transportem i łącznością, w 2012 roku ich udział w wydatkach ogółem wyniósł 9,8%.

Do wydatków, które charakteryzują się w latach 2008-2012 największą dynamiką wzrostu w budżecie gminy Nysa, należą wydatki związane z ochroną zdrowia (przyjmując wydatki z 2008 roku jako 100% wydatki na ochronę zdrowia w 2012 roku wyniosły 341%), pozostałymi zadaniami w zakresie polityki społecznej (269%), obsługi długu publicznego (258%) oraz gospodarką mieszkaniową (223%). W 2012 roku zmniejszają się w porównaniu do 2008 roku wydatki gminy związane z działalnością usługową, szkolnictwem wyższym, różnymi rozliczeniami, kulturą fizyczną,

bezpieczeństwem publicznym i ochroną przeciwpożarową, gospodarką komunalną i ochroną środowiska oraz rolnictwem i łowiectwem.

Tabela 94.Wydatki budżetu gminy Nysa wg klasyfikacji budżetowych w %, lata 2008-2012.

	2008	2009	2010	2011	2012	Zmiana 2012/2008
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	2,7	2,7	4,1	3,5	2,2	-0,5
Dział 600 - Transport i łączność	11,6	15,7	17,4	11,2	9,8	-1,8
Dział 630 - Turystyka	3,2	0,7	0,5	2,2	2,9	-0,3
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	3,0	3,8	2,8	6,0	5,6	2,6
Dział 710 - Działalność usługowa	0,5	0,4	0,4	1,8	0,2	-0,3
Dział 750 - Administracja publiczna	9,8	9,9	8,3	7,9	8,7	-1,1
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,01	0,1	0,2	0,1	0,0	-0,01
Dział 752 - Obrona narodowa	0	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,4	1,3	1,1	1,2	1,1	-0,3
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	-0,1
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	0,6	0,2	0,5	0,9	1,3	0,7
Dział 758 - Różne rozliczenia	0,5	0,6	0,4	1,0	0,3	-0,2
Dział 801 - Oświata i wychowanie	32,7	28,8	27,4	30,8	33,0	0,3
Dział 803 - Szkolnictwo wyższe	0,6	0,4	0,3	0,4	0,4	-0,2
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,6	0,7	0,8	0,8	1,6	1
Dział 852 - Pomoc społeczna	20,0	18,1	18,3	20,2	19,1	-0,9
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,6	0,7	0,7	0,9	1,3	0,7
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	1,6	1,2	1,2	1,3	1,5	-0,1
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	5,9	7,2	5,4	5,4	4,8	-1,1
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,5	4,8	4,3	3,5	5,3	1,8
Dział 926 - Kultura fizyczna i sport (2008-2010)	1,3	2,9	5,8	1,0	1,0	-0,3
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0

Źródło: BDL/GUS.

9.2. Korzystanie ze środków UE

Gmina Nysa korzysta z możliwości pozyskania dofinansowania prowadzonych projektów z różnego rodzaju programów UE. W latach 2002-2012 korzystano: ze środków przedakcesyjnych (do V.2004 roku), środków perspektywy finansowej na lata 2004-2006 oraz środków perspektywy finansowej na lata 2007-2013. Obecnie trwają prace przygotowawcze do perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.

Wnioski o przyznanie środków przez gminę Nysa składane były w ramach:

- Funduszu Spójności,
- „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego" (RPO WO),
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW),
- „Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska" (POWT),
- „Programu Infrastruktura i Środowisko" (POIŚ),
- „Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki" (POKL).

We wskazanym okresie (2002-2012) gmina Nysa złożyła ogółem 272 wnioski na łączną kwotę 256.886.928,12 zł, w tym dofinansowanie – 162.109.993,79 zł. Uzyskano dofinansowanie dla 190 wniosków, tj. 70% spośród złożonych, na łączną kwotę 189.184.760,26 zł, tj. 74% wnioskowanej wartości całkowitej projektów (kwota dofinansowania wyniosła 130.850.955,50 zł). Najwięcej projektów z dofinansowaniem zewnętrznym realizowano w gminie Nysa w 2008 roku: 34 projekty, jednak najwyższe dofinansowanie uzyskano w 2006 roku: ponad 73 mln zł, co było związane z realizacją dużego projektu inwestycyjnego „Odprowadzenie ścieków sanitarnych z miasta Nysy i wsi Gminy Nysa" (wnioskowane dofinansowanie wynosiło około 62 mln zł).

Tabela 95. Projekty realizowane w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	Liczba projektów	Wartość całkowita	Uzyskane dofinansowanie	Wkład gminy
2002-2005	25	4.307.949,00 zł	2.182.054,31 zł	2.119.949,69 zł
2006	18	91.271.349,50 zł	73.038.810,39 zł	18.234.282,85 zł
2007	15	1.155.932,67 zł	752.112,11 zł	388.880,56 zł
2008	34	10.402.096,00 zł	8.105.821,00 zł	2.259.108,00 zł
2009	32	26.489.754,12 zł	15.763.762,59 zł	10.644.874,24 zł
2010	26	19.856.314,33 zł	10.762.685,73 zł	9.093.188,90 zł
2011	25	28.741.354,87 zł	16.356.852,20 zł	12.384.502,46 zł
2012	6	6.960.009,77 zł	3.888.857,01 zł	3.071.152,76 zł

Źródło: Informacje Gminy Nysa (http://www.nysa.eu/strona-19-projekty_unia_europejska.html)

Ogółem, w latach 2002-2012 w gminie Nysa złożono 113 wniosków na projekty inwestycyjne, których wartość całkowita wynosiła 239.823.006,05 zł, a zakładana kwota dofinansowania – 149.451.991,89 zł. Ostatecznie uzyskano dofinansowanie dla 93 projektów (tj. 82,3% złożonych) o wartości całkowitej 178.479.046,98 zł (w tym dofinansowanie 122.983.011,89 zł).

Szczytowym rokiem realizacji projektów inwestycyjnych pod względem liczbowym był 2009 rok, gdy prowadzono ich 29, zaś pod względem kosztów i uzyskanego dofinansowania – 2006 rok. W 2006 roku uzyskało dofinansowanie 9 projektów na poziomie 72,3 mln zł, przy czym całkowity koszt zrealizowanych zadań wyniósł ponad 90 mln zł.

Tabela 96. Projekty inwestycyjne realizowane w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	Liczba projektów	Wartość całkowita	Uzyskane dofinansowanie	Wkład gminy
2002-2005	5	2.976.803,00 zł	1.522.977,31 zł	1.453.825,69 zł
2006	9	90.350.781,79 zł	72.284.525,15 zł	18.066.256,64 zł
2007	3	659.146,05 zł	365.593,89 zł	278.352,16 zł
2008	18	7.070.158,32 zł	5.495.382,95 zł	1.534.248,48 zł
2009	29	26.064.683,90 zł	15.399.715,42 zł	10.576.851,19 zł
2010	17	18.363.696,56 zł	9.759.703,38 zł	8.603.993,18 zł
2011	11	27.440.740,36 zł	15.387.855,79 zł	12.052.884,57 zł

2012	1	5.553.037,00 zł	2.767.258,00 zł	2.785.779,00 zł
Łącznie	93	178.479.046,98 zł	122.983.011,89 zł	55.352.190,91 zł

Źródło: Informacje Gminy Nysa (http://www.nysa.eu/strona-19-projekty_unia_europejska.html)

W przypadku projektów „miękkich", w latach 2002-2012 złożono 158 wniosków o wartości całkowitej 17.063.922,07 zł. Wnioskowane dofinansowanie kształtowało się na poziomie 12.658.001,90 zł. Ostatecznie zrealizowano 97 projektów (61,4% złożonych wniosków) o łącznej wartości całkowitej 10.705.713,28 zł, w tym 7,9 mln zł uzyskano w ramach dofinansowania.

Najwyższą wartością całkowitą oraz najwyższym dofinansowaniem charakteryzowały się projekty „miękkie" zrealizowane w 2008 roku: 16 projektów o łącznej wartości całkowitej 3,3 mln zł, przy dofinansowaniu na poziomie 2,6 mln zł.

Tabela 97. Projekty „miękkie" realizowane w gminie Nysa, lata 2002-2012.

	Liczba projektów	Wartość całkowita	Uzyskane dofinansowanie	Wkład gminy
2002-2005	20	1.331.146,00 zł	659.077,00 zł	666.124,00 zł
2006	9	920.567,71 zł	754.285,24 zł	168.026,21 zł
2007	12	496.786,62 zł	386.518,22 zł	110.528,40 zł
2008	16	3.331.937,68 zł	2.610.438,21 zł	724.859,87 zł
2009	13	425.070,22 zł	364.047,17 zł	68.023,05 zł
2010	9	1.492.617,77 zł	1.002.982,35 zł	489.195,72 zł
2011	13	1.300.614,51 zł	968.996,41 zł	331.617,89 zł
2012	5	1.406.972,77 zł	1.121.599,01 zł	285.373,76 zł
Łącznie	97	10.705.713,28 zł	7.867.943,61 zł	2.843.748,90 zł

Źródło: Informacje gminy Nysa (http://www.nysa.eu/strona-19-projekty_unia_europejska.html)

W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 gmina Nysa złożyła 9 wniosków o łącznej wartości całkowitej 6.614.343,44 zł, w tym dofinansowanie 6.195.381,57 zł. Uzyskano dofinansowanie dla 12 projektów, których wartość całkowita wynosiła 4.384.336,66 zł. Kwota przyznanego dofinansowania w ramach projektów PO KL w gminie wyniosła łącznie ponad 4 mln zł.

Tabela 98. Projekty realizowane w gminie Nysa w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

	Liczba projektów	Wartość całkowita	Kwota dofinansowania	Wkład gminy
2008	2	982.444,82 zł	893.906,29 zł	88.538,53 zł
2009	3	932.184,77 zł	852.590,67 zł	79.594,10 zł
2010	4	1.136.402,40 zł	1.006.065,16 zł	130.337,24 zł
2011	3	1.334.304,67 zł	1.267.524,67 zł	66.780,00 zł
Łącznie	12	4.385.336,66 zł	4.020.086,79 zł	365.249,87 zł

Źródło: Informacje gminy Nysa (http://www.nysa.eu/strona-19-projekty_unia_europejska.html).

W ramach PO KL gmina Nysa zrealizowała następujące projekty:

- Aktywizacja społeczno-zawodowa klientów OPS w Nysie (projekt systemowy); Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (edycje 2008-2012)
- Nowoczesny Przedszkolak; Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013 (POKL) 9.1.1. Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej (2008)
- Aktywny lider filarem odnowy wsi; Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich (2009)

- Drogowskazy; Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) 9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów (2009)
- Prawidłowa postawa to ważna sprawa! Gmina Nysa-Gminny Zarząd Oświaty; Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) 9.4 Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty (2010)
- Program zajęć dodatkowych wspierających rozwój kompetencji kluczowych uczniów szkół gimnazjalnych województwa opolskiego w roku szkolnym 2010/2011 (projekt systemowy); Program Operacyjny Kapitał Ludzki, (POKL) 9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów (2010)
- Po(d)stawa urzędnika – wiedza i etyka; Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) działanie 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej (2010)
- Jestem z Wenus; Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) 9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów (2011)
- Program indywidualizacji procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół; Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) 9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów (2011)

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego województwa opolskiego na lata 2007-2013 gmina Nysa złożyła 14 wniosków na realizację projektów[104]. Ich wartość całkowita wynosiła 83.674.990,71 zł, a wnioskowana kwota dofinansowania – 43.018.829,42 zł. Ostatecznie uzyskano dofinansowanie dla 9 projektów gminy (tj. 64,3% złożonych), o łącznej wartości 33.844.598,29 zł. Dofinansowanie w ramach tych projektów wyniosło 19.979.337,59 zł. W 2010 roku realizowane były 4 projekty w ramach RPO WO o wartości 17,2 mln zł; w 2009 roku zrealizowano 3 projekty na łączną kwotę 12,6 mln zł. W latach 2008 i 2012 gmina Nysa realizowała po jednym projekcie w ramach RPO WO.

Tabela 99. Projekty realizowane w gminie Nysa w ramach „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013".

	Liczba projektów	Wartość całkowita	Kwota dofinansowania	Wkład gminy
2008	1	2.563.749,59 zł	1.997.880,76 zł	565.868,83 zł
2009	3	12.566.707,75 zł	7.956.594,34 zł	4.610.113,41 zł
2010	4	17.242.075,95 zł	8.870.507,24 zł	8.371.568,71 zł
2011	0	0	0	0
2012	1	1.472.065,00 zł	1.154.355,25 zł	317.709,75 zł
Łącznie	9	33.844.598,29 zł	19.979.337,59 zł	13.865.260,70 zł

Źródło: Informacje gminy Nysa (http://www.nysa.eu/strona-19-projekty_unia_europejska.html)

Ogółem, ze środków RPO WO, w latach 2007-2012 realizowane były następujące projekty:

- Przebudowa dróg w pasie ul. Baligrodzkiej i Rejtana w Nysie; „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2007-2013" (RPO) 3.1.2 Drogi lokalne (2008)
- Adaptacja budynku przy Gimnazjum nr 2 w Nysie na potrzeby Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inkubatora organizacji społecznych; „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2007-2013" (RPO) 6.1 Rewitalizacja obszarów miejskich (2009)
- Przebudowa Nyskiego Domu Kultury im. Wandy Pawlik przy ul. Wałowej w Nysie/NDK; „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2007-2013" (RPO) 5.3 Rozwój kultury oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (2009)

[104] Informacja dotyczy lat 2007-2012.

- Opolska eSzkoła, szkołą z przyszłością; „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2007-2013” (RPO) 2.2 Moduły informacyjne, platformy e-usług i bazy danych (2009)
- Zakup taboru autobusowego dla gminy Nysa; „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2007-2013” (RPO) 3.2 Transport publiczny (2010)
- Budowa instalacji do wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej w kogeneracji na bazie gazu ziemnego GZ-50 w Nysie przy ul. Jagiellońskiej 10a - NEC 2010; „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2007-2013” (RPO) 4.3 Ochrona powietrza, odnawialne źródła energii (2010)
- Zagospodarowanie fortecznej Wieży Ciśnień w Nysie wraz z terenem przyległym; „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2007-2013” (RPO) 6.2 Zagospodarowanie terenów zdegradowanych (2010)
- Budowa drogi w ulicy Dubois w Nysie – etap I; „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2007-201”3 (RPO) 3.1.2 Drogi lokalne (2010)
- FortFan – markowa turystyka kulturowa na terenie województwa opolskiego. Rozwój wspólnych produktów turystycznych miast Nysa i Kędzierzyn-Koźle (gmina Nysa – Lider Projektu: wkład własny 121.509,87 zł, gmina Kędzierzyn-Koźle Partner Projektu: wkład własny 196.199,88 zł); „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013” (RPO) 1.4.2 Usługi turystyczne i rekreacyjno-sportowe świadczone przez sektor publiczny – projekty promocyjne (2012).

Działania na rzecz integracji europejskiej podejmowane przez władze gminy Nysa, w tym stopień realizacji projektów dofinansowanych ze środków unijnych, zostały nagrodzone przez Radę Europy poprzez przyznanie gminie Nysa prestiżowych wyróżnień: Dyplomu Europejskiego, Flagi Honorowej i Plakietki Honorowej[105].

Do ważnych osiągnięć w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania przez władze gminy Nysa należy I miejsce i dofinansowanie w wysokości 2.269.355,74 zł dla projektu „Partnerstwo Nyskie 2020” w ramach konkursu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego” realizowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Partnerstwo Nyskie, którego Liderem jest gmina Nysa, obejmuje 3 powiaty (głubczycki, nyski i prudnicki) oraz 14 gmin z terenu województwa opolskiego (oprócz Nysy są to: Biała, Branice, Głubczyce, Grodków, Kietrz, Korfantów, Lubrza, Łambinowice, Otmuchów, Paczków, Prudnik i Skoroszyce). Celem ogólnym projektu jest *„wytworzenie mechanizmów długofalowej współpracy w zakresie wspólnego rozpoznawania i rozwiązywania problemów o charakterze wykraczającym poza granice jednej gminy, tj. działanie na szczeblu ponadlokalnym”*[106].

9.3. Podsumowanie *Sfera finansów*

W budżecie gminy Nysa w ostatnich latach występuje ujemne saldo (wydatki przewyższają dochody). Maleją także wydatki gminy na inwestycje.

W budżecie Gminy Nysa w latach 2009, 2011 i 2012 wydatki przewyższają osiągane dochody. Najwyższe ujemne saldo odnotowano w 2011 roku, gdy różnica między dochodami a wydatkami

[105] Więcej informacji o przyznanych gminie Nysa przez Radę Europy wyróżnieniach na s. 45.
[106] Za: http://www.nysa.eu/aktualnosc-1-5721-projekt_partnerstwo_nyskie_2020.html (03.09.2013)

wyniosła -16,3 mln zł. W 2012 roku wydatki przewyższyły dochody gminy o około 1,45 mln zł. Dochody gminy Nysa pochodzą przeważnie z realizacji zadań własnych (około 88-89% dochodów) – z tego tytułu uzyskano 126,9 mln zł dochodu (2012 rok). Dochody budżetowe z zadań zleconych kształtowały się w latach 2008-2012 na poziomie 15-16 mln zł (tj. 10-12% dochodów gminy). W dochodach budżetowych gminy Nysa dominują dochody bieżące – ich wartość systematycznie rośnie od 2008 roku (z 115,8 mln zł do 133,8 mln zł). Dochody majątkowe gminy stanowią znacznie mniejszą część ogółu dochodów. Najwyższe dochody majątkowe osiągnięto w 2010 roku (34,6 mln zł; tj. 22% dochodów), zaś najniższe – w 2011 roku (5,9 mln zł, tj. 4,4%).

Wydatki, w zdecydowanej większości, realizowane są na zadania własne gminy (87-90% wydatków). Na ten typ zadań przeznacza się od 105 mln w 2008 roku do 128 mln w 2012 roku, przy czym maksymalna wysokość wydatków na zadania własne odnotowana została w 2010 roku (140,4 mln zł). Wartość wydatków na zadania zlecone na przestrzeni lat 2008-2012 kształtuje się na poziomie około 16 mln zł (tj. 10-13% wydatków), zaś wydatki na zadania powierzone ww. okresie podlegały znacznym wahaniom (19,8 tys. zł w 2012 roku).

W wydatkach gminnych dominują wydatki bieżące – zwiększały się one z 98,2 mln zł w 2008 roku (81% wydatków) do 123,8 mln zł w 2012 roku (86% wydatków). Wysokość wydatków majątkowych w poszczególnych latach warunkowana była w znacznej mierze wysokością podejmowanych w gminie inwestycji. Najwyższe wydatki majątkowe oraz wchodzące w ich skład wydatki inwestycyjne odnotowano w 2010 roku – na inwestycje przeznaczono wówczas ponad 34 mln zł, stanowiących 22% ogółu wydatków gminy w tym roku. W latach kolejnych udział wydatków na inwestycje w ogóle wydatków malał – do 16% w 2011 roku (gdy realizowano inwestycje na poziomie 24,6 mln zł), a następnie do 12% w 2012 roku (gdy wartość wydatków na inwestycje wyniosła 17,6 mln zł).

Największym obciążeniem dla budżetu gminy Nysa są wydatki związane z oświatą i wychowaniem, pomocą społeczną oraz transportem i łącznością.

Struktura dochodów gminy Nysa *wg* klasyfikacji budżetowych wskazuje na największe źródło dochodów, jakimi są dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej. Ich udział w ogóle dochodów w latach 2008-2012 podlega wahaniom, pozostając jednak podstawowym źródłem dochodów gminy: w 2012 roku ich udział w ogóle dochodów gminy kształtuje się na poziomie 42,5%. Na drugim miejscu pod względem udziału w ogóle dochodów znajdują się dochody z działu 758 Różne rozliczenia, stanowiąc 23,8% dochodów gminy w 2012 roku, zaś trzecią pod względem wielkości dochodów w gminie klasyfikacją budżetową jest pomoc społeczna – osiągnięte dochody z tego tytułu stanowiły w latach 2008-2012 około 15-16% dochodów gminy.

Największy udział w wydatkach gminy Nysa mają wydatki z działu oświata i wychowanie, stanowiąc około $^{1}/_{3}$ całości wydatków gminy. Od 2009 roku wydatki oświatowe stale się zwiększają, a ich udział wzrasta z 28,8% (2009) do 33% (2012). Budżet gminy obciążają w znacznym stopniu także wydatki związane z pomocą społeczną, stanowiące około $^{1}/_{5}$ całości wydatków gminy (18-20% w latach 2008-2012). Trzecią pod względem wielkości grupę wydatków gminy stanowią wydatki klasyfikowane w Dziale 600 – Transport i łączność. Do wydatków, które charakteryzują się w latach 2008-2012 największą dynamiką wzrostu w budżecie gminy Nysa, należą wydatki związane z ochroną zdrowia, pozostałymi zadaniami w zakresie polityki społecznej, obsługi długu publicznego oraz gospodarką mieszkaniową. Z kolei w 2012 roku zmniejszyły się w porównaniu do 2008 roku wydatki gminy związane z działalnością usługową, szkolnictwem wyższym, różnymi rozliczeniami, kulturą fizyczną, bezpieczeństwem publicznym i ochroną przeciwpożarową, gospodarką komunalną i ochroną środowiska oraz rolnictwem i łowiectwem.

W latach 2007-2012 gmina Nysa zrealizowała łącznie 190 projektów ze wsparciem środków unijnych, o łącznej wartości 189,2 mln zł (w tym 130,85 mln zł dofinansowania).

Gmina Nysa w sposób intensywny korzysta z możliwości uzyskania dofinansowania z różnego rodzaju programów unijnych. W latach 2002-2012 wnioski o przyznanie środków składane były w ramach programów dostępnych w ramach środków przedakcesyjnych (do V 2004), okresu programowania 2004-2006 i okresu programowania 2007-2013 (obecnie trwają przygotowania do nowej perspektywy finansowej, na lata 2014-2020).

We okresie 2002-2012 gmina Nysa złożyła 272 wnioski na łączną kwotę 256.886.928,12 zł, w tym dofinansowanie – 162.109.993,79 zł. Uzyskano dofinansowanie dla 190 wniosków, tj. 70% złożonych, na łączną kwotę 189.184.760,26 zł, tj. 74% wnioskowanej wartości całkowitej (kwota dofinansowania wyniosła 130.850.955,50 zł). Spośród złożonych przez gminę wniosków 42% stanowiły wnioski na projekty inwestycyjne (113 wniosków), zaś pozostałe 58% wnioski na projekty „miękkie" (158 wniosków).

W ramach projektów inwestycyjnych uzyskano dofinansowanie dla 93 wniosków (tj. 82% wszystkich złożonych wniosków na projekty inwestycyjne), o wartości całkowitej 178.479.046,98 zł, w tym dofinansowanie 122.983.011,89 zł. W przypadku projektów „miękkich" odsetek projektów, na które uzyskano dofinansowanie, kształtował się na poziomie 61% (tj. 97 zrealizowanych projektów), zaś kwota uzyskanego dofinansowania – 7,9 mln zł.

W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 w gminie Nysa udało się zyskać dofinansowanie dla 12 projektów (tj. 63% złożonych wniosków), o łącznej wartości całkowitej 4.384.336,66 zł, w tym dofinansowanie 4.020.086,79 zł. Natomiast w ramach „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013" gmina Nysa pozyskała dofinansowanie dla 9 projektów (tj. 64% złożonych wniosków) na kwotę 33.844.598,29 zł. Dofinansowanie w ramach projektów realizowanych z RPO województwa opolskiego w gminie Nysa wyniosło 19.979.337,59 zł.

Lata 2002-2013, a zwłaszcza okres programowania 2007-2013, cechowały się znacznym napływem środków unijnych, mających istotny wpływ na rozwój gminy Nysa. Aktywność gminy w aplikowaniu o środki z budżetu UE zbiega się z okresami budżetowania. Najwyższa aktywność gminy występuje w pierwszych latach każdej perspektywy finansowej, co wynika z faktu, iż na początku każdego okresu budżetowania ogłaszanych jest najwięcej konkursów.

Na podstawie dotychczasowej aktywności gminy w zakresie pozyskiwania środków unijnych w obowiązującym jeszcze okresie programowania (2007-2013), można przypuszczać, iż w kolejnej perspektywie finansowej (2014-2020) gmina Nysa również będzie częstym beneficjentem środków unijnych. Należy jednak podkreślić możliwość wystąpienia także pewnych ograniczeń w procesach aplikacyjnych o środki unijne. Wynikają one głównie z przyjętych uprzednio zobowiązań (np. realizacji dużego projektu czy realizacji kilku projektów inwestycyjnych w ramach jednego roku budżetowego), co skutkuje brakiem możliwości zapewnienia wkładu własnego dla kolejnych projektów. Są to jednak ograniczenia, z którymi zmagają się wszystkie jednostki administracyjne aplikujące o środki unijne.

10. Podsumowanie „Diagnozy społeczno-gospodarczej gminy Nysa"

Gmina Nysa, jedna z dziewięciu gmin powiatu nyskiego, położona jest w zachodniej części województwa opolskiego. Gmina tworzona jest przez 26 sołectw, a jej stolica, miasto Nysa, jest jednym z ośrodków społeczno-gospodarczych sfery zachodniej Opolszczyzny.

W „Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r." Nysa i jej obszar funkcjonalny została wskazana jako jeden z ośrodków subregionalnych terenu zachodniej Opolszczyzny, przy czym jednocześnie wskazano, że podregion nyski należy do obszarów o najniższym statystycznie poziomie

rozwoju społeczno-gospodarczego w kraju. W „Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r." na terenie Nysy jako problemowe zostały zdiagnozowane następujące: obszar przygraniczny oraz obszar depopulacji (podobne problemy dotyczą całego), miasto wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji oraz obszar narażony na niebezpieczeństwo powodzi.

Postulowany w SRWO zrównoważony rozwój aglomeracji opolskiej warunkowany jest stabilnym rozwojem subregionalnych ośrodków miejskich, m.in. Nysy (obok Brzegu, Kędzierzyna-Koźla i Kluczborku). SRWO wskazuje na konieczność tworzenia w miastach powiatowych korzystnych warunków dla mieszkania, zatrudnienia i prowadzenia działalności gospodarczej, co zatrzyma proces wyludniania się wsi i mniejszych miast województwa kosztem Opola. Propagowana strategia stabilnego rozwoju ośrodków miejskich jako lokalnych biegunów wzrostu w województwie opolskim stawia przed władzami miast szereg wyzwań i zadań (m.in.): zwiększanie konkurencyjności miast, stworzenie atrakcyjnej i dostępnej oferty edukacyjnej, kulturalnej, sportowej czy zdrowotnej, zapewnienie dostępu do usług i dóbr mieszkańcom terenów wiejskich, specjalizacja ośrodków miejskich, intensyfikacja współpracy transgranicznej, rozwój zasobów ludzkich, rozwój kapitału społecznego, wzmacnianie potencjału gospodarczego i stwarzanie warunków rozwoju przedsiębiorczości, m.in. poprzez atrakcyjne oferty inwestycyjne, prowadzenie działań zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju (z uwzględnieniem konsekwencji środowiskowo-przestrzennych) oraz poprawa ładu przestrzennego i rewitalizacja obszarów zdegradowanych[107].

Niewątpliwym atutem gminy Nysa jest położenie na terenie o zróżnicowanym charakterze geofizycznym, warunkującym występowanie obszarów o odmiennym ukształtowaniu terenu, rzeźbie, krajobrazach, glebach czy sieci rzecznej. W przypadku surowców naturalnych na obszarze gminy Nysa prowadzona jest eksploatacja złoża „Głębinów-Zbiornik", z którego wydobywany jest piasek i żwir. Skutkiem wysokiej jakości gleb na terenie gminy, odpowiednich dla rozwoju rolnictwa, jest niewielka lesistość w porównaniu do województwa opolskiego czy Polski. Występujące kompleksy leśne nie tworzą parków krajobrazowych ani parków narodowych. Na terenie gminy Nysa wyznaczone zostały jednak dwa obszary chronione: Rezerwat przyrody częściowy „Przyłęk" oraz Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu (unikalna w skali kraju i Europy ostoja ptactwa wodnego i błotnego). Pozostałe obszary zielone na terenie gminy tworzą parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce oraz tereny zieleni osiedlowej.

Ostatnie lata przyniosły liczne inwestycje związane z racjonalizacją gospodarki odpadami – na terenie gminy Nysa, w Domaszkowicach, powstało Regionalne Centrum Gospodarki Odpadami, nowoczesny zakład świadczący usługi związane z sortowaniem i unieszkodliwianiem odpadów. Podejmowane na tym obiekcie inwestycje związane są z uzyskaniem statusu Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów (jedna z czterech w województwie opolskim). Działania władz gminy związane z ochroną środowiska nie ograniczają się wyłącznie do inwestycji w RCGO. Organizowane i promowane są różne akcje społeczne oraz ułatwienia dla mieszkańców, zachęcające ich do dbania o środowisko i zwiększające świadomość proekologiczną.

Wyzywaniem dla przyszłego rozwoju gminy Nysa jest niewątpliwie jej sytuacja demograficzna. Stale ubywająca liczba ludności, ujemny przyrost naturalny czy ujemne saldo migracji – te zjawiska wpływają na wyludnianie się gminy. Depopulacja obszaru gminy, podobnie jak i powiatu nyskiego oraz województwa opolskiego, zmusza do podjęcia intensywnych i konkretnych działań w kierunku odbudowy potencjału ludnościowego. Ma temu służyć m.in. Program Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim. Oprócz problemów depopulacji gmina musi zmierzyć się także z problemem starzenia się społeczeństwa. Proces ten w gminie Nysa jest najbardziej zaawansowany (w porównaniu do powiatu nyskiego, województwa opolskiego oraz kraju), a dostępne dane prognozują pogłębianie się tego zjawiska w najbliższych latach.

[107] Na podstawie: „Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r."

Gmina Nysa doświadcza intensywnego rozwoju III sektora, czym wyróżnia się pozytywnie na tle powiatu nyskiego, województwa opolskiego oraz kraju. Obrazuje to najwyższy w gminie wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców (34 jednostki w 2012 roku). Warto podkreślić szczególnie dynamiczny rozwój sektora organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich gminy, które na przestrzeni lat 2005-2012 niemal podwoiły swoją liczbę (41 jednostek w 2012 roku). Organizacje pozarządowe na terenie gminy Nysa funkcjonują przede wszystkim w obszarze sportu, kultury, historii i sztuki, prowadzą działalność międzynarodową, na rzecz wspólnot lokalnych i aktywności społecznej oraz w zakresie bezpieczeństwa. Pod względem formalno-prawnym w gminie Nysa dominują stowarzyszenia i organizacje społeczne, zdecydowanie mniej jest fundacji.

W zakresie frekwencji wyborczej, w gminie Nysa uzyskiwane są odsetki osób uczestniczących w wyborach podobne do skali kraju. Wyróżnia to gminę na tle powiatu nyskiego czy województwa opolskiego, gdzie frekwencja wyborcza jest z reguły niższa niż w skali kraju czy właśnie gminy. Wyzwaniem dla władz gminy, podobnie zresztą jak i władz innych gmin i powiatów w całej Polsce, jest zwiększenie zainteresowania obywateli wyborami lokalnymi, tzn. samorządowymi. Mieszkańcy gminy najchętniej głosują bowiem w wyborach prezydenckich, najniższe frekwencje wyborcze dotyczą wyborów samorządowych, których wyniki mają bezpośrednie przełożenie na władze lokalne i podejmowane przez nie działania. W tym obszarze (tj. uczestniczenia w wyborach samorządowych) frekwencja w gminie Nysa pozostaje na poziomie niższym niż w skali kraju, województwa czy powiatu, co wskazuje na konieczność podejmowania działań w zakresie zwiększania zainteresowania sprawami społeczności lokalnej, m.in. poprzez edukację obywateli.

Co bardzo ważne dla harmonijnego i prawidłowego rozwoju, władze gminy Nysa dbają o włączanie w proces sprawowania władzy swoich mieszkańców. Obywa się to głównie poprzez konsultacje społeczne oraz powołanie organów opiniodawczo-konsultacyjnych (Rada Kultury, Rada Seniorów, Rada Młodzieży), za pośrednictwem których mieszkańcy mogą wyrazić swoje opinie oraz wpływać na podejmowane przez władze decyzje. Liczne działania na rzecz społeczności lokalnych oraz rozwoju całego obszaru gminy podejmowane są w ramach programu „Odnowa Wsi Opolskiej" (w której uczestniczy 80,8% sołectw w gminie), ale także poprzez Lokalną Grupę Działania „Nyskie Księstwo Gór i Jezior" czy udział w programie „Tradycyjny Produkt Opolszczyzny". Za swoją działalność na rzecz rozwoju i poprawy jakości życia mieszkańców gminy, jej władzom przyznawane są liczne nagrody i wyróżnienia, a sama gmina jest laureatem wielu konkursów regionalnych, ogólnopolskich czy europejskich.

W zakresie liczby pracujących sytuacja w gminie Nysa jest dynamiczna – liczby te zmieniają się rokrocznie. W perspektywie ostatnich 10 lat (2002-2012) dostępne dane wskazują na lepszą sytuację, tj. większą liczbę osób pracujących w gminie w 2012 roku niż w 2002 roku. Krótsza perspektywa czasowa (5-letnia) ujawnia jednak zjawisko zmniejszającej się liczby pracujących (spadek o 5,4% w porównaniu do 2008 roku), przy czym proces ten jest bardziej zaawansowany właśnie na terenie gminy Nysa niż województwa opolskiego oraz kraju. Gminę Nysa na tle województwa opolskiego oraz Polski wyróżnia również niewielka nadreprezentacja kobiet wśród ogółu pracujących (51,6%), przy czym zjawisko to nie dotyczy obszarów wiejskich gminy, gdzie kobiety stanowią 34% ogółu pracujących.

Zmniejszająca się liczba pracujących na terenie gminy Nysa znajduje swoje odzwierciedlenie w rosnącej liczbie osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nysie. Wśród najliczniejszych kategorii bezrobotnych znajdują się osoby bez wykształcenia średniego, osoby długotrwale bezrobotne oraz kobiety. Skutki wysokiego poziomu bezrobocia odczuwa cała gmina, m.in. poprzez migrację zarobkową, szczególnie młodych ludzi (do pogłębia procesy depopulacji i pogarsza sytuację demograficzną gminy), konieczność podejmowania kosztochłonnych działań aktywizujących bezrobotnych mieszkańców, przeciwdziałania patologiom życia społecznego wynikającym z bezrobocia czy osłabienia zdolności nabywczej mieszkańców. Niewątpliwie gmina

Nysa jest obszarem w sposób szczególnie mocny dotkniętym problemem bezrobocia, a sytuacja na rynku pracy jest bardzo poważna i prawdopodobnie pozostanie trudna w najbliższych latach.

Wśród podmiotów gospodarczych na terenie gminy Nysa dominują przedsiębiorstwa prowadzące działalność w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów, w tym motocykli) oraz sekcji F (budownictwo). Jednocześnie w tych branżach sytuacja w zakresie liczby podmiotów jest najbardziej dynamiczna, występuje w nich najwięcej nowych zarejestrowań, ale i wykreśleń. Z kolei do najszybciej rozwijających się branż na terenie gminy (wyznaczonych na podstawie przyrostu liczby podmiotów gospodarczych w latach 2009-2012) należą: edukacja, działalność związana z informacją i komunikacją, opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz obsługa rynku nieruchomości. Choć należy wskazać, że sytuacja na obszarze miejskim i terenach wiejskich gminy Nysa jest zróżnicowana, to ogółem, gmina wyróżnia się na tle województwa czy kraju w zakresie liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców (choć również w zakresie liczby wykreśleń), a także liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym. Główne kierunki działań w obszarze gospodarki na terenie gminy powinny obejmować szczególnie wsparcie rozwoju podmiotów innowacyjnych (np. w ramach Podstrefy Nysa WSSE „INVEST PARK" czy tworzonego Regionalnego Parku Przemysłowego Radzikowice-Goświnowice) oraz zdynamizowanie sytuacji i pobudzanie mieszkańców do zakładania własnych firm, własnych działalności gospodarczych.

Organizacją życia kulturalnego w gminie Nysa zajmują się głównie biblioteki publiczne, dom kultury, kino oraz muzeum. Mieszkańcy gminy mają dzięki temu możliwość skorzystania z oferty nowoczesnego kina, a także poznania przeszłości przy pomocy ekspozycji muzealnych czy odkrywania swoich talentów podczas zajęć wokalnych, tanecznych czy teatralnych w domu kultury. Liczne imprezy kulturalno-edukacyjno-rozrywkowe stwarzają okazję uczestniczenia w wydarzeniach o różnym charakterze, od tzw. „kultury wysokiej" do kultury alternatywnej i ludowej. Pozytywne zjawiska zachodzą także w zakresie czytelnictwa wśród mieszkańców gminy – mimo postępującego ubytku księgozbioru gminnych bibliotek, od 2-3 lat obserwowany jest powolny wzrost liczby czytelników, co pozwala przypuszczać, że ten trend utrzyma się w najbliższej przyszłości.

Publicznie dostępną infrastrukturę sportową na terenie gminy Nysa tworzą Stadion Miejski, kryta pływalnia, boiska *Orlik*, Nyska Extremlandia Skate Park, lodowisko, kąpielisko miejskie, obiekty sportowe (głównie boiska) w poszczególnych miejscowościach gminy, ale także klub żeglarski, siłownia i boisko do gry w boule na wolnym powietrzu, ścianka wspinaczkowa na Wieży Ciśnień czy wypożyczalnia rowerów. Istnieje także możliwość skorzystania z oferty podmiotów komercyjnych (typu kręgielnia, paintball, kursy nurkowe, tor kartingowy, sale zabaw dla dzieci i in.). Występuje jednak dysproporcja w zakresie infrastruktury sportowej w mieście Nysa i na obszarach wiejskich gminy – w mieście jest ona różnorodna i stwarza możliwości uprawiania różnych sportów, podczas gdy na terenach wiejskich dominują boiska sportowe, z których stan techniczny części jest zły i wymaga natychmiastowych modernizacji (m.in. obiekty w Hajdukach Nyskich, Jędrzychowie, Kubicach, Skorochowie i Złotogłowicach).

Gmina Nysa jest obszarem o ogromnym potencjale turystycznym, który z uwagi na swoje położenie geograficzne, bogactwo przyrodnicze i dziedzictwo historyczne przyciąga licznych turystów. Rozwój infrastruktury noclegowej przy jednoczesnym zwiększaniu atrakcyjności turystycznej gminy powinny ten proces jeszcze zdynamizować. Gmina oferuje bowiem szerokie możliwości wypoczynku na łonie przyrody, ale także aktywnego uprawiania sportów wodnych, zwiedzania zakątków gminy na rowerze, pieszo czy konno, a nawet kajakiem. Turystów przyciągają również liczne zabytki (dzięki którym Nysa nazywana bywa „Śląskim Rzymem"), szlaki turystyczne i odbywające się często na terenie gminy atrakcyjne imprezy kulturalno-rekreacyjne (m.in. Festiwal Ognia i Wody, Dni Twierdzy Nysa, Dni Nysy, „Folk Fiesta Nysa" czy Jarmark Jakubowy).

Niewątpliwą szansą na rozwój gminy jest realizacja zaplanowanej inwestycji związanej z budową obwodnicy Nysy. Poprawi ona w sposób znaczący dostępność komunikacyjną miasta i gminy, wpłynie na poprawę jakości transportu drogowego, ale także ma ogromne znaczenie dla jakości życia mieszkańców – znaczna część ruchu samochodowego, odbywająca się obecnie przez teren miasta, zostanie skierowana na obwodnicę. Niewielka odległość gminy od stolicy województwa, Opola, autostrady A4 i Republiki Czeskiej, stwarzają odpowiednie warunki dla rozwoju transportu drogowego w gminie. Poprawia się jakość transportu publicznego drogowego (m.in. częściowa wymiana taboru MZK w Nysie, zwiększająca się liczba pasażerów), trudności dotykają jednak transport kolejowy, którego na terenie gminy, podobnie jak w innych częściach kraju, dotyczy redukcja liczby połączeń oraz czynnych stacji kolejowych. Konieczne są także dalsze remonty i modernizacje dróg lokalnych w gminie, wpływających na zwiększenie możliwości transportowych i mobilności mieszkańców obszarów wiejskich.

Gmina Nysa charakteryzuje się także poprawą dostępności mieszkaniowej – zwiększa się ogólna liczba budynków mieszkalnych oraz mieszkań. W przypadku budynków gminnych, występuje jednak sytuacja odwrotna, tzn. zmniejsza się liczba budynków pozostających w zarządzie gminnej spółki Nyski Zarząd Nieruchomości. Dotyczy to zarówno budynków będących w 100% własnością gminy, jak i budynków będących współwłasnością gminy czy budynków będących własnością i współwłasnością spółki NZN, a także liczby wspólnot mieszkaniowych zarządzanych przez NZN.

Gmina Nysa przoduje w zakresie odsetka mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz oczyszczalni ścieków. Wyróżnia się tym na tle województwa opolskiego oraz kraju, szczególnie zaś dotyczy to odsetka ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej i odprowadzania ścieków (różnice rzędu około 30% na korzyść gminy). Występujące różnice są jeszcze bardziej dostrzegane w przypadku terenów wiejskich gminy, gdzie korzystanie z sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków jest dużo bardziej rozpowszechnione niż na terenach wiejskich województwa opolskiego czy kraju (różnice rzędu około 50% na korzyść obszarów wiejskich gminy Nysa). Dzięki podejmowanym inwestycjom przez spółkę Nyska Energetyka Cieplna gmina może korzystać także z nowoczesnej jednostki kogeneracji produkującej energię elektryczną i cieplną.

Wyzwaniem dla sytemu edukacyjnego gminy Nysa w najbliższych latach będzie zmniejszająca się liczba uczniów szkół wszystkich szczebli. Niż demograficzny w nyskich szkołach, podobnie jak w innych częściach województwa czy kraju, będzie wymuszał podejmowanie trudnych decyzji związanych z zamykaniem placówek czy zwalnianiem nauczycieli. Wśród innych obserwowanych w gminie Nysa tendencji w zakresie edukacji, należy podkreślić rosnącą liczbę dzieci uczęszczających do żłobków i przedszkoli (choć trend ten dotyczy głównie obszaru miasta), zaś w zakresie edukacji ponadgimnazjalnej – zmniejszające się zainteresowanie szkolnictwem ogólnokształcącym na rzecz średniej edukacji zawodowej. Uczniowie gminy coraz częściej i chętniej wybierają naukę w nyskich technikach, co może mieć pozytywne skutki związane z lepszym dopasowaniem uzyskanych kwalifikacji do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Funkcjonująca na terenie gminy infrastruktura medyczna zapewnia mieszkańcom dostęp do różnego rodzaju usług medycznych. Szczególnie na obszarze miasta następuje rozwój sieci aptek i przychodni podstawowej opieki zdrowotnej. Wszyscy mieszkańcy mają możliwość korzystania z pomocy w szpitalu powiatowym wyposażonym m.in. w jedyne w Polsce lądowisko dla helikopterów na dachu szpitala, a także zespołu ratownictwa medycznego czy specjalistycznej opieki kardiologicznej w ramach Nyskiego Centrum Kardiologii Polsko-Amerykańskich Klinik Serca.

Osoby potrzebujące wsparcia obejmowane są systemem pomocy społecznej, głównie za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie, Dziennego Domu Pobytu im. Jerzego Kozarzewskiego czy Środowiskowego Domu Samopomocy w Nysie. Oferowana jest pomoc finansowa, rzeczowa oraz w formie usług, a także pomoc psychologiczna czy opiekuńcza. Na podstawie gminnych programów organizowane jest również wsparcie i pomoc dla osób z problemem

alkoholowym, narkotykowym czy przemocy w rodzinie. Programami profilaktycznymi objęte są z kolei zwłaszcza dzieci i młodzież szkolna, a przeciwdziałaniem patologiom życia rodzinnego na terenie gminy Nysa zajmuje się składający się ze specjalistów z różnych dziedzin, specjalnie do tego celu powołany Interdyscyplinarny Zespół.

Oprócz obowiązkowych działań Policji, Straży Miejskiej oraz Straży Pożarnej, których funkcjonariusze strzegą porządku i bezpieczeństwa, również władze gminy Nysa podejmują działania związane z poprawą bezpieczeństwa mieszkańców. Obejmują one np. inwestycje związane z wykonaniem nowoczesnego systemu monitoringu wizyjnego miasta. Obsługiwany przez strażników miejskich monitoring wpływa na podejmowanie większej liczby interwencji, a także poprawia jakość życia mieszkańców, w tym poziom bezpieczeństwa na terenie miasta Nysa.

W zakresie finansów gminy Nysa ostatnie lata przyniosły zmniejszenie wydatków na inwestycje oraz deficyt budżetowy. Wydatki przewyższyły w 2012 roku dochody gminy o około 1,45 mln zł, a największym obciążeniem dla gminnego budżetu są wydatki związane z oświatą i wychowaniem oraz pomocą społeczną. Gmina Nysa w minionych latach intensywnie korzystała z możliwości uzyskania dofinansowania w ramach środków unijnych (okres programowania 2007-2013, 2004-2006, a także środki przedakcesyjne), składając wiele wniosków oraz realizując liczne projekty inwestycyjne czy o charakterze „miękkim". Działania podejmowane w gminie na rzecz integracji europejskiej, w tym m.in. stopień realizacji projektów ze wsparciem finansowym Unii Europejskiej, dostały nagrodzone przez Radę Europy, która przyznała gminie Nysa prestiżowe wyróżniania: Dyplom Europejski, Flagę Honorową oraz Plakietkę Honorową. Aktywność władz gminy Nysa w zakresie pozyskiwania funduszy unijnych w poprzednich okresach programowania pozwala przypuszczać, iż tendencja ta utrzyma się także w kolejnym okresie, w latach 2014-2020, co stworzy szansę na dalsze inwestycje w gminie, zarówno w zakresie infrastrukturalnym, jak i kapitału społecznego mieszkańców.

11. Słownik skrótów

GUS – Główny Urząd Statystyczny

BDL – Bank Danych Lokalnych

DSRK – „Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju”

SRK – „Strategia Rozwoju Kraju”

SIEG – „Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki”

SRKL – „Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego”

SRT – „Strategia Rozwoju Transportu”

BEiŚ – „Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”

SSP – „Strategia Sprawne Państwo”

SRKS – „Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego”

KSRR – „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego”

SZRWRiR – „Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa”

SRSBN RP – „Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej”

SRWO –„Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego”

GDOS – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

RCGO – Regionalne Centrum Gospodarki Odpadami w Domaszkowicach

NGO – (ang.) Non Governmental Organizations (organizacje pozarządowe, III sektor)

LGD – Lokalna Grupa Działania

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju

REGON – Rejestr Gospodarki Narodowej

MSP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa

RCTWiTI – Regionalne Centrum Transferu Wiedzy i Technologii Innowacyjnych

WSSE „INVEST PARK” – Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „INVEST PARK”

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

PKD – Polska Klasyfikacja Działalności

RPO WO – „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego”

MiGBP – Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna

NDK – Nyski Dom Kultury

PO WT Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013 – „Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013”

LZS – Ludowy Zespół Sportowy

NOR – Nyski Ośrodek Rekreacji

PKS – Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej

MZK – Miejski Zakład Komunikacji

ZDP – Zarząd Dróg Powiatowych

ZDW – Zarząd Dróg Wojewódzkich

PKP – Polskie Koleje Państwowe

NZN – Nyski Zarząd Nieruchomości

NEC – Nyska Energetyka Cieplna

SUW – Stacja Uzdatniania Wody

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

KIS – Klub Integracji Społecznej

KUS – Klub Umiejętności Społecznych

DDP – Dzienny Dom Pobytu

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy

GPPiRPA –„ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych”

GPPN – Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii

GZO – Gminny Zarząd Oświaty

PWSZ –Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa

WSTH – Wyższa Szkoła Teologiczno-Humanistyczna im. Michała Beliny-Czechowskiego w Podkowie Leśnej

GWSH – Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfantego w Katowicach

12. Bibliografia

Dokumenty, sprawozdania:

1. „Biuletyn statystyczny Województwa Opolskiego – I kw. 2013 r.”, Urząd Statystyczny w Opolu.
2. Budownictwo mieszkaniowe w Województwie Opolskim w 2012 r., Urząd Statystyczny w Opolu.
3. „Ludność, ruch naturalny i migracje w Województwie Opolskim w 2012 r.”, Urząd Statystyczny w Opolu.
4. „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej Województwa Opolskiego 2012”, Urząd Statystyczny w Opolu.
5. „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w Województwie Opolskim w 2012 r”., Urząd Statystyczny w Opolu.
6. „Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2012”, Urząd Statystyczny w Opolu.
7. „Województwo Opolskie 2012 – podregiony, powiaty, gminy”. Urząd Statystyczny w Opolu.
8. „Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”.
9. „Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.”
10. „Diagnoza ochrony zdrowia Województwa Opolskiego oraz analiza SWOT”, przygotowywana na potrzeby „Strategii w ochronie zdrowia w Województwie Opolskim na lata 2014-2020”.
11. „Program Specjalnej Strefy Demograficznej w Województwie Opolskim – perspektywa 2013-2020”. Część diagnostyczna. Część postulatywna. Koncepcja Zarządu Województwa Opolskiego pod kierunkiem Marszałka Józefa Sebesty, Opole 2012.
12. „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020”. Projekt przeznaczony do konsultacji społecznych (wersja nr 1).
13. „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego na lata 2004-2012”, Opole czerwiec 2004.
14. „Plan Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii w Województwie Opolskim, przyjęty Uchwałą Zarządu Województwa Opolskiego Nr 464.0/2010 z dnia 9 marca 2010 r. w sprawie przyjęcia projektu Planu Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii w Województwie Opolskim, Opole marzec 2009.

15. K. Heffner, „Raport Regionalny Województwo Opolskie", Opole 2011 w ramach założeń do „Strategii Rozwoju Polski Zachodniej".
16. „Strategia Rozwoju Wspólnoty Międzygminno-Powiatowej Ziemi Nyskiej na lata 2004-2015".
17. „Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności".
18. „Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo".
19. Strategie zintegrowane:
    - „Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki Dynamiczna Polska 2020"
    - „Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego"
    - „Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)"
    - „Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko"
    - „Strategia Sprawne Państwo 2020"
    - „Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020"
    - „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie"
    - „Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa"
    - „Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022"
20. „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030".
21. „Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020".
22. „Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025".
23. „Strategia Rozwoju Polski Zachodniej".
24. M. Boni (red. nauk.) „Raport Polska 2030. Wyzwania rozwojowe", 2009.
25. „Narodowy Program Kultury Promocja Czytelnictwa i Rozwój Sektora Książki" opracowany w ramach „Narodowej Strategii Kultury na lata 2004-2013".
26. Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii – wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.
27. M. Szuflicki, A. Malon, M. Tymiński (red.) „Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31 XII 2012 r." Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2013 oraz M. Szuflicki, A. Malon, M. Tymiński (red.) „Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31 XII 2011 r." Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2012.
28. M. Wiatrowski, C. Rosik-Dulewska, „Stan obecny i możliwości rozwoju energetyki wodnej w Województwie Opolskim, Woda-Środowisko-Obszary wiejskie", 2012 (IV-VI): t. 12 z. 2 (38), s. 317-327.
29. Walory przyrodnicze miasta i Gminy Nysa, Katedra Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytet Opolski, Opole 1999.
30. „Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nysa", REGIOPLAN Sp. z o.o., Wrocław 2009.
31. „Prognoza skutków ustaleń oddziaływania na środowisko Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nysa", REGIOPLAN Sp. z o.o., Wrocław 2009.
32. „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nysa na lata 2004-2010", ATMOTERM-EKOURBIS Sp. z o.o., Częstochowa 2004.
33. Sprawozdanie za rok 2012 z realizacji „Strategii Rozwoju Gminy Nysa na lata 2004-2015".
34. „Program Oświatowy Gminy Nysa na lata 2013-2020".
35. „Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami realizującymi zadania publiczne w sferze pożytku publicznego na rok 2013".
36. „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych": Informacja nt. realizacji „Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych", lata 2006-2012.
37. „Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2012-2016": Sprawozdanie z realizacji „Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Gminy Nysa" na lata 2006-2008, 2009-2011 oraz 2012 – 2016.
38. „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2010-2014": Kwestionariusz sprawozdawczy dla ośrodków pomocy społecznej z zakresu realizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w roku 2012; Kwestionariusz sprawozdawczy dla gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych z zakresu realizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w roku 2012; Kwestionariusz sprawozdawczy dla

przewodniczących zespołów interdyscyplinarnych z zakresu realizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w roku 2012.
39. „Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2012-2014".
40. „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Nysa".
41. Sprawozdanie z realizacji zadań w ramach programu „Odnowa wsi" w roku 2012.
42. Propozycja wsparcia wniosków w ramach programu „Odnowa wsi" na 2013 r.
43. Raport z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie za: 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 rokoło
44. Informacja o sytuacji na rynku pracy w powiecie nyskim – stan na dzień 30.czerwca 2013.
45. Struktura bezrobocia z podziałem na gminy – Informacja miesięczna z działalności PUP w Nysie, XII 2008, XII 2009, XII 2010, XII 2011, XII 2012.
46. Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie nyskim. Stan na koniec 2012 roku, Powiatowy Urząd Pracy w Nysie, lipiec 2013.
47. Sprawozdanie z działalności Miejskiej Gminnej Biblioteki Publicznej w Nysie, lata 2002-2012.
48. Sprawozdania Nyskiego Ośrodka Rekreacji, lata 2002-2012.
49. Kalendarium imprez sportowych w Gminie Nysa, lata 2010-2012. Opracowania Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki UM Nysa, lata 2010,2011,2012.
50. Kluby Sportowe na terenie Gminy Nysa w latach 2002-2012. Informacja Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miejskiego w Nysie.
51. Informacja Zarządu MZK Nysa Sp. z o.o. dotycząca funkcjonowania Spółki za lata 2002-2012.
52. Sprawozdanie z działalności Nyskiego Zarządu Nieruchomości Sp. z o.o. w Nysie za lata 2002-2012.
53. Informacja z działalności Spółki Wodociągi i Kanalizacja „AKWA" w Nysie, lata 2002-2012.
54. Nyska Energetyka Cieplna Sp. z o.o. Sprawozdanie z działalności Spółki, lata 2004-2012.
55. Sprawozdania Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych „EKOM" w Nysie, lata 2006-2012.
56. Informacja z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie, lata 2007-2012.
57. Informacja z działalności Dziennego Domu Pobytu w Nysie, lata 2006-2012.
58. Sprawozdanie z realizacji zadania: „Prowadzenie Noclegowni dla bezdomnych w Nysie w latach 2002-2012".
59. Przyznane dotacje z Gminy Nysa na prowadzenie noclegowni i mieszkania socjalnego w latach 2002 do 2012.
60. Sprawozdania z działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Nysie, lata 2004-2012.
61. Sprawozdanie KP PSP oraz OSP, lata 2011, 2012.
62. Syntetyczny raport wykroczeń, Straż Miejska Nysa, lata 2010, 2011, 2012.
63. Podsumowanie interwencji – typami, Straż Miejska Nysa, lata 2010, 2011, 2012.
64. Ewidencja etatów, wyposażenia oraz wyników działań Straży. Straż Miejska Nysa; lata 2003-2012.
65. Informacja z wykonania zadań rzeczowych i finansowych na dzień 31 grudnia 2011 roku, 31 grudnia 2012 roku, Gminny Zarząd Oświaty.
66. Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Nysa za rok 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.
67. Sprawozdanie z działalności Biura Obsługi Inwestora i Zamówień Publicznych za rok 2012.
68. Uchwała nr XIX/318/12 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXIII/321/08 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 27 czerwca 2008 r., w sprawie ustalenia cen urzędowych za usługi przewozowe środkami lokalnego transportu zbiorowego na terenie Gminy Nysa.
69. Załącznik nr 6 do Projektu Uchwały Rady Ministrów zmieniającej uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015".
70. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin, Dz. U. poz. 81, 20.01.2012 r.
71. Wykaz OPP uprawnionych do 1% podatku za 2012 r., Departament Pożytku Publicznego, MPiPS.
72. Rejestr Zabytków Archeologicznych w Gminie Nysa; Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu.
73. Rejestr Zabytków ruchomych w Gminie Nysa; Narodowy Instytut Dziedzictwa.
74. Biuletyn Informacyjny powiatu nyskiego 2012 nr 1.
75. Biuletyn Informacyjny powiatu nyskiego 2012 nr 4.
76. Raport z przebiegu I spotkania dyskusyjnego Zespołu Lokalnej Współpracy dla opracowania projektu zadań ochronnych obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Forty Nyskie PLH 160001; Plany Zadań Ochronnych Natura 2000.
77. Nysa. Miasto-Twierdza. Fortyfikacje nyskie transgranicznym dziedzictwem kulturowym, Nysa 2008.

Strony internetowe:

www.nysa.eu
www.bip.nysa.tensoft.pl
www.stat.gov.pl
www.ops-nysa.pl
www.pup.nysa.pl
www.powiat.nysa.pl
www.odnowawsi.eu
www.zdp.nysa.pl
www.nec.nysa.com.pl
www.wikakwa.pl
www.zdw.opole.pl
www.radio.opole.pl
www.umwo.opole.pl
www.polskazachodnia2020.pl
www.pwsz.nysa.pl
www.pozytek.gov.pl
www.mojapolis.pl
www.decydujmyrazem.pl
www.odnowawsi.eu
www.nyskieksiestwo.turystyka.net
www.twierdzanysa.com
www.informacja-turystyczna.nysa.pl
www.powiat.nysa.pl
www.kino.nysa.pl
www.muzeum.nysa.pl
www.nor.nysa.pl
www.ndk.nysa.pl
www.migbp.nysa.pl
www.mzk.nysa.pl
www.pksnysa.pl
www.wuozopole.pl
www.nid.pl
www.camino.nysa.pl
www.szlakromanski.pl
www.folkfiesta.com
www.maps.google.pl
www.zoznysa.pl
www.klinikiserca.pl
www.gddkia.gov.pl
www.przewozyregionalne.pl
www.invest-park.com.pl

13. Spis tabel, wykresów i rysunków

Rysunek 1. Podział administracyjny – położenie gminy Nysa w powiecie nyskim. 9
Rysunek 2. Lesistość, lata 2002-2012. 17
Rysunek 3. Obszary występowania wód geotermalnych w gminie Nysa. 19
Rysunek 4. Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca (kg), lata 2005-2011. 22
Rysunek 5. Odsetek ludności miejskiej, lata 2002-2012. 26
Rysunek 6. Ludność wg ekonomicznych grup w wieku w ogóle ludności, 2012 (%). 27
Rysunek 7. Struktura wieku i płci mieszkańców gminy Nysa, 2012. 30
Rysunek 8. Frekwencja wyborcza – wybory samorządowe, lata 1998-2010. 39
Rysunek 9. Frekwencja wyborcza – wybory parlamentarne, lata 1997-2011. 40
Rysunek 10. Frekwencja wyborcza – wybory prezydenckie, lata 1995-2010. 41
Rysunek 11. Odsetek kobiet w ogóle pracujących, lata 2002-2012. 50
Rysunek 12. Podmioty gospodarcze wg rodzaju działalności, 2012. 52
Rysunek 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców, lata 2009-2012. 58
Rysunek 14. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności, lata 2009-2012. 59
Rysunek 15. Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności, lata 2009-2012. 59
Rysunek 16. Osoby prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym, lata 2009-2012. 60
Rysunek 17. Mapa nyskich fortyfikacji. 86
Rysunek 18. Położenie Nysy na mapie Polski. 95
Rysunek 19. Liczba pasażerów MZK Sp. z o.o. w Nysie, lata 2002-2012. 97
Rysunek 20. Sieć dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych w gminie Nysa. 100
Rysunek 21. Mapa linii kolejowych na terenie gminy Nysa. 101
Rysunek 22. Liczba osób korzystających z Dziennego Domu Pobytu oraz liczba wydawanych posiłków w DDP, lata 2006-2012. 122

Tabela 1. Grunty leśne na terenie gminy Nysa, lata 2002-2012. 16
Tabela 2. Lasy na terenie gminy Nysa, lata 2002-2012. 16
Tabela 3. Wykaz kopalin na terenie gminy Nysa: stopień rozpoznania, stan zagospodarowania oraz wielkość wydobycia, 2012. 18
Tabela 4. Tereny zieleni w gestii samorządów na terenie gminy Nysa, lata 2002-2012. 20
Tabela 5. Odpady komunalne zdeponowane na składowisku w Domaszkowicach, lata 2005-2012. 21
Tabela 6. Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia, lata 2002-2012. 25
Tabela 7. Wskaźniki obciążenia demograficznego, lata 2002-2012. 28
Tabela 8. Odsetek kobiet w ogóle ludności, lata 2002-2012. 29
Tabela 9. Małżeństwa zawarte, lata 2002-2012. 31
Tabela 10. Urodzenia żywe, lata 2002-2012. 32
Tabela 11. Zgony, lata 2002-2012. 32
Tabela 12. Przyrost naturalny, lata 2002-2012. 33
Tabela 13. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Nysa, lata 2002-2012. 34
Tabela 14. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie Nysa, lata 2002-2012. 35
Tabela 15. Fundacje oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne – podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w gminie Nysa, lata 2002-2012. 36
Tabela 16. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców, lata 2005-2012. 37
Tabela 17. Pracujący, lata 2002-2012. 49
Tabela 18. Podmioty gospodarcze wg sektora własności, lata 2002-2012. 51
Tabela 19. Jednostki wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 w gminie Nysa, lata 2009-2012. 53

Tabela 20. Udział podmiotów gospodarczych poszczególnych sekcji w ogóle podmiotów, 2012. 54
Tabela 21. Nowo zarejestrowane podmioty REGON w gminie Nysa, lata 2009-2012. 55
Tabela 22. Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON w gminie Nysa, lata 2009-2012. 56
Tabela 23. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości, lata 2009-2012. 57
Tabela 24. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Nysa, lata 2002-2012. 58
Tabela 25. Bezrobotni zarejestrowani oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, lata 2004-2012. 62
Tabela 26. Struktura bezrobocia w gminie Nysa, lata 2008-2012. 63
Tabela 27. Formy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych z gminy Nysa, lata 2007-2012. 64
Tabela 28. Zawody deficytowe w powiecie nyskim w 2012 roku. 65
Tabela 29. Zawody nadwyżkowe w powiecie nyskim w 2012 roku. 66
Tabela 30. Kino w gminie Nysa, lata 2002-2012. 70
Tabela 31. Muzeum w gminie Nysa, lata 2002-2012. 70
Tabela 32. Zbiory biblioteczne MiGBP w Nysie, lata 2002-2012. 71
Tabela 33. Odwiedzający biblioteki (wypożyczalnie i czytelnie)w ramach MiGBP w Nysie, lata 2002-2012. 72
Tabela 34. Czytelnicy w bibliotekach MiGBP w Nysie, lata 2002-2012. 72
Tabela 35. Wypożyczenia zbiorów w bibliotekach MiGBP w Nysie, lata 2002-2012. 73
Tabela 36. Placówki biblioteczne – wskaźniki, cz. I, lata 2002-2012. 74
Tabela 37. Placówki biblioteczne – wskaźniki, cz. II, lata 2002-2012. 75
Tabela 38. Kluby sportowe w gminie Nysa, lata 2002-2012. 77
Tabela 39. Ćwiczący w klubach sportowych w gminie Nysa, lata 2002-2012. 77
Tabela 40. Turystyczne obiekty noclegowe w gminie Nysa, lata 2004-2012. 79
Tabela 41. Turyści zagraniczni w gminie Nysa, lata 2002-2012. 80
Tabela 42. Wskaźniki dotyczące turystyki w gminie Nysa, lata 2002-2012. 81
Tabela 43. Wskaźniki dotyczące turystyki w gminie Nysa, lata 2002-2012. 82
Tabela 44. Pobyty w domkach oraz na polu namiotowym w Ośrodku Jezioro Nyskie, lata 2003-2012. 83
Tabela 45. Wozokilometry planowane i wykonane przez MZK w Nysie, 2012. 96
Tabela 46. Okres użytkowania autobusów MZK w Nysie, lata 2004-2012. 98
Tabela 47. Drogi gminne w gminie Nysa, 2012. 99
Tabela 48. Drogi powiatowe na terenie gminy Nysa. 100
Tabela 49. Budynki mieszkalne, lata 2008-2012. 102
Tabela 50. Zasoby mieszkaniowe w gminie Nysa, lata 2002-2010. 102
Tabela 51. Mieszkania oddane do użytkowania w gminie Nysa, lata 2008-2012 roku. 103
Tabela 52. Budynki będące w zarządzie Nyskiego Zarządu Nieruchomości, lata 2009-2012. 104
Tabela 53. Odbiorcy energii elektrycznej w mieście Nysa, lata 2003-2011. 105
Tabela 54. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności, lata 2003-2011. 106
Tabela 55. Zużycie gazu z sieci w gminie Nysa, lata 2003-2011. 106
Tabela 56. Sieci wodociągowe i kanalizacyjne oraz przyłącza w gminie Nysa, lata 2009-2012. 108
Tabela 57. Sprzedaż wody w ujęciu ilościowym w tys. m^3 w gminie Nysa, lata 2002-2012. 108
Tabela 58. Odbiór i oczyszczanie ścieków w gminie Nysa w tys. m^3, lata 2005-2012. 109
Tabela 59. Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności, lata 2003-2011. 109
Tabela 60. Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności, lata 2003-2011. 110
Tabela 61. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w ogóle ludności (%), lata 2002-2012. 110
Tabela 62. Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w gminie Nysa, lata 2002-2012 (dam^3). 111
Tabela 63. Placówki opieki zdrowotnej, lata 2005-2011. 114
Tabela 64. Podstawowa opieka zdrowotna – porady w gminie Nysa, lata 2003-2011. 115
Tabela 65. Apteki, lata 2002-2012. 115
Tabela 66. Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej, lata 2008-2011. 116
Tabela 67. Korzystający ze świadczeń rodzinnych w gminie Nysa, lata 2008-2011. 117
Tabela 68. Świadczenia realizowane w OPS w Nysie, lata 2007-2012. 118

Tabela 69. Działania OPS wobec dłużników alimentacyjnych w gminie Nysa, lata 2007-2012. 119
Tabela 70. Działania OPS w Nysie wobec osób starszych i chorych, lata 2007-2012. 120
Tabela 71. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej na terenie gminy Nysa, lata 2004-2012. 121
Tabela 72. Przestępstwa w powiecie nyskim, 2011. 123
Tabela 73. Poszkodowani w zdarzeniach wg KP PSP i OSP, lata 2011-2012. 124
Tabela 74. Zdarzenia w ramach działalności OSP w gminie Nysa, 2012 rok. 124
Tabela 75. Działania Straży Miejskiej na terenie gminy Nysa, lata 2001-2012. 125
Tabela 76. Interwencje podejmowane przez Straż Miejską na podstawie monitoringu (od 01.01.2013). 126
Tabela 77. Wychowanie żłobkowe w gminie Nysa, rok szkolny 2012/2013. 129
Tabela 78. Żłobki w gminie Nysa, lata 2002-2012. 130
Tabela 79. Wychowanie przedszkolne w gminie Nysa, rok szkolny 2012/2013. 131
Tabela 80. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym, lata 2004-2012 (%). 132
Tabela 81. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych, lata 2002-2012. 133
Tabela 82.Edukacja podstawowa w gminie Nysa, rok szkolny 2012/2013. 134
Tabela 83. Szkolnictwo gimnazjalne, lata 2002-2012. 135
Tabela 84. Edukacja gimnazjalna w gminie Nysa, rok szkolny 2012/2013. 135
Tabela 85. Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży, lata 2005-2011. 136
Tabela 86. Licea ogólnokształcące dla młodzieży, lata 2004-2012. 137
Tabela 87. Technika dla młodzieży, lata 2004-2012. 138
Tabela 88. Szkolnictwo policealne dla młodzieży, lata 2004-2012. 139
Tabela 89. Szkolnictwo policealne dla dorosłych, lata 2004-2012. 139
Tabela 90. Dochody i wydatki budżetu gminy Nysa, lata 2008-2012. 145
Tabela 91. Dochody w gminie Nysa, lata 2008-2012 145
Tabela 92. Wydatki w gminie Nysa, lata 2008-2012. 146
Tabela 93. Dochody budżetu gminy wg klasyfikacji budżetowych w %, lata 2008-2012. 147
Tabela 94.Wydatki budżetu gminy Nysa wg klasyfikacji budżetowych w %, lata 2008-2012. 148
Tabela 95. Projekty realizowane w gminie Nysa, lata 2002-2012. 149
Tabela 96. Projekty inwestycyjne realizowane w gminie Nysa, lata 2002-2012. 149
Tabela 97. Projekty „miękkie" realizowane w gminie Nysa, lata 2002-2012. 150
Tabela 98. Projekty realizowane w gminie Nysa w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. 150
Tabela 99. Projekty realizowane w gminie Nysa w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013. 151